HISTORIA MARTYRVM BATAVICORVM

SIVE

DEFECTIONIS A FIDE MAIORVM HOLLANDIÆ INITIA:

Duas in Decades distributa,

Auctore

PETRO OPMEERO

AMSTELREDAMO BATAVO.

Præmittitur

S. HIERONIS Scoti in Hollandia MARTYRIVM celebratum XVII. Augusti; prosa & carmine:

Antehac numquam, ne à Surio quidem, editum.

COLONIÆ,

Sumptibus PETRI HENNINGII & BERNARDI GVALTERI.

ANNO CIↃ. IↃC. XXV.

TERTVLLIANVS in Apolog. extremo:

Plures efficimur, quoties metimur à malis. Semen est SANGVIS Christianorum.

AMBROSIVS Orat. De fide resurrectionis:

Morte MARTYRVM Religio defensa, Fides cumulata, Ecclesia roborata est. Vicerunt mortui, persecutores victi sunt.

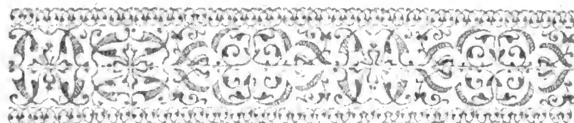
AVGVSTINVS Serm. CVIII.

ECCLESIA persecutionibus crescit.

PETRVS OPMEERVS PIO LECTORI.

EMINI me aliquando apud doctißimos & præstantißimos viros Amstelredami fuisse, vbi multi sermones serebantur de Hollandiæ nostræ Martyribus celebrandis: Cum ego cuidam viro insigniter docto: Quin tu, Bonti, quandoquidem Amstelredamo oriundus, atque Gaudæ natus, rerumque Hollandicarum longe peritißimus haberis & incunctis versatus sis oppidis, tibi desumis has partes, vt agones atq; gloriosas mortes tot insignium virorum describas? Magnum ad fidei Orthodoxæ conseruationem pietatisq; paulatim labentis sustentationem emolumentum hoc agendo feceris. Nec maius benefecium Ecclesiæ ac Reipub. Christianæ præstiteris, quam vt variarum orbis partium, vbi hæreses grassantur, Martyres, eorumq; acta, & paßiones ex fide literarum monumentis committas. Quod ergo alii vel metu, vel contemptu præsentiũ omittũt. Tu vir fortißime, & virtutum etiam summe admirator sedulo agito. Creuit afflictione, & sanguinis effusione primitus Ecclesia, sustentetur iisdem remediis, eadem, te laudum Martyrum præcone. Quid multa recepit in se, hoc facturum, moxque specimen haud contemnendum nobis exhibuit. Intellexi hominem mox supremũ obiisse diem Groningæ Frisiæ, opere nondum absoluto, neque ad limam reuocato, eique accidisse quod Coæ Veneri ab Apelle inchoatæ, cui nemo artificum manus admouere postea fuerit ausus. Quod tamen quale quale sit, vt in lucem prodeat, quamplurimi viri pij exoptant. Ego cum tanta spe, inopina doctiß. viri morte me, & Ecclesiam Dei viderem frustratum, & considerarem me otiari in exsilio, manum ad calamum admoui, & XX. hasce Historias in duas Decades distinctas exaraui. Laborem lubenter, sed nõ sine commiseratione & lacrymis perfeci. Tuum est boni consulere, & precari, atq; ex his, vt apes ex floribus, mel exsugere. Vale.

DECADIS PRIMÆ

LIBRO PRIMO

Brielæ passi.

HENRICVS *Bogardus cum sociis Andrea Pastore, Beroaldo Ioannis Canonico, Cornelio Luypio, Matthia Passiana.*

LIBRO II.

Enchusæ passi.

Daniel Arendontius cum sociis, Cornelio Diestensi, Ioanne Nardeno, Ludouico ab Arquenes, Hadriano Goudano, Engelberto Terhogio Laico, Gerardo Campensi, Gerardo Houæo.

LIBRO III.

Brielæ passi.

Fratres Minores XI. Gorcomiensis Cœnobii: Leonardus Wecholius cum sociis, Nicolao Popellio, Nicolao Preckio, Hieronymo Wertensi, Willehardo Dano, Nicasio Hasio, Theodorico Bommero, Arnoldo Regio, Theodorico Emsero, Antonio Wertensi, Godefrido Memelano, Francisco Rhodio, Antonio Hornariensi, Petro Aschano, Cornelio Batauoduro, Ioanne Osteruicano, Godefrido Duynæo, Ioanne Pastore Hornariensi, Hadriano ab Hiluarenbeca, Iacobo Lacopio, Andrea Walteri, Hadriano Bondero.

LIBRO IV.

Iodocus Carthusianus Brielæ passus.

LIBRO V.

Leonardus Boschotius Gorcomii passus.

LIBRO VI.

Iacobus Cruquius Canonicus regularis cum sociis Schoonhouiæ passis, Corn. Reinero, Iaspharo Arnoldio, Theodorico Gerardi.

LI-

LIBRO VII.

Ioannes & Adrianus Collationarii Goudæ paßi.

LIBRO VIII.

Hadrianus Harmochusanus in Langestrata passus.

LIBRO IX.

Arnoldus Ioannis Anachoreta, passus Hembstedæ.

LIBRO X.

Vita & Martyrium CORNELII MVSII *Delphii Lugduni Batauorum paßi.*

DECADIS SECVNDÆ

LIBRO PRIMO.

LAMBERTVS *Rosenfeldius & Quirinus Talesius cum sociis Harlemi paßis, Bernardo Tybantio, Gulielmo Pictore, Theodorico Tybantio, Hadriano Goneuenio, Hadr. Iusto, Vrsula Talesii filia, Francisco Iacobi.*

LIBRO II.

Eylardus Waterlandus & Dauid Alcmariæ paßi.

LIBRO III.

Hubertus Delphis passus.

LIBRO IV.

Guilelmus Goudanus Minorita, passus Geertrudenbergæ.

LIBRO V.

Iacobus & Nannius Alcmariæ passus.

LIBRO VI.

Geertrudis Hadriani, Simonis F. Ipensloti passa.

LIBRO VII.

Gerardus Ketelanus passus Schiedami.

LIBRO VIII.

Ioannes Capito Alcmariæ passus.

LIBRO IX.

Wolpherdus Michaelis Foppinga Amstelrodami passus cum sociis Ioan. Pico, Nicolao Biccio, & aliis.

LIBRO X.

Petrus Balingus Harlemi passus.

A. S. A.

N*Actvs amici benigna manu martyrium S. Hieronis Scoti, Nortuici in Hollandia olim paßi, Danis ac Normannis eam oram barbare infestantibus, descriptum manu fideli Ioannis Vlimmerij religiosi Canonici S. Augustini ad S. Martinum Louanii anno 1571. idque Amstelrodami. Imo & poematis Guilielmi Goudani cum Harlemensi contulit exemplari scripto anno 1437. virgiliana plane venustate. Vtrumque hic leges, idemque varia dicendi forma. Quod vero neque in Aloysio Lipmano, neq; in paulo diligentiore Laurentio Surio ha non extant, his Martyrib. apponere visum fuit, qui testimoniū fidei Gorcomi dederunt anno huius seculi M.D.XXII. sanguinemq; pro Christi fide profuderunt, & in cruce ab impiis Geusiis acti, gloriosum certamen certarunt. Deus itaque benedictus in sempiternum, mirabilis in sanctis suis, qui hodieque in mundi senecta fidei testes mittit in vineam suam, quam irrigent, vt apud Iapones indicis atque Chinenses. Ecclesiam ad hæc etiam Belgicam atq; Batauicam externi ac finitimi Christiani è Britannia & Scotia huc mari delati, prædicando sacrosanctum Iesu Christi Euangelium constituerunt, vt Willibicidasit Eligius, vt Notibertus, atque Scotus iste HIERON aliiq; complures, quorum Natales singulari libro Iohannes Molanus Doctor Theologiæ rerum Ecclesiasticrum peritißimus ex annalibus ecclesiasticis celebrat, vt antea Vsuardi Martyrologium, egregie auctū illustrarat. Faxit vero ille Deus, quem venerans precor, vt Hollandi tandem aliquando resipiscant, ad officiumq; obedientiæ redeant, Deo Opt. Max. & regi Catholico pareant; tot cædes & latrocinia expient, qui nunc bello, ac seditionibus, factionibusque efferati, seditiosa illa ac pestilenti Caluinistarum hæresi, terra marique piratæ ac prædones è mercatoribus & incendiarii redditi, heu, suspirant, nimirum dici vt solet:*

Flet bello victus, victor at interiit.

Vtinam incendiarii illi templorumq; profanatores cælesti tandem igne charitatis inflammentur & ardeant, & non ad Atheismum

mum impietatemq; plusquam Mahumetarum (quod sectarum est omnium, atq; hæreseon abyssus ac barathrum) viuentes videntes incidant. Vale mi Lector, & hoc legere de Hierone Martyre, cæterisq; Batauicis aui nostri graue ne sit. Sic bene tibi, bene mihi & voueo.

Petrus Opmeerus Chronologiæ pag. de Nortmannis & Danis scribens.

NORTVICI *Ieronem pium presbyterum Diis eorum sacrificare recusantem, gladio illuuies illa Nortmannica peregit, XVI. Kal. Septemb. cum antea Walfridum atq; Rutfridum filiū eius ob fidei Christianæ professionem, occidissent.*

VSVARDVS IN MARTYROLOGO XVII. Aug.

IN *pago Hollandiæ Egmonda monasterio S. IERONIS presbyteri & martyris.*

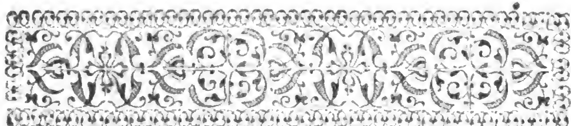
Ex Historia quæ fuit Egmondæ manu scripta, apud Ioan. Molanum in natalibus Sanctorum Belgii.

EGMONDÆ, *natalis S. IERONIS presbyteri & Martyris, qui genere Scotus, ac nobilitate insignis, cum esset parentibus suis vnicus, nequaquam mundi illecebris detineri potuit, sed Dei famulis se iungens, vniuscuiusq; sectabatur virtutes, cumq; ad presbyterii gradum suo merito conscendisset, multos in Frisiæ partibus, à diuersis erroribus auertit ac liberauit, Demum prout optauerat calicem passionis bibit, sub persecutione enim Danorum ac Nortmannorum ad tribunal protractus, post flagella & carcerem reliquasque iniurias ense martyrium consummauit, caput eius est in Nortvyck loco Martyrii: corpus paulo post per Diocæsanum Episcopum, & Theodoricum secundum Hollandiæ comitem, accedentib. miraculis translatum est Egmondam, in sancti Adalberti monasterium, præmisso ex more triduano Ieiunio.*

Loca autem sunt diocæsis Harlemensis in Hollandia, in historia adnumerantur Frisiæ, cum enim ea scriberetur Hollandiæ nomen nondum innotuerat. Festum valde notū est Hollandis, multi enim eius beneficio res suas deperditas recuperarunt, vnde versus exstat:

Rebus in amissis IERON sæpissime fulget.

Literati quidam in suis carminibus HIERONEM *appellare malunt.*

PASSIO & VITA

S. HIERONIS MARTYRIS, HOLLANDIÆ, passi XVII. die Augusti, quæ est octaua S. Laurentii.

PROLOGVS anonymi.

VAMVIS sempiterna Saluatoris nostri Dei virtus & magnificentia, in omnibus quæ creauit, præclaris semper sit prædicanda eloquiis; tamen speciali prærogatiua in hoc est maxime glorificanda, quod mirabiliter de hoste humani generis triumphantes non solum angelorum in cœlestibus præstat esse conciues; verum etiam quod ad eorum mortua corpora, noua quotidie concedit crescere miracula, pro ipsorum sanctitatis indicio. De his ergo inexpugnabilibus cœlestis militiæ triumphatoribus loqui, & memoriam abundantiæ virtutum eorum dulcisono altrinsecus crescere sermone, eius, per cuius largifluam benignitatem tales fieri meruerunt, est prædicare magnalia & ingens incrementum ad profectum audientium. Quapropter licet impari sermone eorum qui sanctorum scripsere virtutes, moliamur fieri sequipedes, & ad propositum cunctorum pie viuere cupientium, ad altiora prouocandum vitam sanctissimi Hieronis enucleare festinemus. Cuius si dicta factis non exæquantur, incultior Lectorem non offendat oratio; qua luce clarius constat, quod regnum cœlorum non luculentis huius mundi sapientum eloquiis, sed simplici prout Spiritus sanctus dictauerat, piscatorum famine,

al. in cœlis.

famine, in omni quæ ſub cœlo eſt natione ſit prædicatum. Nec debet etiam cuiquam ſapientum irreprehenſibile videri, quod quamuis nulla literariæ diſciplinæ prærogatiua imbuti, quiddam debiti in domo domini ſtudeamus pro noſſe noſtro exhibere ſeruitii: cum conſtet quia commiſſi non carebit culpa talenti, qui cum nullo vult partiri quantulamcumque ſibi commiſſam ſcientiæ pecuniam.

Sanctus igitur HIERON. parentibus iuxta ſæculi dignitatem nobilibus progenitus, diuinis ſine mora regenerandus fontibus, reuerendis ſanctæ matris Eccleſiæ ſinibus adducitur; vt in nouam renatus infantiam, quæ diuerſos ſexu & ætate in vnum Catholicæ fidei dogma diuina parturit gratia, abnegaret impietatem & ſecularia deſideria, ſobrie ac iuſte inciperet viuere ſecundum perpetuum ſalutiferæ regenerationis ſuæ authorem, *Tit. 2.* ſcilicet vt peccatis conſepultus per baptiſmum, viueret iuſtitiæ in acquiſitionem beatitudinis æternæ. Suggerente *Rom. 6.* autem diuina Spiritus ſancti clementia, qui eum ſibi vas electionis proſcierat futurū, in baptiſmate ſacro eſt HIERON vocatus, vt in ipſo ſui nominis vocabulo futurum eius ſanctiſſimæ vitæ proderetur meritum. Cum autem maxima nutritus parentum diligentia annos fere tranſiret pueritiæ, non, vt ſolet illa ætas, infantilibus operam dedit luſibus, ſed iam tunc totum ſe diuinis geſtiens mancipare obſequiis, cum ſui corporis incremento interiorem hominem proficere elaborauit ſanctarū copia virtutum. Erant enim in iuuenili eius pectore matura ſtudia, & aſſiduis Deum exorabat gemitibus, vt eum in via mandatorum ſuorum dirigeret, ne ſi quid de ſcientia mundi attingeret, ipſe immane in præcipitium totus iret. Interea dum prompte voluntati merita *S Greg. de B. Benedicto.* religioſa ſuccreſcerent, prudenter diu celatum piæ deuotionis affectum fidelibus decreuit aperire, videlicet, quia ſuam ætatulam omnimodis cœleſtibus cuperet erudiri dogmatibus, ac quæ tranſitoria penitus vellet de-

al. esse audiret. Adhærere Domino Deo bonum est. Psal.

clinare quod scriptum est: *Bonum est adhærere Domino, ponere in Domino Deo spem.*

Dum autem rescirent pii genitores quid suus haberet animo filius, partim minis, partim blanditiis, ne se desereret, pertinaciter instabant. Et tentantes si quomodo eum possent ab arrepto detrahere proposito, immittebant ei in fluxam seculi gloriam, & reliqua remissioris vitę blandimenta; postremo virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem. Sed fortis animi tirunculus illa sæpe in animo versans promissa, de quibus ait Apostolus: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*; his eos alloquitur verbis: Hæc quæ commemoramini, aut qualiscunque infortunii sunt amittenda euentu, aut mortis interueniente articulo: Hæc autem quæ Deus præparauit his, qui eum toto mentis affectu diligunt, non qualibet violentis potestatis auferri valetudine, nullo termino possunt finiri: Illi vero vbi diuina protectione munitum ad id quod moliebantur consentire nolle perspexerant, mox mutati virtuti dextræ excelsi, adolescentulum, vt cœptum quanto cyus aggrediatur negotium, instigant: & vt his egregie præter cætera studens sagaci mente intenderet, vnde postmodum notas faceret in populis adinuentiones eius, qui nos vocauit in admirabile lumē suum. Exin omnium morarum impatiens, Dominici ingressus est scholam seruitii, in qua non conuersionis feruore nouitio, sed sollicitudine assidua discitur, cum quibus armis Deo auxiliante seruis Dei sit resistendum ingruentibus exercitatorum ad supplantandum inimicorum bellis. Cœpit namque cum omni acris ingenii perspicacitate sanctarum meditationi insistere scripturarum, & non diebus non noctibus illorum abesse conspectibus, quorum se posse proficere doctrina perspexerat. Tunc etiam sedulo pertractans illud Psalmistæ: *Bonum mihi quod humiliasti me, vt discam mandata tua*

Rom. 8. al. superuenturam.

forte violenta.

resideret

Psal. 118. al. iustificationes tuas.

tatua singulis quibusque contubernalium congrua exhibebat charitatis obsequia. Vnum ei contigit, vt cum singulorum proprias studio discendi hauriret gratias scientiæ, omnibus tamen charus & acceptus esset. In breui ergo temporis curriculo ad summum disciplinæ cœlestis culmen prouectus, ad sedes paternas regreditur.

Et secum reputans nullum oportere in arrepti rigore propositi lacessere, sed quasi incipientem augere semper quod cœperit: vt apis prudentissima diuinorum præceptorum quosque propagatores perlustrat, vt aluearíis sui pectoris dulciflua virtutum mella reconderet. Huius ergo continentiam illius sectabatur iucunditatem, istius lenitatem, illius vigilias, alterius legendi æmulabatur industriam. Istum ieiunantem, illum humi quiescentem imitabatur: Alterius patientiam alterius prædicabat supernaturalis Zeli feruorem. Et alios commissa sibi quinque talenta bonorum operum pio labore duplicare elaborantes sectatus, alios duorum multiplicatione solicitos æmulatus, sui negligens, omnibus, iuxta Apostolum studuit omnia fieri, & nunc huius vitæ necessaria, nunc sane solatia doctrinæ egentibus ministrabat. Sic ergo cunctis virtutum floribus compte redimitus, diuina eligitur gratia, & honore decenter sublimatur sacerdotum.

Athan. in vitaS. Antonii.

al. spiritualis.

1. Corint. 9

Dum igitur iam talis esset qualis posset sine oblocutione omnium inuidorum prædicari, inimicus humani generis tantas in eo crescere virtutes impatienter ferens more solito inuidens ingemuit. Tunc vniuersa nequitiæ suæ tela arripiens, diuersis tentationum machinationibus, mundanis illum rursus desideriis irritire conatur, & nunc corporis fragilitatem ad memoriam illi reducere, nunc ætatis prolixa spatia nunc tamquam impossibilem rem virtutes pauere conari aggredi, plurimos iam cœpisse, & minime voti compotes effectos fuisse. Vir autẽ Domini diuino edoctus eloquio multiplices dæmo-

dæmonum esse captiones solerti propositum labore seruabat. Et primi Deus ne versuti supplantatores in aliis superati, nouarum adinuentione artium in alios vincirent, magis & magis corpus suum humiliabat. Et sæpe mente reuolués, humanæ vitæ spatia æternitati comparata breuissima esse, diabolicis decreuit non cedere suasionibus, quoadusque spiritus cœlitus per membra diffusus, hos sibi infirmos regeret artus, nec fatiscentem vnquam ætatem à muniis Christi posse excusari: ideirco
Psal 90. fidei anchoram figens in adiutorio Altissimi: *Si consistant,*
Psal. 26. inquit, *aduersum me castra, non timebit cor meum, sed perse-*
Psal. 17. *quar inimicos meos & comprehendam illos, & non conuertar, donec deficiant:* quoniam Dominus qui vicit illos, & vniuersa arma eorum in quibus confidebant, distribuit; *docet manus mea ad prœlium, & posuit vt arcum æreum brachia*
Ibidem. *mea. & dedit mihi protectionem salutis suæ, & dextera sua suscepit me.* His ergo aliisque quam plurimis sanctarum Scripturarum propugnaculis inexpugnabile Spiritus paracleti præmuniens habitaculum, multo diligentius quam cœperat, adeptos more ecclesiastico perennes religionis gradus, studuit competenti exornare honestatis sanctimonia.

Cupiens itaque particeps remunerationis fieri eorum qui pro Domino omnia reliquerunt, more Patriarchæ nostri Abrahæ, patriam & quosque affinitate coniunctos dereliquit, & quo eum vellet Dominus dirigere, secum deliberauit ire. Sicque diuina comitatus gratia Frisiam ingressus, alios quidem illam habitantium cum paganicis inuenit ritibus nephandis deseruire idolorum cultibus; alios post veritatis agnitionem, varios prout instituebantur à pseudodoctoribus, incidisse errores. Et secum reputans, ne fortè eum Dominus pro salute eorum illuc destinaret, vt quondam ciues suos, ita omni vigilantia illos, vt à laqueis diaboli, quibus ad voluntatem ipsius tenebantur captiui, resipiscerent, & suaue creatoris sui iugum susciperent salubriter admonuit, ipsum-

ipſumque fideliter adorarent, vt ad reſtaurationem ſuarum periclitatarũ animarum quoquo pacto pertingere ſatagerent, vt denuo potius creaturæ quam creatori deſeruire deſinerent, dulciſonis hortabatur faminib. ne quando priſtinis erroribus inuolutis fierent poſteriora deteriora prioribus. Ait enim: *Quæ pars, fratres, fideli cũ infideli, aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Templum enim Dei ſanctum eſt, quid eſtis vos. Quapropter filioli, quos iterum parturio donec formetur Chriſtus in vobis, nolite reſpicere in vanitates & inſanias falſas, ne templum Dei violantes ſitis monumenta dæmonum. Filij enim Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus autem quod cum apparuit Chriſtus:* in quo ſperamus, ſimiles ei erimus, & quamuis non æqualitate naturæ, tamen participatione gloriæ. Quid plura? Chriſtum Deum prædicando iugit, ferocitatem gentis perdomuit, & populum acceptabilem Domino acquiſiuit. Et cum iam *Chriſtiana* religio per eius doctrinam circumquaque floreret, & pro ſanctitatis reuerentia ipſe miro veneraretur affectu, ſæpe illam Domini ſententiam tremens reduxit ad memoriam, qua dicit; *Qui amat animam ſuam, perdet eam*, ſcilicet hoc eo intelligens ſignificatu, vt qui pro aliquibus honeſtis laboribus, huius mundi vanis delectantur fauoribus, illius futuræ remunerationis priuetur recompenſationibus. Vnde feruentiſſimo accenſus deſiderio ſuam pro CHRISTO, per tormenta variæ paſſionis concupiuit ponere animam, vt ſecundum ipſius promiſſionem, eorum quandoque iungi mereretur choro, qui ſtolas ſuas lauerunt in ſanguine agni. Cuius voti eum compotem fieri diuina diſponens largitas, hoc modo de hoſte antiquo triumphare conceſſit.

1. Cor. 6.

1. Cor. 3.

1. Ioan. 3.

Ioan. 12.

Ea tempeſtate cum pagani deprædantes omnem locupletationem Friſoniæ, alios vtriuſque ſexus necarent gladio, alios captiuos ducerent, ſanctus vir, de quo præſens loquitur textus, ſimul cum eis comprehenſus, iudicio reſeruatur examinandus. Dum autem traheretur, Act. 5.

gaudens

gaudens quoniam dignus habitus esset pro nomine IESV contumeliam pati, orabat dicens. *Domine deduc*
Psal. 5. *me in iustitia tua propter inimicos meos, dirige in conspectu tuo viam meam.* Et dum perductus fuisset ad præsidis tribunal, confuse clamabat perstrepens vulgus. Alii clamabant, tolle huiusmodi de terra nec patiatis diutius viuere inimicum sacrorum nostrorum: alii exquisitis diu tortum persuadebant cruciari tormentis; vt & ipsi ipsius saciarentur pœna; & populus qui ex eius pendebat amore, tali terreretur exemplo. Interea obscuro clauditur carceris chilindro, vt in crastinum aut thura gratis diis offerret, aut si nollet, pro contemptu interiret.

Ipse autem psallebat, *Domine in lumine vultus tui*
Psal. 88. 16 *ambulabo, & in nomine tuo exultabo tota die.* Mane vero educentes filium lucis de tenebrarum locis, statuerunt eum in consilio suo ante præsidem. Cui & ipse. Nunquid ait hesternæ plagæ aliquem dolorem tibi incusserunt? At ipse hilariter respondit: Non solum dolorem non incusserunt, sed etiam fortiorem me reddiderunt. Scriptum est enim: *Secundum multitudinem dolorum*
Psal. 93. *meorum in corde meo consolationes tuæ domine lætificauerunt animam meam.* Et interrogauit eum, cuius conditionis esset, & quam sectam coleret. Ille vero respondit: Non solum ingenuus, sed & spectabilis sum genere. CHRISTVM verum Deum confessus ab infantia colo, & idolis vanis ceruicem nunquam inclinabo, quia Dominus dicit in
Matth. 4. Euangelio, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Ait Præses: Audi me & sacri fica diis, vt & quod superest vitæ, vsque ad senectam cum gaudio ducas, & nostra fruaris amicitia. Tunc sanctus respondit: stulta suades & dubia promittis. Derelinque, inquit, Deum factorem (velis nolis) nostrum communem, imo omnium sæculorum, & dæmoniis immola vt & vitæ tuæ vsq; ad senectam possit esse consultum, cum solus Deus, qui vitam homi-

hominum condidit quæ ſunt illi futura à longe cognoſcit. Dixit Præſes : Volo mihi dicas, quis ſit iſte Deus, quem ſolum omnis creaturæ laude dignum prædicas? Reſpondit Sanctus: ſcriptum eſt, *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittere margaritas veſtras ante porcos.* Quapropter Matth. 7.
tu nunquam à me pollutis auribus hauries huius veritatis noticiam. Quoniam autem ex circumſtantibus quoſdam prædeſtinatos ad vitam cognoſco, horum prædico ſcientiæ, quæ ſit noſtræ ſumma religionis. Credimus patrem, ex quo omnis paternitas ſedem Apoſtolicam, in cœlis & in terra nominatur, Filium eius, & Spiritum ſanctum, de quibus Pſalmiſta, *Verbo Domini cœli firmati ſunt,* Pſal. 32.
& ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Horum diuiſibilem trinitatem in perſonis, indiuiſibilem veneramur, in vnitate ſubſtantiæ. Et in hac trinitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus, ſed totas tres perſonas coæternas ſibi & coæquales, & omnem qui extra hunc vnum trinumque Deum aliquid credit aut colit quaſi Deum, in æternum cum eo, in quo ſpem ſalutis ſuæ poſuerit perire. At hæc verò fidei dogmata lætantibus cunctis Chriſticolis, in aliis virtutum cupido exarſit, in aliis infirma refouebatur fides. Ex aliorum mentibus falſorum monumenta pellebantur Deorum, ex aliorum ſenſibus omnium remouebantur paſſionum terrores. At verò iudex iniquus ſicut aſpis ad vocem incantantis obturans aures ſuas, ne in iniuria Deorum & ſua loqui audiret illum, celerius eum puniri iuſſit. Cumque ab apparitoribus ipſius duceretur, pſallebat dicens : *Non abſcondi* Pſal. 39. 11.
in corde meo miſericordiam tuam, & veritatem tuam à conſilio multo. Quapropter, quaſo Domine, ne longe facias miſerationes tuas à me, ſed miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſcipiant me. Dum hæc perorasſet, à carnificibus diuerſis cruciatibus tormentorum generibus martyr Domini præclarus in æternum victurus ad patriam cœli migrauit. Tunc pauci qui ibidem erant timorati, compuncti de iniuſta tanti viri nece, clam propter gen-

tilium timorem rapuerunt eius sacrosanctum corpus, & posuerunt illud in monumento nouo. Sicque plurimorum annorum curriculis in sui reuolutione sibi succedentibus, vt tempus passionis ipsius, ita & locus sepulturæ post eorum excessum ab omnibus ignorabatur, donec placuit diuinæ pietati tali reuelatione eius sacras manifestare reliquias.

TRANSLATIO
S. HIERONIS MARTYRIS.

TEMPORE quo totius Galliæ principatus monarchiam Deo constituente, obtinuit Otto, ad corrigendam prauitatem malefactorum, strenuus, ad corroborandã diuini cultus sanctimoniam omni seculo prædicandus erat quidam fidelis in laicali habitu constitutus nomine *Nothbôdo*, illic vicinè commanens, vbi hæc pretiosissima fidei Deo soli cognita absconsa erat gemma. Qui ruris culturæ quotidie dans operam, propriam vitam sine fraude studuit ducere, & necessitatibus Sanctorum communicare. Retinuit namque in suo animo à Domino nobis esse præceptum, vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, vt cũ defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula, ideoque labores suos manibus pauperum in cœlestibus thesauris elaborabat recondere vbi nec ærugine neque tinea certus erat eas nunquam exterminari, nec in noctibus tetra caligine à furibus effodi. Hic dum quadam nocte se inuigilans in stratu suo quiesceret, vidit sibi adsistere virum ætate senem, statura procerum, vultu decorum. Cuius dum mirabilem miraretur aspectus pulchritudinem, & quasi elinguis prorsus præ pauore effectus non auderet interrogare, quis esset, huiuscemodi sermonis initio is, qui videbatur, eum allocutus est: Ne paueas, neq; pertimescas frater charissime, quoniam iusti labores manuum tuarum

Al. noctis.

rum

rum beatum te fecerunt: eleemosynę quas facis, tuam ab omni sorde vitiorũ purificauerunt conscientiam, vt conseruorum suorum iam cum Deo regnãtium possis vultũ videre, & eorum frui alloquio. Quapropter & mihi vni ex his gratia Dei effecto, tuis apparere visibus, cõcessum esse cognosce, vt meas in negligentia positas leues reliquias, & per hoc cunctis innotescat, quanti apud Deum habearis meriti. Qui cum dulcedine familiaris alloquii confortatus, humili responso interrogaret, quis esset, & sæpius salutifero nostræ redemptionis vexillo frontẽ armaret, ne forte phantasmatici satanæ illuderetur fraude, Optime inquit, tuæ congaudeo fidei, quæ omnia diabolica figmenta veraciter credit effugari per sanctæ crucis venerabile signum. Ego autem non, vt tu putas, phantasma sum, sed in delicto cõceptus, in vulua meæ matris cõmunẽ suscepi aerem, & primo propter protoplasti iniquã pręuaricationem huius peregrinationis passus ærumnas, nunc gratia Dei iustificatus paradisiaca possideo gaudia. Et dum plenissime eum sicut prælibauimus instrueret, qualiter in cursu semitarum iustitiæ, fide seruata per palmã martyrii ad reposita sibi in cœlis peruenerit præmia; nunc vade ait, in vicum *Northico* cognominatum, ibique meum inuenies sepulcrũ munitis compositum lapillis. Quod dum egesta humo repereris, mea tollens membra perferes ea ad loca *Hæcmunda* iure vocata; quoniam ab omni spurcitia idolatriæ sunt purgata per præclara sanctissimi *Adalberti* merita. Nec cũcteris ea in venerabili ipsius collocare sacrario: quoniam qui mihi concessit vincere terrena, ipse & annuit tanti collegæ frui tabernaculo. His prædictis, ab oculis eius se subtraxit.

Crucis signum.

Vir autem Domini reminiscens quod author falsitatis sępe transformatus in angelum lucis incautos solet decipere, nequaquam huic primæ visioni vllo modo fidẽ adhibuit, sed à Deo intelligens quomodo se haberet tantæ rei veritas, perquirendum, in spiritu humilitatis & in animo contrito, assiduis precib. supernos diuinæ clemen-

tiæ pulsauit auditus: vt si ab eo facta esset hæc visio, denuo ac tertio sibi manifestaretur. In ieiuniis itaque & orationibus constituto eo, apparuit iterum idem qui supra,& monuit ne contumaciter à Deo sibi iniunctā sperneret obedientiam; ne dum quæ ante secularia tempora diuina bonitas decreuit,per eum fieri perficere contemneret, inexcusabilis pœna contemptorib. digna puniretur in die iræ& reuelationis iusti iudicii Dei. Cumq; continua afflictione parsimoniæ & vigiliarum pro hoc ipso negotio inquirendo, seipsum sine intermissione Domino mactaret placabile holocaustum, cōtigit equos suos, dum forte essent in pastu pastore dormiente, ita vt fit, à furibus clam subtrahi, & in absconditis fugitiuorum locis abscondi. Quos collectis amicorum & seruorum manipulis per deuia quæque requirens, vesperascente iam die venit secus locum, bis iam sibi à Domino ostensum. Nulli tamen commeantium illud secretum pandens,ibidem hortabatur socios lassatos ex discursione varia quieti dare membra. Cuius consilium concordi affectu ob difficultatem laboris implentes,post refectionem carnalem, vt erant sub dio, se dormire collocant. Et cum omnem illam collectam altus sopor corripuisset, ecce ipse Dominus HIERON vni innocenti & simplici viro de contribulibus præfati viri ibidem secum quiescentibus apparuit per visum dicens: Surge, & dic Nothbodoni, ne vltra diuina præsumat paruipendere iussa, & in parte orientalis plagæ dextrorsum loci, quo hac nocte ipse pausauerat,meum nouerit esse tumulum. Quoniam autem infideles signa petunt, vt diluculum erit,ad hanc proximam vobis concurrite syluam,& equos quos perdidistis sine dubio inuenietis. Tunc ille expergefactus, experimentum in hoc capere visionis cupiens, propere socios monet,vt surgant, & caballos sine difficultate iam inueniendos,Deo monstrante, annunciat. Moxq; vt syluam ingressi sunt, eos eminus in proximo à via publica diuerticulo conspiciunt stipitibusque à furibus resticulis alligatos,

gatos; & tam euidentibus indiciis certus de visione factus, secrete omnia quæ audierat cui iussus fuerat, narrat. Ille vero vt hæc audiuit, nõ minimo replebatur gaudio, quia inuentus est & alius testis iam olim sibi visione demonstrata. Et dimissa cætera multitudine, cum ipsi tantum duo arreptis sarculis in designato sibi loco fodere cœpissent, mox cœlestis thesauri conspiciunt thecam, indeque certissimi effecti se nequaquam seductos videri, sicut iussi fuerant, fideles legatos Episcopo dirigunt, ad cuius diæcesim locus ipse pertinet: & Theoderico, qui locupletis possessionis patrum hæres, atque eorum comitiuæ dignitatis successor, diues gazarum, nec minus bonarum virtutum tunc tẽporis pollebat, vt quantocyus venirent & sanctas reliquias cum condigno honore ad destinatum locum deferrent. Hi autem vtrique admodũ piæ vitæ dediti, dum fuissent studiis talibus non mediocriter lætificati sunt nunciis, ac prudenti vsi consilio, triduano tam se quam omnes prouinciales purificauerunt ieiunio, & tunc quasi cœlitus iussi, moram pati in accurrẽdo nolentes velocius adfuerunt, & odoris suauissimi, qui de membris gloriosissimi Martyris manauit fragrantia refecti, intellexerunt & hunc vnum esse de his, de quibus Apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* 2. Cor. 2.
Exaltantes itaque Dominum Deum nostrũ in voce exultationis exclamant. *Quam magnificata sunt opera tua Domine, & nimis profundæ facta sunt cogitationes tuæ*; nunc in isto anima nostra cognoscit valde.

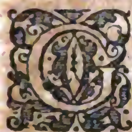
Tum pretiosa pignora mundissima obuoluentes syndone, humeris imposuerunt, & cum Psalmorum iubilo canori, hymnoq; dulci melodia secus mare iter quod ad locum superius dictum mittit, ingrediuntur. Cumq; saltum qui *Ryniueta* dicitur transirent, ecce hinc inde popularis ala diuersi sexus & ætatis circumfluit, pia deuotione certans, qui eorum tam salubris baiulus esse mereretur oneris. Interea his eis ad vota succedentib. dum approximarent loco, quo ibant, cœperunt secum quasi ira- Hymnorumq.

ſcendo ſtomachari, cur de ſylua dum poſſibile erat, lecticam in modum humanæ conſuetudinis non fecerint, quam tunc in exuſtis ſolis ardore armis conſtitutis nulla ſuppeteret facultas perficiendi. Et dum huc illucq; ſedulo, vt eſt humanæ cura ſolertię, oculorum vſq; quaq; voluerent orbes, vt ſi forte ad huiuſmodi fabricam diuina adminicularetur prouidentia, vident ſubito in proximis tumeſcentis maris fluctibus feretrum ferri. Quod in arena mox eiectum arripiunt, atque cuncto ſeculo veneranda in eo collocant membra; ſicque alternatim con-

Ps. 132. v. 1. crepando, *Ecce quā bonum & quam iucundū, habitare fratres in vnum*: quos diuerſo in tempore inuiolata fides catholicæ confeſſionis bonis exornabat moribus, regiā ſanctę aulę intrant, quam ſancti Adalberti venerabilia decorant merita. Cumq; ſacras reliquias, ſicut ei s iuſſum fuerat honorifice ibidē componerent, vnuſquiſque gaudio non modico ſuffultus rediit in ſua, narrantes mirabilia hæc Domini per omnem circumquaq; regionem: quatenus omnes qui audirent, in communi cōfiterentur nomini ſancto Domini: quoniam non ſolum eruit ſperantes in ſe, & liberat eos de manu anguſtiæ, verum etiam qui eorum zelo Dei, vtcunque prædicant merita, perpetuus ipſorum præſtat participari & prę miis, quorum quidem quamuis iungi non mereor collegio; ſicut nec narrationis effectu, ſic nec in retributionis gaudio, tamen ſpe certa aliquantulæ ablutionis meorum peccaminum, ſanctiſſimi viri paſſionem ſparſim collectam, vt à narrantib. diſcere potui, meo arbitratu veſtrę explicaui ſanctitati. Quapropter potius religioſas quam diſertas quæſo apponite aures: ſcilicet vt dum obſcuram in mea inſipientia perſcrutandā breuitatis diligentiam tanto intercedente patrono, cœleſtis doctrinæ ſapientem valeatis apprehendere ſtultitiam. Quod præſtare dignetur, qui trinus & vnus ab omni creatura ſemper eſt glorificandus. Amen.

VITA

VITA & PASSIO
S. HIERONIS MARTYRIS HOLLANDIÆ vnici Carmine per Gulielmum Goudanum.

ESTA Virumque cano Scoticis qui vectus ab oris
In Batauos fato profugus Hollandaque venit
Littora: multum ille & dictis profecit, & actis,
Vnum dum populo numen persuadet IESV.
Musa mihi vitamque, & magnam dicere mortem
Incipe, quæque viri mortem miracla sequuntur.
Sanguine ab illustri proauisque est ortus honestis
Et clarus HIERON *natalibus attigit astra;*
Diues opum genitor vicos possedit & agros,
Armentique grauem numerum; bis mille bidentes,
Frugiferam centum terram vertebat aratris.
Magna manus famulorum erat, & non parua clientum:
Illas inter opes patria nutritur in aula,
Vna domus HIERON *tanta spes, vnus & hæres,*
Atque suis ideo magno est dilectus amore.
Sæpe auidis illum genitrix complectitur vlnis;
Oscula carpendo, mœrentis gaudia matris
Nuncupat, & seræ solatia sola senectæ.
Ostentansque arces puerum secum atria circum
Ampla trahit, dominumque domus fore commonet illum.
Imperat & famulos iam iussa capescere nati,
Hortaturque ipsum venturo assuescere honori.
Hæc genitor tacito assensu permittit amori
Materno, atque ipsi pertentant gaudia pectus
Credenti partam requiem placidamque senectam;
Certum quod præsens, spes est incerta futuri
Ancipiti euentu rerum deludimur omnes.

Affantur parentes Hieronem super coniuge.

Postquam flos æui puero, & maturior ætas
Accessit, pater & mater iam grandis vterque

Coniugio super inceptant, & prole creanda
Alloquium: primum senior se optare nepotes,
Seque nurum genitrix memorat, quaesitaque virgo,
Atque inuenta tibi est, inquit, currentibus annis,
Par tibi, par forma, par moribus atque (ea si quid
Esse putas) neque diuitiis neque patribus impar,
Nos vobis amplam fessi concedimus aulam,
Vobis tantarum rerum moderamina sunto:
Rus nostris modicum sat erit secessibus, illic
Quod superest aui (si quid superesse putamus)
Mollibus in latebris, placida sub pace quieti
Ducemus, tu nate ô patri decus esto, mihique,
Et fessis auo pax tuta parentibus esto.

Respondet HIERON.

Sic fata est genitrix, contra sic filius orsus,
Non mihi foemineo pectus tentatur amore
Nec me virgo capit, nec prolis cura creandae:
Virginei solique thori, synceraque vita
Me iuuat: hos nostrae menti Deus indidit ignes:
Non arces sed templa placent: non aula, sed ara,
Proque opibus mihi pauperies, gratissima res est.
Sunt ea iussa Dei, iussis obsistere quis vel
Ausit vel possit? stimulo mea corda fatigant
Nam modo (fabor enim ô dulces charique parentes)
Arcani quiddam, conclusaque pectora pandam.
Est mihi mens (docuistis enim quibus indiget, artes)
Esse ministerium templis, diuumque sacerdos
Sic hortante Deo. Quin idem trans mare vobis
Desertis, patriaque, alienas visere terras.
Imperat, auellor vestris complexibus, eheu,
Inuitus, dura est & inexorata voluntas
Numinibus; nolim cupiam, parere necesse est.

Eiulatio matris.

His nati dictis perculsi corde parentes
Obriguere animis: vtque illum excedere terra
Natali audiuit genitrix, anus & grauis annis,
Eiulat, & coepit canos laniare capillos,
Diruptoque sinu (neque multis absque querelis)
Vbera commonstrat: ne matrem nate relinque,
Per quae potasti nunc vbera flaccida, perque hunc
Qui te gestauit vterum tot mensibus oro,

Nate

Nate mane, atque istam citius precor exue mentem.
At senior gemino sua pectora vulnere lasus
Fundebat lachrymas, qui nati saucius altum
Ingemit abcessu primum, de hinc coniugis ora
Et misera matris casus miseratur acerbos.

Respondet HIERON.

Ast HIERON *fixus mentem vultumque manebat*
Ceu morinum marmor, quod adhuc de viscere matris
Telluris molle est, vento durescit & imbri:
Haud aliter pulsus lachrymis, pulsusque querelis
Duriciam sumit, nec quicquam pectora mutat.
Non cessat suadere tamen, miserasq; parentum
Solari curas iis vocibus: Esto voluntas.
Afforet, an possem terra hac consistere: credo
Numina permittent, potiorque humana voluntas
Diuina (nisi fallor) erit, sed fallimur. En iam
Vt vultu maneo, nec vestro natus ab ore
Discedo quoquam: Tantum lux crastina surget,
Et vestrum vobis natum mors auferet atra.
Quippe senem iuxta ac iuuenem mors effera carpit.
Ibo igitur quo me Deus euocat, huicque volentes
Vos parere decet: nolentes cogere posset.

HIERON in Frisiam & Batauos venit.

Ergo de patria excedens, Abrahamus vt alter
Trans pontum venit Frisiam Batauosque feroces
Quos Willibrordus *diuus purgauerat agros,*
Hic colere occœpit, sulcos impressit aratro,
Et sparsit sulcis diuini semina verbi,
Atque suis retulit messem sudoribus æquam.
Est ingens vicus Northieum *nomine, Rhenus*
Incolumi at modico tranquillior alluit alueo:
Nam supra est de fonte suo præcisus, & infra,
Collibus obiectis non inuenit æquoris vndas.
Hoc Hieron *degens vico, non millia pauca*
Lucratur Christo, *nam multos casta mouebat*
Vita viri, quia vita viri fuit æthere digna:
Multos & verbo duxit, namque hauserat artes
Diuinas, neque deerat ei bona copia fandi,
Tum linguam gentis tenuit: hac gente profecti
Ipsi olim proaui & nostra de sede feruntur.
Hoc opus exercet tranquilla pace quietus,

Dum tempestatem Daci, gens fœda, mouerent.
Est regio gelidis subiecta trionibus, agros
Nix vbi longa tegit, durantur frigore campi.
Vix alit hæc tellus cultorem fruge maligna;
Arma colunt Daci, genus ipso Aquilone creatum,
Ceruice inflexum, rigidis & moribus horrens,
Atque implacatum, Boreæ certissima proles.
Ii quondam sterilemque locum, frigusque perosi
Sedibus excedunt patriis, & sole tepentem
Et pingui gleba tellurem, Austrumque requirunt.
Obuia prima tulit se vestigantibus, illis
Et specie tetigit mentes Hollandica tellus.
Hic pressere pedem, totoque sagacia campo
Lumina iactantes, hæc prata virentia cernunt,
Hæc longos grauibus culmos horrescere aristis,
Piscososque lacus, syluas venatibus aptas.
Præcipitat bifidus pingui se flumine Rhenus,
Atque per ora duo vicinum currit in æquor.
Classe ineunt Mosam, stabat fortissima turris.
Os Rheni seruans, & muro stabat & auo
Vrbs antiqua nimis Vlerdingen *nomine dicta.*
Hæc se defensat longum, contraque iacentes
Et sparsa in Mosa, seruantesque ostia Rheni,
Addunt insulæ opem, quorum est Walachria *princeps*
Atrox exoritur bellum, certatur in ipso
Limine pro terra. sparguntur sanguine fluctus.
Hostibus, ah superum nutu, victoria cessit
Vlerdingen *flamma pascunt, nascensq;* Schiedam
Non procul hinc ardet, iuxta nec tunc quoque grandis
Rotteredam *crepat in cineres, tua patria* Erasme,
Nunc vrbs, & per te sublimia fertur in astra.
At Daci subigunt naues quo tramite ducit
Impia de Rheno fluuius iam dictus Isella.
Hic mea Gouda ruit: nunc muro insignis & arce,
Tunc portus tantum, & statio bene fida carinis,
Tum quoque erat flauus, vt nunc est, aureus vndis,
Gouda tibi fluuius viria que prima creanda es:
Hæc tua dos etiam Cornelius *auget honorem*
Cornel. Gaudanus *Carmine & ingenio quo non torrentior alter.*
Fœda natans classis ripa grassatur vtraq;,
Captiuumq; pecus trahitur, pecorisq; magister
Et ferrum & flamma crudeliter omnia vastant,

Dorestaddum exciditur.

Vrbs antiqua fuit quondam notissima fama,
Quam non præcipites fossæ, non plurima turris
Non centum portæ texerunt, nuda patenti
Se campo & cælo tenuit, secura pauorum
Mole suá & virtute virum, fuit aspera bello,
Aspera tentando Getuli more Leonis
Illius æquandam spatio Rhenus pater vllam
(Vsq; à fonte suo dum liber currit in æquor)
Vrbem perspicuis non præterlabitur vndis
Quinquaginta intus diuorum templa fuere.
Venit summa dies, & ineluctabile fatum.
En Dorestaddum ruit, & radicibus imis
Excisum vix vlla sui vestigia liquit

Traiectum destruitur.

Hinc fera tempestas Traiecti ad mœnia tendens
Concussit valido turritos turbine muros:
Nituntur contra Wiltæ, quæ plurima turba
Vastis ex agris munitam influxerat vrbem.
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis:
Talis murus erat, tot circum mœnia turres;
Pro muro stabant iuuenes, pro turribus altis,
Tot bellatores intus, nisi fata fuisset,
Orbis si coeat non illam exciderет vrbem.
Obruitur fatis, perrumpunt viribus hostes.
Pugnatur portis, totá pugnatur in vrbe:
Alterna cædes, alterna per agmina mors est:
Corpora calcantur, medijs effusa plateis,
Purpureiq; viis ibant de sanguine riui.
Scuta virum, & galeas & fortia pectora Rhenus
Sanguine iam tumidus rubicundis voluit in vndis:
Nec stetit hæc hosti nostro victoria paruo.
Dum Dacus campo sese non credit aperto.
Accersita domo donec trans classibus æquor
Magna manus iuuenum Normannorumq; cateruæ
Auxilio accurrant, prædæq; & cædis amore.
Ryphæisq; Scythæ niuibus venere relictis.
Tum lacer, & dudum sat habens sua parta tueri
Aduentu sociorum fretus ferus ocia rupit
Hostis, & est ausus Traiecti excedere muris.
Fert animus populare plagam, quæ gurgite paruo
It contra Corum Rhenus, sub nomine Rheni

Arx Aurindoli Regis exciditur.

Rex fuit armipetens olim (nisi credere nolis)
Cui longa auricula dederant cognomen Asello.
Ille, vt erat, Batauis late dominatus in agris,
Arcem constituit ferroque adamanteque duro:
Hanc certum est Dacis quocunque excidere damno
Quippe nihil credunt actos prodesse labores,
Hac arce incolumi, neque rerum posse potiri.
Incubuere igitur totis cum viribus, atque
Cetera securi Voiburgum *cingere solum*
Obsidione parant, atque omnia millia cogunt:
Ergo vbi cernebant arcem obsidione teneri,
Clamant Rhenani; nunc arma capessere tempus
Stridentes sonuere tubæ vastosque per agros
Exululare, ferumque lacessere cornua martem
Ærea, tum segetes galeæ lucere per albas
Ibat tunc vicus, nunc vrbs pulcherrima Leydi
Hagaque vicus adest, vbi nunc est curia primum
Valkenburgini properant, & Cattus vterque.
Tum Delphi venere viri, ditissima nunc vrbs
Ægidiique mei patria, & patriæ decus ille est
Ante omnes magnis Northicum viribus ibat,
Namque acuit Hieron *hunc bello, atque induit armis:*
Lecti ductores populi Gerlacus & acer
Dilbondus, pugnas edoctus vterque cruentas.
Agmen init campo varium, vibrantia densi
Fulgura iactarunt clypei, iam credere posses
Solem, ortum geminum, solem reddentibus armis
Longa manus matrum, pueri innuptæque puellæ
Portant scuta viris, animosque laudemque ministrant.
Instructi stabant hostes, Martemque canebant,
Concurrunt acies, magno certamine quisque
Pro se conniti, summum ferit æthera clamor.
Quis cladem illius, quis funera tanta diei
Enumeret, quis vel Dacorum talia fando
Temperet à lachrymis? mihi frigora pectora mentem
Destituunt, mihi cœpta cauis vox faucibus hæret.
Vicistis Bathaui, Dacinauemque fugamque
Et reditum in patriam magnis vlulatibus optant.
Sed Deus his animos delapsus ab æthere reddit,
Instaurantque suas acies, vincunt modo victi
Aspirante Deo, quia tales illius iras
Imperii crimen meruit, vetitumque cubile.

Non

Non tamen est passus, neque vos optastis inire
Ignauam turpemque fugam, concessit honeste,
Et vestris natis memoranda mortis amorem
O fortes animæ, pro sancta relligione.
Pro patria, in patria pulchris cecidistis in armis.
Non vos uxorem castam, non pignora chara
Cernetis captiua trahi, patriaue ruinas:
Quin etiam magnis vos hostis laudibus effert.
Æquaque funeribus luget sua funera vestris,
Pronus in occiduum Rhenus dum curris in æquor.
Vester honos, vestrum nomen laudesque manebunt

Capitur diuus HIERON.

Hac clade accepta factus truculentior hostis,
Sæuit in immensum, sugilatque hauritque cruorem
Vt vero satur est mactando, vincula nectit:
Mœsta nurus trahitur, suffusaque lumina fletu
Virgo peregrino est seruitum abducta marito.
Portantur pelago lectissima corpora matrum.
Captiuos inter longa cum veste sacerdos
A templo rapitur Hieron, *vtque agmine longo*
Agnitus est, oritur fremitus non paruus ab ipsis
Militibus, regem poscunt hunc dedere letho;
Esse nefas clamant bello superesse cruento,
Qui tanti belli tuba succensorque fuisset,
Vnius ad pugnam tot gentes voce coisse
Hunc animasse viros, hunc Dacis esse pudorum
Et damni authorem, iam tot popularibus vmbris
Vnum hunc inferias mitti debere tonabant.
Rex autem vultuque viri gestuque decoro
Suspensus fremitum vulgi, dextrasque coercet.
Hinc versus dictis Hieronem *affatur amicis:*
Permittit primum vitam, mortemque remittit.
Spondet opes & amicitiam, dumtaxat ab aris
Digrediens nomen diui execretur IESV.
Mauortis fiat de hinc, Mercuriine sacerdos.
Ille recusabat dictis parere tyranni,
Pollicitisq; nihil, præsenteque morte mouetur,
At contra multos, proq; vno differit idem.
Multa Deo præsesq; diu suadentis ab ore
Quamuis pendebat, tamen illum cædere virgis
Imperat: & tetro concludi carcere casum.

Posse-

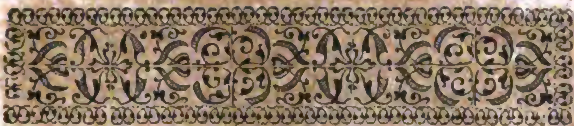
tiæ pulſauit auditus: vt ſi ab eo facta eſſet hæc viſio, denuo ac tertio ſibi manifeſtaretur. In ieiuniis itaque & orationibus conſtituto eo, apparuit iterum idem qui ſupra, & monuit ne contumaciter à Deo ſibi iniunctā ſperneret obedientiam; ne dum quæ ante ſecularia tempora diuina bonitas decreuit, per eum fieri perficere contemneret, inexcuſabilis pœna contemptorib. digna puniretur in die iræ & reuelationis iuſti iudicii Dei. Cumq; continua afflictione parſimoniæ & vigiliarum pro hoc ipſo negotio inquirendo, ſeipſum ſine intermiſſione Domino mactaret placabile holocauſtum, cōtigit equos ſuos, dum forte eſſent in paſtu paſtore dormiente, ita vt fit, à furibus clam ſubtrahi, & in abſconditis fugitiuorum locis abſcondi. Quos collectis amicorum & ſeruorum manipulis per deuia quæque requirens, veſperaſcente iam die venit ſecus locum, bis iam ſibi à Domino oſtenſum. Nulli tamen commeantium illud ſecretum pandens, ibidem hortabatur ſocios laſſatos ex diſcurſione varia quieti dare membra. Cuius conſilium concordi affectu ob difficultatem laboris implentes, poſt refectionem carnalem, vt erant ſub dio, ſe dormire collocant. Et cum omnem illam collectam altus ſopor corripuiſſet, ecce ipſe Dominus HIERON vni innocenti & ſimplici viro de contribulibus præfati viri ibidem ſecum quieſcentibus apparuit per viſum dicens: Surge, & dic Nothbodoni, ne vltra diuina præſumat paruipendere iuſſa, & in parte orientalis plagæ dextrorſum loci, quo hac nocte ipſe pauſauerat, meum nouerit eſſe tumulum. Quoniam autem infideles ſigna petunt, vt diluculum erit, ad hanc proximam vobis concurrite ſyluam, & equos quos perdidiſtis ſine dubio inuenietis. Tunc ille expergefactus, experimentum in hoc capere viſionis cupiens, propere ſocios monet, vt ſurgant, & caballos ſine difficultate iam inueniendos, Deo monſtrante, annunciat. Moxq; vt ſyluam ingreſſi ſunt, eos eminus in proximo à via publica diuerticulo conſpiciunt ſtipitibuſque à furibus reſticulis alligatos,

gatos,

gatos; & tam euidentibus indiciis certus de visione factus, secrete omnia quæ audierat cui iussus fuerat, narrat. Ille vero vt hæc audiuit, nõ minimo replebatur gaudio, quia inuentus est & alius testis iam olim sibi visione demonstrata. Et dimissa cætera multitudine, cum ipsi tantum duo arreptis sarculis in designato sibi loco fodere cœpissent, mox cœlestis thesauri conspiciunt thecam, indeque certissimi effecti se nequaquam seductos videri, sicut iussi fuerant, fideles legatos Episcopo dirigunt, ad cuius diæcesim locus ipse pertinet: & Theoderico, qui locupletis possessionis patrum hæres, atque eorum comitiuæ dignitatis successor, diues gazarum, nec minus bonarum virtutum tunc tẽporis pollebat, vt quantocyus venirent & sanctas reliquias cum condigno honore ad destinatum locum deferrent. Hi autem vtrique admodũ piæ vitæ dediti, dum fuissent studiis talibus non mediocriter lætificati sunt nunciis, ac prudenti vsi consilio, triduano tam se quam omnes prouinciales purificauerunt ieiunio, & tunc quasi cœlitus iussi, moram pati in accurrẽdo nolentes velocius adfuerunt, & odoris suauissimi, qui de membris gloriosissimi Martyris manauit fragrantia refecti, intellexerunt & hunc vnum esse de his, de quibus Apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* 2.Cor.2. Exaltantes itaque Dominum Deum nostrũ in voce exultationis exclamant. *Quam magnificata sunt opera tua Domine, & nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ*; nunc in isto anima nostra cognoscit valde.

Tum pretiosa pignora mundissima obuoluentes syndone, humeris imposuerunt, & cum Psalmorum iubilo canori, hymnoq; dulci melodia secus mare iter quod ad locum superius dictum mittit, ingrediuntur. Cumq; saltum qui *Ryniuera* dicitur transirent, ecce hinc inde popularis ala diuersi sexus & ætatis circumfluit, pia deuotione certans, qui eorum tam salubris baiulus esse mereretur oneris. Interea his eis ad vota succedentib. dum approximarent loco, quo ibant, cœperunt secum quasi ita- *Hymno. rumq;.*

ſcendo ſtomachari, cur de ſylua dum poſſibile erat, lecticam in modum humanæ conſuetudinis non fecerint, quam tunc in exuſtis ſolis ardore armis conſtitutis nulla ſuppeteret facultas perficiendi. Et dum huc illucq; ſedulo, vt eſt humanæ cura ſolertię, oculorum vſq; quaq; voluerent orbes, vt ſi forte ad huiuſmodi fabricam diuina adminicularetur prouidentia, vident ſubito in proximis tumeſcentis maris fluctibus feretrum ferri. Quod in arena mox eiectum arripiunt, atque cuncto ſeculo veneranda in eo collocant membra; ſicque alternatim con-
Pſ. 132. v. 1. crepando, *Ecce quā bonum & quam iucundū, habitare fratres in vnum*: quos diuerſo in tempore inuiolata fides catholicæ confeſſionis bonis exornabat moribus, regiā ſanctę aulę intrant, quam ſancti Adalberti venerabilia decorant merita. Cumq; ſacras reliquias, ſicut ei s iuſſum fuerat honorifice ibidē componerent, vnuſquiſque gaudio non modico ſuffultus rediit in ſua, narrantes mirabilia hæc Domini per omnem circumquaq; regionem: quatenus omnes qui audirent, in communi cōfiterentur nomini ſancto Domini: quoniam non ſolum eruit ſperantes in ſe, & liberat eos de manu anguſtiæ, verum etiam qui eorum zelo Dei, vtcunque prædicant merita, perpetuus ipſorum præſtat participari & pręmiis, quorum quidem quamuis iungi non mereor collegio; ſicut nec narrationis effectu, ſic nec in retributionis gaudio, tamen ſpe certa aliquantulæ ablutionis meorum peccaminum, ſanctiſſimi viri paſſionem ſparſim collectam, vt à narrantib. diſcere potui, meo arbitratu veſtrę explicaui ſanctitati. Quapropter potius religioſas quam diſertas quæſo apponite aures: ſcilicet vt dum obſcuram in mea inſipientia perſcrutandā breuitatis diligentiam tanto intercedente patrono, cœleſtis doctrinæ ſapientem valeatis apprehendere ſtultitiam. Quod præſtare dignetur, qui trinus & vnus ab omni creatura ſemper eſt glorificandus. Amen.

VITA & PASSIO

S. HIERONIS MARTYRIS HOLLANDIÆ vnici Carmine per Gulielmum Goudanum.

ESTA Virumque cano Scoticis qui vectus ab oris
In Batauos fato profugus Hollandaque venit
Littora: multum ille & dictis profecit, & actis,
Vnum dum populo numen persuadet IESV.
Musa mihi vitamque, & magnam dicere mortem
Incipe, quaque viri mortem miracla sequuntur.
Sanguine ab illustri proauisque est ortus honestis
Et clarus HIERON *natalibus attigit astra;*
Diues opum genitor vicos possedit & agros,
Armentique grauem numerum; bis mille bidentes,
Frugiferam centum terram vertebat aratris.
Magna manus famulorum erat, & non parua clientum:
Illas inter opes patria nutritur in aula,
Vna domus HIERON *tanta spes, vnus & hæres,*
Atque suis ideo magno est dilectus amore.
Sæpe auidis illum genitrix complectitur vlnis;
Oscula carpendo, mœrentis gaudia matris
Nuncupat, & seræ solatia sola senectæ.
Ostentansque arces puerum secum atria circum
Ampla trahit, dominumque domus fore commonet illum.
Imperat & famulos iam iussa capescere nati,
Hortaturque ipsum venturo assuescere honori.
Hæc genitor tacito assensu permittit amori
Materno, atque ipsi pertentant gaudia pectus
Credenti partam requiem placidamque senectam;
Certum quod præsens, spes est incerta futuri
Ancipiti euentu rerum deludimur omnes.

Affantur parentes Hieronem super coniuge.

Postquam flos æui puero, & maturior ætas
Accessit, pater & mater iam grandis vterque

Coniugio super incœptant, & prole creanda
Alloquiam: primum senior se optare nepotes,
Seque nurum genitrix memorat, quæsitaque virgo,
Atque inuenta tibi est, inquit, currentibus annis,
Par tibi, par forma, par moribus atque (ea si quid
Esse putas) neque diuitiis neque patribus impar,
Nos vobis amplam fessi concedimus aulam,
Vobis tantarum rerum moderamina sunto:
Rus nostris modicum sat erit secessibus, illic
Quod superest aui (si quid superesse putamus)
Mollibus in latebris, placida sub pace quieti
Ducemus, tu nate ô patri decus esto, mihique,
Et fessis auo pax tuta parentibus esto.

Respondet HIERON.

Sic fata est genitrix, contra sic filius orsus;
Non mihi fœmineo pectus tentatur amore
Nec me virgo capit, nec prolis cura creandæ:
Virginei solique thori, synceraque vita
Me iuuat: hos nostræ menti Deus indidit ignes:
Non arces sed templa placent: non aula, sed ara,
Proque opibus mihi pauperies, gratissima res est,
Sunt ea iussa Dei, iussis obsistere quis vel
Ausit vel possit? stimulo mea corda fatigant
Nam modo (fabor enim ô dulces charique parentes)
Arcani quiddam, conclusaque pectora pandam.
Est mihi mens (docuistis enim quibus indiget, artes)
Esse ministerium templis, diuumque sacerdos
Sic hortante Deo. Quin idem trans mare vobis
Desertis, patriaque, alienas visere terras.
Imperat, auellor vestris complexibus, eheu,
Inuitus, dura est & inexorata voluntas
Numinibus; nolim cupiam, parere necesse est.

Eiulatio matris.

His nati dictis perculsi corde parentes
Obriguere animis: vtque illum excedere terra
Natali audiuit genitrix, anus & grauis annis,
Eiulat, & cœpit canos laniare capillos,
Diruptoque sinu (neque multis absque querelis)
Vbera commonstrat: ne matrem nate relinque,
Per quæ potasti nunc vbera flaccida, perque hunc
Qui te gestauit vterum tot mensibus oro,

Nate

Nate mane, atque istam citius precor exue mentem.
At senior gemino sua pectora vulnere læsus
Fundebat lachrymas, qui nati saucius altum
Ingemit abcessu primum, de hinc coniugis ora
Et miseræ matris casus miseratur acerbos.

Respondet HIERON.

Ast HIERON *fixus mentem vultumque manebat*
Ceu morinum marmor, quod adhuc de viscere matris
Telluris molle est, vento durescit & imbri:
Haud aliter pulsus lachrymis, pulsusque querelis
Duriciam sumit, nec quicquam pectora mutat.
Non cessat suadere tamen, miserasq; parentum
Solari curas iis vocibus: Esto voluntas.
Afforet, an possem terra hac consistere; credo
Numina permittent, potiorque humana voluntas
Diuina (nisi fallor) erit, sed fallimur. En iam
Vt vultis maneo, nec vestro natus ab ore
Discedo quoquam: Tantum lux crastina surget,
Et vestrum vobis natum mors auferet atra.
Quippe senem iuxta ac iuuenem mors effera carpit.
Ibo igitur quo me Deus euocat, huicque volentes
Vos parere decet: nolentes cogere posset.

HIERON in Frisiam & Batauos venit.

Ergo de patria excedens, Abrahamus vt alter
Trans pontum venit Frisiam Batauosque feroces
Quos Willibrordus *diuus purgauerat agros.*
Hic colere occœpit, sulcos impressit aratro,
Et sparsit sulcis diuini semina verbi.
Atque suis retulit messem sudoribus æquam.
Est ingens vicus Northieum *nomine, Rhenus*
Incolumi at modico tranquillior alluit alueo:
Nam supra est de fonte suo præcisus, & infra,
Collibus obiectis non inuenit æquoris vndas.
Hoc Hieron *degens vico, non millia pauca*
Lucratur Christo, *nam multos casta mouebat*
Vita viri, quia vita viri fuit æthere digna:
Multos & verbo duxit, namque hauserat artes
Diuinas, neque deerat ei bona copia fandi,
Tum linguam gentis tenuit: hac gente profecti
Ipsi olim proaui & nostra de sede feruntur.
Hoc opus exercet tranquilla pace quietus.

Dum tempestatem Daci, gens fœda, mouerent.
Est regio gelidis subiecta trionibus, agros
Nix vbi longa tegit, durantur frigore campi.
Vix alit hæc tellus cultorem fruge maligna;
Arma colunt Daci, genus ipso Aquilone creatum,
Ceruice inflexum, rigidis & moribus horrens,
Atque implacatum, Boreæ certissima proles.
Ii quondam sterilemque locum, frigusque perosi
Sedibus excedunt patriis, & sole tepentem
Et pingui gleba tellurem, Austrumque requirunt,
Obuia prima tulit se vestigantibus, illis
Et specie tetigit mentes Hollandica tellus.
Hic pressere pedem, totoque sagacia campo
Lumina iactantes, hac prata virentia cernunt,
Hac longos grauibus culmos horrescere aristis,
Piscososque lacus, syluas venatibus aptas.
Præcipitat bifidus pingui se flumine Rhenus,
Atque per ora duo vicinum currit in æquor.
Classe ineunt Mosam, stabat fortissima turris.
Os Rheni seruans, & muro stabat & auo
Vrbs antiqua nimis Vlerdingen *nomine dicta.*
Hæc se defensat longum, contraque iacentes
Et sparsæ in Mosa, seruantesque ostia Rheni,
Addunt insulæ opem, quorum est Walachria *princeps*
Atrox exoritur bellum, certatur in ipso
Limine pro terra, sparguntur sanguine fluctus.
Hostibus, ah superum nutu, victoria cessit
Vlerdingen *flammæ pascunt, nascensq;* Schiedam
Non procul hinc ardet, iuxta nec tunc quoque grandis
Rotteredam *crepat in cineres, tua patria* Erasme,
Nunc vrbs, & per te sublimia fertur in astra.
At Daci subigunt naues quo tramite ducit
Impia de Rheno fluuius iam dictus Issella.
Hic mea Gouda ruit: nunc muro insignis & arce,
Tunc portus tantum, & statio benefida carinis,
Tum quoque erat flauus, vt nunc est, aureus vndis,
Gouda tibi fluuius viria que prima creanda es:
Hæc tua dos etiam Cornelius *auget honorem*
Cornel. Gaudanus *Carmine & ingenio quo non torrentior alter.*
Fœda natans classis ripa grassatur vtraq;,
Captiuumq; pecus trahitur, pecorisq; magister
Et ferrum & flamma crudeliter omnia vastant,

Doreſtad-

Doreſtaddum exciditur.

Vrbs antiqua fuit quondam notiſſima fama,
Quam non præcipites foſſæ, non plurima turris
Non centum portæ texerunt, nuda patenti
Se campo & cœlo tenuit, ſecura pauorum
Mole ſuâ & virtute virum, fuit aſpera bello,
Aſpera tentando Getuli more Leonis
Illius æquandam ſpatio Rhenus pater vllam
(Vſq; à fonte ſuo dum liber currit in æquor)
Vrbem perſpicuis non præterlabitur vndis
Quinquaginta intus diuorum templa fuere.
Venit ſumma dies, & ineluctabile fatum.
En Doreſtaddum ruit, & radicibus imis
Exciſum vix vlla ſui veſtigia liquit

Traiectum deſtruitur.

Hinc fera tempeſtas Traiecti *ad mænia tendens*
Concuſſit valido turritos turbine muros:
Nituntur contra Wiltæ, *quæ plurima turba*
Vaſtis ex agris munitam influxerat vrbem.
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis:
Talis murus erat, tot circum mœnia turres;
Pro muro ſtabant iuuenes, pro turribus altis,
Tot bellatores intus, niſi fata fuiſſet,
Orbis ſi coeat non illam exciderat vrbem.
Obruitur fatis, perrumpunt viribus hoſtes.
Pugnatur portis, totâ pugnatur in vrbe:
Alterna cædes, alterna per agmina mors eſt:
Corpora calcantur, medijs effuſa plateis,
Purpureiq; viis ibant de ſanguine riui.
Scuta virum, & galeas & fortia pectora Rhenus
Sanguine iam tumidus rubicundis voluit in vndis:
Nec ſtetit hæc hoſti noſtro victoria paruo.
Dum Dacus campo ſeſe non credit aperto.
Accerſita domo donec trans claſſibus æquor
Magna manus iuuenum Normannorumq; cateruæ
Auxilio accurrant, prædaq; & cædis amore.
Ryphæiſq; Scythæ niuibus venere relictis.
Tum lacer, & dudum ſat habens ſua parta tueri
Aduentu ſociorum fretus ferus ocia rupit
Hoſtis, & eſt auſus Traiecti excedere muris.
Fert animus populare plagam, quæ gurgite paruo
It contra Corum Rhenus, ſub nomine Rheni

Arx Aurindoli Regis exciditur.

Rex fuit armipotens olim (nisi credere nolis)
Cui longa auricula dederant cognomen Asello.
Ille, vt erat, Batauis late dominatus in agris,
Arcem constituit ferroque adamanteque duro:
Hanc certum est Dacis quocunque excidere damno
Quippe nihil credunt actos prodesse labores,
Hac arce incolumi, neque rerum posse potiri.
Incubuere igitur totis cum viribus, atque
Cetera securi Voiburgem *cingere solum*
Obsidione parant, atque omnia millia cogunt:
Ergo vbi cernebant arcem obsidione teneri.
Clamant Rhenani; nunc arma capessere tempus
Stridentes sonuere tubæ vastosque per agros
Exululare, ferumque lacessere cornua martem
Ærea, tum segetes galeæ lucere per albas
Ibat tunc vicus, nunc vrbs pulcherrima Leydi
Hagaque vicus adest, vbi nunc est curia primum
Valkenburgini properant, & Cattus vterque.
Tum Delphi venere viri, ditissima nunc vrbs
Ægidiique mei patria, & patriæ decus ille est
Ante omnes magnis Northicum viribus ibat,
Namque acuit Hieron *hunc bello, atque induit armis:*
Lecti ductores populis Gerlacus & acer
Dilbondus, pugnas edoctus vterque cruentas.
Agmen init campo varium, vibrantia densi
Fulgura iactarunt clypei, iam credere posses
Solem, ortum geminum, solem reddentibus armis
Longa manus matrum, pueri innuptæque puellæ
Portant scuta viris, animosque laudemque ministrant.
Instructi stabant hostes, Martemque canebant,
Concurrunt acies, magno certamine quisque
Pro se conniti, summum ferit æthera clamor.
Quis cladem illius, quis funera tanta diei
Enumeret, quis vel Dacorum talia fando
Temperet à lachrymis? mihi frigora pectora mentem
Destituunt, mihi cœpta cauis vox faucibus hæret.
Vicistis Bathaui, Daci nauemque fugamque
Et reditum in patriam magnis vlulatibus optant.
Sed Deus his animos delapsus ab æthere reddit,
Instaurantque suas acies, vincunt modo victi
Aspirante Deo, quia tales illius iras
Imperii crimen meruit, vetitumque cubile.

Non

Non tamen est passus, neque vos optastis inire
Ignauam turpemque fugam, concessit honeste,
Et vestris natis memoranda mortis amorem
O fortes animæ, pro sancta relligione.
Pro patria, in patria pulchris cecidistis in armis.
Non vos uxorem castam, non pignora chara
Cernetis captiua trahi, patriaue ruinas:
Quin etiam magnis vos hostis laudibus effert.
Æquaque funeribus luget sua funera vestris,
Pronus in occiduum Rhenus dum currit in æquor.
Vester honos, vestrum nomen laudesque manebunt.

Capitur diuus HIERON.

Hac clade accepta factus truculentior hostis,
Sæuit in immensum, jugilatque hauritque cruorem
Vt vero satur est mactando, vincula nectit:
Mœsta nurus trahitur. suffusaque lumina fletu
Virgo peregrino est seruitum abducta marito.
Portantur pelago lectissima corpora matrum.
Captiuos inter longa cum veste sacerdos
A templo rapitur Hieron, *vtque agmine longo*
Agnitus est, oritur fremitus non paruus ab ipsis
Militibus, regem poscunt hunc dedere letho;
Esse nefas clamant bello superesse cruento,
Qui tanti belli tuba succensorque fuisset,
Vnius ad pugnam tot gentes voce coisse
Hunc animasse viros. hunc Dacis esse pudorum
Et damni authorem, iam tot popularibus vmbris
Vnum hunc inferias mitti debere tonabant.
Rex autem vultuque viri gestuque decoro
Suspensus fremitum vulgi, dextrasque coercet.
Hinc versus dictis Hieronem *affatur amicis:*
Permittit primum vitam, mortemque remittit.
Spondet opes & amicitiam, dumtaxat ab aris
Digrediens nomen diui execretur IESV.
Mauortis fiat de hinc, Mercuriine sacerdos.
Ille recusabat dictis parere tyranni,
Pollicitisq; nihil, præsenteque morte mouetur,
At contra multos, proq; vno differit idem.
Multa Deo præsesq; diu suadentis ab ore
Quamuis pendebat, tamen illum cedere virgis
Imperat: & tetro concludi carcere cæsum,

Posse-

Postera lux oritur, lictorum fœda caterua
Eduxere virum sistentis iudice coram.
Iudex vt glabrum vidit sine vulnere corpus,
Obstupuit, neque res potuit saturare tuentem
Quærentemq́; oculis hesterni signa flagelli
Talia miranti liuorem tersit Iesus
Et plagas: dixit Hieron, *mihi solus in omni*
Vita erit ille Deus; proq́; illo amittere vitam
Nulla mora est, nec tormentis terrebimur vllis,
Nostraq́; flectuntur promissis pectora nullis.
His motus verbis, tum crebescente tumultu,
Voceq́; poscentum mortem, mortisq́; figuram
Insolitam, rex (cum seruandi nulla potestas
Affuit, & variis non quiuit flectere dictis
Duci hominem iubet, ac fuso dare sanguine pœnas
Ast HIERON *ibat nil motus pectore & oclis*
Optata vitæ cursum se fine gauisus
Claudere, & haud dubius victurum semper in astris.
Felix qui posuit curas vitæq; labores
Omnes, & potuit pro CHRISTO *temnere mortem*
In facili tumulo quam molliter ossa cubabunt.

TRANSLATIO

S. HIERONIS MARTYRIS.

HINC *à morte viri multis labentibus annis*
Maturum tempus, rerumque immobilis ordo
Poscebat tumulo positas sustollere sancti
Martyris exuuias, templisque inferre dicatis,
Vir Nothbodo *fuit, culti ditissimus agri*
Quin & equis bello natis famosus alendis:
Vicit opes virtus, neque enim illo iustior alter.
Tempus erat, quo se labentia numina vatum
Pectoribus miscent, præsagaque somnia mittunt,
Cœperat & roseis prodire aurora quadrigis:
Tum Nothbodonis *pro lecto astabat imago:*
Purpura erat, vestisque pedes defluxit ad imos,
Pulchro maiestas veneranda sedebat in ore,
Distinctum gemmis gestabat dextera librum
Nothbodo vigilas? vigila inquit, & accipe iussa.

Sum

Sum martyr HIERON, *Dacorum barbarus ensis*
Me perimit, nemoris Borealis parte sepulchrum est,
Corpus humo tolli Deus imperat, hæc tibi mando.
Dixerat, & sese nocturnis miscuit umbris.
Euigilat, frustraque petit Nothbodo loquentem
Tum positis orat genibus manibusq; supinis
Vt nisi vana foret) species ea nocte sequenti
Se referat, species retulit se nocte sequenti
Certe eadem, sed non vultu sermoneque eodem:
Sermo minis plenus fuerat, terroreque vultus.
Sed dubitabat adhuc Nothbodo prodere visum.
Ecce autem euincit neglecti numinis ira;
Quorum grex ingens conseptis ibat in agris,
Error equos rapit insolitus, sua pascua linquit
Omne pecus profugum, saltuque reconditur atro.
Mane venit Dominus iumenta reuisere: quorum
Signa pedum vt vidit, furto diducta putauit,
Quærit cum famulis, comes it vicinia tota.
Sol erat in cœlo iam flagrantissimus alto,
Fessi opere atque æstu considunt gramine cuncti,
Ægraque sternuntur patulæ sub tegmine fagi
Corpora. deque ipsis aliquem sopor occupat vnum,
Sed cui simplicitas animi, simul ingenuumque
Ruris erat: sic arcanas sine murmure voces
Audiit in somnis, & sancta numina vidit.
Subsilit excitus subito: quos quæritis inquit,
Scimus equos, Hieron docuit, dixitque sepulcro
Ipsius immotos insistere: dux ero vester.
Nothbodo sequitur per opaca silentia sylua:
Perueniunt, iumenta vident insistere dicto
Fixa loco, nullos etiam tentare recessus:
At contra aspectare viros, neque radere campum.
Tum demum Nothbodo sibi non vana fuisse
Somnia credebat, monstro firmatus equorum,
Atque hoc teste viro. Traiecti venit ab vrbe
Talibus acceptis antistes rebus, adestque
Cum strepitu procerum Theodricus, natus ab illo
Qui comes Hollandus Dacos eiecerat oris
Tollitur à tumulo cum tali martyr honore,
Sectaturque humeris resonantum voce canora.
Ventum erat ad littus, gestandis ossibus illic
Aut fuit omnino nullum, fractumue feretrum
Quid faciant? huc atque illuc obuertitur ora.

Totus

Totus ibi cœtus grandis dolor accipit omnes.
Hinc vastum pelagus, hinc sicca collis arena est
Omnis sylua procul, arbos in littore nulla.
Tum subito salsis appelli fluctibus, atque
Ex alto libitina nitens adnare videtur.
Excipiunt lecticam alacres, vocemque dedere
Cum plausu, sonuitque æther, pontusque refugit.
Vos isti colles longa sparsisti arenas.
Ibant haud dubii collectum martyris esse
Octophorum munus, totoque hunc ore canebant
Egmondam *sanctum portant onus; huc ubi nuper*
Diuus Adalbertus (comitem quod virgo monebat)
Fossus humo, & fuerat sublimi sede locatus:
Hoc Hierona *tenet templum, sed non* Hierona
Integrum, neque enim pariter tumulo caput illo
Effossum inuentumque fuit, neque tempore eodem
Vico in Northico stabat venerabilis ades
Sacra viro, stabant aræ sub nomine sancto
Aram qua templo fuerat celeberrima in illo
Forte viri effodiunt penitus, fundoque reuellunt.
En subito sonuere simul quot cymbula in ade,
Tota inerant, mixtumque dabant pendentia turri
Ærea iam solitum fuso fabricata metallo,
Tympana sponte sua, neque compulsoribus ullus
Irruit ex agro populus, causamque requirit.
Sedit in ade sacra Richardus maximus æuo,
Cui iam sola Deum facies ac templa tueri
Cura fuit, talem hic diuino pectore vocem
Reddidit: inuentum caput est, quod quærimus olim
Diui Hieronis *ait, hinc undique ahena sonabant:*
Verba pij senioris erant, non vana profundi
De fouea altaris fossor caput ecce leuabat.

REM Perditam monstrat HIERON.

At quoniam diuus Hieron monstrauerat ante
Nothbodonis equos, si quando perdita res est
Omnes implorant illum, votisque vocatus
Solatur mœstos, prodit vis illa latentes.
Taurus ab armento grege si deerrauerit agnus
De cera pecudem quum vouit ouemque bouemque
Rustica reperiet: curru si decidit aurum,
Mercator poterit plenam seruare crumenam

Promisso

Promiſſo aureolo: nobis quoque non ſemel idem
Diuus opem tulit, & præſentia numina ſenſi.
Atque ideo veneror, votiuaque carmina reddo.
Nulla illum tenebræ fallunt, nullaque latebræ
Quamque potens idem quantumuis clauſa tueri,
Tam facilis pronuſque roganti pandere clauſa:
Inde viro Hollandus honor ingens fertur in oris,
Inde viro locuples templum, multuſque ſacerdos.

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMÆ
MARTYRVM HOLLANDIÆ
LIBER I.
Martyrium D. Henrici Bogardi & aliorum aliquot CHRISTI Sacerdotum.

RAVES atq; acerbas persecutionum clades iam olim ob pietatem verumq; Dei Optimi Maximi cultum, passa est vnica illa IESV CHRISTI sponsa Ecclesia Catholica ab Imperatoribus Romanis, aliisq; Principibus, immanissimis Tyrannis: Qui, vt suam tegerent crudelitatem, atque sæuitiæ maculas eluerent, Synaxes Christianorumq; sacra præcipue causati, se propterea punire eos, Satana suggerente, affirmabant, quod in conuenticulis illi suis, incestas exercerent libidines, & infantis recens occisi carnes vorarent. At enim, postquam huiuscemodi commentis, nihil se proficere, Ecclesiamq; sanguine Martyrum iã multo fœcundissimam indies quasi parturire, ac noua prole augeri sensit antiquus ille veterator, occultis accessibus serpens & verbis blandiens mendacibus lætissimæ huius fœcunditatis abortus quasi procurare molitus fuit, hæreticos excitando: qui nimirum sub vocabulo Christiano doctrinæ resisterent Christianæ, & rudes mortalium animos incauta credulitate deceptos in suos errores pertraherent. His autem omnibus hoc potissimum curæ studioque fuit, vt incruenti sacrificii mysteria nostra summam illam Saluatoris erga genus humanum caritatem testantia, symbolaque vnitatis Ecclesiæ verissima è medio omnino tollerentur. Persuasum namque habebant hoc modo fidem Orthodoxam facillime euerti posse. Porro permisit quidem sæpius hæreticis piissimus DEVS male sentien-

Ecclesia Catholica persecutiones sem perpassa.

C. Plinius 10 epist. Tertull. in apologet. & Minucius Felix in Octauio.

a

ſentiendo aduerſari Eccleſiæ ſuæ vnice dilectæ; vt eius videlicet ſapientiam exerceant ſimulq; aperiant, qui vere crediderint, & qui non. Quin etiam ad exercitationem virtutis, profectumq; patientiæ, piorum poteſtatem ipſos corporaliter affligendi, ſubinde illis quoque concedit. Quod ſi quando euenerit, multo acerbius atque atrocius, quam vnquam antea, infideles ſæuire illi in eos, qui fide ſincera, inconfuſa ſpe, vnanimi dilectione, innocentia deniq; & integritate vitæ, ſummaq; morum probitate Deum colendum, honorandumque eſſe profiterentur: quos veluti athletas fortiſſimos, magnis laboribus & calamitate grauiſſima exercendos, tunc potiſſimum in agona producit, talium certaminum arbiter, Chriſtus. Exempla affatim abunde ſuppeditant nobis perſecutiones Conſtantii, Juliani, Valentis, aliorumq; Principum ac Regum; qui noxia ac peſtifera hæreticorũ ſequentes dogmata, ab orthodoxa fide deſciuerunt. Sed & hoc ſenio & decrepita quaſi Catholicæ Eccleſiæ ætate, qui relicta purioris vitæ recta ſemita per deuios errorum anfractus longiſſime à veritate aberrarunt; maxime autem doctrinæ Iohannis Caluini Nouiodunenſis ſectatores, qui religioni vim armaq; addenda cenſent, vetuſtorum illorum Hęreſiarcharum mores ad amuſſim exprimentes, inprimiſque diuinam liturgiam, & ter adorandam ſacram Euchariſtiam odio proſequentes inexpiabili ea mendaciis ac blaſphemiis petulanter ſane, ſummaq; cum impietate oppugnare aggreſſi fuere. Abſterruit illos à vi aliquandiu legum, pænarumq; metus: ſed eo amoto, conceſſaq; inſuper errorum libertate, quemadmodum poteſtatis vigor omnis paulatim languidior eſſe cæpit; ſic inter ipſos creſcere ferocia, ſceleratèque agendi cupido: quæ nullis tandem mediis rationeq; nulla reprimi potis fuit. Teſtis oculatus huius rei non ſolum Gallia, ſed & Belgium noſtrum abunde eſſe poterit. Hanc namque regionem ſtudio nouarum rerum ſecundario tumultuantem cum ingenti aſtu, occultioreque ſolertia à fide Catholici Hiſpaniarum Regis PHILIPPI II. abduceret, ſimulque plebis furentis fauore fretus inuaderet Guilielmus Naſſouius Auraſii (Romanor. quondam Coloniæ) princeps; orta eſt perſecutionis tempeſtas longe maxima, qualiſque multis retro ſeculis viſa non fuerat, præſertim vero in Holandia Zelandiaque regionibus maritimis, quæ intra Helium ac Fleuum extrema Rheni oſtia continentur. Paſſi fortaſſis alibi plures numero fuerunt: ſed nuſquam gentium magis inſignes, ſiue pietatem, eruditionem, dignitatẽ ac natalium ſplẽdorem: ſiue fidei conſtantiam, animi feruorem, fortitudinem atque tormentorum & ſuppliciorum exquiſita genera ſpectare velimus. Quorum ſane martyria, cum neminem ex Eccleſiæ Notariis, quibus hocce onus rite incumbit aggredi id vi-

Caluinianorum ferocia ac tyrannis.

Cur opus hoc auctor ſit aggreſſus.

id videam, describere gestit animus; præcipue autem illorum, qui mihi ob fidem atque eruditionem, dum viuerent, noti fuerunt, plerique etiam amicitia iuncti. Neque enim ex vlla re alia patriam quondam clarissimam illustriorem me magis reddere posse existimo, aut vtilitatem popularibus meis adferre præsentiorem: cum vix alia exempla ad deterrendū à falsarum religionum sectis homines efficaciora inueniri poterint, quæque nos magis incitent, vt si Martyrii dignitate ac gloria illis pares esse non possimus, saltem ipsorum sedulo sectemur fidem, virtutem imitemur, bonisque artibus & vitæ lineamentis mores exprimamus. Solent ex more scriptores plerique viros virtute bellica inclitos, aut eruditione rara præstantes monumentis literarum commendare Hos sapientiæ, illos fortitudinis ergo. At vero, si sapientis est, bonum ferre modice, fortiter autem malum, erroreque amoto contemplari humana iuxta ac diuina: vel si fortem ac magnanimum definimus, qui solius honestatis causa nulla extimescit incommoda, nullaq; deprecatur mala: Certe martyres hi nostri vel maxime laudandi fuerint, doctorumque eruditis encomiis celebrandi; qui postquam sobrie, iuste ac pie vixere, contumelias varias atque inauditos cruciatus ob fidei orthodoxæ professionem CHRISTIQVE nomen summa patientia, inuictoque animi robore perferentes mori potius, quam veritatem abnegare elegerunt, operante illud in ipsis potissimum DEI dilectione & charitate, quę aliarum virtutum longe maxima, tū præcipue in hac mortali vita elucet, cum propter eam vita deponitur, & in cœlesti quoque regno multo, quam hic, cumulatior est futura, cum fide ac spe excidentibus: sola tamen ea minime excidet. Sed antequam horum tā illustrium Martyrum passiones describere aggrediar; operæ pretium fuerit Hollandiam nostram crassiore quasi penicillo vtcumque delineare, simulque causam atque originem tam diræ persecutionis paulo altius repetere. Igitur HOLLANDIA qua longissima ad C. & VIII. passuum circiter extenditur, & Eleno ac Hebio Rheni fluuii, qui ex summis Alpibus (montem S. Gothardi vocant) profluit, ostiis interiacens occidentem Solem spectat, collibusque arenosis vastos Oceani æstus arcet: cum cætera aggeres cingant lutosi; præterquam vbi oriētem versus Geldriç Vltraiectinæq; ditioni peninsulæ in modum adiacet. Mediam regionem (ea inferior Bataniæ pars est, multo fertilissima, quam quondam cultoribus vacuam Bataui Cattorū populus domestica seditione sedibus suis pulsus occupauere.) Isola, Mosaque amnes interfluunt atque in partes duas diuidunt. Harum, quæ Caninefatibus (gens ea partem ditionis incolit origine, lingua, virtute Batauis par, numero superatur) & Frisiis minoribus seu occidentalibus iuncta est, *Hollandiæ descriptio.*

ſeptentrionalis: altera vero Aduaticis atque Zelandis (hi Mattiaci Tacito, vt volunt, dicti, vlteriores Inſulas, quas Schaldis fluminis, quem Tabudam Ptolomæus nominat, alluit, ad Helum, vſque hodie habitant) proxima exiſtens Auſtrina Hollandia nũcupatur, ripa potiſſimum Gallica, Arkelana ditione, inſuliſque compluribus conſtans. Quas inter tres Mari proximiores Vcorniæ vocatæ olim ſub Dominis ſuis vſq; floruere. Donec Macheldis Vcornia Walranei Walchenbergii vidua ſine prole mo-

An. 1372. riens, eas Alberto Boiariæ Duci, in cuius fide clientelaque fuerat, relinqueret annectendas an. à Chriſto nato CIↃ. CCC. LXXII. In harum vlteriore oppidulum (vt & hec obiter ad regionis cõmendationem hic referam) quod à fida ſtatione nomen Gœreæ apte habet, conſpicitur; vbi patrum memoria populum ſibi cõmiſſum pabulo diuini verbi pie paſcens tirocinium ſui paſtora-

Hadrian. VI. Pont. tus, primitus fecerat Hadrianus Florentii filius Vltraiectinus, qui poſtea eius nominis Sextus Romanus Pontifex fuit. Porro quæ Orientalior ad Moſæ oſtium proxime ſita ob Brielam oppidum, & Auguſtam in propinquo Iacobæ Principis quondam domum, magis celebris eſt, plurimis olim ciuilibus bellis latro-

De factionib. hiſce Houcx & Cabelliau. videndus Ioh. Gerbrandus in Chronico MS. Hollandia & Hadr. Barlandus. ciniiſque fuit infeſtata. Nam præter alia annis ab hinc circiter ducentis ac viginti exortis iam tum ſubito factionibus, quarum vna ab Aſello piſce, altera vero ab Hamo nomina ſortirentur, Margareta Ludouici Bauari tertii Romanorum Cæſaris vidua à Guilielmo filio ibidem nauali bello deuicta, in Angliam fugere compellitur. Poſt annis lapſis ſexaginta ſex expulſa ditione ſua Iacoba legitima Hollandiæ Principe, Iacobus Bauarus ipſius Patruus Brielam inuadit, occupatque annis poſt hæc quinquaginta quatuor à Piratis eadem ciuitas fruſtra eſt tentata. Quin & pridem, cum de coniuratis aliquot nobilibus, qui luxu ac fœnore ad egeſtatem redacti, quo publica ruina ſibi rurſum opes recuperarent, ab audacia præſidium mutuati ſumma perfidia an-

1566. no M.D.LXVI. Regi Catholico palam aduerſabantur, ſupplicium

Comes Arenbergia. iam fuiſſet ſumptum, vindicataq; eſſet mors V. Cl. Ioannis Lingii Domini de Arenberga, qui tanquam Athleta fortiſſimus ac Chriſti Martyr, Pio V. Pontifice Maximo & optimo teſte, cum Legione Sardinienſi occubuerat: Cumq; fame inediaque profli-

Geuſici belli cauſa & origo. gato, ac turpi in Galliam fuga conſulere ſibi coacto Aurantio (qui Brabantiam vaſtaturus Moſam vado tranſierat) prædonibuſque ad Amiſium ſuperatis, quieta omnia eſſe viderentur, Ferdinanduſq; à Toleto Dux Albanus decimationem vrgeret mercimoniorum; ſubito claſſis piratarum viginti ſex nauium, quæ ex Britannia ſoluerat, ipſis Calendis Aprilis Anno Domini CIↃ.

1572. IↃ.LXXII. Brielam paulo ante præſidio temere atque inconſulto vacuatam appulit; vbi concrematis portis Piratæ ac ſcurræ aliquot,

quot, cum nulli resisterent, vrbe facile potiti fuere. Vnde & initium atrocissimi ac periculosissimi belli (quod vel piraticum, vel potius Geusaicum, hoc est, scurrile appellare liceat, & persecutionis multo crudelissimæ ortum fuit Etenim qui hæresibus addicti, aut nouarum cupidi rerum erant, cum in ordinum cōcordia se nullos esse viderent, Reipub. perturbatores potius. quam quietis communis amatores esse volentes, passim conquerebātur superbe atq; auare ab Albano Belgii præfecto imperari, omnes promiscue Belgas ipsum hæreticorum loco ducere, nulla habita ratione virtutis cuiusquam: idcirco & cunctam fere in eum conspirasse nobilitatem; eique nullos fauere præter imbellē turbam, Sacerdotes ac Monachos, quo tutius suam exerceant tyrannidem, hos quasi lupos furenti rabie occęcatos opprimendi occasionem esse, cum in ipsos iam parari bellū ab Aurantio constet. His porro debellatis, & ad internecionem quodam modo deletis, illum sponte Belgio excedentem, in Hispaniam statim cum suis migraturum, exulesque secure vndiq; in patriam redituros: tunc aurea tandem futura secula, cum licitum vnicuique fuerit, cuicunque velit, se religionis sectæ addicere. Huiusmodi igitur sermonibus passim per idoneos diuulgatis, obærati, infames, indiciis conuicti, capitalia ausi, præterea rusticorum mercenarii complures, fuga facta, ad piratas quotidie conuenire, affirmantes se ob hęreseos sanctissimę famam, cui iam pridem, corpora atque animas deuouerant, illo transfugisse: Pro qua defendenda non laborem vllum aut vlla pericula se esse recusaturos. Quin & vrbs Hollandiæ primaria Dordracum literis Aurātii sollicitatum, aliæq; cōplures ciuitates longinquæ pacis pertęlæ aduentu tam vilium scurrarum à Clementissimo Potentissimoq; Rege palam defectionem parabant. Erat Archithalassus ac Piratarum Dux Guilielmus Lumeius apud Eburones illustri quidem stirpe ortus, sed animo degener, nobilissimæque prosapiæ labes Genus enim paternum ad Arenbergios, ad Wassenarios vero maternum referebat. Quorum illi longa auorum serie auctorem familiæ suæ produnt Adolphum ex vetusta Vrbinorū gente Romani sanguinis virum: quem Henricus V. Rom. Cæsar ob fidem, strenuamque sibi præstitam bello operam Comitatu Marchæ (regio hæc in Bructenorum finibus sita iure hęreditario Guilielmo Cliuensium Regulo nunc paret) donauit: Hi autem in Cattos antiquissimam Batauorum gentem dominatum exercentes à Claudio Ciuili, qui Regio sanguine oriundus, Vespasiano imperante acerrimus populi Romani hostis fuerat, genealogiam suam haud vanis indiciis, argumentisq; omnino infirmis deducere nituntur. Hic ergo cum nefariæ crudelitatis vir esset, atque prædandi licentia Britannica pelliceret auxilia, militem-

Guilielmus Lumeius.

Lumeii crudelitas.

que compararet: quo eum sibi deuinctũ magis redderet, impietate & sæuitia existimauit imbuendum: adeo vt incertum videri posset, Deo ne potius an hominibus bellum inferret. Cum odio Christiani nominis flagrans, multo conamine, magnaque vi cœperit templa Dei Opt. Max. incendere aut prophanare, altaria euertere, diuina conculcare Sacramenta, signa tabulasque diuorum confringere, exurere rituales Ecclesiarum libros, templorum donaria diripere, mysticos calices vasaque consecrata aut conflare, aut ad vsus nefarios transferre, de sacris palliis vestibusque Ecclesiasticis vestimenta sibi suisque facere, demortuorum piorum hominum ossa cineresque sepulchris eruere, monasteria solo æquare, aut suorum iubere esse habitacula, virgines Deo sacratas palam scurrarum libidini exponere, easdemque ad cuiusuis libitũ impune violare, sacerdotiorũ reditus ac latifundia in fiscum redacta aut vendere, aut pro accepto pignore dare, pupillorum apographa, codicillos, literas & syngrapha sub titulo æquandarum opum discerpere, sceleratos maximeq; atroces ad Magistratus vocare, ex iisdem nullis fidere, nisi qui perfidia, proditione aut sacrilegio se commacularint, illos præcipue ditare, atque honoribus extollere, leges promulgare, quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad suum arbitrium reuocaret, domos orthodoxorum omni spoliare supellectili, nulli ordini, ætati aut sexui parcere, sacros, prophanos, senes, iuuenes, viros, mulieres, aut tristi subiectos seruitio habere, aut ciuitate expellere, alios in vincula coniicere, alios flagris cædere, alios item aliis tormentorum generibus ad abnegandam fidem Christianam cogere. Vnde aliqui religionem eiurarunt, nonnulli se iam olim secreto fuisse hæreticos profitebantur, complures symbolis & infaustis acclamationibus, aut pileo ab altera parte erecto seu obuoluto, quod illis tesseræ loco erat, se sectę ipsorum fauere palam ostendere volebant. Non deerant etiam, qui calumniis diris, blasphemiis ac sacrilegiis denique satagerent innotescere Ex iis vero, qui Christi erant, hi solum vertere, exilioque voluntario extorres confessionem suam mundo notã facere; illi latere, aut capiti ingenti pecunia se redimere. Quod præter alios Hadriano quoq; Flandro lætissimę hilaritatis presbytero ac Canonico octogenario contigit: cum crudelissime flagellata eius ancilla, patibulo suspendendus adstans, vitam, quã petendo ostiatim stipem paulo post misere finiuit, gratis quondam ipsius oculis vniceque dilectis peruetustis illis aureis nummis quasi mercari coactus sit. Præterea multi quoque tanquam firmæ ac stabiles columnæ diuina ope ac gratia roboratæ fidei, firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam apte & apposite respondentem adepti, admirabiles & insignes

Hadrianus Flander Canonicus.

insignes Christi Martyres atque testes facti sunt. Sic vt palam facile nobis hic fieret, qui verus & charitate adunatus esset Dei populus, nimirum illi, quos inimicus laccsseret. Neq; enim persequitur & impugnat Diabolus, nisi castra & milites Christi. Hęreticos vero prostratos semel, ac suos iam factos contemnit ac prælerit. Quos stare ergo fide firmos cernebat, deiicere aggressus est.

Horum primus erat Henricus Bogardus ex Eburonibus, vt ferunt ortus, vir pecuniæ quidem pauper, sed fide longe ditissimus. Fungebatur is pastorali officio seu sacerdotio apud Heluotum ditionis Vornensis obscuri nominis vicum, eratque à moribus vrbanis, & multa sacrarum literarum cognitione apprime commēdatus. Nam Theologi in scholis suis eum ob doctrinam dudum titulo, qui à Lauri bacca nomen habet ornauerant, & nuperrime Vltraiectinus Archipræsul Fridericus à Tautenburgo ipsi veniam, quam Pius V. Pont. Max. hæreticis Iconoclastis, aliisque enormium sceleꝛū reis benigne elargiri dignatus fuerat pœnitētibus concedendā permisit. Sed dolendum sane in tanto viro, qualem regio illa non haberet alterum, quod humana fragilitate lapsus carnis se addixerit desideriis, atque ex concubina sex liberos sustulerit. Indignantur itaque nonnulli morosiores huius tam illustris Martyrii primitias tactu sorduisse fœmineo. At ego crediderim numinis prouidentia hunc primo potissimū in certamen productum hæcce initiasse Martyria: quo constaret haud humani meriti opus, sed diuinæ gratiæ donum esse Christi martyrem fieri, eosque errare quā maxime, qui gloriæ tanti muneris derogantes, pro martyribus huius temporis, postquam in vera Christi confessione hinc decesserint, etiam orandum esse censeant. Quasi vero non omnes errauerint, & egeāt gloria DEI? & tempus non causa efficiat Martyres plenarios; aut feruidus ille IESV CHRISTI cruor ætate in electis refrixerit? Necessario profecto fatemur illos, qui in Christo baptizati sunt, secundum Euangelium viuere, & vitæ integritate Christo testimonium perhibere, vt videlicet passionibus eius participent: sed interim non negamus, piissimum Deum aliquando pmittere electos quoq; labi suos, quo peccatores ad veniæ spem maiori confidentia erigantur: nec etiam inficiamur Catholicos homines, quantumuis improbos Martyrii esse capaces. Nam & Martyrium prioris vitæ pœnitentia antecedit: & si quid ad iustam pœnitentiam desit, id totum magnitudo martyrii supplet, omnem obruens culpā, atque ex malo peruersoque optimum reddens hominem. Sic olim latro crucem mutauit Paradiso, & martyrii palmam pœna homicidii adeptus est. Recte apteque D. Chrysostomus: Ob id, inquit, Martyres amamus, non ꝙ cruciantur, sed ꝙ ob Christū

Henr. Bogardus pastor in Heluoet.

cruciatus ferant. Contra latrones detestamur, non quod puniuntur, sed quod ob malefacta puniuntur. Cæterum cum aduentu Piratarum ad Hollandiæ sinum confugisset Henricus, intelligeretque Maximilianum Bossuum Hollandiæ præfectum euocata ex hybernis Insubrienti legione, in Veorniam traiicere Insulam nihil cunctatus ad iter se quoque illico accingit, quo ouibus suis in sancto ac solemni paschali festo pastor adesset. Parasceues igitur die scapha Mosam transuectus, Heluotum venit. vbi Pascha celebrans, & sacris ritu Christiano operatus, precum sacrarum, communionisq; Dominici corporis plebē suam participem fecit. Peractis mysteriis populoque vix dum dimisso, cum & ipse templo egreditur, prodentibus eum rusticis aliquot suis, à Marino Branto summæ inter piratas audaciæ centurione capitur, iumentoque Brielam vectus arctæ traditur custodię. Postridie vero Paschæ septimo nimirum Idus Aprilis ad Guilielmum Lumeum, quem in potentia summa tunc constitutum omnibusque imperantem lictores, ingensque famulorum pompa comitabantur, productus fuit vir humilis ac mansuetus, omnique humano auxilio destitutus. Is ergo modo ad preces, modo vero ad minas conuersus variis ipsum tentat modis, vt ab orthodoxa fide declinare, atque libertatem Christianam seruitio hæreseon mutare velit. Sed postquam se nihil proficere, Bogardumque vera virtute firmari, & fidei radicibus altius immissis niti sensit tyrannus, conuitiis ac blasphemiis illum lacessere incipit; traditorem, sacrilegum, idololatram ac Dei voratorem vocans, donec tandem arbitrio prædonum suspendendum concederet. Hi itaque arreptum virum pilæ (quæ sustentando sedili ante ædes Vincētii Cornelii hominis Orthodoxi erecta stabat) alligant, atque manuum pedumque digitos articulatim præcidentes, fronti insuper genisq; ac collo eius crebra crucis signacula pio manantia cruore cultrorum mucronibus inscribunt. Ferunt nullum postea martyrum fidem orthodoxam magis obfirmato animo confessum fuisse, aut cruciatus tam immanes constantiore sustinuisse tolerantia. Post quos misere ex patibulo gulam fractus, martyrii coronam gloriosa morte adeptus est. Mortuo etiam pedum plantas ludibrio, quod è vinculis noctu fugere tentasse dicebatur, absciderunt homines scelesti; atque exoneratis frequentius sclopetis, cadauer crudeli modo traiecere, priusquam humaretur. Porro tam atrox ac nefarium facinus vniuersa ciuitas exhorruit, complures quoque mortem viri non sine lachrymis deplorauere. Hoc itaque initium in Hollandia immanissimæ persecutionis homicidiorumq; impunitatis fuit. Inde ius vi obrutum, sceleratiorque habitus prior. Quod haud mirum quidem est. Non enim ibi consistunt exempla, vnde cæperunt;

perunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem latissime euagandi sibi viam faciunt, & vbi semel retro aberratum est, in præceps peruenitur, nec quisquam putat turpe, quod alii impune libuerit, aut fuerit fructuosum. Mox igitur obsuccensa à Piratis negligentius custodita nauigia, non sine trepidatione excedente insula cum Hispano milite Bossuuio, liberius illi vagari, prædasque agere, statimque vicinas circumcirca insulas inuadere tentant. Sed nulla illis prior cura, quam vndique conquisitos Christi Sacerdotes ad furcam trahere suspendendos. Alios ergo nauibus aduehunt, alios vero pedestri itinere Brielam vsq; ducunt. Quos omnes recensere, vt immensi operis, ita non nostri nunc est instituti. Pastorem Heyneuortensem (vicus est Heyneuortum in Strienensi Insula) *Andream* nomine & annis & pannis obsitum illo quoque per rahunt, ac mox crudeliter sane suspendunt. In altero item exactæ ætatis sene, cuius caluitiem mire venerabilem rara reddebat canities (Vincentio huic ni fallor, nomen fuerat, ætasq octoginta quinque anni) iterum quodammodo crucifigere filium Dei, & ostentui habuere. Capiti namque eius coronam ex cannis contextam imponunt, & dorsum cruce onerant lignea: in quam frequenter insilientes virum etiam pastoralis dignitatis vocabulo honorabilem ditissimis dinexant excruciantque modis. Fluebat capite largiter sanguis sanie mistus. Nam dum curru, actis celerius jumentis, vehitur continuo occipitium multa arundine circundatum, extremis tabulis illiserat. Tandem concidentem, & extremos iamiam halitus efflantem fæde è patibulo suspendunt. Non minoris etiam immanitatis fuit, tres *Christi* Sacerdotes (horum nomina mihi plane incognita libro vitæ inscripta inueniuntur) in latrinam proiecisse: quos in stercore sese volutantes, atque gemitus miserabiles, horrendosque eiulatus edentes, per biduum ferme se exaudisse affirmat *Andreas Tournaotius* ciuis Bredanus. Is enim dum abactos à prædonibus boues persequitur, captus fuerat, & in eodem cubiculo cum *Leonardo Vethelio* Pastore Sorcomiensi tunc custodiebatur. Quid? quod non modo inaudita huiusmodi crudelitas tot lectissimos è medio abstulit viros, verum etiam hominibus leuissimis misericordiam consuetudine malorum ademit. Nam cum omnibus fere horis aliquid atrociter fieri viderent aut audirent, etiam qui natura mitissimi erant, assiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animo amisere. Cuius quidem rei exemplum præter cæteros palam nobis exhibuit *Iohannes Duuenuordius* prætor ac Quæstor Veonēsis, cum municipem suū, eundemq; Ecclesiæ Brielensis Canonicum *Beroaldum Ioannis* Filium, simplicem, ac nullo fuco hominem è lecto subito extractum, noctu indicta causa laqueo suspenderit

Andr. Past. in Heyneuort.

Vincentius.

Tres Sacerdotes in latrinam proiecti.

Beroald. Ioa. Canonicus.

magno vociferantem eiulatu:eumq; vndiq; popularibus ad opẽ implorantis voces confluẽtibus semineccem atq; adhuc spirantem iniecta humo obrui mãdauerit. Sed obsequendum scil. erat Præfecto oppidi Dommalio ita iubenti. Nam cum Beroaldi domus proxima esset ædibus Mariæ Fasoliæ, cuius filiam in concubinam sibi sumpserat præfectus, nec ille eam licet supellectile spoliatam mulieri concedere vellet, necem viro instar Naboth Iezraëlitæ machinata fuisse fertur, altera Iezabel, vt sic possideret domum ipsius. Porro non se continuit intra Hollandiæ Zelandiæq; limites furor piraticus, sed & Aduaticorum oram dum legit, Finarto ditionis Bergensis pago Curionem eripuit *Cornelium Ioannis F. Luyxium* cognomine, patria Sundertensem, cuius collum Brielæ quoque laqueo innectitur. Quin & Flandriam ingressus pastorem Eclouiensem *Matthiam Pesianum*, virum quinquagenarium, matri viduæ honeste cohabitantem, ex Gordunorum ditione cum paucis, qui forte ibi erant Hispanis militibus raptum Brielam aduexit. Aiunt hunc Matthiam Louanio ortum inculpatissimis fuisse moribus & rara eruditione insignem. Sed cum summus esset fidei Orthodoxæ assertor, atque in publicis concionibus perfidiam hæreticorum facunda libertate frequentius argueret, facile odium impiorum sibi contraxisse, vnde & factum existimant, quod exquisitiore supplicio in eum vindicari contigerit. Nam suspensis fortissimis, ac maxime fidelibus illis Hispanici nominis militibus, post dirissimos cruciatus funem ex canabi contortum eius ori freni in modum induunt, vt sic maxillis distentis per tres ferme horas viuus ex furca pependerit. Ac corpora quidem horum Martyrum omnia apud cæmeterium D. Catharinæ in pratis herbosis nuda sepulta fuere: sed animæ pro cultu vestium virtutum decore fulgentes in cælesti Paradiso versantur. Vbi etiam summus ille Christi Athleta *Henricus Bogardus* omnium nunc calamitatum atque ærumnarum oblitus, vereque Diues ac beatus, in hortis, fluminibus aquæ viuæ irriguis, ex felicioribus arboribus primitiarum novi martyrii vberrimos fructus carpit Pulchrum sane est, ô sanctissimi *Iesu Christi* Martyres, vestra certamina atque coronas vestras commendare laudibus, sed pulcriꝰ vestrorũ permotos exẽplis ad fidẽ accẽdi, incalescere ad charitatẽ, & certa spe ꝓuocari ad Martyrium. Etenim si in Gymnicis certaminibus plerique, visis Athletis coronatis, accẽsi etiam ipsi se exuerint, ac multos sudores laboresque pertulerint, vt ramis vel oleę, vel lauri coronarentur: quanta vero & nos conuenit alacritate pro vera *Christi* Religione & fide orthodoxa sudores ferre; quando vos sic à Deo coronatos videmus, vt cælestibus redimiamur & ipsi coronis ꝓpter bona salutariaque facinora. Quomodo non graue & multa ira dignum si Athle-

Cornel. Luyxius pastor in Finart.

Matth. Pesianus pastor in Eclo.

Hispani milites suspensi.

si Athletas allectet folium lauri, apii vel oliuæ, & gloria huius transitoriæ vitæ, nos autem nihil moueant æterna *Christi* munera, vt omnem ignauiam amoueamus, & timorem Dei terrenis præferamus deliciis? Multos profecto exempla mouebunt vestra, vt vestris quoque secure insistant vestigiis. Nam & columbæ sæpius visa vna auolante, illico sequuntur omnes: Et oue etiam vna transiliente septa, cæteræ quoque continuo transiliunt. Ad hoc enim laboramus, & in seculi huius periclitamur militia, vt in futuro quoq; seculo coronemur. At equorum cursus pauore pernicior fit, pugilum fortitudo clamoribus incitatur, & paratas ad prælium acies, strictosque mucrones Imperatoris Ducumque sermo accendit. Quapropter si quos hisce difficillimis temporibus apud nos hic videtis trepidos certamina honestissima detrectantes; hosce, vt orationibus vestris adiuuare dignemini humiliter obsecramus. Sed macte caritate erga peccatores miseros, vel tu præcipue *Henrice Bogarde* Orthodoxæ fidei testis inclite. Nam *Christus* quoque purgauit peccata tua, & exaltauit in æternum cornu tuum, & dedit tibi testamentum Regum, & sedem gloriæ inter Martyres & testes suos. Ad Insulas longe diuulgatum est nomen tuum, & dilectus es in pace tua.

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMÆ
LIBER II.

Martyrium D. Danielis Arendoncii & Sociorum.

FRISIA minor & occidentalis paludosa, aspectu tristis, aspera cælo, seditionibus necq; Guilielmi Cæsaris Romani aliorumq; Principum infamis, ad meridiem Caninefatibus Waterlandiisq; adiacet. Ab occidēte vero, vastis Oceani fluctibus validissime cōcutitur: Cætera lacus alluit, quem vocant Znyderzee, in quem Rhenus, Vidrus, aliiq; amnes effusi septentrionē versus se in mare exonerant. Agrū habet planū, qui multo germine fæcūdus pecoris abundat, aut uberi gleba segetes, oleraq; largiter ꝓducit. Oppida vero *Medenblicū, Fuchusiā Hornā* atq; *Alcmariā*: Præterea pagos vicosq; innumeros ex ligno advectitio humiliter constructos. Impatiens enim arborum regio vsque eo est, ut stercore boum siccato turi, in oppidis autem bituminoso cespite ignem plerumque foueant. Gens ut robusti proceriq; corporis, ita in-

Frisiæ minoris seu Nortbollandiæ descriptio.

ita ingenii tardi & hebetis, lacte atroq; pane plurimum victitā. Nobilitas ei præcipue inuisa, censu & diuitiis cuiusque dignitatem metiuntur, virtuteque excellentes viros ægre ferunt, Plebei fere omnes, si *Alcmariam* excipias. Quæ cæli clementia, soli amænitate nulli quoque Hollandiæ regioni impar, cæteris longe humanitate antecellit. Celeberrima quondam ludo literario, quem *Ioan. Murmelius* Rutemundensis ibidem aperuerat. Vnde præter alios complures viros eruditione præstantes patriæ suæ decus *Petrus Nannius* Orator & Thologus absolutissimus etiam prodiit.

Alcmaria. *Ioan. Murmelius.* *Petrus Nannius.*

Est illa in ciuitate, qua Corum aspicit, proximum mœnibus cænobium doctis pietateque feruentibus fratribus, qui decreta Beati Francisci Assisij religiose obseruant, habitatum. Quos idcirco præses sodalitii, quem ministrum appellant, illo ablegauerat, vti Frisios variis erroribus, vitiisque diuersis infectos, & concionando erudite fide recte sentientium imbuerent, & viuēdo pie augustam portam, arctamq; illam viam, quæ ad vitam ducit, edocerent. Huiusmodi ergo monasterium, illud olim fuisse existimo, quod iuxta Mediolanensis vrbis mœnia bonis fratribus plenum sub Ambrosio nutritore vigebat aut casam illam seruorum *Christi* apud Treuiros, ad quam Potitianum suū, tum in hortos muris contiguos deambulatum exiit, irruisse commemorat D. Aurelius Augustinus. Sed hæc casa potissimum celebratur, quod is duos ibidem ex suis reliquerit commilitonibus, qui militia seculari relicta, nomen religiosæ vitæ dederint, atque Deo loco in illo seruire noui milites statim aggressi fuerint. At quando magis prædicandum venerandumque Alcmarianum hocce nostrum cœnobium, quod sex fortissimos veteranos, testesque fidei Orthodoxæ constantissimos æternitatis præmio ab Agonotheta Christo donandos nuperrime in aciem gloriosumque certamen emisit. Quorum dux & Antesignanus moderator Contubernii (Quardianū Itala voce, quasi ouium pastorem & moderatorem nominant) *Daniel Arendonco* non incelebri Advaticorum, quos *Campinienses* nunc vocant, pago ortus fuit: piorum omnino desideriorum vir, amatorque Catholicæ Religionis feruentissimus, quem sollicitudine, vigiliis, ieiuniis, curisque continuis, media etiamnum ætate maceratum pallentemque, singularis, raraque sacrarum literarum cognitio præcipue commendabat. Cuius insigne quidem specimen singulis pene edebat diebus, dum Catechismum ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini editum, fratribus erudite simul ac sincere interpretaretur, illorum semper secutus opinionem, quos intelligendi Scripturas regulam ex Apostolica successione suscepisse constat. Diuinam namque Theologiam apud Franciscanos

lib. 8. Confession. cap. VI. & VII.

Daniel Arendonus Guardian. Alcmariæ.

ciscanos Louanii didicerat ab *Adamo Sasboldo* auditore Clarissimi scripturarum interpretis *Iohannis Hasselani*, cuius eruditio quoque in sacrosancta Synodo Tridenti, vbi & vita defunctus est, mirum in modum enituit, cum iam antea constitutiones exercitatorias omnemque monasticam disciplinam edoctus esset, à *Liuino Brechto* Antuerpiano insigni poeta Tragico, & *Francisco Dommelano*, quem erudierat summus Philosophus ac Theologus *Francisc. Titelmannus* Hasselensis, cui Martinus Turnautius Præceptor fuerat, discipulus Theodorici Monasteriensis, qui prisca & rudi illa ætate primarius Catechista per Belgium habebatur, cuiusque liber *SPECVLVM CHRISTIANI HOMINIS* inscriptus passim puerorum manibus teritur. Cæterum, quo hanc ob causam maiores Arendoncio decernebantur honores, hoc minor ille esse sedulo studebat, cunctisque submissior fratribus, verecundia, casta humilitate præcipue ornatus. Quem in hoc agone præeuntem subsequitur *Cornelius Diestensis*, sacrarum Virginum seuerioris ordinis D. Claræ Arsisiæ præfectus, honesta familia opulentisque parentibus ortus: cui in decliui ætate, cum ob vitam innocenter actam corde continuo lætaretur, vultus quoque florebat. Sermo vero eius, quandoquidem præcipuus diuini verbi Declamator inter suos esset, gratia spirituali refertus, & sale Euangelico conditus aperte indicabat numine diuino ipsius mentem plane habitari. *Cornelius Diestensis præfectus Diuæ Claræ apud Alcmarianos.*

Huic uti muneris apud virgines, ita & hic certaminis socius fuit IOHAN. NARDENVS, vir gratiosus, templi quoque Minoritarum ædituus. Comitatus & eos est, qui biennio vixdum exacto sacris initiatus fuerat, LVDOVIC. *ab Arquennes* Gallobrabantus, iuuenis permodestus. Duo præterea Laici, *Hadrianus Gaudanus*, cænobii videlicet ianitor vigilantissimus & procurator Pæni, *Engelbertus Terhogius* frugi homo, atque à solerti diligentia plurimum commendatus. Horum itaque passiones in quantum accurate percontando addiscere potui, quam fidelissime commemorare aggredior. Postquam ergo iam Fuchusiæ à seditiosis subinde tumultuatum esset, Consulesque in vinculis captiui detinerentur Sacerdotes Christi atque Senatorii ordinis pars melior ac maior, & intacta perniciosis Consiliis plebs Amstelrodamum, quasi ad tutissimum Orthodoxis hominibus asylum quoddam confugere satagunt. Cuius rei fama non solum Frisios sed & Caninefates atque Batauos varie affecit: præcipue autem, cum nouarum rerum auidos nonnullos nebulones, atq; inquietos aliquot nauicularios accersitum piratas ad Fleuum extremum Rheni ostium, nauigasse nũciaretur. Qui in oppidum intromissi, duce *Foxo* notæ crudelitatis Frisonæ, cui quod claudus esset, *Lignipedi* inditum cognomen fuerat, cum sacratas Deo *Iohan. Nardenus. Ludouic. ab Arquennes. Hadrian. Gaudanus & Engelbert. Terhogius.*

virgines

virgines primo spoliarent, domiciliisque exuerent, templa dissiperent, signa tabulasque Diuorum disrumperēt, sacra prophanis miscerent, denique nihil intactum inuiolatumque relinquerēt. Frisia hæc omnis non gradu sed cursu præcipiti à Catholicæ Ecclesiæ veteri religione atque Rege suo impie desciuit. Sola Alcmaria per aliquot dies dubia fluctuabat fide. Cumque illinc Minoritæ metu terroreque perculsi discedere pararent, vocatos ad se consolantur Consules, bonoque esse animo iubent, sibi curæ fore, nequid damni detrimentiue patiantur. De annona quoque ex ærario se illis prouisuros affirmant. Similiter & templi Curionem *Eilardum Waterlandum* Harlemo, quo profugerat, promissis variis reuocarunt. Celebratur antiquitus fides Punica: at Alcmariana hæc promissa non minus lubrica infidaque fuerūt. Etenim intromissis per effractas Frisicæ portę valuas hostibus, Minoritæ Harlemum effugere conantes à perniciosis ciuibus portæ exitu prohibiti sunt, nec ullus inuentus in ciuitate vniuersa, qui eos recipere aut occultare auderet. Humano destituti itaque auxilio illi, ad eum confugiunt, qui refugium est pauperi, *adiutor in oportunitatibus & tribulatione.* In templo enim ante summum altare cum gemitibus ac suspiriis procumbentes *Arendoncius* atq; Cornelius ab irruentibus statim prædonibus summo cum tumultu, funibus, quibus cincti erant, vinciuntur. Mox quoque cæteris dilapsis fratribus *Iohannes Nardenus & Hadrianus* huc illuc pauoris pleni discurrentes capiuntur, simulq; coniiciuntur in vincula. Post triduum a carcere extracti Fuchusiam vehenti curribus imponuntur, comitantib. eos Lignipede, Holbeco, Ænocapitone, aliisque huius modi farinæ prædonibus. A quibus, quæ conuitiorum probra patienter audita? Quæ contumeliarum tolerata ludibria? Attulerant porro fratres secū, dum oppido excedere tentant, Psalmorū, Horariarumque precum libros, quos Breuiaria vocamus, illos ex manicis detractos in veneranda caluitie capita impingunt scelesti, dirisque ora sanctorum contundunt modis. Forte propinqua viæ erat taberna Cereuisiaria, ad quam sedandæ siti, qua barbara hæc hominū proluvies continuo laborat, currus acti cum essent, epoto poculo cruorem, qui Diestensi largiter naribus profluebat, sedulo nebulones excipiunt, fratribusque propinant ad hunc modum proloquentes: *En lupi rabidi, nunc vestro tandem satiamini sanguine;* qui toties nostrū sitistis. Sed hęc omnia Minoritæ Spiritu vere pauperes, ac calicem sanguinis Dominici dudum bibere assueti, summa cum patientia pertulere. Hæc etenim virtus plane aurea est, & nunquam satis pro meritis laudanda, quæ iram temperat, mentem gubernat, frænat linguam, pacem custodit, tumoris violentiam comprimit, incendium simultatis exstinguit,

Eilardus Waterlandus.

Patientia laus.

guit, facit in prosperis humiles, in aduersis fortes, contra iniurias ac contumelias mites: Docet delinquentibus cito ignoscere, si ipse delinquas diu multumque rogare: tentationes expugnat, persecutiones tolerat, passiones & Martyria consumit. Ipsa est, inquã, quæ fidei nostræ fundaměta firmiter ponit; ipsa est, quæ incrementa spei sublimiter prouehit, ipsa autem dirigit, ut tenere possimus viam *Christi*, dum per eius tolerantiam gradimur: ipsa efficit, ut perseueremus filii DEI, dum patientiam patris diligenter imitamur. Iam Horna currus excesserant, cum præconem iumento impositum Fuchusiam præmittunt, qui altum illic clamitet, nunc tandem debellatum esse, detecta enim proditione captiuos aduentare ꝓditores. Ad has igitur voces multitudo in vias procurrit, pars in ædium vestibulis stat, plerique ex fenestris tectisque prospectant, & quid rei sit, cogitant: donec tandem advenientibus vinctis omnia vario strepitu complentur. Erat in oppido *Gerhardus Berckerodius* Caninefas vir stolidus æque ac crudelis, ex auo adulteriis per Hollandiam nobilitate ortus, cui quod presbyteratu se iamdudum abdicauerat, & patria idcirco fuerat extorris, multum fidebat Aurantius, imperiumque in piratas ipsi cõmiserat. Hic ergo *Arendoncium* ad se adductum, prolato, quo sacrificãtes utuntur Orthodoxi Sacerdotes, pane azymo, hunc in modum compellasse narratur. *Hiccine* DEVS *vester est, quẽ religiose hactenus colitis? Hiccine vester ille Christus Iesus est, à quo salutem expectatis? Quid taciturnus trepidas? quidue meditaris, ac cessas palã, quod sentis, eloqui? Ad qua animo excelso ac cõfidẽte vir pius: Equidem non ignotam mihi hic ostendi video formam azymi panis, quem ex simila humanaue tantum confecerit industria, an etiam benedictio sacerdotalis consecrauerit, omnino ignoro. Verum, quoniam tuis sermonibus elicere velle videris eam, quam de diuina Eucharistia profiteantur Orthodoxi fidem; Idcirco nos, qui gratia* DEI *Catholici, ac fidei Romana, adeo ab Apostolo Paulo commendata, membra sumus, illud in propatulo confiteri non veremur: Panem hunc, si à legitimo Sacerdote verbis Christi rite consecratus fuerit, non effigie, sed natura vere mutatum esse in eum, qui est* DEVS *ac Dominus noster*, IESVM CHRISTVM. *Eum, qui ex virgine* DEI *genitrice Maria homo nasci, atque pro humani generis salute, in ara crucis mori dignatus sit. Quique morte deuicta ascendens in cælum ad dextram* DEI *Patris sedet, unde & venturus est iudicare viuos & mortuos.*

His itaque diuinis plane verbis auditis ad rabiem quodammodo inuitatur homo nefarie ferox, continuoque *Arendoncium* ac socios ad furcam productos, quasi perduelles atque patriæ hostes in crastinum suspendendos pronunciat. Custodiæ deinde traditi fratres sub vesperam inuicem alius alii confitentur peccata, profusisque largiter precibus, negotium salutis suæ sedulo pro-

dulo procurant. Detinebatur vero eodem in carcere miles captiuus supremo supplicio afficiendus. cui ob iuuentam impie & cum scelere peractam exigua salutis spes manebat. Hunc neque enim viuida sanctorum fides quiescere stimulante charitate poterat, consolantur, erigunt, docent, immensaque DEI Opt. Max. misericordia proposita prorsus animant. Sed seu gloriæ martyrium, seu pœnitentis saluti inuiderint scelesti, nefariique nebulones dimissum postea hominem in malam rem abire iussere. Postero die, qui D. Iohanni Baptistæ sacer VIII. Kalendas Iulii erat, sole vixdum exorto *Hadrianum* ianitorem iubet accersi, rerum capitalium Præfectus, vitæque impunitate proposita, rogat num socios suspendere vellet. Cui senex, canitie venerabilis: *Mori inquit, possum, at carnificem agere in eos, qui me fidem Christianam omnemque virtutem erudierunt, non possum.* Paulo deinde post, hora iam circiter quinta, ex patibulo, quod via lata ante domum Ciuicam erectum erat, hunc suspenderunt. Mox eo perducuntur & cæteri Minoritæ: quorum Moderator Daniel Psalmum 30. *In te Domine speraui*, & quæ sequuntur, ter clara voce, vt à circumstantibus exaudiri posset, pronuncians DEO Opt. Max. vero ac viuo animam suam commendabat, de corpore haud multum solicitus, quod cum gloria olim resurrecturum, nodoso reste, quo cinctus fuerat, suffocatum fuit. Inde alii post alios in eodem patibulo strangulati sunt, cum omnes hosce nominis sui amatores fideique Orthodoxæ, abunde corroborasset *Christus*. Libet hic exclamare: ô Constantia Martyrum laudabilis! ô Charitas inextinguibilis & patientia inuincibilis! quę licet hic interpressuras persequentium visa sit despicabilis, inuenta est ad laudem & gloriam & honorem in tempore retributionis. A prandio, vergente in vesperam die sancta cadauera extra portam Septentrionalē, qua Medenblicum itur, in ripa lacus *Mullē* locus vocatur, vbi vuida siccari solēt piscatorum retia, proiecta limo cœnoque, quod ibidem eiectum, reflua reliquerat vnda, contecta sunt. Veræ Martyrii gloriæ addunt miracula. Lumina illis in locis per complures nocte apparuisse: præsertim vero, cum æstus fluctibus plus solito exerescentibus, denudata in aquis cadauera iacere cōspicerentur, quę loco postea minime cognito sepulta fuisse dicuntur. Et quomodo mirum videri poterit, in tenebris eluxisse luminaria beatorum Martyrū, qui instar quinq; prudentiū accipientes oleum, in vasis suis cum lampadibus sponso venienti obuiam exierant? in quorum etiam splendoribus conspicua claritate iam dudum Christus præfulserat? Paulo post *Gerardus Campensis* ciuis bonus atque opulentus, cum eius alutis boumque coriis, quæ magno æstimabantur, insidiarentur, sutrina extractus, quod Orthodoxus ac

Gerardus Campensis ciuis Enchusanus

Regius

Regius omnibus haberetur, eodem in loco misere suspenditur, productis quoque ad cernendum tam triste ac crudele, planeq; tragicum spectaculum, uxore eius liberisque. Praeterea his fere diebus *Engelbertus Terhogius*, quem Peni Procuratorem inter Minoritas fuisse diximus, iudicio mulierculae proditus, apud Alemariā carceri includitur. Hunc maiore propterea odio prosequebatur Oppidi praefectus *Wigboldus* Frisius, ꝙ sub Carolo Brimaeo Comite Magensi, dum Brederodianos is persequitur, stipendia meruerat; quodque deauratos calices & argentea Ecclesiae vasa, quae ab ipso seruari dicebantur, prodere recusaret. Quamobrem durissimis eum quaestionibus suppliciisque inauditis torserunt. Nam ut fidiculas, pedumque exustiones, catastā & urinam ori infusam, flagraque sileam; ferunt inflictas dorso surisque eius plagas feruenti perfusas oleo: & ouis in igne, quā maxime fieri poterat, calefactis, axillarum pilos subinde exustos fuisse. Sub exitum mensis Nouembis situ ac squalore carceris horridum, macieque deformatum *Liuinus Decrotius* Gandensis Centurio Randapum Waterlandiae ex adversum Amstelrodamo pagū adducitur, ubi ex Sambucea arbore, quae apud caemiterium alte excreuerat ei gulam laqueo fregere. Nec quisquam alius ullius nominis in Waterlandia hucusque pro Christi fide interemptus est, nisi quod tertio Idus Augusti eiusdem anni LXXII supra millesimum ei quingentesimum suspensus misere fuerat Monachodami *Gerardus Honaus* Wybrandi filius, Sacerdos ac Canonicus Sodalitatis Windesheinensis, ex caenobio Nouae lucis prope Hornam. Quod unicum Frisię huius Minoris ornamentum, ubi modo septingenti, subinde etiam mille pauperes ac tenuioris fortunae ciues per hyemem pasci solent, tanta libidine atque impietate euersum fuit, ut honestissimas matronas ac praediuites viduas trahis vectas per undas congelatas media Bruma cogerent consules Hornani laterculos aliquot loco dimouere: quo sacrilegii criminisque laesae Maiestatis ipsę non minus se, si Diis placet, reae dicerentur. Sed ad Martyres rursum Euthrisianos reuertatur tandem nostra oratio: quos pro meritis laudare, vix humanae vocis est. Celebret itaque quantum volet antiquitas beatum suum *Franciscum Assisium*, mireturque seu volucrum audientiam (vtor his libenter verbis *Francisci Petrarchae*, V. C. & vicini sacri confessoris, aetati scriptoris longe celeberrimi) seu Seraphicum raptae mentis ardorem, stupendumque illud insigne sacrorum Christi stigmatum, & vulnus animi testantia membra, tantumque tam breui de paupertatis coniugio genitae prolis incrementum. Commemoret etiam *Antoninum Vlyssiponensem* atq; *Bernardinum Senensem* sanctimonia vitae & scientia colendi Deum insignes. Crepet quoque Doctores pla-

Engelbertus Terhogius.

Gerardus Honaus Canonic. Reg.

res planos, solidos, subtiles, speculatiuos, Seraphicos atque irrefragabiles. Producat & in aciem gladiis exertis Orthodoxę fidei testes illos, quos Miramamolus Marochiorum Tyrannus trucidauit, qui fronte aduersa vulnera sua cum decore ostentent. Nos *Danielem, Cornelium, Ioannem, Ludouicum, Hadrianum cum Engelberto* celebrabimus, illos feremus ad astra, illisque lætum Pæana canemus. Hi namque sex (numerus iste, quod ex omnibus suis constet partibus, perfectissimus Mathematicis habetur) inuictissimi Christi Martyres, atq; fidei Romanæ adeo ab Apostolo commendatæ testes eminentissimi, quemadmodum dum in terris agerent, instar sex hydriarum, pleni musto illo, quod utres veteres non reciperent, quoque ebrii erant Apostoli, cum nondum diei hora esset tertia, feliciter ad huiusmodi agones vegetabantur ac incalescebant: ita nunc quoque instar sex ductilium ex auro purissimo calamorum de lateribus candelabri Ecclesiæ egredientium è lucernis suis pastum lætitiæ oleo lumen late urbibus Catholicis effundunt, atque lucem veritatis à confusione tenebrarum splendore clarifico enubilant. Euchusia nautis ac piscatoribus potissimum habitata, nuper innotuerat passim hominibus pie eruditis, ob præclarissimum suum ciuem Ruardum Tapperum acutissimum philosophum, summum Theologum, atque Orthodoxæ fidei propugnatorem strenuissimum: quem acriter ac diserte disserentem non solum alma Louaniensis Academia, sed & sacrosancta Synodus Tridentina magno cum stupore admirata fuit, cuius quoque industria, fide & mirabili doctrina Belgium per quam plurimos annos ab infestatione variarum hæreseon defensum fuit. Quam ob rem D. Carolo V. Imp. Cæs. Augusto, & D. Philippo Austriaco II. Hispaniarum Regi Catholico, eius filio gratus, quoad vixerat, carusque erat. At eadem hæc ciuitas longe nunc magis innotescet, clariorque reddetur propter hosce multo illustrissimos Martyres, qui in vinea Domini Sabaoth feliciter laborantes, quæ ille sermone recte docuit, morte sua confirmarunt. Et propter multas tribulationes probati, DEI amici effecti sunt. Dilexit enim eos Christus, quoniam verba illius in eis manserunt, & præcepta ipsius fideliter usque seruauerunt. Itaque quasi Patronos & intercessores pro nobis ad Patrem eos adeamus, quo in filii nomine diuinam Maiestatem deprecantes pacem Ecclesiæ Catholicæ postulent. Orēt & pro lapsis in hac lōge acerbissima persecutione, ut erigantur; pro vacillantibus, ut sustentēur, pro stantibus, ut non ad ruinam usque tententur; sed in eiusdem fidei solida constantia, quasi stabiles ac immotæ columnæ ipsius gratia & ope fundatæ firmiter perseuerent, constituentes corpora sua hostiam viuam, sanctam ac DEO gratam, ad probandum, quæ ipsius sit volun-

tas

tas bona & placens & perfecta; prouidentes quoque bona, non tantum coram DEO, sed etiam coram omnibus hominibus.

PETRI OPMEERI
DECADIS I.
LIBER III.

CAPITVM SERIES.

I. *Origines Arkelanæ gentis, opidique Gorcomiensis.*
II. *Pastoris & socij, item P. Guardiani Gorcomiensium encomia & laudes.*
III. *Minoritarum Gorcomiensium ceterorumque Sacerdotum in societatem Martyrum adlectorum recensus & laudatio.*
IV. *Dordraco prædones Gorcomium venientes, arcem in quam Martyres confugerant occupauerunt.*
V. *Pacta violantes sacrilegi Geusij, Martyres incarceratos sannis, dirisq; vexauerunt cruciatibus; frustra conantes eos à recta fide in S S. Eucharistiam, seducere.*
VI. *Nauigio cum venissent Dordracum, insulsis scurris illudendi propositi publice fuerunt.*
VII. *Brielam aducti barbaris excipiuntur ludibriis, iussi processionis in morem patibula cum canticis circumiri.*
VIII. *P. Nicolaus Pieckius Guardianus frustra tentatus, auctoritatem Pontificis Rom. quem ouilis Christi pastorem asseruit, vt abnegaret, spe vitæ producendæ.*
IX. *Lata sententia cum se parassent ad mortem, P. Guardianus, decem Minoritæ sodales eius, curiones duo Gorcomiensis immaniter ex trabe suspensi fuere.*
X. *Item cum illis Præfectus virginum cœnobii Gorcomiensis, ordinis canonicorum Regularium S. August. suspensus.*
XI. *Sacerdos Gorcomiensis importune cum vellet cum illis coronari, etiam ipse suspensus fuit.*
XII. *Ex ordine Prædicatorum vnum, item duos Præmonstratenses suspensos laqueo necauerunt.*
XIII. *Barbara plus quam feritatis scelera in cadauera Martyrum sacrilegi isti perpetrauerunt.*
XIV. *Miracula nonnulla ad sepulchra Martyrum.*
XV. *Prodigiosa portenta motus Belgicos prænunciantia.*
XVI. *Impii proditionis scelere cum Martyres obscurarent, illi longe illustriores inclaruerunt, vita potiti beata.*

EX relatione *Ponti Heuteri* & *Rutgeri Hesselii Estii*, qui ambo etiam Gorcomii capti fuerant, quorum hic carmen rithmicum, ille historiolam conscripsere de hisce martyribus.

CAPVT I.

ARKELANAM gentem vetustissimæ inter Batauos nobilitatis, ab Hercule Alemanno, totius olim Germaniæ Regis originem ducere haud satis firmis coniecturis, fabulosaque magis q̃ vera narratione quidam non obscuri alioquin Scriptores asserunt. At vero historiæ nostratium à Iohanne Leydensi ex annalibus Vincentij Bartholomæi, & Iohannis de Boke, annis ab hinc centum & sexaginta circiter conscriptæ Toparchas illius ditionis ordine recẽsentes commemorãt Henemannum quendam Pannonium primæ nobilitatis virum, cum Othoni huius nominis tertio Romano Cæsari strenuam domi militiæque operam præstitisset, Theodoricum secundum Hollandiæ Principem, cuius filio Arnulpho Ludgardis Cæsaris Matertera nupserat, adiisse, à quo ob virtutem ac merita agrum Arlielanum dono acceperit. Quem anno à Christo nato D. CCCC. XCVI moriens hæreditarium Fopponi minori natu filio reliquerit: Cumque porro iam annos ferme ducentos & quadraginta eius nepotes posterique iusta successione regioni profuissent, Iohannem nonum ex ordine Toparcham *Gorconium* seu *Gorinchdunum*, paulum infra, vbi Rhenus (Wahalem Accolæ vocant) Mosæ flumini coniungitur in ripa amnis condidisse: nõ ignobile hac nostra præcipue ætate oppidum; & ob portus commoditatem, conuehendis distrahendisq; mercimoniis longe aptissimum. Nam Linga fluuius ex Betua (ita superior nunc Bataiuæ pars appellatur) regione multo fœcundissima, omnisque commeatus fertilissima defluens commodum per ciuitatem labitur, Rhenoque è summis Alpibus Rheticis profluenti, atque Mosæ ex Vogeso orto illico miscetur. Quamobrem & incolæ præter paucissimos, qui ex agrorum redditibus victitant, maxima ex parte aut mercatores sunt, aut nauiculariam exercent.

Gorconium conditur an. 1316.

SCHOLIA P. HENRICI SEDVLII.

Rhenus, Vahalim accolæ, vocant] Corn. Taciti hæc verba ascribo; *Rhenus vno alueo continuus, aut modicas insulas circumueniens, apud principium agri Bataui, velut in duos amnes diuiditur, seruatq; nomen & violentiam cursus, qua Germaniam prauehitur, donec Oceano misceatur: ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verso cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoq; vocabulum mutat Mosa flumine, eiusdem immenso ore eumdem in oceanum effunditur.* Rhenus varia habet nomina idem fluuius.

CAPVT

CAPVT II.

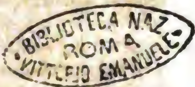
EST ea in vrbe templum à Iohanne Arlielano Leodienſis Eccleſiæ quondam Epiſcopo Canonicorum collegio decoratum: vbi ouium Christi paſtorem Eccleſiæ agebat *Leonhardus Veckelius* Buſcoducenſis, quo nemo regione in illa ſolidæ doctrinæ opinione celebrior, nemo ſobrietatis & Caſtimoniæ laude ornatior, nemo vitæ modeſtia, humanitate, innocentia religioneque præſtātior inueniebatur. Erat huic in hoc ſuo munere ſocius *Nicolaus Poppelius*, vir pius ac ſummæ virtutis: quique non modo alacer ac ſedul⁹ ad ſacra excurrere munia, vnde & Slaefke, quod ſeruilis ſonat, vulgo audiebat, ſed & puræ ac Catholicæ religionis antiqua iura ardentiſſime tueri ſolebat. Erant & ex laudata illa Franciſcanorum familia ibidem manſueti animi, ac Deum valde amantes viri: quorum diligentiam in adiuuandis laborantibus Eccleſiæ præfectis admirari liceret. His digne præerat, & mitem hunc, placidumque gregem, quaſi ſollicitus opilio paſcebat *Nicolaus Piechius* diuini verbi concionator facundus iuxta atque exercitatus, illuſtriſque plane generoſæ frontis honore conſpicuus. Qui quidem non efferebatur inſolentius ſuper fratres ſuos: quanquam præter ſummas corporis animiq; dotes claritudo natalium ſummopere eum apud ciues quoque commendaret. Etenim fuerat quondam *Piechiorum* familiā plurimū illuſtris, ēt ad Arhelanos Principes originem referens: ſed ad plebem ſe omnis fere illa contulit. Poſtquam Aſperienſis Toparcha Arnoldus Piechius ditione fortuniſq; mulctatus eſſet, à Carolo Burgūndo Charleſii Comite, atq; Arhelano tunc principe: propterea quod Guilielmum Buranum conſobrinum ſuum à cæde Rutgeri Boetſelarii redeuntem hoſpitio exceperat.

Leonh. Vechelius paſtor Gorcomij.

Nicolaus Poppelius Vice paſtor.

Nic. Piechius Guardianus Gorcomij.

Ioannes Mahus]ex ordine Seraphico D. Franciſci, quem ſacrarum litterarum profeſſione in noſtro conuentu Louanienſi concionibus egregiis, tum etiam glorioſa martyrei palma inclaruiſſe, ſcripſi alibi.

CAPVT III.

CÆterum Nicolao in paſtorali ſuo inter fratres munere vicariam præſtabat ſedulo operam *Hieronymus Weertenſis* vir vt prudens, ita & vitiorum omnium, præſertim hæreſeos hoſtis acerrimus,

Hieron. VVeertenſis.

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Nam postea quam apud Guerylcham celeberrimum Brabātiæ pagum templi Curionem, duobus de hoc inter se sacerdotio litigantibus, quasi sequester egerat, in Palæstinam profectus, aliquot annis Hierosolymis sanctissime vixit, omnique regione peragrata loca præcipua, quæ sacris voluminibus celebrantur, religiose perlustrauit: vestigia nimirum secutus tot veterum Episcoporum, Martyrum, atque eloquentium doctrina Ecclesiastica virorum, qui persuasum habebant minus se habere scientiæ, minusque religionis ac virtutis; nisi in illis *Christum* locis adorassent, de quibus primum Euangelium è crucis patibulo coruscauerat Porro cæteros inter fratres, qui cænobium hocce Gorcomianum inhabitabant, præcipue etiam excellere visi sunt *VVillehadus Danus* & *Nicasius Hesius* S. Theologiæ Baccalaureus, vt vocant formatus. Quoniam ille iamdudum quoque confessione inclytus fuerat, cum ex Cimbria ab Hæreticis eiectus in Britanniam profugerit, atque hinc mox profligatus, Scotiam adierit; Vndequoq; depulsus tandem appulerit in Belgium, vbi sanctæ conuersationis specimen multo tempore dedit.

Willehadus Danus Nicasius Hesius.

Hic vero DEI opera assidue contemplari & admirari solitus, *Christi* philosophiam in altissimo silentio & meritis excessu recognoscebat; cum duceret eum sponsus in cellam vinariam, noua atque vetera ipsi depromens, & in cubiculum quoque suum, vti specularetur pulchrum illud omnium *pulchrorum pulcherrimum*, cuius amore languere cernebatur. Educauerat autē hunc sollicite, ac multa cura patruus ipsius *Theodoricus Hesius* Ecclesiæ Leodiensis nuperrime Archipresbyter, vir magni nominis; quem cum Hadriano VI. Rom. Pontif. ab Epistolis secretioribus fuisset, virum optimarum literarum notitia & Christiana modestia insignem nominat Paulus Iouius, de Belgarum ingeniis alioquin parum candide sentiens. Cæterum post bonarum literarum studia, Aristotelicamq; philosophiam feliciter perceptam, totum se diuinæ philosophiæ consecrauerat Nicasius, cum in collegio Pontificio, quod eiusdem Hadriani sexti impensis magnifice plane Louanii exædificatum conspicitur, sub optimo Moderatore Tielmanno Clerico Geldorpio honeste pieque viueret: atque in Academia illa summos sacrarum literarum proceres *Iacobum Latomum, Ruardum Tapperum, Ioannem Hasselanum, Iodocum à Rauenstein & Iohannem Mabusium* primū Ecclesiæ Dauentriensis denominatum Episcopum sedulo attenteque audiret. Præter hosce Minoritas ac Curiones erant & eodem in oppido, regioneque, quæ circum circa est complures alii religiosi viri, quos diuina benignitas in sanctissimum hunc Martyrum Senatum etiam conscribere dignata est. quandoquidem

Theodoricus Hesius Archipresbyter.

Tielmannus Clericus Geldorpius. Iacob. Latomus Ruard. Tapperus. Ioh. Hassel. Iodoc à Rauenstein. Ioh. Mabus. Theolog. Louanii profess.

quidem in fidei Orthodoxæ confessione pro Christi nomine libenter occubuerint.

Arnoldus Regius.] Iohan. Splinterus, cuius scripta memini, ita vocatum dixit, non Andream, vt scripsit P. Opmerius: adstipulatur Guliel. Estius lib. I. Gorcom. Martyr. cap. 24. Pro Andrea Arnoldum reposui.

Carceri inclusos variis contumeliis.] quas Estius fuse perscribit lib. prædicti cap. 16. & sequentib.

Nicolaum Poppelium præcipue] Hunc propemodum suspendio peremerunt Guiliel. Est. lib. I. Histor. Mart. Gorcom. cap. 18.

Is quoque constantissime confessus est veritatem Dominici Corporis in Eucharistia, vt merito dici Martyr ea causa debeat. Vide cap. 24. prædicti.

P. Nicolaum Pieckium.] Postquam istæ ferales Harpyæ à singulis pecuniam & thesauros exegissent, deinceps etiā P. Quardianum similiter aggressi sunt. Qui cum se nihil horum aut habere aut scire respondisset, proprio fune de superliminari suspē-derunt. Sed fracto fune, cū in terram velut mortuus decidisset, mortis eius explorandæ causa, admotis candelis ardentibus amburunt ei frontem, verticem, os, genas, aures, mentū, nasum. Quin etiam flammam naribus insertam in cerebrum submittunt. Neque id satis; Os illi vi diducunt aperiuntque, & ardente candela immissa, linguam & palatum omne ita adurunt, vt ex eo tempore gustu vehementer hebetato ac pene extincto, vix vllū è cibo potuue saporem amplius perceperit. Hæc Estius l. I. Histor. Martyr. Gorcom. cap. 20.

CAPVT IV.

CVM n. Dordracum primaria Hollandiæ ciuitas post complura accepta beneficia à legitimo suo Principe Philippo II. Austriaco Hispaniarum Rege Catholico iam palam, non sine extrema impietate desciuisset, piratis intra muros paucorum proditione receptis, *Marinus Brantus* & *Hadrianus Ficus* Tielensis expedito milite sociisque naualibus Gorcomium magnis itineribus, ita vt famam fere præuenerint, contendunt. Vbi & à ciuibus perniciosis, qui iam antea ad mouendam seditionem ab *Hadriano Henelio* exule sollicitati fuerant, intromissi sacra profanaque suo more per oppidum miscebant. Est ea in vrbe arx vtcunque satis munita à Guilielmo sexto huius nominis Hollandiæ Principe, Alberti Boiarii filio, Ludouicique Cæsaris nepote excitata post annum Domini clɔ. cccc. XII. Cum ager Arkelanus, ciuitasque ipsa, coniecto in carcerem Ioanne Deci-

mo quinto ditionis illius Toparcha, ex pacto à Guilielmo ipsius filio ei traderetur: Cui & turris ex marmore pulcerrima à Carolo Burgundo, cui Bellicoso cognomen, adstructa fuit. *Auleam* vulgo nominant. In hanc itaque atcem sacerdotes Monachique cum optimatum plurimis hocce rerum statu confugerant, confidentes aduentu Maximiliani Bossutii Comitis, quem Vltraiecti militem cōscribere inaudierāt, se breui posse liberari. Sed cum hostes iam arcis oppugnationem serio moliri, seq; qui in ea erant defendendæ illius, & ob propugnatorum infrequētiam, & ob pulueris tormentarii commeatusque inopiam impares esse cernerent, hac conditione eam tradidere, vt corporibus inuiolatis dimitterentur obsessi, cætera prædæ militi essent.

CAPVT V.

Theodoric. Bommerus & Arnoldus Regius suspensi.

TRADITA arce, minime pactis stetere fœdifragi. Nam postq̄ fortissimus propugnatorū *Theodoricus Bōmerus*, & *Arnoldus Regius* ex furca jam essent suspensi, sacratos viros præter paucos, qui multo ære se redemerant, carceri inclusos, variis contumeliis, sarcasmis, minis, terrore, dirissimisque cruciatibus affecere. Narrant *Hieronymum* Weertensem & *Nicolaum Poppelium* præcipue vexatos, suspendioque ad carceris superliminare propemodum enectum *P. Pierlinum* Gardianum, sed fune disrupto, dilapsum reuixisse. In quos propterea exquisitiora exercuere tormenta, quod aliis liberius maioreque ardore opiniones hæreticorum inter concionandum refutasse, dicerentur. Porro inter immanissimas quæstiones nihil magis sacrilegi quærere ac vrgere, quam vt præsentiā corporis Dominici in Eucharistia negarent sanctissimi viri. At illi quanto magis ob hoc cruciarentur, tanto confidentius verbis apertissimis verum corpus ac sanguinem Saluatoris nostri Iesu Christi in diuino hoc gratiæ Salutaris Sacramento contineri asserebant. Hoc enim clarissime sonare sacræ scripturæ verba: Hanc omnium anteactæ ætatis Patrum fuisse sententiam, etiam sanguine tot illustrium Ecclesiæ Catholicæ Martyrum confirmatam affirmare. Pro qua, si res ita tulerit, consignanda se quoq; vitam velle impendere dicebant. Non esse humani ingenii, imo nec Angelici quidem intellectus perscrutari, quæ diuini Numinis sapientia benigne sua in hoc mysterio operetur omnipotentia. Neque homo est, inquiunt, qui corpus Christi faciat & sanguinem (vti vos subsannādo miseros nugamini) sed ille, qui pro nobis crucifixus est, *Christus*; Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei gratia ac virtute proposita consecrantur. *Hoc enim*, ait, *est corpus meum*; Vox autem illa semel est dicta, sed per omnia Ecclesiæ Altaria vsq; ad Christi aduentum præstat sacrificio firmitatem, quæ *nisi credideritis*, non *intelligetis*; cum intellectus merces sit fidei.

CAPVT

CAPVT VI.

QVANDO interrogati ergo hæc omnes incredibili quadam constantia identidem affirmarent, Hæreseos Caluinianæ assertores, quique aderant scurræ ac prædones, intemperiis quasi acti, tanta sanguinis Sanctorum hauriendi siti arsere, tantaq; auiditate supplicii de iis sumēdi incitati fuere, vt verbis id haud facile quisquam expresserit. Verum quandoquidem hac in vrbe sæuitiæ suæ exempla in tam inclytos viros edere palam verebantur scelerati sacrilegique homines, de nocte lacernis cucullisque exutos, binosque brachiis inter se colligatos naui vectoriæ imposuere, atque secundo amne Dordracum vsq; deuectos, nauiculatoribus, lintrariis, mesonautis, cæterisque seditiosæ ciuitatis nebulonibus deridendos toto die, qui Dominicus erat, tradidere. Quorum alii modo probra, modo sordidam mendicitatem atque humile & sine ope vitæ genus obiicerent, alii ineptas plane insulsasque quæstiones non absque sannis ac minis proponerent. Cum interim illi non vestitu sapientiam, sed veritate præferentes, neque verbis sed factis potius Philosophi patientiam, quam cœlestibus eloquiis didicerant, obsequiis spiritualibus exhiberent: ita, vt nulla aduersa à fidei sinceritate & virtute auocauerint.

Dordracum vsq; deuectos] hic cū ad oram propositi essent omnium ludibriis, disputationem factam de S. Euchar. inter Martyres & Caluinianæ sectæ Ministrum (forte eandem, quæ capite præcedente) scribit Gul. Est. lib. 2. Mart. Gorcom. cap. 3.

CAPVT VII.

POSTRIDIE Brielam appulsi, à Guilielmo Lumeius qui de aduentu ipsorum ab Oeconomo suo Ioanne Sumallo certior factus in portu forte ad auram obequitabat, cum summo clamore, cachinnisque prodigiosis excipiuntur. Hunc indomita alioquin libidine, immanique crudelitate exæstuantem quouis quæsito colore ad sæuiendum in innoxios incitabant, qui cum eo equis ierant Lanslotus Brederodius, Reineri nothus, Guilielmus Treslongus, Ioachim. Ortelius, Sumallus, aliique ipsius Satellites, quo minore spe veniæ cresceret, inter ipsos vinculum sceleris. Fregerant sacrilegi cruces labaraque (*fanones* vocant) Ecclesiastica, quæ proræ nauis imposita Gorcomio secum attulerant, ad ea stabant mæsti, fixis in terrā oculis monachi Sacerdotesq;, inculta pleriq; canitie venerandi, quorū putrida iam senectute membra aut leui dense indusiū, aut thorax caligæq; tantum operuerant. Hos Dei voratores, Idololatras, sanguinarios, proditoresque increpant, more vulgi suum quisque vitium aliis obiectando. Porro quo gratum Tyranni oculis spectaculū exhi-

beant, tale quiddam comminiscuntur. Est Christianis solenne circum loca sacra subinde cum Psalmodiis Orientem versus procedere. Hoc itaque ritu sacratos viros binos multo cum cantu incedere, caculam venabulo pileum holosericum præferentem, ac Minoritarum mediastinum *Henricum* nomine, labarum gestantem subsequi, atque furcas infames quæ in portu mediaque in vrbe erectæ fuerant, circuire, sed occidentem versus multis verberibus plagisque coegerunt. Quod, si quando à cantandis Litaniis, aliisque sacris hymnis cessarent illi, non contumeliis, non manibus flagellisue abstinent abiectissimi quique immoderate Lumeio cæterisque, qui adstabant, ridentibus. Ad quos conuersus P. *Hieronymus* viriliter excelsoque animo: *Quod hoc hominum genus? quaue tam barbara hunc morem permittit patria? inquit: Nauigaui quondam ego Adriaticum, Ionium, Libycum Syriacumq; maria, adij Cretam, Cyprum, multasq; latrociniis infames Insulas. Peragraui Palæstinã, vidi Iudæos, Græcos, Agarenos, Turcas ac Mauros: sed nunquam hosce adeo Christianis infestos inueni. Neminem læsimus, neminem corrupimus, circumuenimus nemine. Et hæc tam atrocia atq; abominanda pati nunc cogimur? En quomodo benignissimus Deus nos nouissimos ostenderit, & tanquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus. Vsq; in hanc horam esurimus & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur; maledicitur nobis & benedicimus; persecutionem patimur & sustinemus; blasphemamur & obsecramus; tanquam purgamenta huius mundi sumus, omnium Peripsema vsq; adhuc.* Mox in carcerem coniectos adeunt Caluinianæ hæreseos ministri, periculũ facturi, num blandimentis minisue à fide recte sentientium, religioneque Catholica reuocari vllo pacto possint; sed sanctorum ista pia societas decreuerat omnino magis mori quam relinquere abnuereque Christianam, Orthodoxam, & saluiferam fidem.

Scholia P. Henric. Seduly.

A *Guilielmo Lumeno.*) Huius sæui tyranni ortum, educationem, studia, mores, odium capitale in Sacerdotes & Monachos scribit Gul. Est. li. 2. Martyr. Gorcom. cap. 5. Qui quantis ludibriis exceperit martyres cap. seq. narrat Item lib. 4. cap. 9. & sequen. crudelitatem multis exponit. Morsu proprii canis grauiter cruciatus impœnitens mortuus est in d. cap. 17.

Ioanne Oumallo.) Fuerat is antea Canonicus Leodicensis, sed Ecclesiæ Catholicæ desertor factus est sacrilegus & Pirata. Guil. Est. lib. 1. Histor. Martyr. Gorcom. cap. 27. Tandem Delphis decollatus.

Pileum holosericum.] Guil. Est. lib. 2. c. 6. in fine commemorat carnificem, cum Martyres in formam processionis urbem intrare

intrare coegissent perditi nebulones F. Henrico sacrũ vexillum gestanti pileum holosericum imposuisse. Porro, quæ hic autor noster scribit, contigisse antea potuerunt, quam patibulum circumirent.

CAPVT VIII.

ADuenerant & Brielam fratres Piecku pecunia haud mediocri ipsum redempturi, quoque facilius illud apud Prædones impetrarent, suadent vt vel saltem Romani Pontificis authoritati detrahere vellet. At P. Nicolaus quasi gloriosus populi furẽtis victor, inseparabili Constantia unam Ecclesiam à *Christo* Domino super Petrã origine veritatis fundatã respondebat. Cuius Rectorem, atque adeo omnium *Christi* ouium pastorem illum esse confiteretur. Quin & nos, inquit, cum Domini sumus, unitatemque Domini tenemus, & secundum ipsius dignationem sacerdotium eius in Ecclesia administramus: Quamobrem quæcunque aduersarii eius dicunt & faciunt, repudiare ac habere pro prophanis debemus. Cum nec blanditiis itaq; nec terrore à fide Orthodoxa reuocari posse dicerentur sancti Martyres, ira accensus Lumeius nocte concubia epulis assidens, multoque vino madidus extremo eos supplicio affici sine mora iussit.

Rom. Pontificis auctoritati detrahere.] Hoc fanatici, non solo P. Guardiano exigebant sed publica disputatione ab vtroque pastore Gorcomiensi, à P. Vicario & P. Godefrido Meruellano, præsentibus fratribus germanis, id vnice à fratre desiderantibus. Adi G. Est. lib. 2. Mart Gorcom. cap. 13. & sequen. alii quoque socii fortissime fidem Sanctæ Ecclesiæ de veritate corporis Dominici, publice disputantes propugnarunt. Poriò quod fratres P. Nicolai Pieckii suum fratrem adeuntes postmodum persuadere sint conati, pontifici vt renuntiaret, si consultum vitæ suæ vellet, perscribit G. Est. lib. 2. Gorcom. Martyr. cap. 17 & seq. Vere B. Cyprianus; *Neq; enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur.* Ep. SS. Cornelio.

CAPVT IX.

PArent ergo dicto lictores, accensisque extemplo lucernis facibusque Dei sanctos sua inuicem alios aliis peccata confitentes, multaque cum fiducia prose mutuo orantes extra oppidum ad Canonicorum Sodalitatis Wyndeshemensis cœnobium, *Rugæum* dictum, ducunt, vbi Piecklius, qui *hilari spiritu DEO seruiendum esse* continuo fratres admonuerat, eosdem nunc merentes magna cum constantia ad Martyrium hortatur, docens aliud quiddam esse pro peccato affligi, aliud pro iustitia exerceri,

exerceri. In peccatore namque, inquit, meritorum retributio, in iusto, gloriosa de virtute certatio. Illic peccator, vt meretur, affligitur; hic iustus examine comprobatur. Quis ergo iã non & fortiter & constanter *preciosam in conspectu Domini mortem* excipiat, complaciturus eius oculis, qui nos in confessione nominis sui desuper spectans volentes comprobat, adiuuat dimicantes, vincentes coronat: retributione paternæ pietatis remunerans in nobis, quicquid ipse præstitit; & honorans, quod ipse perfecit? Vix hæc loquutus fuerat, cũ vestibus spoliatum ex horrei trabe crudeliter sane suspendunt, naso, auriculisque nec non virili membro ipsi fœdo vulnere præcisis. *P. Hieronymum* deinde eodem supplicii genere interimunt, postquam grauiter jam esset conquestus de Adolescentulo *Henrico*, qui cum in disciplina monastica parum admodum profecisset, pœnæ metu lapsus, ad hostes transierat, atq; Citharædo Lumni inseruiebat. Mox quoque ambo Curiones *Leonhardus Vechelius* & *Nicolaus Poppelius* eodem modo suspenduntur. Ferunt hoc ipso die, qui septimus Idus Iulii anni cIↃ.IↃ. LXXII. erat, Leonardum inter cæteros sacræ Theologiæ Candidatos Louanii licentiæ, vt vocant, laurea decorandum fuisse. Sed aliter Deo Opt. Max. visum, qui illum corona potius Martyrii tunc ornandum esse censebat. In P. *Nicasium* deinceps atrocius sæuitum. Ex huius enim oculis cum pectoris ardor, scintillæque fidei maxime relucerent: animam magis strangulare, quam corpus desiderabant hostes immanissimi. Igitur capistrum ori eius iniicitur, ex quo vltra horas octo viuus pependisse fertur. Post hunc *Willehadus Danus, Theodoricus Emsenus* Amersfordianus, *Antonius* Weertensis, *Godefridus Meruellanus, Franciscus Rhodius* Bruxellensis, *Antonius Hornariensis* sacris omnes initiati Minoritæ. Præterea duo Laici *Petrus Aschamus* & *Cornelius Batauoturus* (quorum ille voto obstrictus, hic vero voluntarie ad inseruiendum monachis se dedicauerant) coniunctis dorsis, nudi dilaceratique infami laqueo necantur Dimisso interim *Guiliemo* Eburone, quod se sub Treslongo meriturum promiserat. Quanquam is paulo post clauem cellæ vinariæ Lumeni effinxisse accusatus, post varias quæstiones media in vrbe Brielensi ad quadriuium ex furca strangulatur. Ita vt pro qualicunque vita præsentis vsura cupidius, quam par erat, adamata, sempiternam infelicitatem reportauerit.

Deinde P. Hieronymum] Hic cum Geusios offendisset, *figuras crucis Hierosolymitanæ, quæ illi, vt terræ sanctæ peregrino erant in pectore & dextro brachio ita certa ratione inscriptæ, vt carne integra deleri non possent; adhuc viuenti è carne homines inimici crucis Christi, crudeliter exsciderunt*. G. Est. lib. 2. Gorcom. Mart c. 22.

In P.

In.P.Nicasium] Capistro ori eius iniecto scribit auctor noster esse suspensum. Teste Estio, *alius ore funem velut frenum mordebat, alius extremo mento suppositum, alius gutturi quidem admotum, sed non satis astrictum habebat: quo factum vt & tardius eis spiritus includeretur: & diutius in extremo cruciatu retinerentur: adeo vt quidam e orum, inter quos venerabilis Nicasius, funem ori immissum habens, in clarum vsque diem adhuc spirare inuenti fuerint lib.2. c.25.*

Theodoricus Emsenus] Estius cum aliis Emdenus legit.

Cornelius Batauodurus] Estius Wicanum scribit. Qui lib.3. Hist. Martyr. Gorcom. cap 40. adnumerat Andream Walteri parochum Heinortensem, qui vicus est prope à Dordraco, vbi captus à Geusiis Brielam ductus, Martyrio suspendii aliis martyribus fuit adiunctus Itaque in vniuersum Martyres nouendecim fuere. Est.l.3.c.41.

CAPVT X.

DVM hæc fiunt aderat quoque ditionis Voornensis Prætor Iohannes *Duuenuordius*, quem conspicatus venerabilis senex *Iohannes Osteruicanus*, sacrarum virginum ordinis D. Augustini Gorcomii præfectus, sperabat iam se liberari illius intercessione posse, quandoquidem magna cum Duuenuordio ipsi intercesserat familiaritas, eo, quod inter Canonicos diu egisset in Ruggensi hocce Cœnobio; quo conuiuandi causa subinde venire solitus ille fuerat. Verum, ne vllo verbulo quidem pro amico extremum calamitoso intercedere dignatus est Duuenuordius. Aiunt iustas huius impietatis luisse pœnas, dum capto Harlemo, quo vxoris ducendæ causa venerat, inter noxios plecteretur capite, atque sponsa ipsius mox riualis potiretur. Porro de Osteruicano silentio prætereundum non est, quod ciues quidam Brielenses, quibus optime notus ille fuerat, nobis cum fide retulere, hominem nimirum iamdudum septuagesimum ætatis annum excedentem, regione tam frigida, minimeque salubri nunquam calefaciendi sui gratia ad ignem accessisse, siue aduersæ, siue bona frueretur valetudine.

Ioan. Osteru. Virginum præfectus.

CAPVT XI.

RESTABAT iam ex Gorcomiensibus vnus *Godefridus Duyneus* Sacerdos; qui cum in Parisiẽsi Academia quondã humaniores literas cum laude esset professus, ex continuis studiorum lucubrationibus mentis alienatione affectus, desipere omnino cernebatur. Hunc non difficulter dimisissent carnifices, nisi cõtinuo vociferatus esset; nolle se Martyrij gloria fraudari, ad quam socios iam omnes peruenisse conspiceret. Non eo se venisse, vti à cœlesti sponso repudietur, sed potius, vt anima sua

Godef. Duyn. Sacerdos.

Christo

Christo desponsaretur. Dum ergo molestus esse pergit, laqueo quoque eum è medio sustulere.

CAPVT XII.

Ioan. Dominicani ordinis pastor in Hoornaer. Hadr. ab Hilvarenbeca pastor in Monster Holland. pag. Iacob. Lacopius.

EODEM momento post dirissimos cruciatus suspenditur etiam *Iohannes* quidam ex Dominicana Familia Monachus, pastorali officio diu functus quatuor circiter passuum millibus à Gorcomio, Hoornaer pago nomen est. Postremo *Hadrianus ab Hiluarenbeca* qui nuperrime Middelburgo ex Præmonstratensiũ Canonicorum cœnobio à *Nicolao à Castro* excelsi, præparatique ad Martyrium animi præsule pastor missus, Munsterii, qui ad Oceanum situs est pagus, *Christi* ouiculas pabulo diuini verbi, salutarique spiritalis alimoniæ cibo pie pascebat. *Iacobus Lacopius* Aldemardius eius, vt ferunt, Sacellanus eiusdem instituti Canonicus, & Andreas Walteri Parochus Heinortensis (qui territorii Dordraceni vicus est) à Geusiis prædonibus ea loca percurrentibus domi captus, Brielamque abductus, simili omnes mortis genere interimuntur. Cum interea Lacopij pater vir grandæuus ac honestus multa oratione & filium & Hadrianum ad Martyrium hortaretur. Fuerat is enim cum Becano simul & Filio à prædonibus captus, dum Batauorum agrum, qui Oceano adiacet, illi depopularentur.

Adrianus Becanus] Ita Gul. Est. lib. 2. Gorcom. Martyr cap. 11. Pręmonstratens. hunc pastorem, vocatum Adrianum, vt etiam lib. 3. Gorcom. Mart. cap. 38 & seq. Auctor Petrum nominat, nos proprium nomen reddimus.

CAP. XIII.

ORto iam aliquantisper sole, triumphantium more ingrediuntur oppidum scelerati, auriculas, nares, viriliaq; sanctissimorum Martyrum, opimorum instar spoliorum pileis pleraq; affigi ostentantes. Quin & illud (horrendum dictu) extremæ malitiæ signum, quod genitalia sanctorum vento fumoque indurauerint, quę in secundis mensis bellariorum loco postea matronis honestioribus, aut virginibus sacratis multo cum risu apponerent, hac impuritate se ornari putantes, atque ex scelere immanissimo quærentes videri faceti. In cadauera quoq; ob ramicum varia genera aspectu etiam misera sæuitum. Quibus, antequam ex trabe dimitterentur, ac nuda, mutilata, pecorumque more discissa & cruore calenti illita terræ mandarentur, omentum extractum fuit, atque Gorcomii non sine ludibriis, venum expositum.

CAPVT XIV.

Commemorant aliqui quædam apud Martyrum horum sepulchra facta esse miracula. Hemorrhoidem videlicet mulierem sanatam, virum quoque herniosum *Matthiam Thorauium* nomine per merita suffragiaque Martyrum exitiali periculo liberatum continuo conualuisse. Sed cum ea certo mihi explorata non sint, recensere accuratius nolui. Et quotusquisq; nunc vel euidentissimis credet miraculis? Cum huic nostro perditissimo seculo non desint, etiam sui Porphyrii, Eunomii atque Vigilantii, qui rabidorum instar canum latrantes signa ac virtutes, quæ apud memorias Martyrum fiunt, Dæmonum præstigias esse contendunt. Quid quæso, etiam vel amplius aut maius nobis ob miracula reddetur, si utique fide, cæterisque non studuerimus abundare virtutibus.

Miracula nonnulla ad sepulchrum Martyrum] Auctor noster studio prætermisit: Gul. Estius lib. 4. Hist. cap. 1. & seq. aliquot conscripsit. Nempe, Mathiam Thoranum ciuẽ Gorconiensem, cum pro more precibus se noctu dedisset mox à morte vidisse Martyres, stolis albis amictos, coronis aureis mirabili fulgore decoratos, atque in hunc ipsum, eorum interuentu ab Hernia liberatum. Similem prope visionem scribit vidisse Mathiam Estium, cum precibus incumberet nocte. Alium ciuem Brielensem ad eorum sepulchrum à grauissima podagra curatum esse. Nec est illud de fortuito, ꝙ super illorum sepulchrum germinauerint flosculi albicantes, antehac numquam vsquã visi. De quibus illud admirandum scribitur in hæc verba: *Surculus in loco Martyrij BB. Martyrum Gorcomiensium prope Brielam in Hollandia decerptus, pixidique inclusus, habẽs tres vel quatuor flosculos, biennio post, anno millesimo sexcentesimo decimo septimo inuentus est, non sine miraculo, in totidem excreuisse flosculos, quot Martyres fuere; nouemdecim.*

Multo plura Antuerpiæ & alibi facta, cum ab Ordinariis fuerint approbata, dabuntur in lucem.

CAPVT XV.

Audiuimus multoties præclarũ *Christi* Confessorem Othonem *Hiluerbecanum*, bella stragésque ob hæreses aduenturas prophetico eloquio, auribus uostris occinentem, & quasi vatem præsagum his Ezechielis verbis tempus ipsum denunciantem: *Hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit.* Vidimus hisce temporibus quoque non obscura imminentis perse- 1572.
cutionis signa: Oceanum fluminaque retortis violenter undis

aggeres

aggeres deiicere, Belgiique agros, præcipue Zypensem cum strage hominum pecorumque fæde passim inundari: stellam quoq; non antea visam per complures noctes maxime splendere. Lucem præterea à cæli regione Aquilonari, qua duce Hispanus miles Ziriczeam clarissimorum Medicorum *Iasonis Pratensis* & *Levini Lemnij* patriam obsessurus Columbariam inuasit insulam, in altissimis tenebris fulgore candido intermicare, atque per vniuersum Belgium haud vnquam lumen visum late diffundere. Conspeximus insuper adventuræ calamitatis ac miseriæ portenta. Nobilitatem Belgii cinericiis palliis pileisque, insuper & pera mendicorum poculoq; ligneo superbientem. Cernere præterea licuit certissima futuræ captiuitatis atque seruitutis durissimæ præsagia, viros reticulis versicoloribus, mulieres vero catenis ferreis instar captiuarum sese ornantes. Non defuerunt nobis notissima quoque miracula, hostes videlicet, ad Amstelæ ripam non sine victoria se, ut urbe castrisque commeatum excluderent, secundo munientes terga subito vertisse, quando Amstelrodamenses diuinitus per Rusticum Abcaudanum admoniti, cum sacrosancta Eucharistia supplicantes procederēt. Quid? an non luce clarius constat *Barbaram* Georgii Nicolai Fabri lignarii Hagiensis uxorē, cum pede utroque laboraret, claudaq; omnino esset, religionis ergo Amstelrodamum profectam, voto apud sacrum Eucharistiæ locum persoluto, sanam recteque incedentem domum statim rediisse; Vicinamque, quæ ei, quasi vitium illud antea finxerit, obiecerat, postridie claudicasse? Sed quotusquisque vel leuiter hisce rebus animum advertit: aut, quot quæso, ideo meliores effecti sunt? Recte Chrysostomus: *Ob mirabilia inquit, nos absque dubio debitores efficimur* DEI: *pro bene autem acta vita,* DEVM *habemus debitorem.*

Iason Pratensis. Leuinus Lemnius Medici Ziritzæi.

Miraculum SS Eucha. Amstelrodamensis.

Othonem Hiluerebecanum] In concione sæpius prædicere solebat huius anni persecutionem in catholicos his verbis Ezech. Prophetæ cap. 21. vers. 14. *Hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit.* Aduerte numerales litteras, & inuenies signate notari annum domini septuagesimum secundum supra millesimum quingentesimum. M.CCCCC.L.VVV.IIIIIII.

CAPVT XVI.

PORRO cum impollutam Martyrum fidem, constantiamque inuictam vbique prædicari exaudirent prædones sceleratissimi; Proditionis sanctos *Christi* incusare non destiterunt. Et vt fides dictis ipsorum adhiberetur facilius, *Hadrianum Bonderum* Goudanum, qui apud veteris Mosæ aggerem, (al. *Meselano* loco nomen) Curionem egerat, atque fide Catholica sacerdotioque abnegatis

Hadr. Bonderus pastor in Maesdam.

abnegatis, in Caluini verba palam mortis metu lapſus iurauerat, decimo ſexto Kalendas Auguſti, in pomario *Leonhardi Cæſarii* haud procul ab vrbe quaſi proditionis ſocium (forte quod pænituerit) ex arbore ſuſpendunt. Fuerat is Canonicus Gorcomienſis, qui quid fecerit commemorat Guliel. Eſt. lib. I. Gorcom. Martyr. cap. 21. In fine libr. quoque 3. cap. 43. & ſequenti.

Idem in *Pontum Heuterum* Delphium, Hiſtoriarum Burgundicarum & Auſtriacarum ſcriptorem tentatum: ſed quod Latine Galliceq; ſciret exacte, atq; eſſet in re familiari exercēda exercitatus, vt Oumallo Scriba & Oeconomus foret, vita donatus fuit. Sed tantum abeſt, vt hæc impiorum malitia martyrum obſcurarit gloriam; vti etiam illam multo illuſtriorem reddiderit. Cum enim, poſtquam ſanctiſſime vixerant in veræ fidei confeſſione, ꝑ *Chriſti* nomine fortiter ac cōſtanter occubuerint; & hic in terris multo viuis clariores ſunt, & in cælesti aula bonis perfruuntur ineffabilibus. Recepti namque à *Chriſto* in æterna tabernacula, atque in ſancto illo & ſpirituali grege ad dexteram ipſius ſegregati, veſtibuſque lætitiæ & ſalutis tunicis cum decore induti, ſanctorum Martyrum albo inſcribuntur; vt paratam piis à mundi primordio hæreditatem poſſideant, vbi cæleſtes poteſtates, Angelicique Spiritus condenſis ſanctorum agminibus permiſti, eis de triumpho tam nobili gaudentes congratulantur. Vbi & ipſe IESVS CHRISTVS ſummus Sacerdos eos omnes quaſi holocauſtomata ac ſacrificia perfecta Deo Patri offerens dicit. *Ecce ego & pueri mei, quos dediſti, volo pater vt vbi ſum ego, ibi & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi, & vt cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.*

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMÆ
LIBER IV.

Martyrium D. Iodoci Carthuſiani ad Clariſſ. I.C. Bartho lomæum Bodegenium Delphum.

DELPHI, ſeu *Dilfi*, Batauorum vrbs celebris ac potens, tertiam inter Hollandiæ ciuitates obtinet dignitatem. Hanc à Lotharingiæ Regulo Godefrido cognomine Gibboſo, dum expulſo legitimo Principe Theodorico eius nominis quinto, quatuor circiter annos per tyrannidem regione potitur, fundatam *Delphi Batauorum vrbs deſcripta.*

commemorant in ripis aluei, qui ex veteri Rheno in Mosam amnem olim effossus (Corbulonis fossam existimāt) agrum occiduum ab Orientali, (depressior hic est, simul & bituminosus multoque fœno abundans) diuidit, nomenque vrbi dedit. Quæ à pietate humanitateque ciuium, inter quos honestiores quæstui iuxta ac sumptui dediti, aut ceruisiæ coctores, aut mercatores frumentarii propolæque fere sunt, & ab ædificiorum pulchritudine antiquitus potissimum commendatur. Habuit enim duo augustissima templa, quæ signis pulcherrimis, tabulisque plane Apellæis mirum in modum ante rebellionem exornata fuere, quibus turres admirandi operis decorem addunt. Quemadmodum & domus quoque ciuica antiqua structura ac insulari situ amplissimum oppidi forum inclytum reddit. Conspiciebantur præterea non solum intra, sed & extra ciuitatis mænia complures aliæ tum publicæ, tum priuatæ ædes, apparatu omnino magnifico constructæ. Præcipue vero monasterium Carthusianorū ab Osternantii Comite Francone Borsalio, cui Iacoba ultima ex Boiorum stirpe Hollandiæ princeps nupserat, quingentis fere passibus ab urbe, qua Africum illa spectat fundatum, atque à Bartholomæo Strengio, Priore solerti ac industrio paucis ab hinc annis exædificatum. Quod lucus omni felicium arborum genere consitus, & amplæ spaciosæque porticus, nec non fanum quam maxime religiosum inprimis commendabant. Accedebat his Monachorum contubernium, quod innocentia, vitæque integritate, ac inculpatissimis moribus candorem illum vestium facile vinceret. Cui cum subinde interessem, videbar plane mihi inter Antonios, Iulianos, Macarios, Serapiones, aliosq; vetusti Monachismi proceres versari. Narrant beatissimum Brunonem Coloniensem ostento Lutetiæ Parisiorum territū, hunc ordinem tantopere à D. Bernhardo Clareuallensi commentatum, apud Allobroges annis abhinc fere quingentis instituisse, constructo in Alpium Graiarum radicibus monasterio, in *Carthusiæ* nomen: cum eum adiutaret sedulo, sumptusque benigne suppeditaret Hugo Gratianopolitanæ Ecclesiæ Antistes. At vero inter Monachos hosce nostros Delphenses, ut corporis forma, ita & animi pulchritudine præ cæteris facile excelluit *Iodocus Goudanus* Alberti filius, antiqua & clara Schonhouianorū familia ortus. Qui cum adolescens à *Georgio Macropedio*, Poeta, Comico longe festiuissimo Vltraiecti liberalibus esset institutus disciplinis, sacreque deinde Theologiæ operam quoque dedisset, contemplatricis philosophiæ amore accensus, asperum & durum hocce monasticum vitæ genus sibi elegit, quod tamen fidei feruor lene suaueque illi reddebat. Quandoquidem cellulę solitudinem, cilicii asperitatem, continua quoque ieiunia, mensamque ex ęquo omnibus parcissimam, quæ ex pane cibario, leguminibus, pau-

Iodocus Schōhouius Goudanus Carthusianus. Georgius Macropedius

cisque pisciculis & modico vino Pictauiensi plerumque constabat, vel Regum purpuræ deliciisque longissime præferre videbatur. Quod si quando ab oratione, quā flexo corpore semper peragebat, cellulæ inclusus cessaret, quo vitiorum incentiva, carnisque illecebras ac titillationes facilius deprimeret, aut sedens solitarius præstolabatur cum silentio salutare DEI, meditans in lege Domini sicut columba, aut operis aliquid faciebat. Nam & scribere quam optime norat, variisque simul coloribus pingere, feliciore nimirum in eo ingenio luxuriante. Quin & hortulus oleribus, diuersisque flosculis atque herbis odoriferis virens ei cum esset, in illo meletam inductus plerunque terram vertebat, Adamum alterum quasi nobis exhibens. Porro postquam sacris initiatus templi æditiuus iam crearetur, summa eum erga omnes Ecclesiæ Cæremonias sollicitudo cepit. Lætusque & alacris illo munere, quamuis oneroso atque difficili perfunctus est. Media namque nocte culcitra exiliens monachos excitare, nolæque sonitu admonere, ut in noctibus extollant manus suas in sancta, & benedicant Domino. Insuper & septies in diem laudent DEVM super iudicia iustitiæ suæ. Inter quos ille stans, aut Psalmos cantare Dauidicos, multa cum vocis consonantia, apteque compositis concentibus, aut lectiones recitare Propheticas, aut deniq; in profunda quiete orare solebat.

Cæterum cum ingruente hac persecutionis tempestate, post solitudinis libertatem cum cæteris fratribus urbe iam quasi carcere concluderetur, perspiceretque Delphenses portas claudere, occupareque muros, ut potentes rerum suarum, atque urbis prędones intro acciperent, commeatu à Præposito suo Ioanne Eschesano impetrato, Vltraiectum cogitabat, Gouda iter facturus. Sed auertit DEVS hunc cursum, ad Martyrii palmam vocans Athletam suum. Vix enim Ouwerschiam pagus hic quinq; millia distat ab urbe Delphensi, ubi quondam pastorali sacerdotio functus est *Martinus Dorpius* Naeldubicenus, Poeta ac Theologus insignis: quem etiam defunctum D. Erasmus eleganti Epitaphio prosecutus est) peruenerat; cum à pomarii custode proditus, curru extrahitur, cymbæque mox impositus, secundo amne Brielam deportatur. Hic igitur portui appulsus, à piratis sæuissimisque spurcis ludibriis ac contumeliis excipitur, atque ad Iohannis Oumalii ædes recta deducitur. Etenim is à Lumeio Dordracum ad comitia nauigante, oppido cum præsidio relictus fuerat, & mensæ tum forte assidebat, adductumque Iodocum, ut simul accubat, hortatur. Sanguinei viro erant oculi, spumabat os, lingua volubilis turgebat, & super omnem terrorem, rugitus personabat immanis. Iurasses antiquorum Tyrannorum, qui olim Christianos persecuti sunt, te agnoscere satellitem Rur-

Martinus Dorpius Naeldubicenus

ſum Iodoco genæ virgineo ſuffundebantur rubore, menteque in cælum erecta, oculis demiſſis terram ſpectare, & tanquam agnus ex Dominico grege ad lanienā ductus, non aperuit os ſuum. Oumalius autem, cum Carthuſianum illum eſſe iam audiuiſſet, viuendique modum Monachorum (fuerat enim apud Eburones quondam Canonicus) optime intelligeret, oblata carne, ea uti veſcatur, imperat. Renuenti atque religione ab eſu carnium prohiberi ſe reſpondenti: Ergo, inquit, vel hunc calicem ſume, & quodcunque vini eſt, exhauri, minime inſolens ex huiuſmodi bibere poculo. Verum ais, reſpondit ille, ſed ſanguinem Dominicum, cui contumelia procul omni dubio infertur: Si quis contra Eccleſiaſticos Canones calice initiato abutatur; An non legiſti aliquando, quomodo Balthaſar Rex Babylonis temulentus biberit vinum, ex vaſis aureis & argenteis, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo Domini, quod fuerat in Hieruſalem, & apparuerint digiti quaſi hominis ſcribentis contra candelabrū in ſuperficie parietis aulę Regię? Et quo pacto ſcripturam illam interpretatus ſit Daniel, atq; eadem nocte interēpto Balthaſare ſucceſſerit Darius Medus in regnum eius? Hæc ſane nos ab immani hoc ſcelere terrere debent. Conantem plura, hæſitante parum lingua, dicere, in carcerem deduci Oumalius jubet, vbi cum lachrymis ac ſuſpiriis anteactæ vitæ lapſus in amaritudine animæ ſuæ recogitans, conqueſtus plurimum eſt, quod minus dignam curam adhibuerit extirpandis radicitus affectibus ſuis, ac vanis ſuſpicionibus: quodque virtutum quodammodo conſcientia ſuperbiens, ſubinde aſperiore dicendi libertate, etiam aduerſus præpoſitos ſuos vſus fuerit. Iam confiteri peccata ſua ritu Chriſtiano coram Sacerdote, qui vinctus ibidem detinebatur, parabat. Cum Oumalius Monachum illum, qui pridie carnibus veſci recuſauerat, ſuſpendi extemplo verbis aſperioribus mandat. Producitur itaque vir ſanctus & innocens, qui nulli nocere aut malefacere nouerat, pati pro *Chriſti* nomine paratus. Cumque manibus complicatis, oculiſque in terram cum quadam verecundia demiſſis ad pœnę locum accederet, exclamante muliere: Siccine & vir ille omnium facile formoſiſſimus extremo quoque afficitur ſupplicio? Quid ergo fecit, aut commiſit? Quid, inquit, ex Spiculatoribus blatero quidam commiſerit, rogas? *Monachus eſt*. Quaſi vero ſcelus ſit, vel morte expiandum, ſolitarium philoſophari. Dum hæc fiunt ac multitudo vndique conuenit præclari iſti milites atque egregii bellatores apud forum inambulantes, aut in tabernis exedriſque conſidentes, quaſi inſignem confecerint pugnam, hoſteſque multo cum ſanguine fuderint, geſta ſua iucunda ac feſtiua narratione referre gaudent.

Quo-

Quorum hic, Primus ego, ait, in illum Monachum manus inieci, eumque affatim verberibus affeci. Alius vero, At ego eum, cum alios lateret, initio prodidi. Econtra alius: Ego vero omnibus magis Oumalium præfectum aduersus illum concitaui. Alius carcerem carcerisque supplicia, alius item aliud prosequitur. Deinde omnes sublato cachinno super his gaudent, exultant, serioque triumphant. Iam ad supplicii locum peruenerat *Iodocus*, atque flexis genibus & manibus complicatis, ceruiceque demissa, dum humi, ut moris Carthusianis est, procumbit, ac feruidas sollicitasque ad DEVM opt. Max. cuius amori arctius inhærebat, orationes solitis cum suspiriis fundit: Spiritus eius, sarcina corporis relicta, ad æthereas euolauit sedes pridie Calendas Augusti, hora quarta pomeridiana, anno à partu virginis Matris cIↃ. IↃ. LXXII. cum annos vixisset triginta septem. Morte sanctissimi viri nõdum saturata immanis scurrarum feritas, in corpus quoque exanime, quod officioso gestu etiamnum DEO, cui omnia viuunt precabatur, sæuitum, cum illud crassiore fune, in sublime sublatum per aliquot horas ex patibulo dependeret, vultu quodammodo hilari, mirumq; in modum relucente. Quod postea fune inciso decidens haud procul inde in gramineo cæmiterio D. Catharinæ conditum fuit. Ferunt Oumalium, cum extractis vestibus cilicium strictius cadaueri adhærere conspiceret, ingemuisse, atque crudelitatis pœnituisse, dum ei

Frigidus obstaret circum præcordia sanguis.

Crediderim ego quidem non illibenter Iodocum hunc nostrum purpurea trabea indutum, non secus inter Angelorum choros, inter Prophetarum & Apostolorum populos, inter Martyrum denique exercitus cælestia ascendisse regna, atque olim niueo candore fulgens Paulus Thebæus, in sublime conscenderit, quandoquidem uterque inter orandum extremum halitum effuderit. Vtinam & hic alter, quem DEVS tali visione dignaretur, quique cum fide nobis referret, adfuisset Antonius. O amplissimum Carthusianorum ordinem, quem à lectissimis Romanis Pontificibus summis priuilegiis decoratum, temporibus his nostris etiam gloriosus Martyrum sanguis illustrat. Erat autem in operibus fratrum quondam candidus, nunc etiam factus est in Martyrum canone purpureus. Protulit ille olim viros pietate & varia eruditione conspicuos, Brunonem, Hugones Gratianopolitanum & Lincomensem Guigonem, quem ob vitę sanctimoniam *D. quoque Bernhardus apud Carthusiam inuiserat, Ludolphum Saxonem, Dionysium Richelium, Ioannem Landspergium, Petrum Blomeuennam,* Liuinum Ammonium & Florentium Harlemæum. At idem sera hac quoque ætate vel in extrema orbis parte Iodocum hunc nostrum Martyrio inclytum

Paulus Thebæus.

Carthusia laus

Carthusiani docti.

producit. Quem complures alii in hoc ſtadio currentes non aliter inſequentes, quam generoſum pullum in equorum armento exilientem, alacriter cæteri ſæpe equuli ſequuntur omnes. Huic ſane ordini iam deinceps neque roſæ, neque lilia vnquam deerunt. Certent modo ſinguli ad utriuſque honoris ſummam dignitatem, ut accipiant ab Agonotheta IESV CHRISTO coronas vel piis de operibus candidas, vel de Martyrij ſanguine purpureas. In cæleſtibus enim caſtris & pax & acies flores habent ſuos, quibus Chriſti milites ad gloriam coronari ſolent. Vbi & tu ſanctiſſime Iodoce decorem & fortitudinem indutus, atque gloria & honore coronatus, inter beatiſſimos Martyres reſidens miſerorum noſtrorum peccatorum uti meminiſſe digneris, etiã atque etiam rogamus. Etenim

Tu decus omne tuis, poſtquam te Fata tulere

tam acerba. Beati ſunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati ſunt. Nam nos vita viuimus tantum, poſt mortem autem non erit tale nomen noſtrum.

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMÆ
LIBER V.

Martyrium D. Leonardi Boſchotii.

Ex relatione Iohannis Boſchotij Senatoris fratris Leonardi & varijs narrationibus aliorum.

NVNQVAM mihi placuit præturas apud nos ita pluris licitantibus addici, ſæpiuſque indignari ſoleo, ac tacitus mecum dicere: ô venalem Hollandiam, & mature perituram, ſi emptorem inuenerit! Et quis, quæſo exiſtimaret, in tanta prætorum colluuie viros bonos, qui peius Lotho flagitia timeant: imo Chriſti quoque Martyres inueniri? Quid? an non credendus Martyr eſt Arnoldus Cnobboutius. Zypanus quondam Prætor: quem pridem ex Caninefatibus ad Fleuum vſque deuectum, ac malo nauis alligatum, ob conſtantem religionis Catholicæ profeſſionem & fidem Regi ſuo inuiolate ſeruatam, humani generis hoſtes piratæ lardo ardenti ſclopis eiaculato miſere exuſtulauerunt? Quo ſupplicii quoque genere, eaſdemque ob cauſas nuper Huyſdunæ ad lacus oſtium necatur vir antiquæ ſeueritatis *Iohannes Ludus*, qui Schellinghoutæ prope Hornam Friſiorum

Arn. Cnobb. prætor Zypanus.

Ioan. Lud. in Schelling-hout prætor.

siorum vrbem præturam gerebat: quanquam vxor liberique eius Gerardo Gorcomio Prædoni lytri nomine mille quadringentos Carolæos iam persoluissent. Hisce tertius addatur (funicul⁹ enim triplex difficile rumpitur) *Leonardus Boschotius*, vir ornatissimus, quem laqueo Gorcomii interemptum, quisnam albo Diuorum inscribendum, atque inter Martyres celebrandum esse negauerit? Quandoquidem dilexerit iustitiam, ac senserit de Domino in bonitate: & in simplicitate cordis quæreret illum. Osterhoutum Aduaticorum pagus est Batauis proximus, vbi prætorem agebat Boschotius, ob commodos mores aduenis iuxta ac inquilinis gratus, nisi quod inuidiam nonnullorum, qui hæresi Caluiniana infecti, Aurantianæ factionis essent, linguæ libertate sibi conciliasse rumore fertur. Nam cum aliquando inter epulas sermo incidisset de Aurantio: quem aliqui per adulationem immodice laudare non desisterent, & bellum hocce recte legitimeque ab eo susceptum affirmarent. Ille displicere sibi huiuscemodi seditiones & tribunicias quasi faces dixisse; ac neque virum bonum, neque bonum esse ciuem, qui Reipubl. statum pro suo arbitratu commutatum velit, respondisse commemoratur. Et illos quoque olim esse laudatos, qui pro patria letum oppetiissent, non qui patriam pro se perire æquum censerent. Hæc ergo cum male narrando deprauarentur, vilissimorum ipsaque luce indignorum nebulonum calumniis passim vir optimus lacerabatur. Quo igitur sibi suisque consuleret, cum rapto Gorcomio illis in oris impune prædas agerent Piratæ, in castellum confugit, quod haud procul à pago *Guilielmus Duuennordius* olim ędificauerat. Dominicus dies erat septimus Idus Augusti anno cIↄ Iↄ LXXII quando hora circiter nona è castro prodit templum aditurus, quo sacris Christiano more interesset publicis, atque pro peccatis & excessibus suis Deum oraret, simul & precum quæ Sacerdotis multorumque ore prouenirent, particeps fieret. Vbi id ergo resciuere prædatores, quos virgulta texerant, subito prosilientes inopinantem adoriuntur, rapiunt atque vinctum per pagum frequentem ducunt, subducente se interea è templo *Daniele* Curione. Deinde ergo mox Gorcomium vsque captiuum vehunt. Præerat oppido illi arcemque cum præsidio tenebat Marinus Brantus nobilis Pirata, qui adductum sibi Leonardum grauiter accusat, quod & Orthodoxus esset & Aurantio infestus, in quem etiam debacchatus fuerit apud eam gentem, quæ illius imperium ferre consueuerit. Summo istud ipsi dari crimini, cui expiando vnicum supersit remedium; nimirum si abnegata fide Orthodoxa in verba Aurantii iurare voluerit. Alioquin ipsi non modo prætoratu abeundum esse, sed & vitam torque cannabina finiendam. Ad quæ ille magno

Leon. Bosch. prætor in Osterhout.

gno animi robore respondens, se quidem Orthodoxum esse fateri, at asperiora in Aurantium loquutum fuisse pernegabat. Puerum enim se iam olim didicisse, haud tutum esse; aliud quicquam, præter bonum de principibus memorare. Non possum, inquit, prohibere, quid quisque effutiat. Et quis tam modestus fuerit, qui malignantium dentes possit effugere? Nil enim tam circumspecte dicas, quod non morsibus calumniantium fit obnoxium. Quod si quicquam contra leges abs se dictum factumue fuerit, vt ex legum præscripto puniatur, haudquaquam se recusare. Fidem Orthodoxam quoque nec debere ipsum, nec velle abnegare: similiter cum sacramento, quod Regi suo dixerit, absolutus non sit, non posse iurare in verba Aurantii. Quod si quid lytri nomine sibi persoluendum fuerit, imperaret ille, quod iustum æquumque pro suis facultatibus esset, sese persoluturum. His auditis Marinus eum custodiæ tradi iubet. Interea ipsum amici notique adeunt suadentes atque etiam obsecrantes, vt vxoris liberorumque misertus præfecti verbis consensum præbeat. Malo enim Dæmoni morem aliquando gerendum, & rata non haberi, quæ per vim acta fuerint. Egone, exclamat ille, Deum meum ac religionem auitam vna cum Rege Catholico abiurarem? nunquam faciam. Confido enim eum, qui viduam benedicit, & pauperes saturat panibus, pupillos & viduam meam suscepturum, neque illis vnquam defuturum, cum pater Orphanorum & iudex viduarum sit. Persuaserim ergo mihi facile ratione temporis, quo natalitia tot illustrium Martyrum Syxti, Laurētii, Hippolyti, Bartholomæi ac Ioannis Baptistæ celebrantur, fortitudinem, magnanimitatem, patientiam, cæterasque virtutes viro auctas fuisse. Quem enim memoria præcursoris Domini non excitauerit, vt libenter pro iustitia pati velit? Quis recordatione excoriationis S. Apostoli, & dilacerationis distractionisque membrorum Commentariensis illius Romani, ad cruciatuum tolerantiam pro *Christi* nomine non exstimuletur? Cui cogitanti exustulati Diaconi verba ad Tyrannum os ad libertatem Christianam non formabitur? Cuius mentem exemplum contentionis, qua Pontifex & Leuita inter se, vter prior ob veræ religionis professionem pateretur, certarunt, ad Martyrii agonem non accenderet? An non crederes illum sæpius cogitasse, quanta eos gloria maneat in cælis, quando natalitia ipsorum tanta festiuitate in terris celebrentur? & conuersum ad se subinde dixisse: Age anima mea, & tu pari fide, consimilique virtute, *Christo* præstante, dimica, ac hostem vince, vt parta victoria cum iisdem Sanctis, possis triumphare. Sed hæc ista dicta sunto, qui semetipsum abnegans, baiulat crucem suam quotidie, & magnis passibus IESVM sequitur. *Animalis* enim *homo*, vt ait Apostolus,

non

non percipit, quæ Spiritus sunt DEI. Cæterum per hæc tempora Rutgerus Carnessius, cui Arculanæ ditionis præfectura ab Aurantio commissa erat, Gorcomium aduenicns, de templis locisque aliis violandis cum Marino consilia agitat. Quod facinus VIII. Calendas Septembris non sine tumultu perpetratum fuit, Laurentio Fossio Lanione ciues ad arma, vt pro aris focisque decertent, æris campani sonitu vocante.

Mox vero dein inter se altercantur de oppidi arcisque Principatu, & vt Marinus decedat prouincia Carnessius contendit. Exacerbatis iam ergo hinc inde animis superuenere literæ à *Iohanne Boschotio* Secreti consilii Regii Senatore, quibus pro salute fratris intercedebat. Quæ tantum abest, vt auxilio vllo fuerint Leonardo, vt etiam ne religiosus quidem & sacer dies à supplicio eius cessauerit. Nam VI. Idus Septembris, quo die Natiuitas virginis Matris Mariæ celebrari consueuit, primo diluculo excitus somno ad pœnæ locum deducitur. Vbi postquam ad circumstantem coronam dixisset, se non passurum vt homicidam aut furem, aut maledicum, aut alienorũ appetitorem: sed vt Christianum: & deinde paucis, animam suam Deo Opt. Max. commendasset, laqueo suspensus Martyrii corona exornatur. Porro ad vesperam impetratum fuit, vt corpus exanime in sepulchretis publicis humaretur. Pro rerum vicissitudinem! Oppugnata apud seculum prius fides Christiana fuit à philosophis acutissimis ac hæreticis argutissimis: at tandem nunc idiotas indoctissimos & insulsissimos nebulones, quorum vita etiam Deo hominibusque odibilis est, infestare cernimus. Persecuti etiam fuere antiquitus Christianos potentissimi Principes, multi paucos, eosque omni auxilio præterquam diuino destitutos. Hoc vero tempore pauci prædones, & infimæ plebis colluuies, innumeros Orthodoxos, & inter eos prætores, aliosque viros clarissimos ter Maximi Regis præsidio munitos acerbe affligunt. Idque nulla alia fit de causa (si iudicio illorum, qui res humanas altius inspiciunt, fidem adhibere volumus, quam peccatis Ordinum. Qui si placitis optimi potentissimique Regis obsequentes officio suo rite fuissent functi, potuerant facile hæreseon scintillæ extingui; vnde hoc tantum incendium excitatum est. Cæterum longe alia à nostratibus mens Romanis, quorum recte facta modo ore tenus tantum probantur, olim fuit Quanta enim cum diligentia legimus, falsa etiamnum religione ipsorum animos occupante, Bacchanalia Romæ sublata fuisse; Quantum Sp. Posthumii Cons. tacite miramur solertiam in indagando, quæ sacris in illis solent fieri. Quantum & ipsius prouidentiam laudamus, in iudicibus custodiendis, antequam rem ad Senatum referret. Quam seueritatem etiam Senatus in

Ioan. Bosch. Secreti Consilij Senator.

opprimendis, puniendisque noxiis, ne mali labes veluti contagione morbi vlterius serperet, laudamus. Quantis denique extollimus laudibus eius gratitudinem, quod referente Posthumio iudicibus P. Ebutio & Hispalæ Veroniæ Libertinæ digna præmia Senatus constituerit? Verũ nulli nunc Posthumii, aut si qui sunt, falsis delati criminationibus, & in vincula coniecti Assasinatus, vt vocant, accusantur. Quod V. V. C. C. *Florentio Engberto* pastori, & *Henrico Theodorico* Consuli, Amstelrodamensibus iam pridem accidit, qui sancti & innocentes post quadriennales carceris ærumnas ægre tandem dimissi fuere. Quod vidimus, testamur. Sed ô te felicem vereque beatum! *Boschoti*, qui à Leonis robore digne *Leonardus* vocaris. Dilexisti iusticiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te DEVS, DEVS tuus oleo lætitiæ, præ consortibus tuis. Placens enim DEO factus dilectus, & viuens inter peccatores translatus es. Raptus es ne malitia mutaret intellectum tuum, aut ne fictio deciperet animam tuam. Consummatus in breui expleuisti tempora multa. Placita namque erat DEO anima tua: propter hæc properauit educere illam è medio iniquitatum. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia Concupiscentiæ transuertit sensum sine malitia.

PETRI OPMEERI

DECADIS PRIMÆ

LIBER VI.

Martyrium D. Iacobi Cruquii & sociorum.

Ex relatione Iohannis Godefridi filij, Ciuitati Schönhouiæ à secretis, & aliquot Canonicorum Regularium literis.

CANONICORVM, quos addita voce Latina Regulares appellãt, ordinem à Beato Augustino Hipponensium olim Episcopo celeberrimo, sumpsisse originem, plerique solent affirmare, nominis potissimum persuasi. Quidam altius repetentes ab Apostolis initium habere. Alii autem Marcum Euangelistam apud Alexandriam caput fuisse huius instituti asserunt. In priorem nos opinionem rationibus plurimis adducti facile quoque consentimus. Nam talaris niuei coloris tunica, amiculum linteum, capitium religiosum, quodque præterea vestitus est, non

non obſcuras antiquitatis notas præ ſe ferre conſpiciuntur. Accedit inſuper vitæ cœnobiticæ etiam voto aſtricta ratio, nec non penſum pſalmorum Hymnorumque Deo certis horis decantandorum, preces ac orationes quoque; & in lege Domini meditatio continua. Duæ horum præcipue apud nos Sodalitates ſunt, quas capitula vocant Harum vni, quæ late longeque deductis quaſi coloniis vagatur, Præfectus monaſterii Windeſhemenſis apud foſſam Drúſianam, inter Suollam & Dauentriam claras Tranſiſulanæ ditionis (Francorum Saliorum hæc olim ſedes fuiſſe creditur) vrbes ſiti præeſt: altera Hollandiæ finibus ſeſe continens, priori paret cænobii Sionis, quod mille circiter paſſus à Delphis celebri Batauorum oppido, in agro Ryſuicenſi ædificatum erat, loco vbi quondam DD. fratrum M. Aurelii Antonini philoſophi & L. Ælii Commodi Veri A.A. prædium fuiſſe putatur, teſtante hoc marmorea illa columella (agri fuiſſe terminum opinor) quæ non procul inde aliquot ante annos, dum vomere altius nouali impreſſo arantes equos remoratur, effoſſa eſt cum hac inſcriptione

IMP. CÆS.
M. AVREL. ANTO-
NINO. AVG. PONT.
MAX. TR. POT. XVI.
COSS. III. ET
IMP. CÆS.
L. AVREL. VERO AVG.
TR. POT. II. COS. II.
A. M. A. E. C.
M. P. XII.

Eſt huius quoque ſodalitatis montis ſancti Michaelis cœnobium Schonhouiæ vicinum, cuius auctorem fuiſſe narrant Guilielmum Cliucardum, virum & corporis proceritate, & feruore religionis cænobiticæ propagandæ inſignem. Qui cum per complures annos Dauentriæ in fratrum domo ſub Florentio Oeconomum fideliter egiſſet, ſtrictioris vitæ deſiderio in patriam rediens anno ab incarnato Chriſto cIↄ. cccc. vII. aſcitis aliquot religioſis ſacerdotibus, auctoritate Vltraiectini Antiſtitis Frederici Blancenhemi, conſenſuque Guidonis Comitis Bleſenſis Schonhouiæ Goudæque Principis Linigerorum Canonicorum collegium inſtituit, collato in illorum vſum quodcunque peculii agrique ex patrimonio poſſederat. Hemum loco nomen eſt, quem præterlabendo alluit Lecca riuuli olim manantis vocabulum etiam obtinens: Cæterum obſtructo apud Cattorum vicum veteris Rheni alueo, amnis celeberrimus,

mus, à captura sapidissimorum salmonum inprimis commendatus.

Iacob. Cruq. regularis Canonicus.

Ex hoc igitur collegio, dum ob ruptos tempestate aggeres agri inundarentur, Hemenses, apud Siona exulantem inuisimus aliquando *Iacobum Cruquium* Goudanum Guilielmi Filium, virum varia literatura eruditum, sed infra aliorum æstimationem sese metientem, mitem ingenio, moribus quietum, officio sedulum, fide syncerum, spe erectum, feruentem charitate, semperq; ardua via dextrum virtutis callem petentem. Quem per 10. circiter annos supprioratus, vt vocant, officio digne fungentem, indigna omnino nece, cum tribus sui propositi sodalibus nuper trucidari contigit. Ex his duo sacris iam dudum initiati fuerant, *Cornelius* nimirum *Reineri Restionis filius*, Schônhouiæ honesta magis quam diuiti familia ortus. Et *Iasparus Arnoldius* Dinslacensis Menapius, summæ spei iuuenis. Tertius vero laicus *Theodoricus Gerardi* filius, patria Goudanus. Quorum martyria idcirco alacrius perscribere conabor, quod ex illorum numero vere hi fuerint, de quibus Saluator dixerat: *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam illorum est regnum cælorum: & beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter me, gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.*

Corn. Reineri Sacerdos Regularis.
Iasp. Arnoldius Sacerdos regularis.
Theodoricus Gerardi laicus.

Cum ergo iam frustra tentatum esset Amstelrodamum nobilissimum Hollandiæ Emporium, ciuitates coniuratæ, cæterique rebelles, penes quos summa tunc rerum erat Dordracensibus hoc, vt libera ipsis nauigatio foret, præcipue postulantibus, Schonhouiam obsidendam esse decernunt. Eo paulo antea, præter alios plures, Hemenses etiam Canonici migrauerant: cum quod exploratæ fidei ciuitas ea esset, tum quod Catholici Regis nomine trecentorum fere Germanorum militum præsidio eandem teneret Hermannus Lostratus præfectus. Exercitus itaque duorum circiter millium tumultuariorum militum colligitur, præter Volonum, naualiumque sociorum auxilia. Huic Guilielmus Lumeius præficitur libidine, sæuitia, impietateque quam maxime nobilitatus. Vixdum obsidebatur ciuitas, signaque infesta aduenerant, cum accensis crebro ignibus aperti signa pauoris ederet Lostratus, atque aduentum Maximiliani Comitis Bassutii, qui cum auxilio haud aberat quatuor millia passuum, minime apertus, ob pulueris tormentarii penuriam oppidum prædoni traderet: pactus, vt tam ciues, quam milites inuiolati seruarentur, neque sua cuiquam religio esset fraudi. Fama est temeritate multa, atque inscitia cum ciuitatem prodidisse, dum suo non ciuium periculo sollicitus esset. Lummenus autem ciuitatem cum milite ingressus, nihil minus, quam

pactus

pactis standum esse putauit. Concubia enim nocte in D. Elisabethæ cœnobio *Theodoricus Gerardi* filius altum stertens, à Britannis triginta quatuor vulneribus misere confossus est, vir plane simplex & rectus, qui cum ipsi de victu prouisum esset, vltro inter illos, qui donari Canonicis inseruiunt, nomen professus fuerat. Postero die, qui XII. Kalendas Nouembris erat, in vincula coniiciuntur canonicorum præfectus *D. Cornelius Simonius*, vir spectatæ integritatis singularisque prudentiæ, & *D. Iacobus Cruquius*, quinquagesimum octauum ætatis iam annum agens, vna cum *D. Cornelio Reinerio* iuuenta formaque florente ad ædes *Ioannis Godefridi*, qui ciuitati a Secretis erat, abducti. Præfectum *Simonium* post varias illusiones verberibus etiam atrociter affectum, consanguinei amicique haud parua pecunia sub vesperam redemerunt: dum interea per vniuersam noctem *Cruquius* atque *Cornelius* conuiciis, execrationibus, sannis, alapisque verberati, tandem pedibus ab improbissima Scurrarum colluuie adeo proteruntur, vti agnosci à ciuibus difficile potuerint. Diluculo ad præfectum rerum capitalium cum iam adducti essent, huiusmodi calumniam gens fallax periuraque comminiscitur. Infectas veneno glandes plumbeas, quarum onerandis sclopetis vsus est, vestium loculis, dum plagis onerant miseros, clam infarserant, eas vestimentis extractas militi furenti exhibent clamantes, indignum facinus! vulneratos glandibus Monachorum neci obnoxios non posse curari, vt conualescant.

Theodoricus Gerardi F.

Cornelius Simonius.

Iacob. Cruq.

Corn. Reiner.

Ad has statim voces Britanni Gallique globati magno cum fremitu prætorium versus decurrentes, postquam hasce glandes castrorum præfecto Lumeio multitudinique, quæ fremens illo conuenerat, ostendissent, Canonicos ad pœnam rabie quodammodo perciti deposcunt. Annuit statim Archipirata pacti conuentique immemor, atque captiuos indefensos inauditosque illico extremo decernit supplicio afficiendos. Et quid mirum sententiam huiuscemodi proferri ab homine sanguinario? qui neque quid faceret, neque quid diceret quicquam pensi vnquam habuerat, cuique viros sacratos tradere neci, ludus quodammodo erat ac iocus. Flumen Lecca mediam influens vrbem, portum pulcherrimum efficit incertæ altitudinis, vtrumque exæstuat aut deficit mare. Huic frequentes tiliæ, nucesque, aliæ arbores ordine ad ripam consitæ, amœnitatem ornatumque addunt. Quarum vna cæteris eminentior apud pontem lapideum conspicitur, ad quam militem Gallum sceleris conuictum aurora sublucente suspenderant. Ad hanc igitur Canonici pias Deo preces fundentes cum ducuntur, omnium in se conuerterant

rant oculos. Forte Delphis à filio Sacerdote Bartholomæo, qui ibidem in D. Hippolyti ædituum agebat redierat Cornelii mater, atque cum filia sermones serebat, dum ille eas improuiso conspicatus: En, inquit, mater charissima, tuque amica soror, quo pacto ad supplicium, nihil tale promeritus pertrahor; itaque piissimũ DEVM, vt delictorum iuuentutis meæ immemor nunc saltem misereatur mei, rogare ne desistite.

Iam ambo vincti patula sub nuce stabant, habueratque oratiunculam ad populum supplantator vitiorum, virtutumque plantator ille Cruquius, cum immistum turbæ videret veterem congerronem Martinum, quorum seria iocosaque miscere solitus fuerat: cum itaque hisce subbalbutiens alloquitur verbis: Bottere, si vnquam dicto factoque te offenderim, vel vllo modo fuerim scandalo, illud vt mihi ignoscas, etiam atque etiam oro. Martino ilico lachrimæ obortæ fuere, conantique respondere vox faucibus hæsit. Mox ad scalam, quæ arbori adstabat, in genua, complicatis etiam manibus procumbens, Deo Opt. Max. animam feruente prece commendat. Deinde plenus spei fiduciæque in Domino NOLVIT MALO VINCI. Sed in bono malum potius, euincens ex toto corde pro persecutoribus suis Christi Exemplo, ita orabat: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Hinc ambo fide clari atque inuicti constantia, ex eodem arboris ramo, cum nefario illo Gallo, qui medius pendebat, misere, calumniam illam de infectis veneno glandibus affigam pectoribus gerentes ex tus vitæ suæ cum Martyrii gloria consummarunt. Descenderat olim Zachæus festinans ex Sycomoro, fatua nimirũ arbore, excepitque IESVM gaudens in domum suam.

Ascendunt hic viridi amænissimaq; nuce Iacobus ac Cornelius sanctissimi Martyres, & recipit eos Christus in æterna sua tabernacula. Ipse Dominus cum in Sycomoro viæ vicina nihil præter folia inuenisset: Nunquam, ait, ex te fructus nascatur in perpetuum. Et arefacta est continuo ficulnea. Apostolus quoq; Iudas illos, qui in via Cain abierunt, & in errore Balaã mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt, arbores autumnales bis mortuas, infructuosas, eradicatas nominat. At hæc, pulchri horti, arbor longe pulcherrima fœcunda fertilitate Martyres XI. etiam Calendas Nouembris producit. Felix dignaque celebrari iuglans, quam si quando eruditorum ingeniis coli contigerit, facile Ouidianam, licet florentem ac longæuam, vincet nucem. Quandoquidem eam in mysticum illum hortum nucum transplantatam, nulla tempestas, vetustasve vnquam consumet. Iam arbore funibus incisis, Sanctorum deciderant corpora, vestibusque detractis fœde ac pudendum in modum

nuda

nuda in plateis iacuere; cum interea animas illorum stolæ immortalitatis, quas in sanguine agni lauerant, vestirent. Sub vesperam in D. Elisabethæ ad templi introitum, eodem quo pependerant, modo cum Gallo simul humantur. Et ne sacerdotibus dignus deesset minister, eodem fere in loco Theodoricus Gerardi F. quoque sepelitur, quem non minor Martyrii manet gloria, quod idiota, inscius, & non publice perierit, cum causa pereundi propter Christum fuerit. Post hæc D. Iasparus quoq; in vincula, carcerem conijcitur. Quem licet peregrina stirpe oriundum, mirum in modum commendarant morum elegantia, piaque circa omnes cæremonias sollicitudo; cum sedulo curaret æditiuus, vt niterent altaria, parietes absque fuligine, sacrarium mundum, vasaque lucentia essent. Nepotianum dixisses nostri seculi. Hunc itaque post varias de calicibus cæterisque templi cimeliis, habitas quæstiones, dirissimosq; cruciatus equi viatorii caudæ alligatum dum subsequitur ægre Goudam, quæ septẽ millia passuum à Schonhouia distat, vsq; pertrahunt. Quo cum primis se intendentibus tenebris peruenissent, portas inueniunt clausas. Appulerat illuc commodum, & lembus piscatorius, qui portu exclusus in anchoris prope vrbem expectabat. In hunc ergo se recipiunt prædones, noctu horrendis Canonicum afficientes suppliciis. Lucente vero die, qui SS. Christi Apostolis Simoni & Iudæ sacer, V. Calendas Nouembris erat, sub horam circiter decimam arreptum Iasparum nauigii antennæ alligant, collo laqueum circumdantes, simulque in sublime trahunt horribiles eiulatus edentem, atque Deum Diuosque omnes inuocantem. Hoc tam atroci spectaculo oculos ex arce pascente Lummeno, & illud iustum esse militariter acclamãte. Et Goudę quidem apud Orthodoxos ex tam crudeli nece cum luctus ingens, tum timor in futurum erat, præcipue cum cænobium D. Margaretæ ab ebrio milite in censum conflagrasset, duo quoque Primores fratrũ, quos collationarios vocant per triduũ desiderarentur. Post horas aliquot demissum corpus exanime flumini Isulæ committitur: quod vestitu denudatum æstu reciprocante sursum deorsumque per complures dies fœde usque fluctuabat, donec tandem in arundinetis imputruerit. Ecce, quomodo perit iustus, & non est, qui recogitet in corde suo. Viri misericordiæ colliguntur, quia non est, qui intelligat. Etsi vero coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorũ immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit eos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineta discurrent. Iudicabunt natio-

D. Iasparus.

nes

nes & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum & pax est electis eius. Cæterum illud iræ atque odij execrabilis indicium est, quod incendiis deuastationeque in tecta innoxia murosque cænobiorum Hemensis & Dougensis sæuierunt, quorum ruinis omnes, qui Leccā circa accolunt, pauperes maxime ingemuere. Siona quoque, vnde coloniæ cæteræ deductæ fuerant à fundamentis proruerunt, ne stirpis, ne memoria Originū Canonicorū extaret. Quamuis nulli ordini plura, q̄ horum sodalitati merito debeant Bataui. Nam vt taceam plerosque Anglorum proceres, qui cum sanctissimo Clemēte Willibrordo primo Vltraiectensiū Archipræsule ad Christi Euangelium prædicandum in Hollandiam appulerint.

Canonici Regulares S. Augustini.

Ex beati Augustini præscripto Canonicos vixisse, nonne huic Sioniæ Sodalitati bonas literas omnemque eruditionem Belgium Germaniamque referre acceptas iure decet? Cum patrum memoria inclytos *Heroas* illos *Cornelium Aurelium* & *Guilielmum Hermannum* Goudanos: D. quoque Erasmum & Germanum ipsius fratrem Petrum Roterodamos ea produxerit, fouerit que? Infelix, ingrata, meritoque detestanda ingeniis patria, quæ vtilissima Reipubl. Christianæ munera, donaque longe optima cædibus piorū, incendiis, deuastationibusq; remuneretur: vt piratam perduellem, strigososque è supera Germania accitos aliquot capos misera in suam pernitiem saginet. Quid? quod huius sodalitii complures fide probati, charitate eximii ac constantia firmi, ob iustitiamque ludibria & verbera experti; extorres, egentes, angustiati, mireque afflicti fuere. Inter quos Sionici gregis præses inclytusque confessor *Gerardus Pamburgius* doctrina, probitate, prudentia, honesti cultu, studioque religionis mirandum in modū enituit Quem peste crudeliter extinctum, dum funeri eius Amstelrodami apud velatas virgines Lilianas, quo post varia pericula, multosque exantlatos labores tandem peruenerat, mœsti interfuimus, pro officio sane defleuimus; quandoquidem restaurandæ Sionis spes omnis in illo omnino collocata videbatur. Sed huiusmodi sanctis viris frui vlterius, haud digna Deo visa fuit Batauia. Quos tamen omnes multis post se parasangis reliquerunt beatissimi Martyres Hemenses. Lauda igitur Hemum Dominum, lauda Devm tuum Sion. Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Exulta quoque Schonhouia, & lætare in Domino Deo tuo; quia dedit tibi Doctores, testesque iustitiæ, quorum vitæ initia bona, melior progressus, finisq; longe optimus subsecutus est, Arpinum Ciceronis patria ob honorem tanti sui municipis

Corn. Aurel. Guil. Goud. D. Eras. Petrus Roterodamus

Gerar. Pamb.

nicipis etiamnum literas M. T. C. pro publico signo habens, quondam Schoonhouiam inuidia prosequebatur: quod *Christophorum Longolium* eius alumnum, propter inimitabilem Ciceronianam Eloquentiam ab ipso expressam Romana ciuitate donatum esse, intellexerat. Quam ægre æmulam, putas ciuitatem habebit, cum ciuem ternosq; vrbis Schoonhouiæ inquilinos in cinctorum Senatum cælestis Hierusalem adscriptos esse percipiet. Beata tantis Martyrib. Schoonhouia, propter quorum fidem ac virtutem miserebitur ipsius Dominus, & curam ciuium ipsius sedulo habebit. Felix quoque arx seu specula Sion, pro cuius reliquiis amatores isti sodalitatis suæ manus puras protendentes, continuo Deum Opt. Max. deprecantur. Quod si Canonicis Sionicis vlli deuote Martyres percolendi vnquam fuerint, hi sane præ cæteris venerandi erunt. Quorum nunquam apud misericordiam cœlestis Patris pro fratribus & sororibus cessato ratio. Quin & nos quoque piis precibus horum commendari deuotissime poscimus apud Dominum nostrum IESVM Christum, qui est benedictus in omne æuum. *Christoph. Longolius.*

PETRI OPMEERI

DECADIS PRIMÆ

LIBER VII.

Martyrium DD. Ioannis & Hadriani *ad doctißimum Presbyterum ac Amicum integerrimum Bartholomæum Sonnium Harlemæum, antiqui lateris Scholæ Amstelrodamensis Rectorem.*

FR. Cornelius Nicolaus, ex Minorita Carthusianus, pius simul & doctus mihique summus amicus, cum impeditioris esset linguæ, hanc à L. Apuleio mutuatus sententiam Symboli loco sibi desumpsit: *Innocentia eloquentia est*, innuens eos videlicet, qui melius facere, quam dicere didicere, facile ac tuto inter homines, maxime vero ciues suos, agere. Est istud sane verum, modo legitimo imperio Respubl. gubernetur. At vero, si vel effrenatæ plebis insano arbitrio, vel paucorum libidini, aut viuus denique tyrannidi parendum fuerit, secus omnia euemiæ, innocentesque pro nocentibus plerunque pœnas pendere cernimus. Cuius rei cum nunc omnes fere Belgii maritimæ ciuitates, tum præcipue Gouda, quam Isula flumen interfluit, euidentissima

Exempla præbere poterit. Ea namque ciuitas non solum præclarissimis ingeniis fæcunda, sed & religioni Catholicæ mordicus semper addicta fuit. Quin cum anno Domini cIↃ. IↃ. LXVI. technis Guilhelmi Nassouii, Aurasii Principis, aliorumque aliquot Magnatum Iconoclastæ ac sacrarum imaginum euersores per Belgium vbique fere grassarentur impune, cultus Dei immortalis in hac ciuitate nequaquam intermissus fuit, confugientibus illuc Vltraiecto, aliisque vicinis oppidis Orthodoxis Sacerdotibus ac primariis Catholicæ Religionis viris. Ita vt non immerito Gouda tunc receptaculum hospitiumque Sacerdotum, & sacrarium Ecclesiæ Vltraiectensis appellari meruerit. Est ibidem non procul à templo, qua Orientem spectat, domus Sacerdotum in communi viuentium. Fratres collationum propterea nominant, quod & vestitus monasticus illis sit, & festiuis diebus hora 3. pomeridiana collationē seu cōciunculam ad populum ex veteri instituto habeant. Nulla illis votorum vincula, victus, præter tenues, quos habent, reditus, scribendis imprimendisque Ritualibus libris, iisdemue compingendis fere ipsis comparatur. Archipræsuli suo Vltraiectino simpliciter subditi liberam pureque Christianam vitam sine proprio, sineq; mendicitate viuunt.

Gerardus Magnus.

Quod si quem forte huiusce vitæ pænitentia ceperit, sola illum pæna manet inconstantiæ, & temeritatis nota. Referunt Annales *Gerardum* quendam cognomento Magnum, cum Lutetiæ Parisiorum haberetur doctissimus, relicta Sorbona, Dauentriam ad Rheni fossam, cui Drusianæ nomen est, vnde fuerat oriundus, postliminio quasi rediisse sub annū Domini cIↃ CCC LXXX. Vrbano VI. Rom. Pont. & Wenceslao Imperat. nimirum Caroli IV. Filio, ibidemque verbum Dei animose prædicando religiosæ illud vitæ genus Diaconum tantummodo coluisse, institutis fratribus, qui scholam aperirent, ac discipulos non tantum literas, sed mores quoque, & bene pieque viuendi rationem docerent. Inter quos fuere præcipui *Florentius* Presbyter, à quo domus illa Dauentriensis, domus Florentii etiamnum nuncupatur, &

Gerardus Zutphaniens. Thomas de Campis.

Gerardus Zutphaniensis, qui trigesimo primo ætatis anno moriens, duos de spirituali exercitio libros certe vtilissimos nobis reliquit. *Thomas* quoque *de Campis*, cuius libellus de imitatione Christi, piorum hominum manibus vel maxime nunc teritur. Qui postea ad Canonicos Wyndeshemenses, quo liberius philosopharetur, commigrauit. Cæterum non defuerunt huic quoque Fraternitati sui æmuli atque obtrectatores. Nam Fr. *Mat-*

Matth. Grabonus.

thæus Grabonus Dominicanus, cum Groningæ Frisiorum lector fuisset, odio atque ira aduersus eandem incensus, publice in Oecumenico sacro Concilio Constantiensi impietatis fratres illos tradu-

traducere non veritus est, asserens ex illorum esse illos numero, quos Bonifacius VIII. Clemens V. & Iohannes XXII. Rom. Pontifices dudum sub Regnadorum nomine exterminauerant. Sed restitit calumniæ huic insignis ille Theologus *Iohan. Gersonius*, cum eo tempore concilio interesset, prolatoque Act. Apost. quarto capite in medium, illos fratres non minus aliis, qui voti religione obstringuntur, religiosos esse palam ostendit. Præter hæc Matthæum eo pepulit, vt incenso famoso libello, ipse palinodiam cantare coactus sit: cum interea sacrosanctum Concilium, præsidente Martino V. Rom. Pontifice fratres plurimum roboraret, atque modum vitæ tam religiosæ comprobans, eos hortaretur viriliter agere, scholas erigere, ad pietatẽ discipulos instituere, quibus Ecclesia Dei fulciri posset, cum illa piis doctisque viris tunc vel maxime indigeret. Accessere postea etiam Eugenii IV. & Pii II. varia diplomata, quibus fratribus hisce præclara priuilegia concessa fuerunt. Acceptis iis, læti illi quidem per uniuersum Belgium quasi colonias ducere, dum alii alios imitantur, cœperunt. Ad hunc igitur modum & domus illa Goudana à Fratribus collationariis habitari incepta complures doctrina & vitæ sanctimonia eximios viros protulit. Inter quos nuperrime enituere *D. Iohannes à Rixtel* (pagus est Taxandriæ haud procul ab Holmouda oppidulo situs) cœnobiarcha, & *D. Hadrian. Lambertius Goudanus* œconomus, vir columbinæ omnino simplicitatis, (alterum Nathanaelem diceres) cum eos eruditio & morum integritas præter cęteros reddidisset insignes. Sed haud profuit eis innocentes, scelerumque puros sancte vitam traduxisse, cum nefarii aliquot ciues, fere illa nauicularioru m sordidissimisque scurris sibi adiunctis, per tumultuariam seditionẽ excusso legitimi mitissimi Regis imperii iugo miseram ciuitatem atrocissimo tyranno, eiusque sæuissimis satellitibus illudendam iam tradiderant, atque Gouda urbs quondam aurea, nunc diuersorium, seu potius prostibulum latronum, lupanar piratarum, nec non carnificina piorum religiosorumq; hominum effecta esset. Est arx ea in ciuitate, quæ portum intrantibus ad dextram spectatur, incondita antiqui operis mole Archiuum continens, ubi diplomata, codicilli cæteraque monumenta ad Hollandiæ Comitatum pertinentia seruantur.

Ioan. Gerson.

Ioan. Rixtelius.

Hadrian Lambertus Goudanus.

Hanc itaque, eiecto Cornelio Mylio Regio arcis præfecto, cum præsidio teneret Hadrianus à Swieten primarius inter exules Catilinarios Batauicæ nobilitatis vir, venit Goudam Guilielmus Lumeius Archipirata, ob deditione captam Schoonhouiam solito ferocior cum vniuerso fere exercitu, qui mille quingentis circiter militibus constabat, Pars portis, plurimi per ar-

cem intromissi, ciuium ædes, maxime autem cœnobia impleuere, fanda nefandaque perpetrantes. Cum vero iam pauor, tremorque omnium animos occupassent, passimque Dei Sacerdotes ac viri religiosi occulte latitarent, prodeunt in publicum, prandio iam iam peracto, Rixtelius cum suo œconomo simul & domus ianitore *Arnoldo Delpho*, ad hoc eos cogente militum, qui innumerabiles prope ad ipsorũ ædes confluxerant, iniuria.

His ergo recta ad arcem tendentibus (eo enim exercitus præfectus Lumeius cum Dommalio suo diuerterant) obuia forte facta deuota quædam mulier: Quo properatis, inquit, viri religiosi, nunquid videtis, impunitate scelerum proposita, ferocire militem, & Barbaros etiam ubique Deo sacratos viros ad lanienam quærere? nonne vos monet sacerdotis hesterna nocte occisi exemplum? Ah si nescis, etiam pueros, qui latitantes produnt Presbyteros, pretio conducunt. Quare, si vobis vel tantillum mentis est, illico domum tendite, aut alibi vosmet ipsos per dies aliquot donec furor iste deferbuerit, occultate. Hæc ubi audita fuere, domum ianitorem ablegant, institutum ipsi iter persequentes. In arcem admissi, Lumeum instar Saul à Spiritu nequam exagitati, frementem inter cithara ludentes assidere conspiciunt: salutatoque eo quantum possunt honorificentissime hanc Rixtellius orationem orditur: Iniuriis impares, Illustris Comes, (ita enim vocitari ambiebat prædo nobilis) quæ à tumultuoso nobis milite inferuntur coacte huc venimus, claues domus nostræ cũ obsequio deportantes; rogatum, vti digneris ex iis, quas possidemus, rebus, nonnullos tantummodo reditus vitæ nostræ sustentandæ (ô monasticã plane simplicitatem) constituere: Vel si id minus placeat, vestibus solum indutos tua pace permittas tuto aliorsum migrare. Vixdum hæc effatus erat, cum horrendo quodam sibilo pirata: Sacerdotes mihi, inquit, videmini. Mox ad Prætorianos conuersus milites abduci illos intro, gratum sub vesperam spectaculum exhibituros, iubet. Parent illi dicto, atque cubiculo, quo pro carcere vtebantur, includunt, arcteque custodiunt. Iam cœna instabat, hora ad septimam quasi vergente, cum captiuos fratres produci sacrilegus mandat. Consilio prius cum Dommalio aliisque habito, ac excogitato ex loci situ inauditi cruciatus genere pœnæ, quo innoxios excarnificari voluit viros, quorum habitus, vultus, sermo, incessus per omnẽ vitam doctrina plane virtutũ fuerat. Aream, quæ arcẽ intranti patet, ad sinistrã hortus adiacet, hũc sepes ãbit ex implexa illa acuta spina: quæ uti vere odoriferis flosculis, ita sub hyemẽ acinis rubentibus fœcunda conspicitur, cum videlicet inusum, ut obambulantibus abolerum aliarumue hortensium herbarum rapina arceat. Hortus hic itaque Genio quõdam dicatus carnificinæ deputatur. Producũtur captiui

fratres superioribus exuti vestibus, sereno iam cælo, astrisque iam clarum splendentibus, atque dum Pontem, qui versatilis ex arce dimittitur, transire cum minis ac conuitiis coguntur. Nunc ait Rixtellius, vere intelligo, Christi ouiculas rabidis esse commissas lupis Mox misere exclamante Adriano Oeconomo: Ergone nobis ex infami immerito patibulo pendendum erit? Benigne eum captata occasione ex die, qui VIII. Calendarum Nouembrium erat, consolatur his verbis: Hodie, mi frater, natale est duorum illustrium Iesu Christi Martyrum, Crispini & Crispiniani, qui cum essent viri sanctissimi, pro Christi nomine in Gallia ciuitate Suessione, post dira & immania tormenta gladio trucidati, Martyrii coronam consequuti fuerunt, Diocletiano & Maximiano Rom. Impp. Ecclesiam Dei persequentibus. Horum itaq; passionis memoria nos ad patientiam, fortitudinem, constantiam, cæterasque Christiani hominis virtutes debet excitare. Quid? an male nobiscum actum putabis, si hodie pro Christianæ fidei professione exiguos cruciatus perferentes, cras æternæ vitæ muneremur salario clementiæ diuinæ benignitate inter sanctos Martyres adscripti? Erras sane, si ita existimes. Parantibus plura dicere vestes detrahuntur, atque inter districtos vndique gladios ac pugiones nudi fœdum in modum statuuntur. Cumque iam nullum pateret effugium, cæsim ac punctim gladiorum mucronibus petiti, horribilib. ac miserandis editis clamoribus, eousque in spineam illam sepem adiguntur repelluntur q,: donec tandem vulnerib. confecti, cum omnia replessent sanguine, exanimes quasi corruerunt. Narrant, Rixtellium, cum venter illi, altius impacto gladio, adaperiretur, intestinaque in terram defluerent, elata voce sacrosanctæ indiuiduæ Trinitatis implorasse auxilium. Iacebant vero mortua iam sanctorum corpora humi, nuda quidem misere, at animas eorum stolis sanctitatis indutas continentiæ cingula circa lumbos cinxere. Obumbrarant capita, expulsis omnibus ignorantiæ nebulis, sanctæ fidei umbracula, insuper sacerdotalia ornamenta atque indumenta iustitiæ, charitatis ac humilitatis vestierunt eas. Cælestem aulam ingressas autem, talem odoris fragrantiam, ex piis operibus spirasse credimus, qualis odor agri pleni est, cui benedixerit Dominus.

Porro cædem per se miserabilem, miserabiliorem facit, quod nondũ plane extinctos, verũ adhuc spirantes in cænũ proiiciũt, terraque modica operiunt. Nec per aliquot dies licitum cuiquam fuerit, de hisce innocentissimis sanctissimisque viris inquirere, aut ullo de eis quidem modo vel hiscere. Sed cum increbuisset per urbem rumor, indicante illud cum detestatione Petro Asperensi Consule, occisos in arce multo miserrime esse fra-

tres collationarios, fremere multitudo & ciues palam vel mortua corpora deposcere ca perunt: videbaturque res ad seditionem spectare, ni illa, uti honeste sepelirentur, deuotis id religiose ac constanter postulantibus, concessa a Switemio esset. Effossa igitur per hortulanum sancta cadauera, mundeq; patrio more capsis imposita, sub vesperam ad Fratrum collationariorum templum deportantur, confluentibus illo ad funeris spectaculum omnis generis hominibus. Commemorant, qui funeri tunc interfuere religiosi viri corpora illa sanctissimorum Martyrum per septem iam dies putredini exposita, non solum non ad turpem & inconditam peruenisse deformitatem, aut fœtorem ullum redoluisse: sed potius incorrupta, stillantibus roseum etiamnum cruorem vulneribus fragrantissimum odorem spirasse: cum Hadriano genæ virgineo rubore quoque suffunderentur. Cæterum iusta funebria cum ritibus ac cerimoniis in Ecclesia Christi sacerdotibus adhiberi solitis per honorabilem senem octuagenarium Dn. Antonium Vltraiectinũ persoluta fuerunt: dum plurima psalmorum laude celebrata triumphales victimæ ante summum Dei Opt. Max. altare, ubi Christus hostia offerri ab illis solet, uno eodemque sepulchro conduntur. Gloriosi sane ciuitatis Goudanæ Martyres, qui ut in vita se inuicem dilexerunt, ita & in morte non sunt separati. Felix, (si tãdem modo resipiscat) præ. lara ingeniorum nutrix Gouda: quæ non solum orationibus, sed & vita etiam ac passionibus suorum Martyrum adiuuabitur. Exempla enim ciuibus suis reliquerunt illi pie, sobrie ac caste vivendo conuersationis, tolerando vero fortiter passionis.

Ideo namque Dominus diuersis in locis per vniuersum mundum & olim pati voluit suos Martyres, vt tanquam idonei testes præsenti quodam fidei exemplo homines ad suæ confessionis imitationẽ vrgerent. Porro reddiderat celebrem quõdã Goudã Steynæum Augustinensium Canonicorum collegium & cænobium, vnde veluti ex altero Troiano equo prodiere *Cornelij, Guilielmi; Erasmi*, similesque Heroes: at longe celebriorem eam reddet fratrum collationariorũ domus, quæ sera hac ætate Martyres protulit. Ornamento quoque Goudæ suæ nuper fuere varia eruditione clarissimi ciues *Reinerus Snoius* & *Hermannus Lethmatius*. Verum multo magis ornabãt eam *Iohannes Rixtellius* & *Hadrianus Lambertius*, Martyrio illustrissimi: maxime autem cum dulciloqui vatis *Cornelii Schonæi* sui hymnis digne agones ipsorum decantati fuerint. Valete nunc tandem sanctissimi Martyres, clientisque vestri ac antiqui amici *Petri Opmeeriÿ* senectutem iam pro foribus adstantem Domino nostro *Iesu Christo* precibus vestris commendare dignemini, instar fortium maximeque

Reinerus Snoius. Hermannus Lethmatius.

meque fidorum militum ostendentes cum fiducia inflicta vobis à dirissimis Orthodoxæ fidei hostibus honesta illa vulnera, per quæ omnia vestra vota non difficile impetrare poteritis apud æternum Regem, qui est benedictus in sæcula.

PETRI OPMEERI
DECADIS I.
LIBER VIII.
Martyrium D. Hadriani Harinchusani.

Ex relatione variorum pastorum minoris Frisiæ & præcipue VViggeri Medeblicii præfecti aggerum ibidem.

QVi patriam nostram Hollandiam non à ligni fœniue copia, aut terræ cacitate, vel populo quondam equorum indomitorum in morem tumultuante esse appellatam; sed à Danis, quorum arma annis abhinc septingentis triginta circiter per maritimam Galliæ Belgicæ oram late domiuabantur, Hollandiæ seu Olandiæ nomen accepisse opinantur; ij, Scagam Cimbrorum olim fuisse coloniam, atque à coguomine ipsi pago, qui ad promontorium Chersonesi Cimbricæ visitur, esse dictam contendunt. Mores namque illud indicare incolarum, qui more victoris quondam populi animis insolenter elatis tument, & ferocia quadam vicinos circum circa despiciunt. Agrum quoq; affirmant Scaganum & ob situm loci, & ob soli fertilitatem deducendæ coloniæ multo fuisse aptissimum. Neque enim alterum meliorem pretiive maioris Hollandiam habere. Abundat is itaque equis generosis, abundat & validis & lactiferis vaccis, amplissimique corporis ouibus. Fruges præterea producit largiter, nec vlla parte sui inculta infructuosaue est. His accedit, quod haud procul inde ad Crabbendanum viculum Rheni cernitur alueus, qui nomen suum antiquum, licet à Rheno destitutus, etiamnum retinet: quo classes Danorum sæpius appulisse feruntur. In propinquo quippe Oceanus est. Lacus quoque, cui mari Austrino nunc nomen, & Wartum stagnum piscosum. Quæ quidem, vt vndique infestant regionem: ita prouentus rursum vberes accolis compluresque commoditates præbent. Mirabile relatu: Insula in lacu est à Scaga septem circiter milli-

bus Widringa nomine. Huc quotannis olores ac anseres, & ex anatum genere Penelopes, præcipue vere adulto agminatim commeant, rostris algam virentem ab imo lacus euellentes: quam magno emolumento Frisii piscantur. Hac etenim vestiunt aggeres latissimos, atque ab iniuria maris (quod aliter haud fieri posset,) defendunt. Nulla namque materia magis pondere sui condensatur, excipiendoque fluctus æquoreos firmior est. Porro ditionem Scaganam Philippus II. Burgundiæ Dux, cui Bono fuerat cognomen, Guilielmo Alberti Bauari notho, Auunculo suo donauerat. Continet ea Scagam opulentissimum totius Frisiæ minoris Municipium, Berningerhornam quoque ac Harinchusam vicum, vbi natus fuit, quem celebrare aggredimur *Hadrianus Olai* filius integritate innocentis vitæ, Orthodoxæque fidei professione, nec non martyrii palma inclytus. Qui cum à puero procul negotiis foret educatus, elegit abiectus esse in domo DEI sui magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quoque sibi ac proli, quam quinam ipsi vxor moriens reliquerat victum, pararet, sacrorum agebat custodem, assidueque in templo versabatur. Illud sedulus aperire ac claudere, situm etiam ac puluere purgatum, decenter ornare. In illo animos agrestium formare puerorum, docendo eos & literas & hymnos modulari Ecclesiasticos; cantandi nimirum Latine, quam loquendi peritior.

Hadrian. Olai Custos templi Laicus Harinchusæ.

Præterea campanæ sonitu agricolas vocare, vt cum Deo loquantur, & pro peccatis excessibusq; suis illum precentur. Oleo insuper flammā viuacis pascere luminis. Deinde psallere spiritu, psallere & mente, atq; supplens locū Idiotæ, super benedictionē sacerdotis dicere, Amen. Et quis quæso non crederet hunc talem tam humili sorte contentum, proculque ab inuidiæ malis remotissimum intra mapalia sua latere tranquille potuisse? At nescit celari ardua splendidaque virtus: neque occultari tectis fidei Orthodoxæ fulgor potis est. Præcipue vero si quando vehementior, solitoque sæuior persecutionis procella oborta fuerit.

Quod profligato ex Hannonia exercitu Aurantii accidit: cum vis Germanorum consilii expers mole rueret sua. Atque ipse dux metus ac angoris plenus cum exiguo comitatu Enchusiam appelleret, extrema quasi in Hollandia operturus. Etenim centuriones tunc quique, quos desperata salus ad rabiem omnino accenderat, quo aduentui eius serio gratulari viderentur, passim sacerdotes Christi, quasi victimas pro salute ipsius deuotas ad pœnam quærebant. Forte huc illuc metu, formidineque vagantem hospitio exceperat sacerdotem Hadrianus, miseritus iniquam miseri sortem. Id cum à Doego quopiam (Ha-

bet

het enim, proh dolor, non paucos nunc huiusmodi susurrones Hollandia) delatum esset ad Liuinum Decrocium, Gandensem Centurionem, mittit hic satellites suos Harenchusam, qui impetu in toguriolum facto, supellectilem vestemque omnem viri innocentis depopulentur: atque Sacerdotem captiuum sibi adducant.

Sed commodum is abierat; quare Hadrianum ipsius loco comprehendunt, atque inter lachrymas vagitusque infantulorum ferreis compedibus onerant. Lamentatur ille, simulque exclamat: Siccine innoxium rebus suis spoliari? atque indigenam rapi ex ædibus? siccine parentem à dulcissima sobole diuelli? ô facinus atrox ac indignum! siccine & puerulos teneros suo orbari parente? ita ne pusiones cum eiulatu subsequentes genitorem, minis verberibusq; abigere decet? Me miserũ! quo fugient? quis tecto illos recepturus est? quis pultem cocturus, annonam ue præbiturus? Vbi cubabunt, quis induet exuetq; vestitu? quis dormituros signaculo crucis muniet? angelisque custodibus post preces Deo Opt. Max. dictas commendabit? Ah, ne vos frigora lædant. Conantem plura dicere vetuere. Interea emenso Watto stagno vinctus ad Paludanos maiores deuehitur. Habitant hi ædes continuas in medio fere municipij, quod via strata ad sex millia passuum ab Enchusia exporrectum, quatuor vicis distinguitur. Genus hominum agreste ac laboriosum, fossores hortulanique fere omnes, quæstum facientes ex prouentu cæparum ac cicerum, quæ regio profert præcipuæ generositatis, omninoque qualia Tiberius Imper. flagitabat omnibus annis à Germania.

Eo ergo appulsi Prædones, domum Cornelii Germanici F. Catholici viri ingrediuntur, multo clamore succendi luculenter focum postulantes. Accurrunt illico Cornelii vxor (exulabat enim ille Amstelrodami) liberique & pro se sedulo quisque festinat. Alii focum extruere, alii lectos sternere aut cœnam apparare. Vbi ignis iam emicuit, vident Hadrianum sedentem solum, atque dolorem suum silentio deuorantem. Adeunt miserum, atque multa de vi bonor. raptorum ac liberis à se abactis conquerentem consolantur Deinde præfectum rerum capitalium hoc modo alloquitur materfamilias: Itane hominem vinctum huc adduxisse, atque ædes hasce carceris loco haberi æquum est? finite, quæso, illum abire, aut saltem dicito, quid de illo fiet. Cui præfectus; Facile, inquit, tibi ipso dimittendo gratificaremur hospita, si illum, quem venabamur, sacrificum, cæpisse contigisset. At quando is effugerit, hic pœnas pro eo, vt luat, necesse est. Cras enim suspendetur, nec vlterius vobis negotium facesset. His auditis, ingemuit Hadrianus, simulque incla-

mat: Ain tu, me craſtino die ſuſpendio ſublatum iri? Cuius accuſor criminis, aut quod maleficium commiſiſſe arguor? Quis actor, quiue iudices erunt, apud quos cauſam dicturus ſum? qui teſtes? Nullusve mihi Patronus dabitur, qui in tanto periculo calamitoſum defendat? Tum capitalium rerum Præfectus: Non eſt, reſpondit, quod te huiuſmodi rebus excrucies. Iam dudum enim ſententia Centurionis noſtri damnatus es, & niſi deſidia torpentes imbre ac frigore intra nauiculam continuiſſet: ex prima, quæ in itinere viſa fuerat, arbore pependiſſes. Quod ad crimen attinet, annon ſatis tibi peccaſſe videris, quod ſpreta noua ac ſincera, quam adferimus religione, veterem ac obſoletam profitearis? præterea ſacrificum domi tuæ occulueris? Ad quæ captiuus paulo iam hilarior: Rides, inquit, ni fallor, qui in tanta errorum licentia, atque ſcelerum impunitate me ob fidem auitam capitis damnari, aut etiam hoſpitalitatem amico antiquo, quem deſeri Sapiens vetat, gratis exhibitam mihi dari crimini aſſeris.

Audi, ſi placet, quæ paucis tibi referam. Pagus hinc vix quatuor miliaribus abeſt, quem modo præter nauigauimus, Weſtvvouda nomine: vbi hanc fidem ante annos octingentos ſeruandam eſſe docuit S. Bonifacius Vltraiectinus Archipræſul, cum eo in loco templum ex topho ædificatum, Deo ritu Chriſtiano conſecraret. Eandem enim Beatus Werenfridus iam antea annunciarat, & poſtmodum etiam prædicauit D. Odulphus, qui hinc ad Sturios, vt monaſterium extrueret, profecturus, Rheni oſtium furnario baculo traieciſſe traditur. Porro hanc eandem meo nomine ſeruari promiſſam in ſacro baptiſmate, parentes me quoque docuere. Quæ diuini numinis munere inter tot hæreſes inconcuſſa ſtabilitate conſeruata, vel ita mihi antiquior eſt. Non patitur hæc me eſſe otioſum, ſed ad opera charitatis obeunda impellit. Hortatur vt eſurienti frangam panem meum, & egenos vagoſque inducam in domum meam. Videlicet ne ſim hoſpitalitatis immemor. Quandoquidem per hanc quidam inſcientes Angelos hoſpitio receperint. Hæc riſu excepta fuere; clamantibus cunctis: idcirco ipſi moriendum eſſe, quod obiecta ſibi crimina vltro confiteatur. Interea cæna peragitur, lectiſque ſe componunt prædones: tum multus Hadriano de ſua liberorumque calamitate apud domeſticam familiam ſermo. Subinde Chriſti itaque Sanctorum exemplo ſeipſum conſolatur: aliquoties etiam preces ad Devm fundit, & Sanctos ad memoriam reuocans, vt pro ſe orare dignentur, rogat. Kalendæ Nouembris erant, qui dies honori omnium Sanctorum conſecratus ſolenniter ab Eccleſia obſeruari ſolet anno CIƆ.IƆ.LXXII. cum mane, hora ferme ſexta tortor Hadrianum

num à tergo manus vinciri recusantem,& se vltro, quo duceretur secuturum promittentem ad nucem,quæ ante ædes Ioannis Frederici medio inter templum D. Iohannis Baptistæ ac virginum sacrarum cænobium itinere altum excreuerat, ducit. Vbi & collo eius vincula intendit canabina,atque dicentem:In manus tuas, Domine, commendo Spiritum meum, ex arbore strangulat: pendente ad pectus pyctacio, cui inscriptum fuerat: Mandato Principis Aurasii illud esse factum: Narrant, qui adfuere,eum suauiter dormientis in modum pependisse, oculis clausis, auribusque arrectis quodam modo ad vocem Archangeli & tubam DEI,quo experrectus audire posset Christum dicentem:Sancti mei,qui in carne positi certamen habuistis,mercedem laboris ergo reddam vobis. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Hospes namque eram & collegistis me: Amen enim dico vobis, quatenus fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Cæterum sub vesperam ex arbore demittitur sacrum cadauer in cæmiterio humandum,pauloque post nux à Dominio exscinditur,ne tantæ crudelitatis extaret monumentum. Varii deinde inter agricolas sparsi sermones,dum simpliciores in Decrocium inuehuntur vehementer: cæti vero magis in Aurantium culpam coniiciunt, quasi is Orthodoxos excruciari imperauerit. Quos nequaquam falsos opinione fuisse videtur: quod postmodũ tot Sacerdotes Monachosq; impune trucidauerint Scurræ vilissimi quique:cum interea Liuinus extremo sit affectus supplicio, quod Ioannem Culicem haud satis sobriæ mentis sacrificum mactauerit. Adbiberat is paulo plus, atque Decrocium Alcmaria Scagam cum cohorte mouentem secutus vociferari:se abnegato sacerdotio,fideque Orthodoxa, militiæ nomen date velle. Quo audito Liuinus,qui in feritatem iam degenerauerat,maximeq; sacerdotũ flagrabat odio: caudæ equinæ alligari hominem mandauit,atque gradientem celerius caballum subsequi coegit. Iam ad longum peruenerant aggerem, cum naso, auriculis, mentulaque misero abscissis, ipsum morsibus canis Molossi exponunt, misereque laceratum glandibus traiiciunt sclopetariis. Rumore huius tam immanis facinoris Alcmariam perlato, adeunt Snoium præfectum Caluiniani acerbe Liuinum accusantes, quod sacrificum in sua verba iurare paratum,crudeli morte affecerat. Id in dedecus professionis suæ redundare, quasi homines innoxios, & non potius pontificiã persequi religionem videantur. Deterreri tali sæuitie homines, & nequaquam ad se allici. Quod si sæuire libeat, complures alios passim inueniri presbyteros(neque enim quisquam honestæ vitæ

Ioannes Culex Sacerdos.

vitæ ac mediocris doctrinæ Sacerdos per vniuersam Hollandiam, etiam nunc fide Orthodoxa abnegata ad illos desciuit) in quos impune istud liceat. Non posse hanc à se abstergi maculam, nisi grauiter in Decrocium ipsiusque militem animaduerterit.

Similiter & ad Frisiorum ordines huiusmodi querelæ delatæ sunt. Quare Scagam missus Snoius obtruncari Liuinũ curauit. Cum is multa ad circumstantes agricolas locutus, libertatem frustra ipsos à Snoio aliisque Piratis ac latronibus expectare dixisset. Quandoquidem illi apud se constituerint, rusticos vaccarum in modum mulgendos, remulgendosque vsque esse, donec omnibus exutos fortunis & ad extremam calamitatem redactos relicturi fugiendo fuerint.

Porro cohors quoque inde abducta à Christophoro Mondragonio, dum is Insulam Ruygenhillam inuadit, internecione deleta fuit.

Sic ut iudicium absque misericordia fuerit eis, qui non fecerant misericordiam. Sed missa faciamus huiusmodi Satanæ mancipia, vna cum Culice Sacrificulo, vt qui præcipitis audaciæ ac impietatis pœnas dederint, atque ad Hadrianum ex sacrorum æditiuo gloriosissimum Martyrem reuertamur. Quem non possumus non vere felicem ac beatum prædicare, quod reliquerit patriam rusticitatis vernaculam, vbi, qui ditior est, sanctior habetur & prudentior, qui contentiosus ac præfractus magis est; vbi fora & tribunalia iurgiis litibusque perstrepunt, denique vbi nulla fere celebrantur matrimonia, nisi scortationes, & impuri antecesserint concubitus. Quodq; non per Cocyti stagna, Stygiamq; paludem ad campos Elysios vectus fuerit: sed quod per multas tribulationes intrauerit in regnum cælorum; quod pauperum spiritu est, & eorum, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, vbi mites terram possident, lugentes consolantur, misericordes consequuntur misericordiam, saturantur, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, mundi corde Deum vident, & pacifici filii Dei vocantur. Censendus nimirum inter ciues sanctæ ciuitatis Hierusalem nouæ, cuius portæ ex Sapphyro & Smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius sternentur & per vicos eius Alleluia cantabitur.

PETRI

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMAE
LIBER IX.

Martyrium D. Arnoldi Anachoretæ: ex variis Leidensium atque Harlemensium literis descriptum.

LVgdunum Batauorum longe omnium, quas Hollandia habet, amænissima pulcherrima vrbs, ad veteris Rheni ripas sita Leida nunc, (seu potius, vt plerique malunt, Legia, à Romanis nimirum Legionibus dicta est. Quam antiquissimam esse ostendit propugnaculum media in ciuitate erectum, quod amnis circumfluit. Quin & alia complura antiquitatis monumenta circum circa possidet. Nam passibus inde IX. M. Alpheni castra conspiciuntur: & in propinquo sunt Romanum ac Rheni castella. Ad Oceanum vero Cattorum & Normannorum oppositi sibi inuicem stant vici, inter quos Rhenus in mare influere solet, loco vbi quondam arx Britannica visebatur, armamentarium videlicet populi Romani à Claudio Principe (vt referunt nostratium historiæ) in Oceani littore positum. Quamquam ego turrim primitus illam altissimam fuisse existimo; quam C. Caligula excitauerat, ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus ignes emicarent: cum ille quasi perpetraturus bellum, directa acie, in littore Oceani, ac balistis machinisque dispositis, nemine gnaro ac opinante, quid nam cæpturus esset, repente vt conchas legerent, galeasque & sinus replerent (ludribrium Caianarum expeditionum recte nominat Tacitus) imperauit: spolia Oceani vocans, Capitolio Palatioque debita. Huius ergo turris reliquias subinde cernere licet, cum Circio flante impetuosius, solito plus excrescit Oceanus, fædioreque tempestate actus arenam littoris altius eluerit. Eruunturque ibi antiqua tunc Princip. Romanor. numismata, ac vetera rudera, imbrices quoque & pauimenti laterculi coctiles cum huiuscemodi inscriptionibus.

C. C.

C.C. P. F.
Ex. Ger. Inf.
Leg. XXX.
Leg. XXX. Ato.
Leg. I. M. At.

Sed & inter tophos complura religiosæ vetustatis monumenta reperta sunt: atque lapis quadratus quinquaginta abhinc circiter annis inuentus, cui hæc inscripta fuere.

Imp. Cęs. L. Septimius Seuerus Aug. & M. Antonius Cæs. Cos. Vol. Armamentarium vetustate conlapsum restituerunt sub Val. Pudente Leg. Aug. Pr. Pr. Curante Cæcil. Batæ Prac.

Ex altera autem parte:

Gens Batauorum amici & fratres Romani Imperii.

Est & alter postea effossus titulo aræ ab Antonio Caracalla consecratę inscriptus hoc pene modo:

Imp. Cæs. M. Aurel. Antoninus, Britannic. Germanic. Pius, Felix, Augustus, Pont. Max. Trib. Pot. XVIII. Cons. IIII. P.P. Imp III.

Aram à Diuo Claudio & postea à Diuo Seuero Patre suo Restitutam.

Item alter quoque cum imaguncula, & hac inscriptione:

Imp. Cæs.
Anto.
Avg. Coh.
Baetorv.
P. E.

Præter hæc frequentiores priscæ nobilitatis ibidem familiæ non obscuris vetustatem loci indiciis produnt. Plures namque natalium claritate insignes viri ciuitate in illa, agroque Rhenano, quam in cunctis cæteris Hollandiæ oppidis, vniuersaque adeo regione numerantur. Inter quos nuper emicuit valde *Hadrianus Naldicenus*, inclyta in Batauis stirpe ortus, permodestus ac bonæ frugi homo. Huic ad inseruiendum se locauerat sartor Vltraiecto veniens *Arnoldus* nomine *Ioannis Filius* ex Ambactu Bergensi, haud procul à Schoonhouia ortus; factiosæ ciuitatis luxum, arrogantiam, libidinem, fastum, ferociam, impiamque ambitionem, nec non sacram auaritiam, quam Simoniam appellant exosus. Ingenium enim viro simplex, & ab insidiis, omnique fuco alienum, nullisque obnoxium vitiis. Summa eum frugalitatis, humilitatis atque solitudinis habebat admiratio. Qui post heri sui mortem Latinas literas ab *Ioanne Saraio* Grammatista mediocriter edoctus, cum ad Sacerdotium inuitaretur, facile adsensit, scopum vitæ suæ proponens Christum. Igitur sacris iam initiatus more vetustorum Patrum Eremi secreta antiquitus incolentium philosophari cæpit, solitariam o-

Hadr. Naldicenus.

Arnoldus Iohan. Anachorita.

Ioan. Saraius Grammatista.

mnino degens vitam: sicuti vulgo Anachorita passim vocaretur. Habitauit enim angustæ domus cubiculum exiguum gratis ipsi concessum, è regione sacrarum virginum, ex præscripto Beati Dominici Calaguritani viuentium, non procul à D. Petri: Rapenburgo loco nomen est. Rara ei supellex, locoq; ubi alii signa tabulasque artificiose depictas ostendunt, ipse cranium demortui hominis possidebat, ut eo conspecto mortalium nouissima continuo meditaretur, turbatum hominumque præcipue mulierum fugitans, adeo uti nec sororem Germanam ad cubile suum facile admiserit. Vbi tanquam insano multum religioso plerumque DEO prostratus crebris & diuturnis orationibus veniam delictis suis postulabat, aut Psalmorum precumque horariarum recitatione sacrum pensum persoluebat. Quin imo & sacerdotio summa cum diligentia perfunctus est. Vir plane dignus qui Paulis, Antoniis, Hilarionibusq; annumeretur. Præsertim cum æuo florente (neque enim trigesimum quintum ætatis annum excesserat.) atque regione tam frigida admirandam continentiam cibi asperitate continuoque ieiunio exercuerit. Interdiu namque prandebat, nocte super stramina ventre vacuo cubitans. Cibus autem panis sale conditus, potus aqua erat. Quod si quando festis potissimum diebus se reficere, lautiusq; epulari vellet, cæpe vnum aut alterum obsonii loco sumebat.

Quid de vestibus dicā? quæ viles sordidæque seculi contemptum probantes, candidæ mentis signa haud occulte ostendebant. Neque enim par erat, illum vestimentorum ambitione componi, qui virtutum operatione abunde ornatus esset. Cæterum cum iam abdicato seculo se occultare satageret taciturnus, neque DEO, neque hominibus ob fidei sanctimoniæque fragrantiam latere potuit. Nam hi eum ad pœnam ausu temerario deposcere: ille vero seruum bonum, & supra pauca fidelem per Martyrii gloriam (ea summa, quæ Christiano homini contingere potest) supra multa constitututus ad æternitatis gaudium euocare voluit. Hic igitur cum Schoonhouia in fidem recepta ad hyberna dimitteretur exercitus, Guilielmus Lummenus peragrando aliquot ciuitates Lugdunum Batauorum venit, Harlemum cogitans, stipantibus eum Prætorianis, qui sub signo quod conspicilio notabatur, cuique Henricus Alostanus præerat, merebant. Erant hi ex Tungris, Eburonibus vicinisque Gallis collecti, genus hominum sæuitiæ, rapinis atq; cædibus piorū innocentiumque virorum, maxime autem Christi sacerdotum magis, quam præliis assuetum. Qui ciuitatem ingressi, fanatico quasi furore correpti illico per vias discurrunt, vbique latitantes acriter investigando Presbyteros. Dum igitur eos quæritant D. *Henric. Paulum* honestate morum & humanitate insignem comprehendunt, quem post complura pericula lytro persoluto post- *Henr. Paulus.*

ea dimisere. Inde Anachoritam quoque nostrum Arnoldum, (habitabat his ædes contiguas, alterque alteri vicinus erat) indicio proditum, in vincula coniiciunt. Quem columbina simplicitate conspicuum quibus contumeliis excepere? quibus onerauere ludibriis? quibus deniq; iniuriis affecere? Porro cum summus veræ paupertatis esset amator, pecuniaque ipsi, qua se redimeret, deesset, Harlemum petentes nauiculæ vinctum imponunt, advectumque per stagnum vastum, ac voraginosum, haud procul ab urbe, in ripam nocte concubia exponunt. Deinde torpentem frigore, atque metu propemodum exanimem gradientes celerius subsequi coegere. Sed cum exesa continuis ieiuniis carne vix ossibus hæreret, & cursu citatiore defessus ægre incederet, mucronibus gladiorum, hastiliumque spiculis latera, tergaque anhelantis vsque improbi fodere: donec tandem sanguine largius profluente, viribus deficeret, atque moribundus cum suspiriis misere procumberet. Est pagus haud longe ab Harlemo Hemstedium nominant; hunc circiter eum arreptum, & ad arborem ligatum scloperis frequentibus sæpius exoneratis crudeli sane miserabilique modo traiiciunt: atque ita is, qui quondam diuitias, honores, voluptates, delicias, quæque cætera homines mirantur despiciens, ut ab hoc sæculo nequam transferri, & cum Christo esse posset, pie semper desiderauerat, nocte, quæ Calendas Nouembres insecuta est, morte sua iṁortalem ac cælestem vitam comparauit. Sacrum cadauer, cum prius ipsi membrum virile præsectum fuerat, fossæ lutosæ abeuntes immergunt, pedibus in sublime eleuatis, quod post dies octo inde extractum agricolæ ac pastores sacello viciniæ, cui Langeueldo nomen est, inferunt, effossaq; scrobe condũt. Felix sacellum hoc tali deposito, quod scrinium virtutũ omnium, imo sacrariũ Spiritus sancti fuerat: Sacellum, inquam, plane dignum, cui Normannorum vicus Ieronis Presbyteri ac Martyris iam olim inclytus etiam inuideat. Felix quoque Lugdunum tanto suo municipe, atque ap. DEVM. Opt. Max. Patrono. Quam quidem ciuitatem merito etiam gloriari decet, quod insuper duos in ea nasci contigerit doctissimos Theologos, eosdemque summos solitudinis amatores, & vitæ monasticæ proceres, *Petrum Blomeuennam & Petrum Leidensem*. Quorum ille, cum monasterii Carthusianorum apud Coloniam Agrippinam moderator, ac Ruremundenses visitaret Monachos, *Dionysii Richelij* Doctoris, ut vocant, extatici opera à tineis ac blattis vindicata in gratiam diuinæ Theologiæ Candidatorum typis accurate excudi curauit. Hic vero ob eximiam doctrinam, singularem pietatem, raramque monasticæ disciplinæ obseruationem in Patriarchatum Carthusiæ magnæ apud Allobroges vocatus, dignissime summaque

Petrus Blomeuenna. Petr Leidens. Dionys. Richelius.

maque

maque cum laude illo munere perfunctus est. Accedit præterea ad huius ciuitatis decus, quod non sine peculiari Numinis nutu clarissimus solitudinis Encomiastes Cornelius Musius Delphus Poeta ac Theologus celeberrimus ibidem, pro Christi nomine fideque Orthodoxa passus sit. Felix denique vereque beatus sanctissimus Martyr Arnoldus, ut qui post peracta gloriosa certamina deposito onere corporeo supra turbida mundi huius nubila alis pernicibus aduolauit, atque modo in cœlesti curia inter purpuratos atque sacri exercitus principes conspicuus lucem incommutabilis veritatis firmissimis purissimæ mentis oculis intuetur: modo in amœnissimis Paradisi pratis cū suis illis popularibus aliisque monachis & anachoritis de triplici solitudine, nimirum loci, temporis atque animi suauiter philosophatur.

Hunc conspicaturi ii quandoque, qui ausu sacrilego illum trucidauere, quique nefarie in illius necem consensere: Nunquid hic est, inquient, quem habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illius æstimabamus insaniam, & finem illius sine honore. Ecce quomodo computatus est inter filios Dei, & inter sanctos sors ipsius est. Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles. Viam autem Domini ignorauimus. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud altissimum.

Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dextera sua teget eos, & in brachio sancto suo defendet illos. Contra insensatos vero stabit Spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos, & ad eremum perducet omnem terram iniquitatis illorum. Relicta erit in vrbe solitudo, & calamitas opprimet portas, & omnis, qui transibit per illam, sibilabit & mouebit manum suam.

PETRI OPMEERI
DECADIS PRIMÆ
LIBER X.

Vita & Martyrium D. Cornelii Musii Delphici.

Ex relatione ipsius Musii, varijs opusculis ac literis, tam eius, quam amicorum diuersorum, narratione denique Sacerdotum & sacrarum virginum Delphis exulantium.

Corn. Musius Diu. Agath. apud Delphos præfectus.

Cum iam olim mihi probe cognitum sit, Clarissime, quanta familiaritate iam inde ab adolescentia cum sanctissimo IESV CHRISTI Martyre celeberrimo Theologo ac eximio Poeta Cornelio Musio Delpho coniunctus fueris, quamque sancte & inuiolate amicitiam inter vos ad extremum vsque coluistis: non potui non apud te commemorare, quæ diligentius in vitam ipsius inquirendo tam ex eo ipso, quam ex Synchronis eius intellexerim, quæque ex schedis diuersis ab ipso perscriptis didicerim. Cum quod me rem tibi multo gratissimam facturum persuasum habeam, tum, quod si alicubi aberrauero, illud te pro pristino tuo candore admonere liberius dignaturum, plane confidam. Nosti enim, opinor, quomodo mihi homini ab omni fuco alieno, & obesæ omnino naris sua Apotheosi, quam etiam literis mandatam ad me D. *Adrianus Crucius* noster transmiserat, nuperrime aliquot lepide nugaces imposuere Poetæ. Quibus vero tantum abest vt succensendum existimem, vti etiam ingentes eis habeam gratias.

Adrianus Crucius.

Quandoquidem hoc suo quasi pungentes aculeo ad secretiora summi viri illustrissimique Martyris indaganda, simul & inerudite piorum hominum gratiam memoriæ prodenda, me præcipue excitauere. Quæ huiusmodi fere esse certo comperi. Cornelius Musius Vlardinga antiquissimo Slauorum olim ad Mosæ ostium pago oriundus nascitur Delphis celebri Batauorum ciuitate III. Idus Iunii, dieque postero, qui Odulpho Confessori sacer est, in D. Hippolyti per Baptismatis lauacrum Christo regeneratur anno à partu virginis cIɔ. Iɔ. Qui etiam annus præterquam, quod Iubilæus fuerit, natiuitate D. Caroli V. Imp. religiosissimi atque ter maximi inclytus habetur. Domus in qua

qua natus fuit Cornelius, via Hagana inter portam, & D. Georgii Xenodochium ostenditur. Patrem habuit *Iohannem Musium*, Petri filium, virum animi probitate & solerti industria potius, quam opibus magnificis insignem. Matrem Elisabetham Woudanam, mulierem honestam sane ac piam, quæ germinantia virtutum semina liberorum animis præclare à viro suo mandata sedulo commodissimeque rigaret. Pueritiam primamque adolescentiam in patria egit, cum à *Ioanne Nardeno* percelebri Grammatico, qui Hardernico Sicambrorum euocatus, Delphensem summa cum autoritate scholam moderabatur, liberalibus instituèretur disciplinis. Quo tempore primo Matrem, pauloque post Patrem quoque amisit, tutorque ei datus est Nicolaus Segnerdius Bartholomæi filius, Sophiæ Sosboutiæ vxoris quondam meæ auus maternus. Huius consilio cum Petrus frater & soror Iudith, quæ mutato nomine Elisabetha iã vocabatur, religiosæ vitæ etiam voto se adstrinxerant, Louanium grandior ablegatur, vbi Philosophiam multa discendi facilitate in Castrensi Gymnasio feliciter percepit, & sæpius eruditione spectata insignis inter primarios Candidatos laurea donatur. Inde Buslidianum, quod Trilingue nunc dicunt, Collegium frequẽtans ardentius, maioreque conamine humaniorib. studiis operã nauare: cũ *Conradum Coleniũ* Westphalum Latinas, *Rutgerum* aũt *Rescium* Græcas literas profitentes attente audiret. Verum cum census tenuitatem agnosceret, quo se annuæ impensæ metu aliquo modo liberaret, variis instructus disciplinis Gondanum Gordunorum proficiscitur: ibidemque oblata honesta cõditione docere iuuentutem aggressus est, in domo fratrum. Ludus hic literarius in fundo nobilis viri Gerardi Villani, seu vt appellatur aliis, Diaboli est ædificatus anno à Christo nato cIↃ.CCCC XXIX. Cum Philippus Burgundus cognomento Bonus ducta Elisabetha Iohannis Lusitaniæ Regis filia in nuptiarum celebratione ordinem aurei velleris instituerer. Cæterum quandoquidem præter eximiæ eruditionis opinionem, vbique probatissimi nominis fama iam quoque frueretur Musius, Cortracum euocatus, Iacobo Sanctaragundo Thoraltensi præposito doctissimo, atque aliis aliquot generosis adolescentulis à Carolo Coquinio Aquicinctensis Monasterii Abbate Pædagogus constituitur. Cũ his igitur Louanium mox petens Stephano villico Thiletensi, veteri sodali aliquandiu suauiter conuixit, quem Bucolico etiam tunc carmine celebrauit. Verum dum diuinæ iam Theologiæ studiis serio se addiceret, antiquiores potissimum scriptores lectitans, Clarissimum Theologum *Iohannem Hasselanum* amicum sibi comparat, cuius censuræ postea scripta sua præcipue so-

Iohan. Nard

Conrad. Cocl.
Rutger. Resc.

Ordo velleris institutus A.1429.

Iac. Sanctaragundus.
Carol. Coquinius.

Ioh. Hassel. Theologus.

litus sit committere. Postquam ergo aliquot annos Louanii egisset Attrebatum, deinde Lutetiam Parisiorum cum discipulis proficiscitur *Iodoco Badio* Ascensio Gandensi ob Coquinium cæterosque amicos plurimum commendatus. Erat autem *Badius* Typographus ac Bibliopola magni nominis, cuius officinam sæpius inuisere soliti erant *Guilielmus Budæus, Iacobus Faber Stapulensis, Faustus Andrelinus, Petrus Rossetus, Iohannes Ganeius*, cæteraque Latinæ Græcæque linguæ luminaria, quæ liberalitate ac munificentia Francisci Valesii primi eius nominis Galliarum Regis Christianissimi, tum vel maxime illa in Academia florebant.

Iodocus Badius. *Guil. Budæus* *Iacob. Faber Stapulensis.* *Faustus Andrelinus.* *Pet. Rossetus.* *Ioh. Ganeius.*

Horum cætui sæpius interesse Musius, hos familiarius confabulantes auscultare, cum his denique sermones serere. Vnde & factum existimo, quod tot per Galliam postea abundauerit amicis, præcipue autem cum Aurelianorum Turonum Andogauensiumque regionibus peragratis Pictauii biennium ageret: quales fuere *Guilielmus Longanus*, Consiliarius Burdigallensis: *Antonius Ardillonius* Heluetius, *Petrus Ioannes Oliuarius Valentinus Hispanus, Leonardus Latus, Hilermus & Renatus Fabricii* fratres Iuliodunenses quique editis ingenii sui monumetnis potissimum enituere tres clarissimi Poetæ, *Ioachinus Polites, Iulianus Hauretius, & Salmonius Macrinus* Antigrapheus & cubicularius Regius: qui eum *Benedicto Theocreno* Episcopo Crassensi liberorum Francisci Regis Præceptori etiam commendasse putatur. Horum varia carmina literasque diuersas ad Musium, & vicissim Musii ad ipsos quam amicissime conscriptas, auditique candoris plenas, multa cum voluptate aliquando legi. Quin & Iohannes Secundus Hagiensis (cuius Basia à Lilio Gyraldo tantum commendata passim tunc auide legebantur) ex Hispania rediens, cum aduersa Pictauii tentaretur valetudine, aliquot menses apud eum mansit, imaginemque ipsius summo sane expressam artificio ex argento plumboque elegantissime fudit, cum in Secundi cognomen hocce Distichio lepide lusisset:

Gui. Long. *Anton. Ardillonius Heluetius.* *Petr. Iohan. Oliuarius. Valentinus Hispanus.* *Leon. Latus.* *Hilermus & Renatus Fabricij.* *Ioachimus Polites.* *Iul. Hauret.* *Salmonius Macrinus.* *Benedictus Theocrenus.* *Ioannes Secundus Lilius Gyraldus*

Non fecit merito, nomen qui forte Secundo
Imposuit: Primus iure vocandus erat.

Quantum autem inter doctissimos istos profecerit amicos, Epistola ad ipsum perscripta satis testatur Hasselanus, in qua hæc habentur: *Veruntamen Carmen tuum unice placuit, non solum quia candidum, sed etiam, quia rara quadam & amabili prorsus felicitate dicam, an facilitate expeditũ, qua dote nulla mihi gratior. Itaque quod in Corporibus Hollandicis animaduertere sepius visus sũ, ut si quando agere in cælo Gallico contigisset, è crassis & obesis habiliores fierent, moleque sua minus impedita; idẽ comperire videor in ingenio, Delphe, tuo, Carmina quadam isthic abs te scripta cum ijs conferens, quæ pridem*

dem apud nos scripsisti. Porro quid etiam soluta potuerit oratione præstare, satis superque ostendit in Epistola illa dedicatoria ad *Carolum Coquinium* Abbatem Patientiæ à se luculenter carmine descriptæ præfixa. Quanquam & idem in Oratione de officio præfecti sacrarum Virginum, Amstelrodami in Synodo Patrum Tertianorum, ut vocant, habita, cernere licebat. Sed maluit secreto quodam naturæ instinctu se potius oblectare Poesi, vinctaque numeris oratione. Itaque cum apud Pictones moraretur, edidit *institutionem fœminæ Christianæ* ex ultimo Prouerbiorum Salomonis capite, diuerso carmine redditam ad cognatum suum *Iodocum Sasboutium*, Delphum in Senatu Hollandiæ Consiliarium, & *de veri pastoris officio Odam* ad Lambertum Guilelmū Delphis ad Pastoritium munus tunc recens accitum. Psalmos quoque aliquot *Dauidicos* ad amicos vario carminū genere versos. Præter hæc *Imaginem* etiam *Patientiæ* ad Cebetis Thebani tabulæ imitationem effictam, Coquinioque Mœcenati ac Patrono suo inscriptam; simul & *de temporum fugacitate, & sacrorum Poematum immortalitate* carmen ad Iacobum suum Sanctagarundum. Quæ omnia ibidem à Marnefiis fratribus excusa sunt, mense Februario Anno Domini cIↃ IↃXXXVI. Quo anno & Rutgerus Rescius sub hyemem *libellum tumulorum* D. Erasmi Roterodami prælo commisit, quem ille quoque luserat in Belgium reuersus, dum diutius hæret apud Aquicinctum nobile ac vetustate venerandum ordinis D. Benedicti Nursini in Hannonia, haud procul à Duaco Monasterium, iam olim etiam liberalis hospitii nomine commendatum. Narrant sanctissimum Christi Martyrem *Thomam Cantuariensem Archiepiscopum*, cum ut rebus Ecclesiasticis iniquitate quorumdam in Anglia tum perturbatis, & saluti suæ consuleret, finibus patriæ excedere cogeretur, ad hoc cænobium diuertisse, & ibi omnia humanitatis officia in eum honorifice exceptum collata fuisse. Porro ex Tumulorum libello Distichon ab amitimo ipsius *Cornelio Hetelano* effigiei D. Erasmi adscriptum, cum quidam mecum impensius laudarent, quod nomen, annum, mensem diemque obitus doctissimi, atque omnis memoriæ clarissimi viri artificiose contineret (excelluit enim & in hoc scribendi genere) mox quoque alterum, in quo ad Desiderii Prænomen perquam venuste ab incerto autore (*Ludouici Masÿ* esse postea didici) allusum esset, legeretur, conticentibus cæteris: Agnosco Magistrum, inquit Cornelius Ita namque & modice de suis, & magnifice de scriptis alienis sentire solitus erat. Vtrumque carmen propter eximiam venustatem hic adscribere placuit.

Carol. Coqu.
Iodoc. Sasb.
Lamb. Guil.
Rutg. Resc.
Thom. Cantuariensis, Archiepisc.
Corn. Hetel.
Lud. Masius.

C. Musii Distichon.

Siccine pro studijs cælo donatur Erasmus,
Quinto post Nonas, Cæsar Iule, tuas.

L. Masii.

Fatalis series nobis inuidit Erasmum,
Sed Desiderium tollere non potuit.

Cæterum cum Italiam iam cogitaret Musius cum Iacobo suo Sanctagarundo, subito Delphis moritur *Iohannes Colmannus* sacrarum virginum Agathensium præfectus, vir & honestis opibus & morum probitate vitæque sanctimonia conspicuus, insuper & laurea Pontificij Iuris decoratus, atque sacrorum Canonum doctor salutatus. Quamobrem solliciti de nouo eligendo Præfecto virginibus suadent Lambertus Guilielmus in D. Hippolyti Pastor, *Ioannes Heuterus* Prætor: *Iodocus Ketelanus* Sacerdos, & *Iodocus Henricius* summæ autoritatis ciuis, ut Cornelium, qui iam dudum in Hannonia sacris initiatus fuerat accersi curent, eique illud munus ultro deferant. Commendari enim ipsum à pietate, cultiorisque vitæ honestate potissimum; Præterea à concionandi verbum Dei, & cantus Ecclesiasticos apte sonoreque modulandi scientia; denique ab administrationis rei domesticæ, quam Oeconomiam vocant, exacta peritia, illum unum esse, qui diligenti solertia Colmanni defuncti (& hic moriens eum sibi successorem summopere exoptauerat) vices supplere posset. Vocatus itaque *Musius* primo vere in Hollandiam se recepit, prosequente eum honestissimo viatico & annuo munere Mecænate Coquinio: quartoque Idus Martii gubernandarum sacrarum virginum prouinciam suscepit, anno à virginis partu CIƆ IƆ XXXVIII. quam & per annos 34. menses 9. facile & egregie administrauit. Diem hunc, qui Gregorio Pontifici Romano, cui Magno cognomen, sacer est, conuocatis complusculis amicis, instar natalis honestis epulis, conuiuioque hilariori celebrare singulis annis solitus fuit. Conuiuabatur enim perlibenter cum probis clarisque viris, præsertim doctis, quorum eruditis colloquiis, aut acute faceteue dictis mirum in modum delectabatur, ipse interea sermonibus dicteriisque suis oblectans conuiuantes. Neque alicui fas erat eo præsente cuiusquam vitam traducere, vel mores carpere, vel denique quicquam ab honestate alienum effutire: sed tantum meri sales, Atticique lepores, & priscæ hilaritatis confabulationes in mensa personabant. Quin & in publicum prodiens, comiter ac blande obuios salutare, cum summa interim cum grauitate togatus incederet.

Erat quippe statura excelsa, corpore quadrato ac integro, vultuque ad seueritatem apte composito, ex quo amabilis tamen morum

Ioh. Colman.
Lamb. Guil.
Ioh. Heuter.
Iodoc. Ketel.
Iodoc. Henr.

morum elucebat candor, grataque cunctis affabilitas. Iurasses Palladem (& quid vetat autem de Poeta tam illustri vel hic more loqui Poetico?) cum Gratiis Musisque in illo ornando etiam serio certasse.

At vero templa ingressus Dei opt. Max. summam pietatem, deuotionemque Christianam palam ostendebat. Præcipue autem, si quando orationi esset intentus, aut operaretur sacris. Res quoque religiosas sacrasque summa prosequebatur veneratione. Cum ergo sanctissimi Patris, beati Clementis Wilhbrordi corpus in Heptinacriensi Monasterio ab ipso olim fundato quiescere intellexisset, in votis habuerat religionis ergo illuc excurrere: sed itineris longinquitate difficultateque & senectutis incommodis deterritus, conscripta Rithmica cautione ab Honço suo aliquid reliquiarum impetrare nitebatur, in dedicatorio carmine hunc in modum canens.

Tu tamen optatis poteris succurrere solus,
Antoni amicorum intime:
Si mihi particulam sacrati corporis vnam
Paruamque micam miseris.
Crede mihi, cineri occurram cum fronde virenti
Et suaue odoris floribus.
Quantulum, & illud erit, Agatha in sacra ade locabo
Aureque puro vestiam,
Wilbrordum vt celebrent omnes gratique Patronum
Suumque Præsulem canant.

At vero cum Honæus multa per literas causatus sacri cineris loco numisma Cæsaris perpetui Dictatoris in vicino agro repertum remitteret, pro thesauro carbones se accepisse arbitratus fuit Detuli aliquando ritualem librum ob vetustatem sane admirandum ex D. Werenfridi prædio, quod IIII. à Medenblico Frisiæ minoris oppido circiter distat, ad me transmissum, quo in peragendo Christiano sacrificio vsus fuisse olim beatus tradebatur Adulphus. Papæ! quanta illum lætitia suscepit librum? quot ipsi oscula infigit? quantum & veneratus est? lachrymabatur præ gaudio pius senex, ac rudis seculi exosculabatur simplicitatem. Ostensis ei literis Pii V. Pontif. Maxim. quibus ille Margaretam Arenbergiam super morte Iohannis Lingij consolabatur, queamque vt Christi fortissimum athletam, & tanquam Martyrem occubuisse scribebat; hoc dicebat, *vere pii Pontificis officium, tam pie pias consolari viduas.* Acceperat & ante aliquot annos commodato ab Alexandro Osterumo virginum D. Vrsulæ apud Culenburgum Præposito Guilielmi Cæsaris Romani Hollandiæque quondam Comitis libellum precum diurnarum, quem non solum exscribi, atque figuris ipsis regiis si-

millimis illustrari à Clarissima sacra virgine Elisabetha, *D. Nicolas Euerardi* Hollandici & deinde Mechliniensis Senatus præsidis filia, *Ioannisque Secundi* ac *Nicolai Grudy* illustrium Poetarum sorore Germana curauit: sed etiam ad illud exemplar & ipsius preces septenas ad vnum & trinum DEVM, alias item in D. Virginem Matrem Mariam, alias in S. quoque Cornelium Centurionem, alias denique in primarias Ecclesiæ festiuitates, vna cum elegantissimis hymnis conscripsit; Adiecta insuper precationum suarum Syluula. Habet quoque in deliciis Christi crucifixi imaginem, quam D. Erasmus Roterodamus, cum adolescens haud procul ab Vrbe Gouda Canonicum Ordinis D. Aurelii Augustini ageret, non inscite depinxerat: Cui hi ipsius Musij adscripti aureis literis fuere versiculi:

Nicol. Euer. *Ioh. Secundus* *Nicol. Grud.*

Hac Desiderius (ne spernas) pingit Erasmus
Olim, in Steinao quando latebat agro.

Sed super hæc omnia in precio habuit ac religiose veneratus est particulam ligni sanctæ crucis aureæ cruci inclusam, ex parte illa, quæ in Engmondensi monasterio seruabatur, ipsi à *Nicolao Nonaterrano* primo Harlemensium Episcopo anno Domini CIϽ.IϽ.LXIII. dono transmissam. Hanc namque cum VI. Idus Aprilis accepisset, postridie qui sanctus Parasceues dies erat, sub diuino officio ostendit, cantando (vt moris est) Ecce lignum crucis, quod & in Aduersariis annotatum reliquit. Quin & more *Paulini Nolani* diuersis carminibus in hoc munimentum præsentis, & pignus æternæ vitæ lusit. Ex quibus & Decastichon editum est, docens quid etiam in vero Dominicæ crucis ligno adorandum sit. Lusit vero variis Epigrammatis, cum in res alias religiosas, tum potissimum in molem illam marmoream aræ maximæ in D. Hippolyti ratione Dorica constructam, atque signis ex alabastrite lapide mirum in modum ornatam; ad quam visendam, omnis generis artifices confluere vndique soliti fuerant. Memini ipsum aliquando, dum admirabundi miraculum istud Delphicum attentius contemplamur, præter alia & hocce Tetrastichon mihi communicasse:

Nicol. Nonaterra. *Paulin. Nolanus.*

Hoc opus augustum diuerso ex marmore pulchre
Perfectum, vt nusquam cultius inuenias.
Alter Praxiteles, si non illustrior illo est,
Delphus apud Delphos Tetrodius statuit.

Etenim quamuis altissimo frueretur otio, tamen nunquam otiosus erat, semper nimirum aut legens aut scribens aliquid, quod ad pietatem conduceret. Vertit itaque carmine complures Psalmos Dauidicos: Hymnos quoque plurimos in sanctissimos Iesu Christi Martyres atque Confessores decantauit. Inter quos lectu multo dignissimos, nuperrime vidi vnum in S. Ste-

phanum

phanum Protomartyrem ad Stephanum Villicum suum & alterum in S. Dominicum Calaguritanum ad fratrem suum Germanum *Petrum Musium*, Ordinis Prædicatorii Monachum. Delectabatur autem & Rhithmicis versiculis atq; consono verborum sono, quo scribendi genere superiori seculo vsi fuere *Adamus à Sancto Victor*, Beatus Thomas Aquinas, & S. Bonauentura Albanensis Episcopus aliique illius æui Hymnographi Patres.

Petr. Musius.

Adam. à S. Victore.
Tho. Aquin.
Bonauentura Albanensis Episcopus.

Ad horum igitur imitationem, *Solitudinem* siue vitam solitariam laudauit, simul & verum descripsit *Monachum*. Florem enim quendam & lapidem preciosissimum inter Ecclesiastica ornamenta Sanctorum Monachorum & sacrarum virginum chorum esse credebat, minimeque putabat paucorum delicta aut hypocrises, licet eas fuerit expertus, præiudicare religioni. Porro cum solitudinem, cæteraque, quæ à Christophoro Plantino illius sunt carmina excusa, *Hadriano Iunio* Medico, Poetæque multo clarissimo legenda, corrigendaque tradidisset; eidem vetus numisma P. Virgilii Maronis effigiem referens (habebat autem complura Rom. numismata apud veteres eruta) vna cum venustissimo Phaleucio in ipsius laudem conscripto, dono misit. Verum cum postea hominem haud recte de fide Christiana sentire, queis usque causa Hæreticis turpiter assentari intelligeret, secreto ingenium malum prauumque auersatus est.

Hadr. Iun.

Quin etiam persentiscens versiculos quosdam ab illo per adulationem compositos, atque effigiei illustris Martyris Iohannis Fischeri Episcopi quondam Roffensis à *Philippo Galleo* æri incisæ ipsius opera adscriptos egregie talem sanctissimi Martyris iniuriam sub ipsius Roffensis persona simili Hexasticho vltus est. Carmen vero Iunii huiusmodi erat:

Philip. Gall.

Te niuei mores celebrem, te conscia virtus
Erexit cœlo, & relligionis amor.
Sed dum Romuleo nimium tibicine fultus
Perstas, nec causam Regis amare potes,
Mors properata tibi est ceruice cruenta rescissa
Munus vbi infelix purpura missa venit.

Cui ita responsum fuit:

Non ego purpureos ambiui indignus honores,
Nec potui humanis fidere præsidiis.
Vnica cura fidem intrepide verumque tueri
Commissoque ouium pro grege cuncta pati.
Si quæras, ceruix igitur cur ense rescissa est?
Improba displicuit Regia causa mihi.

Eodem etiam modo erga *Iohannem Sartorium* Grammaticum

Ioh. Sart.

Petreius Tia. cum, *Petreium Tiaram* Medicum, aliosque nonnullos afficiebatur, cum illorum eruditionem laudibus quidem extolleret, errores vero detestaretur. Simultatem porro cum nullo vnquã exercuit aperte, sed potius obsequio quam plurimos sibi amicos parare.

Guil. Linda. *Franc. Sonn.* *Nic. de Cast.* *Anton. Hon.* *Ruard. Tap.* *Herm. Leth.* *Iodoc. à Rauenstein.* *Gerard. Moringus.* *Georg. Macropedius.* *Liuinus Brechtus.* *Corn. Crocus.* *Nicol. Cann.*

Ex quibus sinceriores magisque fidos expertus est *Guilielmum Lindanum* Ruremundensem, *Franciscum Sonnium* Antuerpiensem ac Nicolaum de Castro Metelliburgensem Episcopos: *Antonium Honaum*, Monasterii Heptinacriensis Abbatem sacriq; Imperii Principem: *Ruardum Tapperum* veterem Patronum: *Hermannum Lethmatium* & *Iodocum à Rauestein* claros Theologos. *Gerardum Moringum* Bomelianum, Historiæ scriptorem disertum, *Georgium Macropedium* & *Liuinum Brechtum*, alterum Comicum, alterum Tragicum claros Poetas, *Cornelium* quoque *Crocum* atque *Nicolaum Cannium præceptores meos nunquam pro meritis satis laudandos*; quorum ille, cum ob vitæ sanctimoniam, tum propter Romani sermonis puritatem insignis etiam ipsa in vrbe Roma: vbi & Societati Iesu adscriptus vita defunctus est, habebatur. Hic vero & scribendi facilitate admiranda, & festiua amænissimi ingenii vrbanitate Erasmum suum, cuius Amanuensis per sexennium fuerat, plane referebat. Præterea *Petrum*

Petr. Nann. *Nannium* Latinæ linguæ in Buslidiano collegio Professorem, qui Diuarum *Agathæ & Luciæ Dialogismos* ei dedicauit, atque commentariolum *de Claris Corneliis* in ipsius gratiam conscripsit. Hic vero quanti ipsius iudicium censuramque fecerit, satis declarat in iis literis, quas V. Kalendas Aprilis anno ƆIƆ IƆ. XLII (cum negotium sibi facesserat, multisque oneraret calu-

Iust. Velsius. mniis *Iustus Velsius* Haganus Medicus) ad ipsum in hæc verba conscripsit: *Est hic quidam sesquiplus Thraso, qui cum meæ professioni inhiabat, frustratus omni spe, quia hic maneo, quosdam subornauit indoctissimos nebulones, qui aliquot Epigrammata in me scripserunt, eo ferme argumento, quasi ob iustitiam ab Episcopo hic derelictus essem. Quæso aut carmine aliquo aut Epistola rescribas, quid de meis opusculis sentias. Nescis quantopere optem tuum Eulogium, vt*

Petr. Mensius. *hominis & doctissimi & clarissimi. Idem etiam petam à viro insigniter erudito Petro Mensio, si tabellarius mihi tempus permiserit. Quod si eius iniquitate exclusus fuerim, quæso illi meam voluntatem significes. Quicquid scripseritis, curabo imprimi. Quamobrem à vestra Eruditione peto scripta digna vestris ingeniis. Id tamen dissimulate, quod quicquam à vobis petierim. Scribite quæso libere & ingenue, censuramque nostri peragite, non ex amore, sed vero iudicio. Bene Vale vir eruditissime & digne, qui à Musis Musæus appelleris.* Sed hi, quos amicos Musio enumeraui, omnes Ecclesiastici, sacrisque initiati fuere. At vero ex iis, qui in Repub versantur, præcipui

erant

erant amicitia ipsi coniuncti *D. Maximilianus à Burgundia Marchio Veriensis, & præter te Clarissime præses Corneli Susi*, quem nescio, quo secretiore naturæ instinctu ac Sympathia arcana plus cæteris mutuo prosequebatur amore, *Arnoldus Sasboutius* ex Gelriæ Cancellario nuperrime Secreti Consilii Philippi Austriac. II. Hispaniarum Regis Catholici Præses multo dignissimus, *Splinterus ab Osteruvick* & *Damianus à Goes Lusitanus* equites clarissimi. *Balduinus Iacobi* F. Dordracenus in senatu Mechliniensi Consiliarius æquissimus, *Petrus* quoque *Meusius* Poeta ac Iurisperitus, & *Petrus Manchicortius*, cum quo iam olim amicitiam in Gallia contraxerat. Ambo Musices peritissimi, quorum hic Antiphonam (*Cornelius Centurio*) concentu quinque vocum in illius gratiam contexuit, eoque munere Tornaco Nerniorum, vbi Phonascum agebat, Delphos transmisso Musium donauit. Meusius vero modos fecit in Liturgiam, Hymnos, festaque Carmina Compendio Christi seruatoris passionem & crucem, eiusdemque genitricis ac virginis Mariæ dolores lachrymasque complectentia. Quæ olim pius composuerat Musius, in gratiam Chori Delphici, quorum & vsum in Ecclesia *Nicolaus Nonaterranus* Hebronensis eo tempore Episcopus approbauit: concessis etiã ex prædiuite Ecclesiæ thesauro quadraginta dierũ indulgentiis iis pœnitẽtibus, qui religiose legerint, cantauerintq;. Hos itaq; fere omnes, aliosque complures aut viuos carminib. suis celebrauit, aut mortuis Epitaphia scripsit. Habuit præterea ciues nonnullos arctissima familiaritate sibi iunctos. *Martinum Duncanum, Paulum Tapheum*, Ecclesiarum pastores vigilantissimos. Simonem Theodorici filium, coętaneum suum, & *Ioannem Bollium* Louaniensem, Presbyteros confessione nunc valde inclytos, dignosque plane, quos D. Cypriano aliquis quam simillimus hac dirissima persecutione consolaretur: cũ Bollius atrocium vulnerum cicatrices ostendere possit. *Michaelem Dedanum* virginum D. Barbaræ præfectum, quem Maximilianus Marchio Veriensis etiam in delitiis habuit, solitus per iocum *Barbariei Patrem* illum appellare.

Maximil. à Burgundia. Corn. Susius. Arnold. Sasboutius. Præses Concil. priuati. Splint. ab Osteruvic. Damian. à Goes. Balduinus Iacobi. Petr. Manchicortius. Nic. Nonat. Martinus Duncanus. Paul. Taph. Simon Theo. Ioh. Bollius.

Iodocum quoque Henricum, Petrum Sasboutium, Ioannem & Iacobum Heuteros Fratres viros probos atque ornatos, multosque ex iis, qui ipsi quondam cum fide inseruierant. Hi enim omnes, præter unum aut alterum, per solitos gradus ad sacerdotium eius consilio ascenderant. Quin & *Petrum Opmeerum* Amstelrodamum inter familiares annumerare solebat, qui non per vulgarem mercenariamque benevolentiam ipsi factus amicus fuerat, sed per liberalis disciplinæ, veræque religionis communionem. Cui certe viri, qui sapit, plus adhibet fidei, quam

Petr. Sasbout. Ioh. & Iacob. Heuter. Pet. Opmeer.

quam vlli, aut coniunctioni amicorum aut corporum consanguinitati. Virgines etiam aliquot casto prosequutus amore, quasque eruditione præstare nouerat, maxime suspiciebat. Inter eas erat *Cornelia Adrichemia* Benernici Caninefatum Ordinis D. Augustini monialis & generis nobilitate & sacræ Poeseos studiis longe clarissima, cuius ingenium vel ex hoc e, quod sibi moriturae conscripsit, Epitaphiolo cognoscere admirarique licebit:

Cornelia Adrichemia.

Corpus humo, Superis animam, Cornelia condo,
Puluerulenta caro vermibus esca datur.
Non lachrymas, non singultus tristesque querelas,
Sed Christo oblatas nunc precor vmbra preces.

Guilielm. Tethrodius. Augustin. Georgius. Ant. Blochlandius. Pet. Longus. Martinus Hemsherchius.

In pretio etiam apud eum fuere eximii quidam sculptores pictoresque *Guilielmus Tethrodius*, & *Augustinus Georgius Delphenses*, *Antonius Blocklandius* Montfortius, *Petrus Longus* Amstelrodamus, quique vel inprimis numerandus erat *Martinus Hemskerclius* Caninefas; cum præter alias compluresin D. Agathæ, & illam primariæ aræ tabulam depinxerit, quam legauerat Colmannus, Musius a. posuit. Expresserat hic idē elegantissime effigiem eius biennio antequam moreretur, quam cum circulari forma à Philippo Gallæo argenteæ laminæ incidi curasset, dono ipsi Harlemo transmisit. In hanc igitur picturam tale scripsit distichon Musius:

Vita septeno decies Cornelius anno
Musius in tegro corpore talis eram.

Cæterum haud mirum alicui videri debet, ipsum tot sibi cōciliasse amicos: Præsertim cui præter mores suauissimos, atque heroicas plane virtutes, liberalitas hospitalitasque viri vel leuiter notæ fuerint. Etenim ædes illæ magnificæ, domusque augusta, quam habitabat, *non immerito receptaculum nobilium, diuersorumque amicorum appellari potuisset:* cumque cætera omnia vitia, tum præcipue auaritiam, quę omnium malorū materies, probitatem, fidem, cæterasque virtutes, & bonas artes euertere solet, detestabatur, largus in pauperes, egenos atque inopes Erga colonos quoq;, qui agros Agathenses pretio colerent, æquissimus erat, preciosiores etiam vili locare solitus. Donatus aliquando Sacerdotio in Adnaticis, (Etteuhomam locum nominant) statim illud tenuioris conditionis presbytero cessit. Voluit cum testamento ex asse sibi declarare hæredem *Vincentius Sparenvvendanus* probus & opulentus Sacerdos, sed hæreditatem se adire nolle respondit. Quin cum ædes suas utendas fruendas Vincentius ipsi legasset, mortuo illo eas vendi illico curauit Musius, pretiumquę veteris Ecclesiæ, publicorumque pauperum, necnon Nosocomii præfectis distribuendum tradidit: nihil sibi ex hoc

Vincentius Sparenvvendanus.

ex hoc legato vel fidei commissi nomine reseruans. Quid? nonne memorabilis liberalitatis, imo, an non Regiæ cuiusdam munificentiæ specimen exhibuit, cum, quando ultimo iam veteres in Brabantia amicos inuisisset, septuaginta cyphos argenteos, quorum singuli semilibram, quam Marcam dicunt, penderent, emptos indeasportauerit; sacrisque virginibus suis strenæ nomine dono dederit; distribuente illos Anna Bergensi, illustris Comitis Arenbergii, & magnanimi Domini Abbenbrocani vidua, munusque verbis egregie exornante. Quo sane munere quantum virgines sibi deuinxerit, cum & antea ipsi alioquin essent deuinctissimæ, haud facile quisquam dixerit. Nam quemadmodum ille in omnibus erga eas paternum omnino gerebat affectum, sic & hæ solitæ erant illum unum spectare, atque ad illius exemplar sedulo vitam suam instituere. Nec enim cænobij opes in priuata vertere commoda, sed publicæ utilitati unaminiter singulæ studere. Vix crediderim Paulam & Eustochium, reliquasque quæ olim sub Hieronymo Rectore agebant, magis cænobiticωs vixisse. Quandoquidem non voces illæ, *meum, non meum*, quas Reip. maxime perniciosas existimat Plato, inter eas exaudiebantur: sed omnia ipsis erant communia, vestes quoque ac precum libelli, cochlearia, cultelli, aliaque his minutiora. Diuidebatur porro singulis, quod unicuique necessarium erat, neque ulla inter ipsas alicuius rei egebat. Igitur & ob hanc præclaram virginum Oeconomiam, vitamque vere cænobiticam vulgo etiam suspiciebatur Musius, credebaturque cæteris plus sapere, atque futura acutius prouidere. Sed quanto magis & magnus haberetur, ac etiam passim diceretur: tanto humilius ille de se rebusque suis sentire, omnia nimirum ad DEI opt. Max. gloriam referens. Quod Symbolo quoque mutato testari aperte voluit. Quandoquidem cum iuuenis (*non sine fato*) loco symboli usus sit, ingrauescente ætate illam sententiam in (*non sine Christo*) immutauerit. Præter hæc, cum passim varia doctorum illustriumq; virorum circumferrentur de eo Elogia: ipsus in tẽpli Agathani sacrario decimum inter præfectos cænobii cum titulis celebribus depictos sortitus locum huiusmodi versiculos imagini, nominique suo subscribi iusserat.

Anna Bergensis.

At forte quæras, Lector, iste Musius
Dum viueret Cornelius, qualis fuit.
Bonas amauit atque sacras literas
Castamque non abhorruit Poeticen,
Nil addo. Nam damnare sese publice
Aut prædicare neminem, vt reor, decet.

Nullos

Nullos quoque, qualiscunque licet conditionis forent, contemnebat: nisi quos aperte constaret sceleribus contaminatos.

Quantum vero hæreses auersatus sit, quamq; ægre vir pius tulerit illas procerum magistratusque socordia & supina quadam negligentia latius per Belgium, præcipue vero per Hollandiam ac Frisiam serpere, cum alias sæpe apud amicos secreto testaretur, tum autem hymno in D. Willibrordum ad Antonium Honæum suum conscripto palam grauiter conquestus est, hoc modo sanctissimum Præsulem, adeoque nostrum Apostolum alloquens:

Verbi sacri fidem sacram
Tu tradidisti gentibus,
Et primus hic lectissimos
Christo parasti milites.
At nunc, dolor, quamplurimi
Tua abnegantes dogmata,
Labuntur à prisca fide,
In hæresis delirium.
Quam Willibrorde feruido
Nisi precatu sopius
Actum tua de Frisia.
Actumque de Batauia est.

Non defuere etiam, qui existimarent vaticinandi Spiritu Musium quoque donatum fuisse, quamuis ille sollicite occuluerit, præsertim cum Carmina illa, quæ planctui, quem ob defunctum vigilantissimum Ecclesiæ D. Hippolyti Pastorem Iacobum Goudanum, virum vere aureum, & quinque grauissimè eius Symmistas, quos Sacellanos vocant, habuerat, subscripta erant (dum ciuitas Delphensis insigni illa pestis clade laboraret anno à nato Christo cIↃ. IↃ. LVII.) hanc qua præcipue nunc vrbs nostra infestatur, impietatem famemq; verbi Dei exacte ac dilucide expressisse viderentur. Quorum ad ciues Delphicos hæc conscripta erant:

Lugete ciues Delphici
Et damna vestra expendite:
Potissimum lectissimos
Quod perdidistis tot viros.
Certe mihi mens horridum
Et grande præsagit malum,
Dum cerno luminaria
Ipsumque sic salem rapi.
Nam exempla vbi desunt pia,
Fere solet contingere

Viam

Fiant vt omnes impii.
Quæ plaga multo maxima est:
Qua pestilentius nihil
Vrbi nihil nocentius.

Lugete ciues Delphici,
Et damna vestra expendite,
Multaque pœnitentia
Rite expiatis sordibus,
Sancte deinceps viuite,
Nequid (quod absit) tristius
Minetur iratus DEVS.
Quod non Iobus, non Noe
Non Daniel auertere
Quantumlibet chari, queant.

Lugete ciues Delphici
Et damna vestra expendite,
Potissimum lectissimos
Quod perdidistis tot viros.

Hæc vero ad defunctos ipsos:

Recte ô fideles Martyres
Quod sic beati occumbitis;
Sed nostra sors durissima
Vobis quod absque viuimus.

Rogate Pastorem, Ducem,
Oues adhuc superstites,
Solas, vagantes, marcidas
Prorsum perire ne sinat:
Sed pane verbi prouidos
Mittens ministros nutriat.

Quod si negabit talibus
Quia non sumus digni viris,
Nihil moramur, si placet,
Nos pestis vna absorbeat.
Nam præstat estque mitius
Peste interire, quam fame.

Præterea ingruente hac dirissimæ persecutionis tempestate, sæpius apud familiares dicere solitus erat: se pro voto, quemadmodum iam olim etiam expetierat, ad Martyrium quidem destinari, sed animo exhorrescere, cum cruciatus illos, quos necem præcessuros cerneret, altius mente cogitaret. Narrauit mihi

Opme-

Opmerus. Consuetudinem inter aliquot *primarios ciues fuisse*, vt sub vesperam in D. Hippolyti ædem singulis conuenirent diebus; vti post hymnos dictos, ac preces Deo ac Virgini Matri peractas, quisque quodcunque noui haberet, animi causa in medium adferret: ibi itaque Musium cogitabundum ac suspirantem ipsum aliquando rogasse, quid de huius persecutionis procella vel serio sentiret, respondentique, vt ei mens læua tunc erat, D. Athanasij verbis: (vsus his olim de Iuliani persecutione fuerat iste) *nubecula est, cito dissoluetur. Non tam cito, illum dixisse, vir bone, quam tu existimas.* Quod & euentus satis nos docuit.

Cæterũ postquam Delphorum ciuitas paucorum perfidia iã prodita traditaq; esset Guilielmo Lũmeno, prædonibusq; qui ei aderant, & sacerdotes Christi passim ad pœnam quærerentur, primo alios occultare sacratos viros Musius, inde & ipse quoque latitare, atque sæpiuscule latebras anxius mutare coactus fuit. Aduentu vero Guilielmi Nassouii Aurasii Principis vulgo credebatur bene actum esse cum ipso, cum quod Aurantius de illo honorifice sentire diceretur: tum quod etiam plurimum posse apud Principem ob ius hospitii credebatur; quandoquidem ædibus ipsius iam olim is, cum Hollandiam Regis nomine gubernaret, familiariter usus esset. Sed longe se aliter res habuit. Vocatus enim ab Aurantio ad conuiuium Cornelius, dicteriis, sannis, minisque excipitur, præcipue insultante in eum Lumeno; à cuius asseclis puerisque passim etiam audiebatur, magnum illum sacerdotem, Aurantii hospitem hero suo donatum esse, ut cum illo pro libitu agat. Quæ res suspicionem reliquit in necem ipsius conspiratum fuisse, subornatosque qui suaderent Hagam ipsi proficiscendum esse, quo minori tumultu per emissarios in vincula coniiceretur, occideretur que. Porro Haga postridie ab Aurantio reuocatus, obuiamque factus Guilielmo Lummeno per glaciei leuorem, rheda auehitur Lugdunum Batauorum: Vbi post dirissima tormenta, & non æstimandos cruciatus pedum digitis mutilatus suspenditur in foro, cui à marmore cæruleo nomen, è regione domus ciuicæ prima noctis vigilia circiter horã 10. quarto Idus Decemb. anno à partu virgineo cIↃ. IↃ LXXII. Quo tẽpore tumultuatũ quoq; ab Aurantii satellitio, prętorianoq; milite in D Agathæ cœnobio Delphis: auditæque furentium voces, quibus sacris etiam virginibus cædes minarentur. Postero die cadaueri quoque sacro illusum, antequam in cæmiterii parte Boreali apud ædem Apostolorum Principis D. Petri sepeliretur. Nam & membrũ virile fœde à pumilione amputatum fuit, & omentum ventri extractum caputque abscissum. Testamento sibi hæredem scripserat Hadria-

num

num Metanum, quod crederet, illum hæreditatem bona fide sacris D. Agathæ virginibus redditurum. Oblatus est etiam puero legati nomine à virginum præfecta Reinberga Christiani filia eximiæ pietatis anu annulus, inclusum habens Achaten, cui tres virginum effigies mire decoræ antiquo artificio insculptæ fuere.

Charites esse diceres, nisi quod nudæ non sint. Quanquam easdem veste quoque soluta ac perlucida in picturis olim ornatas fuisse affirment. Non ille hunc annulum cum gemma Pyrrhi illius, qui cum Romanis bellum gessit, facile commutauerit. Quandoquidem Musii gratiæ merito ipsi etiam vel tanti Regis Musis Apollineque chariores sint Mortuum autem Delphenses cuncti, præcipue vero Orthodoxi amaro planctu prosequuti sunt. Sed & Lugdunenses patibulum ex foro, ne tam diri facinoris extaret monumentum, abstulere, nec passi sunt aliud rursum eo in loco erigi. Tantam namque mortuus post se sanctimoniæ reliquit opinionem, vt vtique gentium homines eum sacro sanctorum Martyrum Diptycho inscribendum esse pronunciarent.

Quam de eius sanctitate persuasionem piorum animis conceptam illud quoque angit, quod ex sexaginta circiter virginibus, quas ipse ad pietatem instituerat, paucissimæ hac persecutione lapsæ sint. Cum ex aliis cœnobiis complures aut impie ad hæreses desciuerint, aut turpiter se voluptatibus addixerint. Postremo idem quoque ei contigisse videtur, quod de S. Muletio Antiochenæ Ecclesiæ Archiepiscopo testatur Chrysostomus, nimirum vt ipsius imago passim in Musæis, cænaculis, thalamique parietibus depicta cernatur. Breui etiam phialis, poculis ac annulis insculpenda. Hymnos, Epitaphiaque varia varii in eum scripsere. Sed quod viuus sibi composuerat, atque in schedis tumultuaria opera ab ipso perscriptis, inueni, huiusmodi est.

Quod Cornelius Musius
Hoc in sepulchro cluditur,
Nemo indecore lachrumet:
Viuus resurget denuo.

Hæc fere sunt, Clarissime Præses, quæ in præsentia de vita inuictissimi Martyris ac Herois immortalitate multo dignissimi *Cornelij Musij Delphi* scribere potuimus: quibus si exemplum literarum ad *Tapheum* nostrum, quod hic quoque subiicimus, adiunxeris, quicquid de eius passione dignum cognitu fuerit, perfacile addisces Addidi præterea duo Epicedia Hadriani Iunii, & Petrei Traiæ clarissimorum quidem hominum: sed à fide Orthodoxa, *vt nosti*, plane alienatorum, idque ea mente, quo appareat, tantam in illo fuisse virtutem, vt etiam à doctissimis diuersæ reli-

sæ religionis viris celebrari meruerit. En tibi insuper & Chronicon Distichon Bollii nostri vtrumque Musii Symbolum apte continens.

Musius est fato heu functus, sed non sine fato
Qui in Christo hic vixit, nunc viuit non sine Christo.

Interim bene vale, nosque T.D. addictissimos amare, vt soles perge. Amstelrodami pridie Idus Iulii, ipso videlicet die Liberti Martyris, quem Normanni, Dani ac Hunni Belgium annis abhinc Iↄ. cc. vi. igne ac gladio vastantes ante aram S. Trudonis crudeliter occiderunt.

Magnifico viro Dn. Paulo Tapheo nouæ Ecclesiæ Delphensis Pastori vigilantißimo. S.

AB eo die, quo me ex impie tumultuante ciuitate nostra Dilfensi satis feliciter subduxi, Paule Taphee, vix vllum cum maiore lætitia nuncium accepi, quam, cum D. Ioannes Gysbertus huc veniens retulit, te (quo mihi neque integrior, neque charior amicus vnquam fuerit) ex hiantibus tot immanium luporũ faucibus Numinis benignitate ereptum, per diuersa pericula, variosque casus Vltraiectum tandem saluum & incolumem appulisse, vna cum numeroso comitatu præclarissimorum Ecclesię vestræ sacerdotum, vere Iesu Christi confessorum ac Martyrii candidatorum.

Quorum vt Aduentu plurimum gratulor, ita miserrimæ ciuitati serio condoleo tot sanctissimis viris orbatæ Ad quam propulsata procul vera religione, qua quondam floruit, impietas, hæresis, falsusque Dei cultus commigrarunt. In qua pro clementissimo Rege, legitimoque Principe crudelissimus Tyrannus, & ad extremum perditus alienigena regnat. Vbi antiqua & prisca illa tranquillæ Reipubl. forma, nullus Senatui, Optimatibusque honos aut reuerentia, nulla ex saluberrimis quondam legibus securitas hominibus, nullus agris cultus, nulla denique certa rerum suarum possessio est. Vbi omnis quoque scientiæ, artiumque cunctarum contemptus atque odium. Vbi & is denique hominibus animorum habitus, vt pessima quoque flagitia ac detestabilia facinora multi perpetrare audeant, plures velint, omnes patiantur.

Quæ omnia satis cum ex ipsius D. Ioannis sermonib. tum ex elegantissimis & omni solatio plenis tuis literis (quas bona fide ille tradidit) intellexi. In quibus clarissimi Poetæ ac diuini plane Theologi *Cornelij Musij* Delphi, vtrique nostrum omnino amicissimi Martyrium ita graphice depinxisti, vt ab illa hora, qua easdem sæpius cum suspiriis largoque fletu legi atque relegi, obtutui meo

tutui meo continuo abſciſſis corporis membris, multum venerandi ſemis imago obuerſari viſa ſit, ex furca fœde dependens. Quæ deteſtabilis rei indignitas ſubinde haſce mihi ad iram alioquin proniori voces expreſſit. Haſce gratias pro hoſpitali quondam menſa,xeniſque liberaliter donatis humaniſſimo viro Auranti refers,vt primo Aduentus tui tempore in propriis ædibus, pro antiquo hoſpitii iure ad conuiuandum abs te vocatum,loco elegantium ferculorum dicteriis, ſcommatis, conuitiis ac minis turpiter fœdeque onerari cures? Neque id aliam ob cauſam,quam ob implacabile ac fatale quaſi odium contra Orthodoxos illud tuum.

Et quod vir ſanctiſſimus vno tenore,quoad vixerit,fidem Catholicam religioſe coluerit. Hunccine omnis verſutiæ malitiæque plane expertem, perniciofis tuis artibus circumueniri decuit,vt Delphos natale ſolum,arrepta fuga, ſenex ſeptuagenarius relinqueret? Hiſcine technis ei Pontificatus ille perſtruitur,quo præfectum ſacrarum Virginum Agathenſium (Stephano Montenſi atteſtante didici) dignum eſſe, rebus tuis florentibus,affirmare apud tuos ſolitus es? Haccine ferali hoſtia Diis vindiciis litare,Seniumque ac Manes placare iuuat? Quis animo æquo feret innocentiſſimum ciuem, & eximiæ in ciuitatem benignitatis virum ab improbo iuuene Delphis honeſto loco nato, & ſanguinis iure ipſi etiam Muſio propinquo (Engelberti Cornelii Flacci ex Maria Iohannis Vltraiectini filium fuiſſe ferunt) impune prodi,& à prædonibus illis tuis latrocinio iamdudum aſſuetis inſectari ac rapi? Quid? quo conſilio inito Haga captum per literas reuocare placet? præſtructæque ſub aliena inuidia fuerint inſidiæ. Redeunti enim domum poſtridie omnium mortalium hoſtis Guilielmus Lumnenus pirata,(ementito vocabulo Comitem à Marca nominant) obuiam mittitur, ſedentique in glaciali rheda cum generoſa & longè caſtiſſima virgine, *Carlotta à Meruuy* & *Cornelio Merano* ex ſacro baptiſmatis fonte à ſe ſuſcepto adoleſcente fugæ ſociis ad prima ex itinere congreſſus verba cathenæ ſtatim quaſi patriæ traditoribus iniiciuntur, illæque præ cæteris arctius, deriſui habitis reuocatoriis Tyranni literis, à Cyclopica illa Neptuni progenie vincitur. Triſtis igitur,atque Carlottam aſpiciens mæſtam; Bonoſis, inquit,animo,breui enim,vt ſpero,gaudio fruemur cæleſti, cum interea miſeros Delphenſes diu ſeruitii iugum ferre oportebit. Quid multa? per leuorem glaciei ſumma cum celeritate Lugdunum Batauorum (ſic elegantiores ex C. Ptolomæi tabulis edocti Leidam nunc appellari malunt) abductus eodem die ſub veſperam in Lochorſtianis vacuis ædibus ad tribunal quaſi ſiſtitur. Hic ad conſpectum *Gisberti Dunenuerdij* Domini de Opdam antiquæ

Carlotta à Meruuy

Cornelius Meranus.

Gisbertus Dunenuerdius.

f 2

tiquæ Caninefaticæ nobilitatis primarii viri paululum recreatus comiter ipsum alloquitur, sperans ob paternam amicitiam apud illum se aliquid posse. Ad opem implorantis voces toruo vultu oculisque distortis Dunenuordius: Tune ait, Agathensium virginum præfectus. Putabam subolidum hic Monachum residere.

Cum dicto se domum proripit, non vllius accepti iam ante ab illo beneficii memor. Et quis enim vllam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Mox Gisbertine instinctu an alterius incertum, concionator seu potius Agyrta aduenienes in Ro. prius Pontificem, Ecclesiam Catholicam, Orthodoxamque fidem multa debachatus, nonnulla Caluiniani dogmatis capita viro pio persuadenda proponit. Ad quæ ille: Quid, inquit, agis, ô bone vir? mene adeo vecordem aut insulsum existimas, vt post tantam per omnem ætatem in diuinis literis collocatam operam, post tot euolutos sanctissimorum Patrum pios simul ac eruditos commentarios, tam facile ad quamuis auram semel professam fidem meam mutem? Non est, sodes, quod me aut te fatigas, quæ enim puer didici, senex seruabo. Est Harlemensum portus Sparendanum, ob victoriam *D. Roderici Capata* inuicti ac imperterriti animi Insubrensis Legionis Centurionis Primipili de Cornelio Ruso, quem Aduocapitonem vocant, nobili pirata, vbique nunc celebratum, quod licet natura situque loci inexpugnabile videri p[illegible]sit, sub Aduentum tamen Regii in Hollandiam exercitus opere quoque munierant Caninefates. Ad nuncium ergo expugnatæ eo ipso die illius munitionis, præsidiique, quod erat, deleti placuit Lummeno indicta causa cædem innoxii accelerari. Sed prius adhibita quæstione de Cimeliis pecuniisque eius, quam de thesauro cænobii Agathensis, quod præ cæteris opulentissimum habebatur.

Rodericus Capata.

Non diu cunctatum, ad Propinquas Venij nostri, quod is abesset, ædes à lictoribus non absque verborum summa acerbitate & publica ignominia deducitur. Intranti atrium ad dextrum conclaue amplum patet, honestior domus pars: quo intromissus foco assidentes conspicit *Christophorum Schaganum* Senatorii Ordinis virum integerrimum, & *Hadrianum Assendelphium* Senatui Harlemensium à Consiliis (Pensionarium vocant) diuinarum humanarumque legum peritissimum. Quos ex legatione, quam ex ciuitatis suæ decreto mandatoque apud Illustrissimum Alcantaræ Commendatorem D. Fridericum Albanum exercitus tunc Regii Legatum obierant, redeuntes illo vinctos adduxerant Caninefates. Quorum etiam hic paulo post, nimirum IX. Kalend. Ianuarii ex infami patibulo Delphis in fo-

Christoph. Schagen Senator. Hadrian. Assendelst Pensionarius Harlemensis.

in foro Martyrium fortiter cum pertulisset, capite stipiti imposito blandum subrisisse compluribus est visus: ille ex intentiore tortura in carcere VI. Idus Februarii moriens, præclarum confessionis suæ testimonium reliquit. Salutatis vltro citroque comiter se inuicem, enarrataque, vt fit, nece *Iodoci Tollij* ædis D. Pancratii Canonici (hunc pridie per viam incedentem in ganæum aliquod vi abduxerant milites, spoliatumque impune occiderant) duram inter se communem sortem inter se conqueruntur. Conspectam dein domesticam ancillam thalamum ingredientem rogat Musius, vti Ceruisiam ad sextarii mensuram sitientibus adferre dignetur. Hac itaque Ceruisia (Anglicana ea erat) vtcunque sedata siti, viribusque parumper refocillatis, in proximum triclinium raptus rerum capitalium Prætori militari, nec non Dunenuordio assessori ad quæstionem à spiculatoribus redditur. Aberat Equuleus, ad scalam seminudum caligis & thorace extractis, reductisque post tergum ambabus manibus, extendunt funiculis.

Iodocus Tollius.

Tum supino per opertum sudariolo ob frigidiorem imbrem (frustra enim fœtentem quæsierant vrinam) guttatim eo vsq; instillant, donec tandem venter abunde intumuerit. Mox horrendi singultus, clamoresq; diri longe lateque exauditi fuere. Narrant illum, quo secretiora per intentiores cruciatus facilius extorquerēt sacrilegi, pedib. in sublime eleuatis extenuiorib. chordis ad scalam pependisse, & ruptis ex obesioris corporis onere maximis pedū digitis, indigne, illiso venerabilis canitiei capite ad solum, corruisse. O felices (libet hic paululū exclamare, summo id deposcente amoris erga optimum virum ardore, quod & mihi, licet in hac narratione satis etiam prolixe haud difficile (scio) pro tua humanitate condonabis mi Taphee) ædes tuas Corneli veni, quæ sanctissimo cruore magni illius Musii conspersæ simul & sanctificatæ sunt. O felicius cænaculum, quod auribus hausit, oculis vidit, atque acriori sensuum acie percepit beatissimi senis passionem, quodq; fortitudinis, patientiæ atq; perseuerantiæ eius testis dignus esse promeruit. O felicissimum te, alioquin & pio exilio & confessionis gloria illustrem ac felicem, Optime Præstantissimeque veni, cui pro lare impuro inuictissimum Athletam Christi, simul & popularem, cognominem atq; domesticum Patronum intra consecratos pio eius sanguine parietes cultu Christiano venerari liceat, quique pro domo exigua amplissimam illustrissimi Martyris Basilicam iam deinceps possidebis. Vtinam & nobis permittatur aliquando augusta templa illa tua oculis lustrare, atque à te Mystagogo ad sacræ ædis reliquias visendas circumduci! Vtinam & cœnaculo illo permissum sit, per horas aliquot religiose frui, sacro quoque

pauimento amica figere oscula, scalam purpureo sanguine roscidam suauiter lambere, venerari vincula, in quam Babilicis illis cathenis non cessura, si modo similis ipsis Antiochenus contingeret Encomiastes. Celebrarunt prisci quondam Ethnicorum vates Dianæ Ephesiorum templum inter septem mundi miracula adnumeratum.

At multo magis olim Venii ædes celebrarunt sacri nostri Pcëtæ. Sed iam interim cœptam prosequamur historiam. Post intolerabiles in quęstione cruciatus exanimi nonnulli pedum digiti præcisi fuisse feruntur, quorum vnum aut alterum inibi neglectum Venii ancilla Catharina postridie forcipe excipiens apud proximum D. Petri cæmiterium in gramine herboso deposuit. Ad primas vigilias hora noctis circiter nona cruentatum, anhelum, ac triste suspirantem, simulque diuinum implorantem auxilium, per oppletas niue plateas pertrahunt, ad forum illud à marmore cyaneo famosum, truncis pedum plantis per impressa niui vestigia, copiosum sanguinē vsque stillantibus. Raptum illuc gelu torpentem sub furca statuunt. Horribile dictu; Post pauculas Deo preces fusas, crassiore fune circum collum laxius, obnitente tubere seu struma constrictus, sic vt anima intercludi non facile queat, in sublime fœdum in modum extollitur, ibiq; ex infami furca eousque complicatis manibus dependet, donec tandem Spiritum Deo Opt. Max. vnde eum acceperat, redderet S. Cornelius. Quid non mortalia cogis pectora exitiosa bonis semper Tyrannis? Fiunt hæc in media Batauia, in foro Lugdunensi, omnibus ad spectaculum longe dirissimum admissis, nullo resistente, nulloque reclamante, aut super hunc talem casum tanti viri palam miserante. Viuite iam deinceps felices sacratæ latrocinio Batauicæ rebellionis ciuitates, habetis libertatem, quam tantopere petiistis. Ite obuiam alacres Aurantio, læte ex Hannonia cum Hispanorum manubiis (scilicet) redeunti. Exornate vrbes vestras, diemque aduentus eius consecrate, vt & hunc triumphum de ciue vestro, nulli Batauorum secundo, spectetis. Sed credite insensati, DEVM humanas quoque res curare, huiusque tam execrabilis triumphi adesse spectatorem, qui tam abominanda facinora non relinquit inulta: Sed iusta stimulatus ira vel tandem sanguinem sanctorum suorum vindicaturus erit. Postero iam die, qui III. Idus Decembris erat, meridiem circiter è furca cassum anima corpus deiicitur, in quod à ludibrio militum sesquicubitali nano sæuitum, non sine extrema etiam obscenitate, amputato videlicet singularis illi summæ castitatis ac continentiæ exemplari membro genitali. Quin imo cum ægre tandem à sacra præcipuæ nobilitatis virgine monasterii Lewenhorstii impetratū esset, vt miserabile cadauer terræ mandari lice-

ri liceret, illudque iam alto cum silentio per vespillones ad D. Petri portaretur, in postico templi fœde ventre dissecto, omentum extractum est, myropolisque atque aliptis venditum.

Sed & æditüus vir honestus ac pius intestina manu retinere vsque immota coactus fuit, donec quod adhæreret seuii, auellerent. Quo perpetrato scelere, cum capsæ fagineæ tenuiorum plebeiorum videlicet loculo ægre ob corporis proceritatem includi posset, mortuum quoque obtruncarunt, continuoque caput simul cum trunco in herboso cæmiterio à libitinario humili fossa, & absque vlla funeris cura conditum fuit. Mortuus est nocte diem Eulaliæ virgini ac Martyri Emeritanæ sacrum insecuta anno à nato Christo cIↃ. IↃ. LXXII. cum iam innocenter ac pie summaque cum omnium laude vixisset annos septuaginta duos cum semisse. Causam tam diræ necis rogatus Lummenus, & Orthodoxum illum fuisse, & fugere voluisse respondit. Genus porro mortis tale dudum iam antea ipse etiam exoptauerat, quod præter familiares cum intimis amicis sermones, & continuam librorum D. Cypriani præcipue libelli, qui de *dupli-ci Martyrio*, eius titulo circumferuntur, lectionem abunde satis quoque testatur illa ad Christum passum confessio, quæ ex maiusculis aureis conscripta literis in eius cubiculo multis abhinc annis dependere solet. In qua cum se ad Christum reuersum pudere vulnerum necisque sui causa perpessæ pie cecinisset; Iam, inquit,

Age quid tua pro gratia
Tanta rependet Musius
Inops miserque Musius
Peccator vsque pertinax.
Qui nil boni ingratus facit
Indignus afflatu tuo,
Indignus aspectu tuo,
Indignus hanc terram vt terat.
O si semel concesseris
Amore vt ardeam tui,
Vitam lubens tum impendero
(Nam cuncta debeo) tibi.

Præterea dum hymnos & Epinicia meditans animo diligentius in passiones illorum Martyrum, qui ad Mosæ fluminis ostium apud Brielam oppidum, vt à lautitiis ac cupediis quondam, ita nunc ab efferata sæuitie & immani crudelitate nobile, variis suppliciis afficiebantur, inquireret, illorumque idcirco Martyria sæpius sacris virginibus suis referret, subinde dicere solitus erat: *At si heroes tali tantoque munere dignissimi Numini visi sunt: Quid?*

Nos numerus sumus & fruges consumere nati,

Indigni, qui vel illustrium Martyrum corrigias calceamentorum dissoluamus. Ob quam extremã viri excelsi humilitatem tam gloriosum Martyrium illi concessisse omnis virtutis remuneratoré DEVM opt. Max. affirmare non desinit *Fr. Petrus noster Slupicenus* Minorita, vir, si quis alius ob insignem mentis, vt nosti, puritatem & confessionis gloriam ad diuina cernenda aptissimus. Narrauit quoque nobis *D. Iohannes Gisbertus*, qui multis annis operando sacris fideliter Agathanæ Ecclesiæ inseruierat, & illo persecutionis æstu tunc maxime feruente, cum nonnullis sacerdotibus in secretiore cænobii granario latebat, quod cum Sanctus & Beatus Musius ab ea præcipue muliere, quam quemadmodum antea bonitatis probitatisque nomine commendatam dilexerat, ita ob diram hæresin tunc quasi alteram detestabatur Iesabelem, de capessenda fuga persuasus esset, introierit in conclaue secretius, ibique conuocatis sacris suis virginibus multa de fidei constantia, spei nostræ certitudine, castitatis aliorumque solemnium votorum obseruatione & mutuæ dilectionis perfectione verba fecerit.

Fr. Petrus Slupicenus.

Quodque postquam de perseuerantia obedientiæ aliarumq; virtutum laudatas dimisisset, oblatis Dominici corporis, quæ in sacrario supererant, cum religiosa formidine (ne sanctum videlicet Domini canibus relinqueret) à se consumptis dixerit. *Hoc sumpto viatico* (forte opus fuerit) *armabor ad Martyrium: nec deficiam tam salutari refectus Sacramento.* Vnum adhuc referam, quod casune an mente talia præsagiente, siue alia de causa euenerit, equidem nescio. Cum ergo quatuor primorum Ducũ decreto ex Hollandia frustra obnitente Bassuuii comite, ad obsidionem Montium primariæ Hannoniæ ciuitatis euocaretur Insubrensis Legio, quod eius militum Virtuti maxime fideret Albanus, atque Roterodamo incunabulis D. Erasmi longe celeberrimo oppido Hagam vsque sub meridiem peruenisset exercitus ad XI. Calendas Sextileis forte obuiam Opnero tuo factus *Arnoldus Pinsonius* Cattorum Prætor post solennia hinc inde salutationum verba rogat, numquid Musio mandari velit, se enim peracto prandio propere ad sorores, quas binas in illius cænobio virgines habebat, iturum. Cui ille, nihil aliud, ait, nisi ut salutato meo nomine dicere digneris, ut si corpore se incolumem Musius velit, huc quanto ocyus possit, nulla mora interposita, advolet, sin omissa corporis cura, Martyrium pie ambiat, Delphis uti maneat. Quæ & illi tũc nunciata fuisse intelligo. Cæterũ quamuis hic piis Viri manib. funebria iusta persoluta non sint, nec debiti tumulo redditi honores: tamen credibile est cælesti ciuitate promeritis donato non cælestes defuisse honores. Certe per-

Arnoldus Pinsonius.

te persuademur animam sanctissimi Martyris mortalitatis huius vinculis solutam, atque pennis diuini amoris suffultam vna cum numeroso omnium virtutum examine recta statim ad ætherea euolasse regna, piis iam ante mundi exordium à DEO præparata. Finxerunt Poetæ, quo mores, studia, vitæque sanctimoniam Musij sui involucris quibusdam adumbrarent appropinquanti Sanctam Hierosolymam (illam, inquam, urbem, quæ super angularem Petram Christum ex viuis in cælo ædificata lapidibus, recte *visio pacis* dicitur) occurrisse cũ legatione in primis Agatham Siculam, Virginem ac Martyrem Catanænsem, & Paulam nobilem Romani sanguinis (ducebat enim à Paulo Æmilio Corneliaque Gracchorum matre, nec non ab inclyta Corneliorum, Scipionum stirpe originem) viduam, Monasteriorum olim virginum (tria namque sacris virginibus, & quartum Hieronymo aliisque sanctissimis viris ædificari curauerat) apud Bethlehemum præfectam, Eustochio filia & Lucia Syracusana, cateruisque simul aliquot innumerabilium Virginum comitatas, quarum aliæ rosas virgineo canore tinctas, alia candidiora niue lilia, violas aliæ saturæ purpureas, luteolas calthas, milleque odoriferorum florum genera calathis plenis ferebant, Epinicia sacra dulcesque hymnos personantes. Causam legationis hanc fuisse tradunt, vt gratulabundæ ciuitatem viro fideli, forti ac constanti ex Senatus decreto denunciarent esse donatam, simulque & corniculis armillisque aureis eum ornarent. Paulam interea illi etiam porrexisse annulum cum Sardonyche gemma, in qua gentilicia Hispaniæ in Batauis familia signa politissima arte celata fuere, multaque fecisse verba de Africano maiore, aliisque claris Corneliis, quos modo à Cornu (quod nunc buccinam, nunc vero alas siue extrema exercitus latera significat) dictos fuisse aiebat: modo autem nomen sibi sumpsisse dicebat à Coruo arbore hastilibus idonea, primoque Fauonio germinans circa solstitia fructum primo candidum, postea sanguineum reddit.

Subsecutos mox porro cum altera legatione commemorant Antonium, ortum ex genere Patriciorum, qui Comam (is est quidem pagus prope Heracleam apud Arcades Ægyptiis finitimos,) incolebant, Eremi cultorem illustrem, ornatum tunica illa de palmarum foliis in sportarum modum contexta, quam ex Pauli Thebæi intestati bonis pius hæres iam olim possederat, & in solemnibus Paschæ & Pentecostes diebus, quoad vixit, indutus fuerat.

Aurelium quoque Prudentium V. C. Cæsaraugustanum vatem Cythara insignem & auro; ac Willibrordum de genere Anglorum virum sanctissimum Batauorum, Frisonumque Apostolum

 lum

lum vna cum Hippolyto Commentarienſi Ro. perſecutione Valeriana multo illuſtriſſimo. Qui Antonio aderant Monachi, vaſtique Eremi cultores Anachoritæ (adfuit inter hos quoque Martyris frater Petrus Muſius, Thomæ Aquinati, cum eiuſdem ordinis eſſet Sacerdos, ſocius datus) ouantium more coronis decorabantur myrteis ob domeſticum hoſtem, propriam nimirum carnem, incruenta victoria domatum. Prudentii aſſeclas, ſacros Poetas, Hymnographoſque Patres Laureæ corollæ, (immortalis famæ & æterni nominis inſignia) ornabant. Cum Willibrordo Archipræſule & Hippolyto Martyre togatorum cinctorumque multitudo, quæ numerari non poterat, intermiſtis æthereis Spiritibus incedebat. Quorum hi palmarũ ramos, cruẽtæ de immaniſſimis Tyrannis ac fidei Orthodoxæ hoſtibus crudeliſſimis victoriæ ac animi inuicti ſigna, manibus geſtare, illi vero cœleſtem illam pacem, quæ omnem ſuperat intellectum oleagines ramulis apte denunciabant. Porro Hippolytus, quique cum eo erant, & Græco & Romano ſermone (vtriuſq; enim callentiſſimus erat Muſius) Ἀγάθῳ ποιητῇ, Σωφρόνῳ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἀνικήτῳ Μάρτυρι. Præſtanti Poetæ, Caſto Sacerdoti, & inuicto Martyri, tam glorioſe cruentam de impotentiſſimis Tyrannis & acerrimis hoſtib. (mundo nimirum, carne, morte atq; Diabolo) victoriam non ſane Chriſto partam, omnium cœlitum nomine gratulabantur. Porrectoque militari illico cingulo illum in cinctorum Senatum cooptatum eſſe pronuntiauerunt. Dum vero ſanctam vniceque beatam ciuitatẽ verſus viam corripiunt tardiuſque tanta multitudo incedit, Saluianum aiunt, Maſſilienſem quondam Epiſcopum multa cum ipſo verba contuliſſe, exauditoſque à nonnullis, quibus tali viſione frui conceſſum fuerat, complures eſſe affirmant ſermones, qui in hæc tempora quam optime quadrarent. Quæ res, vt huic ἀποθέωσει multam adhibeam fidem, plane efficit. Nam illa de Antonio ſimul & Prudentio conficta videri poſſunt: ideo quod poſt varios ſacros hymnos iam olim erudite pieque decantatos, *Solitudinem* quoque ſane quam eleganter dignus Encomiaſtes laudauerit, & quod *de vero falſoque Monachiſmo libros breui* edendos nuperrime ad eundem modum conſcripſerit. Similis profecto ſuſpicio quoque de Hippolyto & Willibrordo (quorum hic Dioceſeos Vltraiectinæ primus fuit Antiſtes: illi antiquiori Parœciæ, in qua natus educatuſque non procul à D. Georgii xenodochio, via Hagana Cornelius noſter fuerat, Patronus apud Delphos præeſt) incidere poſſet. Quin & illa de Agatha vel Paula virginum præfecta quiſquam etiam facile excogitauerit, cui notum ſit eum per triginta quatuor annos cum dodrante digne Agathenſium præfuiſſe conuentui, vel fando aliquando audiuerit, quondam in amplif-

amplissimo consessu septuaginta circiter patrum, loco ornatissimo Cornelium Musium Delphum erudite pariter ac grauiter de præfecti sacrarum virginum officio declamasse, stupore etiam correptis Cornelio Crocο, Nicolao Cannio, cæterisque diuitis Amstelæ accolis. Sed de Saluiano quis vnquam cogitasset? paucis admodum, vt opinor, nunc cognito. Ad cuius octo librorum *de prouidentia & iusto Dei iudicio* (leue pii s, me Hercules, temporum horũ solam en) cum à me ingruente hoc bello Scurrili ille esset inuitatus, singulis ferme diebus, dum sub vesperam sacris D. virginis Matris laudib. ex more interesset, narrare Opmero, vt mihi retulit, solitus erat, quid potissimum per eum diem ex Saluianica lectione didicerit: sæpius mæstis cum suspiriis dicens: Vtinam & hodie multis huiusmodi abundaremus Episcopis. Sed non est, inquit, quod talia anxie speremus. Nam vel illo etiam priore sæculo Saluianus noster *Episcoporum Magister* dictus fuerat. Quid? quod à beatissimo Cornelio Apostolicorum temporum apud Cæsaream, vbi cohorti, quæ Italica dicebatur, præfuerat Centurio, Episcopo ad ingressum portæ auro, margaritisque intentis comiter, blandeque exceptum fuisse referant? Quem quoque aiunt fuisse

Os humerosq; illi similem, & fulgentibus armis

adeo, vti & hæc narratio me magis magisque ἀποθέωσι credulum reddat. Nam hunc Cæsareanum & Centurionem & Episcopum quis diceret tutelaris Diui loco à Musio electum fuisse, præsertim, qui ignoraret, quod amitimus ipsius Cornelius Ketellanus jam antea dudum Cornelium Ro. vrbis Pontificem Decii persecutione decollatum in patronum sibi asciuerit. Et de vtriusque similitudine id quoque sanè constat, quod cum ante paucos abhinc annos Apelles nostras Martinus Hemskerkius historiam illam de Centurione Cornelio ex Actuum Apostolorum decimo capite depingeret: ita semper nusquam, artifici manu fallente, illam eandem vultus orisque formam expresserit, quàm Musium nostrum, modo defuissent thorax ferreus, cæteraque armatura, omnino referre videretur. Credo hominem, vt est summus antiquitatis admirator, ex vetusta aliqua statua exemplar illud Romæ carbone vel creta rubea excepisse: aut per quietem diuinitus, dum templi æditυus est, tali forma Italicæ cohortis centurionem illum ei apparuisse. Sed vt ad inceptam reuertamur narrationem, addunt & isti, qui superiora nobis retulere, quod varii hinc inde sermones exauditi fuerint, dum per plateas obryzo ex auro fulgentes tardius triumphalis hæc pompa incedit. Nam vici omnes & cunctæ viæ cœlicolis, minorumque gentium Diuis plenæ refertæq; erant, quorum alii alias noui Martyris virtutes recensebant. Quidam

enim

enim lenitudinem animi, mansuetudinemque illius Mosaicæ sanè similem laudibus extulêre, aliis morum grauitas grata comitate condita placebat. Erant, quos aditus faciles, blandique affatus, Attici quoque lepores eius, nec non vrbaniores sales oblectarent. Complures hospitalitatem Episcopo plane dignam commendabant. Nonnulli temporalium rerum contemptum, summamque in pauperes munificentiam, alii ieiunia, inter lautissimæ mensæ regificas delicias admirandam hilaris senis temperantiam, alii vero Christianam illam deuotionem, & feruentissimas eius ad DEVM opt. Max. preces pro hæreseωn extirpatione, paceque atque vnitate Ecclesiæ pro Rege principibusque Catholicis, pro viuis denique & in spe resurrectionis dormientibus multa oratione laudabant. Eruditiores, qui aderant, indefessum illud sacrarum literarum studium: humaniores autem animi candorem, fidem quoque ac in tuendis amicitiis constantiam dignis prosequebantur præconiis. Erant, qui illos, quos Carminibus suis celebres fecerat, ordine recenserent. Porro cæteris Guilielmum Lindanum Ruremundensium Episcopum dignissimum præferentes, eum illi non minus charum fuisse, quàm Basilio suo vel Nazianzenus, vel Chrysostomus vnquam fuerat, affirmabant. Anteponebant & aliis Cornelium Susium V.C. quem Pyladem eius nominauêre, illum nempe Susium, qui iubente Catholico Hispaniarum Rege Philippo II. late populis inter Helium & Flenum ius dicendo præses est. Forte obambulatum Elysiis in campis exierat Martyris Pater Iohannes Musius cum primario sui artificii viro Simone Coriario Ioppensi, Apostoli Petri olim hospite, quando Iudith Musia sacra ex cœnobio Hagiensi, quod Gallilæa dicitur, Virguncula ab Elisabetha Matre missa, Patri filium triumphantium more inter cinctos aduentare denunciaret. Dum itaque ad hoc nuncium citatiore gradu in occursum Martyris ambo properātes longiuscule adhuc absunt, quod iis, quibus oculi in diuersas partes distrahuntur, accidere solet, uti dupla se conspicere arbitrentur.

Quandoquidem Simon duos Centuriones Cornelios se cernere, Iohannes contra duos filios visui suo exhiberi existimant. Cum vero propius accessissent, ita ut iam sutor filium ex tubere seu struma, quod sub sinistra maxilla ex contusione & ob inclusos spiritus solito plus intumuerat, certo cognosceret, in amplexus eius mens prægaudio illachrymasse creditur.

Ægid. Dilf. Cæterum intererat & cœlitum agminibus *Ægidius Dilfus*, facer Poeta, Doctorq; Sorbonicus Martyris nostri ciuis: *Adamus Sasboutius.* Cognati quoque ipsius *Adamus Sasboutius* triglottus ex Franciscana Familia Theologus Propheticarum ac Apostolicarum Scriptu-

Scripturarum interpres, & Iodocus Sasboutius eius Patruus, Iurisprudentiæ ac Cancellariatus, quo apud Sicambros iussu D.Caroli V.Imp. Augusti per complures annos inculpate functus erat, nomine clarissimus. Quorum hic dum suauiter beateq; viueret, pie mortem futuram (quod & conscripto sibi perelegantı Epitaphio testatus est) continuo meditatur: ille autem, cum mundo iam esset mortuus, cœlestem vitam in carne fragili super terram ducebat. Intererat & vitiorum, maxime autem hæreseos ille supplantator *Iacobus Goudanus* (fratris Vterini cognomine Monnium vocant) in D Hippolyti pastor, vna cum 5. illis suis sacerdotibus, qui omnes veluti pinguissimi arietes de grege Domini electi, pro ingrata ciuitate vltro, vt dignæ Deo hostiæ in suauitatis odorem fierent, grassanti anno Domini cIↃ.IↃ.LVII. pesti sese obiecerant, & ob quorum mortem, dum luctu planctuq; magno eos prosequitur, ciuibus Delphicis maximum hoc, quod patimur malum, imminere fatiloquus Minsius prædixerat. Hi itaq; inter se cænobiticam illam Agathanæ ædis Oeconomiam, & raram ac inauditam bonorum omnium, siue hisce execrandis litium seminariis, *Meum, Tuum*, communionem prædicare, simul & Musium officio sanctimoniam castissimarum virginum moderantem laudibus mirum in modum extollere cœperunt. Idem quoque faciebat *Gerardus Lupus* sacrarum virginum præfectus Zutphaniæ, & quondam Patriarcha (Generalem vocant) cænobiorum tertiæ regulæ D. Francisci Assisii per Diæcesem Vltraiectensem, quo æger sub patibulum deportatus, ibidem obierat, quando ex eo Minoritarum *Guardianus cum sex sua familia Monachis dire vexarentur* à Guilielmo Comite Therenbergensi Aurantii sororio. Admirante ac subridente *Thoma Moro Britanno*, & quodammodo tacite instituta Vtopiensium suorum præ Agathensium moribus fastidiente. Hic enim summa alacritate cum *Ioanne Fischero* Roffensi Episcopo expratorii fenestra hunc triumphum spectabat. Ad quorum conspectum lætus substitit paululum Musius Martyr: atque venerabundus eos magna cum reuerentia ex via salutabat, neque id temere aut immerito factum quis opinetur: quandoquidem sicuti Anglorum VVillibrordi ac Bonifacii prædicatione ad fidem olim Bataui conuersi sunt: ita iidem passim nunc exemplo illorum illustrium heroum ad Martyria excitantur. Et agnouerat alioquin eos Cornelius ob tabellas, in quibus domi suæ imagines ipsorum ad vnum depictas cum veneratione subinde intueri consueuerat: diuersis etiam Carminibus in easdem ludere solitus. Sub hæc vero *Paulus Gallouicanus* Ecclesiæ Ruremundensis Ecclesiastes doctus iuxta ac facundus, relictis minoritis Carthusianisque contubernalibus illis suis, quibus

Iacobus Goudanus. *Gerard. Lupus* *Thom. Mor.* *Ioh. Fischer* *Paul. Gallou.*

quibus cum nuper Martyrio coronatus] fuerat,pro veteri amicitia, quæ ipsi cum Delphensibus (habitauerat enim annos aliquot in veteri, quod Delphis est, Nosocomio. Postquam adolescens aliquandiu fraterculis, quos fouere atque ope & opera sedulo adiutare consueuerat Musius,conuixisset) intercedebat, se eorum agmini immiscuerat. Hic igitur cum de iustis Musii ad Lindanum suum querelis, tibi mi Taphee, plane non ignotis, multa referre pararet: tantus vbique fremitus, tantusque clamor vndique cantantium Alleluia exauditus est; vti cæptum mox sermonem intermiserit, mox vero ad introitum Palatii augusti à Gregorio Nazianzeno præter exactam diuinarum literarum cognitionem (vnde & Theologus digne nominari meruit) Poetices etiam pereruditо, & eius Discipulo Hieronymo Stridoniensi,sacrarum virginum apud Bethlehemum præfecto, eximiis olim solitariæ vitæ amatoribus aliisque honoratissimis Theologis excipitur. Quibus post dexteras summa cum humanitate datas conticentibus: Hieronymus hac extemporanea vsus est oratiuncula: Corneli Delphe, inquiens, cui à mure fecundissimo animali, non sine Fato, cognomen Musii inditum fuit.

Quandoquidem integritatis incorruptæ vir cum sies, gustatu tamen salis veræ sapientiæ prægnans tot præclaros ingenii fœtus edideris, tibi cælitum omnium nomine gratulamur aduentum, vereque te felicem pronunciamus, quod ministerio tuo rite impleto, atque deposita graui ac molesta illa carnis sarcina ab omnium gentium primitiis, Cornelio nimirum hocce Centurione huc tanta cum Pompa adducaris, vbi opes sine amissione, abundantia sine defectione, gaudium sine mœrore, beatitudo que absque calamitate sunt. Vbi & victor etiam miles post duros ærumnososq; exantlatos labores donis ineffabilibus cumulandus eris.

Nobile perpetua caput amplectente corona.

Post hæc per atrium vestũ, in quo Christi Martyrumque eius trophæa, & diuersa victoriarũ Ecclesiæ vexilla erecta conspiciebantur, in amplissimum conclaue (Senatus namque ibi habebatur) deductus fuit. Hic post solemnes Deo Opt. Max. preces ex more fusas, Deiparamque virginem (& hanc vario dolore mæstam jam nuper lugubri officio pie tristis celebrauerat) regnanti filio assidentem alacriter, lateque salutatam omnes nouo Martyri honorifice assurgunt, locumque illi subter sellam Barnabæ Cyprii gentium cum Paulo olim Apostoli (quod die ipsi sacro filius iste cõsolationis Batauis natus credo fuerit) in subselliis cinctorum designant, inter Cassianum Notarium ac Martyrem, qui apud forum Cornelii operam suam pueris docendis quondam loca-

locarat, & Marcellinum, qui ſub inuidia tyrannidis Heraclianæ ab Hæreticis innocens cæſus eſt: ad quem præter complures Epiſtolas & libros *de peccatorum meritis ac remiſſione*, etiam præclariſſimum illud opus *de ciuitate DEI* vir ſanctus & præſul eloquentiſſimus D. Aurelius Auguſtinus conſcripſit. Quem miro à *Iohanne Molano*, diligenti alioquin ac Curioſo Diuorum indagatore præteritum eſſe, & in Martyrum album adſcriptum apud nos non inueniri Præſertim cum præter Hieronymi teſtimonium, & hoc apud *Paulum Oroſium*, de eo Elogium extet. *In his diebus præcipiente Honorio, & adiuuante Conſtantio pax & vnitas per vniuerſam Africam Eccleſiæ reddita eſt, & corpus Chriſti, quod nos ſumus, redintegrata diſciſſione ſanatum eſt, impoſita executione ſancti præcepti Marcellino tribuno, viro in primis prudenti ac induſtrio, omniumque ſtudiorum bonorum appetentiſſimo, quem Marinus Cames apud Carthaginem (incertum Zelo ſtimulatus, an auro corruptus)* occidit. Ob ſimile iam igitur (ni fallor) & tyrocinii & Martyrii genus tam excelſo, maximique honoris loco reſidens S. Cornelius Muſius, fidelis obſequii remunerationem ampliſſimam accepit, immarceſſibiliſque victoris laurea ornatus fruitur nunc DEO. Percipiens à Domino præparatum illud ipſum diligentibus ſe gaudium, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis vnquam aſcendit. Quid dico percipiens? imo ſaturatus DEI gloria, *Eructat cor eius verbum bonum:* Dicatque ille opera ſua Regi immortali, incomprehenſibili, vni in trinitate ſoli DEO, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Merito ergo & hic exclamare libet:

Marcellinus Martyr. *Aur. Aug.* *Ioh. Molan.* *Paul. Oroſius.*

Sis bonus ô felixque Tuis, ſanctiſſime Muſi,

nosque peccatores miſeros, tuos attamen cultores meritis proſequere, & orationibus iuua. Fides enim & opera tua Chriſto te ſociant, præſensque quod poſtulas pro nobis facilius impetrabis. Vide, mi Paule, quo me longius per auia arreptum rei indignitas, amorque viri pertraxere. ut qui etiam aliorū hominum, attamen piorum contemplationes apud te prolixius recenſeā, Sed ſatis, ſcio facile, quæ tua eſt humanitas, hoc affectui erga Muſium meo condonabis. Et eleganti viro aliquid tribuendum fuerat, magisque Poetæ. Ego ſane, ſi quid iudico, piam, viriſimilemque magis (credat tamen qui velit) hanc ἀπόθεωσιν exiſtimauerim, quam illam, quam aliquando Maximiliano Burano comiti conſcripſerat Nicolaus Grudius. Fateor, erat venuſta magis elegantioreque dignus quidem Muſius: ſed non erat ingenii noſtri alienas narrationes mutare ad libitum, nec virium noſtrarum talem tantumque virum pro meritis laudare. Virum, inquam, cuius carmina ſtupens clauus curſus ſuos oblitus eſt.

Maximilian. Buranus *Nicol. Grud.*

Quem

Quem & in herbosis Pictorum pratis cum Thyrsi suo (Iohannem Secundum Hagiensem Poetam dico) cantu certantem de celsa rupe Gallia Poetam Batauum Salmonii Macrini sui ore salutauit. Gallia, inquam, tum potissimum ob Francisci Valesii Regis munificentiam exquisitissimis ingeniis, eruditione omnigena, variis diuersarum artium studiis luxurians.

Salmonius Macrinus.

Quem quoque Italia Transalpinæ eruditioni aliàs, vt aiunt, parum æqua per Ludouicum Guicciardinum suum rara virtutis virum, exquisitæ doctrinæ Theologum & poetam elegantissimum pronunciauit. Ad quem visendum à toto orbe diuisa Britannia frequentes venêre. Cuius colloquio vti frueretur Reuerendissimus Iohannes Gropperus Cardinalis, Germaniam suam per complusculos dies relinquere non dubitauit. Apud quem serenissima Hungariæ Regina D. Carolo V. Imper. Soror Maria hospitari voluit. A quo oratiuncula gratulatoria se exceptum fuisse, maximus Monarcha Philippus Austriacus II. Hispaniarum Rex Catholicus, cum Hollandiæ Princeps apud Delphos inauguraretur, serio pieque lætatur. Cuius etiam amicitiam Beticæ suæ ornamentum Benedictus Arias Montanus expetiit. Cui gratificari per Petrum suum Nannium Belgium duxit sibi honori esse, idque literario munusculo. Quē & Lusitania munere plane regio (eburneo videlicet poculo Barbari artificis manu accurate sculpto, ac ex media Æthiopia Iohanni III. quondam Portugalliæ (ni fallor) Regi allato) per suum equitem doctissimum Damianum à Goes transmisso donari voluit. Quem denique sacri ac prophani, cincti iuxta ac togati, ciues, aduenæ, senes, iuuenes, anus, virgines imbecillaque puerorum ætas ex æquo honorare, diligere atque laudare non cessauerunt. Et vt vnico verbo eloquar, erat Diuis pariter ac hominibus gratissimus Cornelius, nec quispiam vel leuissimo rumore vnquam audiuit, quemquam ab eo, etiam minima in re, fuisse læsum. Sed quorsum hæc apud te, qui à teneris, vt aiunt, vnguiculis in Musii ædibus educatus sis, & quem ille ætate vt filium, Catholica pace, vt fratrem, honore vt Conpresbyterum semper dilexerit, cuique res ipsius domesticæ, omniaque vitæ instituta, & mores vniuersi ad amussim cognita fuêre. Satis itaque vel tantum tibi sit pro Epistola satis exigua, ingens quasi volumen accepisse. Porro, quæ de vxore, liberisque ac vniuersa domestica Opmeri tui familia scribis, pergrata quidem ei fuêre, sed indies gratiora audire gestit, fugam eas secreto meditari intelligens. Faxit Deus opt Max. vt negotium tam feliciter succedat, quam earum Aduentus ipsi erit gratissimus. Bene interim valete, meq; tuis purissimis precibus Christo commendare ne dedigneris. Salutant te hic Opmerus tuus, & Musii tuusque hospes

Lud. Guicciardinus. *Ioh. Gropper.* *Maria Hungaria Regina* *Philippus II. Hispaniarum Rex.* *Benedict. Arias Monton.* *Petr. Nann.* *Ioh. III. Portugall. Rex.* *Dam. à Goes.*

hospes

hospes Lucas Meynardus cum vxore sua dilectissima Agatha. Salutat & filius Opmeri Petrus vna cum vxore. Salutat & Martinus Duncanus ex paupere nuper Decano Ecclesiæ opulentæ diues pastor, sanctorumque Exulum nunc etiam Sacerdotum Patronus & hospes, sumptibus eosdem quoque iuuans. Salutat postremo M. Maynardus Enchusanus Confessor eminentissimus, & Edamensis Ecclesiæ pastor dignissimus. Cui soli Sacerdotum ea gloria manet, quod ex illa quondam hæretica, barbaraque ciuitatula plures nunc fortes constantesque Catholici viri, rebus suis omnibus relictis, cum eo hîc appulerint: quam primitus sub prædonum, scurrarumque aduentum reliquis Hollandiæ ciuitatibus excesserint. Dixisses S. Mauritium aduentare cum legione Thebæorum. Salutabis rursum quam officiosissime meis verbis V.V.C.C. Do. Cornelium Susium D. in Rysvvyck & D. Splinterum ab Ostervvych, simul & ornatissimum præsidis generum D. Ioannem Heuterum, communemque amicum nostrum Hadrianum Terlingum, durissima quæque læta patientia vincentem, omne denique domesticum vestrum sodalitium. Iterum vale. Amstelrodamo Catholicorum exulum portu tutissimo, anno à natiuitate Iesu Christi Saluatoris nostri cIↄIↄLXXIII. IV. Calendar. Iunii, die nempe Maximino sancto scilicet Episcopo & Confessori Treuerensi, à quo beatus Athanasius persecutionem Constantii Principis fugiens honorifice exceptus fuerat.

Corn. Susius
Splinterus ab Ostervvic.
Ioh. Heuterus
Had. Tirlin.

In Cornelium Musium Delphensem virum doctissimum, indignâ nece sublatum Epicedium.

Virtutis omnis seminiarum iaces
Fœda peremptus (heu nefas, secli) nece:
Speculum modestiæ, sacerdotum ordini
Sortis malignæ & fraudis expers abditæ,
Fontes perennes largitatis pauperum
Turba reclusisti. Vsque nec tua indigos
Vacuosque opis discedere à te passus es.
Musas amasti liberales, à quibus
In familiam traductus olim Musii,
Tibi occupasti nomen indelebile,
Tibi labis exors vita clarum ad posteros
Transmisit exemplum bonis, probrum malis.
Trigemina pectus Gratia, ingeni fibras
Camœna, tinxerat que mentem Charitas,
Amorque recti, & sancta conscientia.
Sed fati inextricabilem vim quis fugit?
Præsaga mens dextram futuri nesciam

Quam sæpe nil fato absque iussit scribere?
Inuoluit illa te beatum, si tua
Non extulisses tunc pedem extra mœnia,
Quum perduellis publice instructum rapit
Lacerumque fœde barbaris tractat modis,
Innoxiumque & criminis purum necat;
Ne fœda torti vulnere innotescerent:
Laqueoque sanctum lictor implicat caput.
Valete leges, commeatus publici,
Auctoritas vbi interibit, perditi
Scurra libido vti obtinet legum vicem.
Vos liberi à contagione carnea,
Saluete manes lucidi axis incolæ:
O ter beati, qui labores irritos
Mortalium ridetis, ac Tyrannidem
Despuitis, & trophæa ducitis truces.

Sanctissimi viri manibus mæstus canebat Hadrianus Iunius Medicus Hornanus.

PROH *dolor, & ô Diuum fidem ac mortalium*
O cælites, & si quid in terris pium
Sanctumque superest: O facinorum vindices
Vbi nunc quiescit vestra vis Erynnies?
Vbi sunt faces, quos miser Orestes pertulit,
Vltor paternæ iustus indignæ necis?
Sanusne sum? an sauus mihi mentem dolor
Expectorat? nil lampade inferna est opus.
Deus ipse, Deus hæc suo tempore vlciscitur
Animi flagrantem conscij subdens facem:
Æquare quam fax nulla Tisyphonis queat.
Sed quisue iussit, quisue patrauit scelus
Crudele, trux, immane, plusquam barbarum?
Qui iussit hunc natum esse oportet tigride:
Qui perpetrauit, huic fuit mater lupa.
Ausosue fauces esse, sic elidere
Talis viri fune, atque torta canabi.
Illamne linguam obstruere? quæ nil impium
Auditu, nil vnquam prophanum effunderet:
Sed sancta, casta, referta pietate omnia.
Illaue benignæ & nemini clausa manus
Istoue pacto debuerunt claudier?
Quis vidit vnquam Musii occlusam domum
Mediocribus, maximisue, aut infimis?
Cui nocuit vnquam Musius? Cui Musius

Occasioni,

Occasioni, ne iuuaret, defuit?
Cognomen ipsum, in Scytharum pectora
Gereretis, abstinere docuisset manus
A capite Musis sacro & horum præsidi.
Tantum potestis religionem dicere,
Quam Patris, auique hereditate acceperat,
Defensam ab illo. Itane omnium ceruicibus
Dissentientum Sparta laqueique imminent.
An ille Christum cum Patre & cum Spiritu
Vobiscum eodem non reponebat loco?
An fuga metusque debuit Cornelio
Capitalis esse? Quis vero sic puniit?
Vt non monerent tanta virtutum bona.
Non retudit ætas. Non misertum est frangere
Guttur senile. Adeone cuncta humanitas
Ab hominibus discessit atq; omnis pudor.
At tu anima Musi exemta nunc ergastulo
Perfruens illo, quem sitiuisti, tuo
Christo, minas Carnificis ac laqueos supra
Nos multa patimur, metuimusque omnia.
Hæc ipsa, quæ iustus mihi dictat dolor
Deplangere inter arma, non vacuum metu est.

Cornelio Musio Petreius Tiara Frisius Poeta.

Carmen Chronographicum Martyrii anno 1572.

MVsIVs est fato, heV, fVnCtVs non sIne fato:
qVI In ChrIsto hIC VIXIt nVnC VIVIt non sIne ChrIsto.

Ἄδηλον. Dura iacens tumulo maledicens, at cruce Musus
Quippe pius Vates, credimus esse Themin?

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER I.

Martyrium CC.V.V. Lamberti ac Quirini Coss. Harlem.

Ex relatione D. Maxmiliani Comitis de Boßi Ioannis Zurenii, *variis literis amicorum &* diuersis diariis.

POSTQVAM moneat lex vetus, ne in conspectu Domini compareamus vacui, sed vt vnusquisque offerat iuxta benedictionem Domini DEI sui, atque non solum eadem lex in turturibus & columbis, quæ tenuiorum oblationes sunt, binarium commendet numerum, verum etiam ipse Christus Dominus in Euangelio duo minuta à vidua paupercula in gazophylacium missa, ingentibus diuitum donariis præferat. Visum & mihi fuit operæ precium Priori Martyriorum Hollandicorum decadi iam absolutæ, & alteram adiungerem, ambasque sic innotas afferre in templum Domini. Quo etsi non pari affectu, saltem non dispari numero imitari videar hanc, in qua si vnquam alio certe vel hoc maxime seculo Saluator designasse suam Ecclesiam creditur.

Quæ vt Domina Gentium, atque Regina quondam in vestitu deaurato circumdata varietate astitit à dextris Regis sponsi sui, ita vt nunc quasi vidua omni præsidio destituta ab immanissimis hæreticis, scurrisque vilissimis spoliatur, in exilium eiicitur, protruditur in carcerem, affligitur ac opprimitur. Audit quotidie, vbi est sponsus ille tuus? Quinimo videtur propediem cum probro sterilitatis intermoritura. At interea non cessat offerre omne, quod habet, minuta duo. Carnem videlicet per afflictionem, & mentem per humilitatem: quæ quadrantem, hoc est, tres vncias efficiunt. Vnde & ob vitam sobrie, iuste ac pie in tanta morum corruptela transactam à sponso suo merito commendatur, dilatatur atq; adeo propagatur. Quæ enim quæso ætas vnquam in tam angusto mundi angulo inter tot inextricabilia dirissimæ longissimæque persecutionis pericula plures pie eruditorum confessorum phalanges, pluresque castarum virginum cuneos conspexit. Quod enim pluribus illustrium Martyrum

rum coronis enituit? Videmur cum seueriore illo sæculo certare posse, quãdo Christiana religio duro Martyrii potissimum agone commendabatur, si modo non inuidia præsentia, præterita veneratione prosequeremur. Indignum igitur, medius fidius, fuerit, hæreticos ad sua dogmata stabilienda Tragicis aliquot Simiis celebrandis diligentiam priscorum Patrum imitari, nos vero eorum filios, nescio qua socordia animique mollitie, ex tam vbere, lætaque verorum Martyrum messe nullos fidei Orthodoxæ confirmandæ testes colligere, & ad ipsorum laudes quodammodo obmutescere. Illos discordibus animis domum illam super Petram ædificatam, quæ Ecclesia DEI viui, columna & firmamentum veritatis est, oppugnantes, Encomiis decorare, nos eandem defendentibus, & tam impiis conatibus cum vitæ etiam huius iactura vnanimiter obsistentibus haud vlla dicere præconia; Præcipue in tanta luxuria ingeniorum, scribendique prurigine. Vtinam sublatis periculis & domesticæ curæ & rei familiaris angustia permitterent, me aliquando animo obsequi, quicquid virium ingenii, eruditionis, licet prætenuis in me esset, libenter elogiis illustrium Belgii Martyrum conscribendis impenderem. Sed quando, vt volumus, non licet; velimus vt possumus, atque intra Hollandiæ limites nos continentes à *Lamberto Rosenueldio* & *Quirino Talesio V.V.C.C* hanc secundam decadem fauste feliciterque auspicemur, quos inclytos Martyres Harlemum nobis exhibuit. Quam vetustam ac florentem quondam Caninefatum vrbem inter Hollandiæ ciuitates secundo dignitatis loco numerant. Hanc loci natura longe amænissimam antiquitus præcipue nobilitauit Frederici Ænobarbi Imp. Ro. ad sacra Palæstinæ loca, quæ Saladinus Sulthanus occupauerat, recuperanda expeditio Alexandri III. Rom. Pont. consilio pactoque sub annum Domini cIↃ CLXXXIX. suscepta. Cui inter cæteros Galliæ, Britanniæ & Germaniæ principes Florentius III Hollandiæ minorum ex ordine decimus Comes, vna cum filio Guilielmo quoque interfuere. Etenim cum Heroes illi vndique comparatis nauibus iam abundarent, nec portus vspiam recipiendæ classi commodus pateret, Pelusium Ægypti oppidum ad supremum Nili ostium Astam versus situm, (Heliopolim quondam, nunc Damiatam vocant) primitus oppugnare statuunt. Erat sane Pelusium nauali bello satis opportunum, nisi ferreæ æneæque cathenæ inter longe munitissimas turres extensæ portu hostem exclusissent.

Lambert. Rosenueldius. Quirinus Talesius.

His igitur effringendis proram simul & carinam præsidii nauigii serris, limisque ferreis vestiunt Caninefates, quod imposito milite sociisque naualibus Guilielmo duce in cathenas vento ac æstu secũdis vsque agunt, donec illæ paulatim disruptæ o-

nere nauis innitentis tandem late dissiliunt, classiq; aduenienti portum adaperiunt. Capto optimo Sarracenisque in potestatem redactis laudatum ex more Comitis filium muneribus cinguloque militari donat Imperator. Harlemensis tunc quoque ciuitatis insignia fidei virtutisque ergo gladio cruceque honestata fuere. Monumento huius stratagematis etiamnū tintinabula illa Damiatica sunt, quæ singulis fere vesperis summa alacritate pulsantur.

Post illa vero deinceps tempora secundæ aduersæque res Harlemi plurimum variarunt, ad hanc vsque nostram ætatem: qua cum aliquot summi pictores, sculptores, vitriarii, incisores atque artifices, tum in omni disciplinarum scientiarumue genere complures viri multo doctissimi vrbem celebrem plane reddiderunt.

Ornant eandem præterea D. Philippus Austriacus II. Hispaniarum Rex Catholicus, impetrando à Paulo IV. Rom. Pontif. vti Episcopatus sedes ibidem collocaretur, in qua nunc digne sedet *Godefridus à Mierlo* raræ doctrinæ, admirandæ mansuetudinis ac humanitatis Antistes.

Godefridus à Mierlo.

Postremo multo illustrissimam nuperrime eam reddiderunt complures IESV CHRISTI Martyres, qui pro religione sincera pati fortiter, & in pertinaci Orthodoxæ fidei confessione constanter occumbere non dubitarunt. Inter hos duo sane priscorum morum viri clarissimi & antiquæ virtutis rara exemplaria fuerunt, *Lambertus Rosenveldius & Quirinus Talesius*, ambo exactæ quidem ætatis, sed quibus senectus sensibus vigebat integris, vegetumque ingenium in viuido corpore vigebat. Quorum ortus, studia, mores ac mortis genus aperire, vti ingenio possum operæ precium duxi, quandoquidem sub oculos quasi ponetur, quam dira atque nefanda in clarissimos etiam viros etiam ii, qui titulo Euangelii (si Diis placet) se nunc venditant, perpetrare audeant, dum suo in Catholicum nomen odio gerentes morem religionis reformandæ prætextu sæuiunt. Nati igitur ambo Harlemi fuere, habuitq; patrem Lambertus Iacobum Rosenueldum Guilielmi filium celebrem per ea tempora pictorem, matrem vero Margaretam, mulierem quauis vnione preciosiorem, quæ mores vrbaniores cum pietate prolem sedulo edocens ipsum cum Gisberto & Guilielmo fratribus optime educaret. Porro decimum septimum ætatis annum jam agebat Lambertus, cum nasceretur *Quirinus patre Theodorico Cispensi Petri filio cognomine Bono*, solertis industriæ, ac suauissimæ comitatis sene, matre Maria, Ioannis filia, anno à nato Christo & Saluatore cIↃ.IↃv. 12. Calendas Ianuarii, duab. circiter horis, antequam Sol exoriretur. Quem ex Tornenburgorum familia origi-

Lambertus Rosenfeldius Quir. Talesf. Martyres.

originem trahere signa gentilitia candenti rota illa sua ferrea satis testantur. Verumque cum ex Ephebis excesserat, ob ingenii præstantiam, & miram virtutis indolem, parentes liberalibus disciplinis, Aristotelicaque Philosophia erudiendum curavere. Quibus feliciter perceptis Lambertus Louanii in Falconiana, Quirinus vero Coloniæ Agrippinæ in Gymnasio Montensi lauream spectatæ eruditionis promeruerunt. Hæc itaque digne recepta Rosenveldus summo conatu iuri ciuili ac Pontificio operam dare, diuinarum ac humanarum rerum notitia imbui, iustique simul ac iniusti addiscere scientiam; Quanquam interim arcano naturæ motu ad Physices Medicinæq; studia potius traheretur. Quirinus autem Basileam profectus, cum commodum illinc discederet *Liuinus Algotius* Gandanensis, in eius locum D. Erasmo Roterodamo minister efficitur. Cui fidissime iuxta ac gratissime per septennium ferme inseruiuit, latinis accurate exscribendis potissimum occupatus: cum Nicolaus Caminus Græca accuratius pingeret. Celebrauit illum colloquio familiari ἀστραγαλισμὸς seu *talorum lusus* inscripto Erasmus, quo Talesii (Panarium ea vox sonat) cognomine innotesceret, quod tali occasione illi inditum narratur. Miserat filio Basileam Theodoricus pater aliquot vlnas panni Harlemensis, multo nigerrimi, quibus acceptis cum colore saturo illo summopere delectari præceptorem animaduerteret Quirinus, pannum ei donandum censuit. Munus jam ergo verbis commendans narrat patrem suum, à quo pannus iste esset confectus, secundum fuisse, qui Harlemi lanificium exercere, atque quæstum ex eo facere instituerit. Quo audito sermone perquam lepide Erasmus: Igitur & tu, inquit, merito nobis posthac *Talesius* vocaberis. Itaque hoc deinceps cognomine vsus est *Quirinus*. Extat autem & inter familiares D. Erasmi Epistolas, vna ad Quirinum Talesium suum, cum hic eius negotia in Britannia conficeret. Porro quanti eum vigesimum tertium ætatis annum tunc agentem fecerit Erasmus satis testatur *Richardo Pacao hoc modo scribens: Hunc Quirinum meum, quo nemo alius mihi inseruiuit amãtius, ob certa negotia amandaui in Angliam, quorum duo præcipua sunt: Alterum vt sceleratissimi impostoris rapinis aliquando finem imponam: alterum, vt quoniam Archiepiscopus Cantuariensis, simul Regia Maiestas literis amantissime scriptis me inuitant in Angliam, dispiciam cum amicis, an id commode fieri possit. Nam hinc fortassis migrandum erit, velim nolim. Vtrumque cognoscere poteris ex huius iuuenis narratione, quem tibi commendo, mi Pacae, non vt famulum, sed vt filium mihi carissimum, si qua forte in re fuerit opus officio tuo.* Thomæ quoque Moro scribens: *Tragœdias meas, inquit, cognosces ex hoc Quirino meo,*

Liuin. Alg.

Quir. Tales.

Richardus Pacaus.

iuvene mihi perspectæ fidei: quem, quoniam novit omnia mea, in Angliam præmittendum arbitratus sum, vt per eum dispiciam cum amicis, quid fieri possit, aut quid expediat. Præterea Epistolis ad Franciscum Dilfum & *Gerardum ab Assendelft* meminit *Talesii sui.* Quem abs se tandem discedentem, honesto prosequutus est viatico. Datis quoq; ea super re literis suis autographis Symbolo, quod demortui Ioannis Caluariam cum hisce notis (*Cedo nulli*) referret, ex cera rubea signatis, & ab auersa parte inscriptionem (*Donatio Erasmi*) monstrantib. Quorum exemplũ hic libuit adscribere: *D. Erasmus Roterodamus famulo meo Quirino Talesio pro fideli ministerio compluri b. annis mihi præstito, dono dedi sanus & valens centum & quinquaginta coronatos solatos, vt de his faciat, quicquid volet. In cuius rei fidem hæc mea manu scripsi & familiare Symbolum appressi. Basileæ pridie Nonas Martias anno 1529.*

Franciscus Dilfus. *Gerard. ab Assendelft.*

Quin etiam in patriam reuersum Maximiliano à Burgundia, vltimo Veriani nominis Principi his cõmendauit verbis: Hunc amanuensem meum Quirinum Talesium tibi non ignotum, pridem tribus verbis Iohanni Borsalo commendaui, nunc eundem tibi commendo, sed ita, vt nolim, te mea commendatione grauari. Iuuenis est moribus & fidis & placidis: Græce Latineque doctior, quam præ se ferat. Est enim rara quadam modestia præditus. Ita fit, vt plus habeat in recessu, quam fronte polliceatur. Mihi iam multis annis magno fuit vsui, vixque alius obtigit, qui mihi vel diligentius vel amantius inseruierit. Ad studiorum labores plane adamantinus est. Vnde *Hubertus Barlandus* solitus est illum appellare Mulum Marianum. Quod habui preciosissimum, illi non maligne impertii. Pecuniarum, vt ipse, non sum diues, ita largus esse non possum. Quamquam arbitror illum de mea benignitate non esse querulum. Ad perpetuam fortunam, velut ad optimum sacerdotium, aut munus aulicum, præter commendationem nihil dare possum. Quare te vehementer rogo, vt principi Veriano patri tuo nonnunquam literis tuis de Talesio aurem vellices. Crede hoc beneficium non collocaris in iuuenem non indignum, nec ingratum. Qui si fefellerit, quod scio non futurum, en me fideiussorem habe. Hæc ergo Erasmus, qui postea complures etiam ad Telesium suum Epistolas Harlemum transmisit. Quarum vna 7. die Maii anno cIↃ. IↃ. XXXII. scripta penes me seruatur, in qua ipsi de Pensionariatus, vt vocant, officio adepto gratulatur. Quin & sub mortem quadringentos quoque coronatos Quirino legasse refertur. Hos an ille acceperit, nescius sum. Cæterum detulerat secum ex Germania *Talesius* tabellam pedali fere magnitudine, in qua effigies Præceptoris ad viuum artificiosissime expressa

Iohã. Borsal.

Hubertus Barlandus.

expressa fuerat à *Iohanne Holbeno*, claro pictore, qui ab Henrico VIII. postea in Angliam vocatus, summo in honore ibidem vitam agebat. Hanc à præcipuis pictoribus plurimum commendatam, atque etiam vel centum coronatis æstimatam in ædibus illius in vico Dammensi non lætis modo oculis me aliquando conspexisse, verum maxime pio gratoque animo & admiratum & veneratum fuisse recordor. Prætereaque magis quod *Cornelius Crucius* Præceptor meus in eam hocce Epigrammation luserat olim: *Iohan. Holbenus pastor.*

Ora viri cernis viuam spirantia formam
Ast animum referunt scripta diserta tibi.
Fœcundumque eadem ingenium, linguamque beatam,
Erasmo à viuo, dic age, plusne feras?

Qua etiam de causa exemplum ipsius tabellulæ mihi quam accuratissime depingi curaui.

Porro ne verbosius huiusmodi referendo Lambertum obliuione præterire videar: ad illum quoque nostra reuertatur oratio. Hic ergo Louanio domum reuersus, suadentibus amicis scholæ publicæ se Rectorem præfici facile passus est, quo liberius hac occasione bonis etiam literis, quæ tunc vel maxime apud Hollandos coli cœperant, operam daret. Peracto deinde studiorum utriusque cursu satis feliciter, ambo ad Rempubl. accessere, non dissimili quidem virtute, sed moribus plane diuersis Rosenueldus tranquillam ac clementem secutus vitam, Magdalenam Petri filiam virginem castissimam uxorem duxit. Qua vita defuncta, licet nullam ex ea prolem susceperit, cælebs postmodum faciliter placideque vixit, gradu ad honorem ascendens. Nam primo à Secretis, deinde à Consiliis ac legationibus complures annos Pensionarius, ut vocant, ciuitati fuit. Quirinus contra, cum otii quasi pertæsus negotiis curisque variis se inuolueret, mulierem viduam Hazam Theodorici filiam nomine, cui liberi aliquot essent, coniugem accepit. Quæ quandoquidem ipsi duos filios, & tres pepererit filias, ille domi laborare, atque exercendo lanificium, non modo nomine, sed reipsa Talesium agere: foris vero inter mercatores nautasque ut plurimum versari, cum patriæ more facultates opesque suas in exercendis nauibus, quibus nauclerus, penes quem summa potestas est, præficitur, collocare solitus esset, atque inde quæstum honestissimum faceret Magistratus summos fauore aulicorum statim adiit, neque quisquam sæpius aut diuturniore tempore apud Hollandos consulatu est functus, adeo, ut inter ciues consulis nomine vulgo appellaretur. Ætate illum Lambertus antecedebat quidem, sed autoritas, eruditio & eloquentia in ipsis prope æqualia fuere Magnitudo animi par, item gloria; sed alia alij. Roseueldus

integritate vitæ, æquitate ac iustitia magnus habebatur, industria, sollicitudine, morumque honestate Talesius. Ille hospitali mensa & liberalitate, vestiumque splendore clarus amicis consanguineisque ornamento erat. Huic frugalitate parsimoniaque Canniefatica ac moderato cultu insigni dignitatem amici cognatique addidere. Nam præter *Henricum Glareanum, Beatum Rhenanum, Gilbertum Cognatum, Carolum Vtenhouium, Franciscum Dilfum*, cum quibus in ædibus D. Erasmi amice versatus fuerat, & plerosque aulæ proceres ac ciues aliquot primarios, clarissimi viri *Alardus Amstelrodamus, Cornelius Crucus & Nicolaus Cannius* (hic sexennium una cum Talesio D. Erasmo etiam Amanuensis inseruierat) amicitia familiaritateque arctissime ipsi coniuncti fuerunt, quemadmodum & eius agnatus *Maynardus Mannius*, quem Abbatem Eugmondensem meritissimum nobis Wormetia ediderat. Qui vir sanctimonia insigni, non modo collapsa vetustate Monasterii ædificia restituit; verum etiam extinctum prope inter suos pietatis studium resuscitauit, studiososque omnes miro amore complexus fouit, atque ad honores promouit. Cum huiuscemodi igitur viris florente versatus ætate Quirinus in lege Domini vt plurimum meditabatur, assuetus etiam preces horarias sacerdotum more religiose recitare. Lambertus miseris oppressisque consulere quam optime quidem, sed vt nullius fouere lites, ita à recipiendis muneribus omnino abstinere. Contra Talesius negotiis amicorum intentus esse, suamque illis minime denegare operam: præterea dona quoque nõ difficulter admittere. Vnde & apud celebrem parsimonia gentem sibi inuidiam parasse à plerisque creditur. Quam auctam ferunt, *quando sano salubrique plane consilio forum pistorum ad ripam Sparæ amnis transferre conaretur, resistentibus palam ipsius captu stolida superbia viro quodam magnate, & plerisque popularibus non sine seditionis metu. Addo periculosum in Republ. quicquam nouare, cum consuetudinis mutatio animos ciuium semper nouitate perturbet.* Cæterum contempsit facile inuidiam vir prudens talem, haudquaquam auram captare popularem assuetus. Potuerat namque & scribendo sibi apud posteros nomen comparasse, quod ex literis familiaribus satis perspeximus. Quandoquidem illæ licet ex tempore nullaque cura conscriptæ: multa sua tamen elegantia Erasmi discipulum omnino redolerent. Sed nihil ab ipso editum fuisse palam omnibus est. Quamquam audio eum olim familiaria D. Erasmi colloquia satis accurate repurgasse, sublatis iis, quæ piorum aures offenderent, aut quæ magis auctor se vlciscendi causa, quam docendi alios, illis immiscuerat. Liber approbatus à Theologis Louaniensibus ab Henrico Talesio, Quirini filio Curione Sparevvondano asseruatur.

Henr. Glar.
Beat. Rhen.
Gilbert. Cognatus.
Car. Vtenh.
Franc. Dilf.
Alardus Amstelrod.
Corn. Crucus
Nicol. Cann.
Maynardus Mannius.

At.

At vero cum Symbolo etiam cunctis pacem inquirendam esse suaderet Talesius,& multum sollicite Rosenueldus, Innocentem ne quis condemnaret, admoneret; ambo & teterrimo & atrocissimo latrocinio irretiti fuerunt, atque etiam tanquam sacræ victimæ è caula gregis Domini ad lanienam productæ. Postquam enim Frisia Occidentalis pyratarum tyrannidi sese iam vltro subiecerat, isque rerum status apud Caninefates esset, vt ad bellum ac defectionem, spreto saniore paucorum consilio, omnes spectarent, virtutisque summum opus crederetur illinc fugisse. Quirinus, qui se tumultui subduceret, Coloniam veterem studiorum sedem cogitabat: Nouiomagumque Gelriæ ad Vahalem vrbem peruenerat, cum imbecillitatis motus, & inclinatæ in deterius principia valetudinis sentiret. Quamobrem secundo amne Vltraiectum vectus hisce verbis à Maximiliano Bossunii Comite ibidem excipitur: Tene Rempub. deserere, qui vel vnus res perditas deploratasque posse restituere videris? Exquirit operam tuam vel nunc potissimum Catholica Regia Maiestas, Consul experientissime. Etenim quilibet nautarum vectorumque mari tranquillo gubernare potest: sed vbi sæua fuerit orta tempestas, ac turbato mari rapitur vento nauis, tunc viro gnauo & industrio gubernatore opus est. Quamobrem domum profectus inconditos populi mitiga tumultus, atque prærupto ancipitique periculo patriam eripe. Vrbem iam ergo ingresso Talesio, mox quoque exules VIII. nimirum Calendas Iulii intromittuntur, qui popularibus ac nouarum rerum cupidis stipati Senatum ad dicendum iusiurandum, quo illudentes Regis nomini Aurantio adstringerentur, Albanum Belgii hostem declararent, atque decimationi mercimoniarum se restituros sancte promitterent, compellunt, cuncta hæc omnino plebe probante. Quæ illud adeo more suo facere videbatur. Nam semper in ciuitate, quibus opes nullæ sunt, bonis inuident, malos extollunt, vetera odêre, noua exoptant, odio suarum rerum mutari omnia student, turba atque seditionibus aluntur, quoniam egestas facile habetur sine damno. Forte ob aduersam valetudinem lectulo decumbebat Lambertus, rogatusque vt sacramentum diceret, eius exemplar exhiberi, atque aliquot horarum inducias ad consultandum super eo sibi concedi postulauit. Interea Sacerdote clam vocato, factaque criminum suorum exomologesi, Eucharistiā cū fide ac sūma animi deuotione accepit, & oleo quoq; benedicto corpus suū ritu Christiano vngi curauit. Postero ergo die, cū adessent, quib. illud exequi mandatū fuerat, benigne allocutus eos, ait religione iurisiurandi, quod olim principi, qui secundum DEVM

Opt.

Opt. Max. humano generi summe diligendus colendusque sit, ac ciuitati suæ præstiterit, se etiamnum teneri, nec aliud posse iuramentum dicere. Habere ingentes idcirco se gratias ipsis, quod temporis sibi abunde satis concesserint, quo curare potuerit, ne vacuus hinc Christianis migraret mysteriis. Agant modo in se senem lecto decumbentem, quod optimum ipsis visum fuerit. Deinde cum tali responso eos, quantumlibet dira minantes à se intrepidus dimittit. O pectus generosum, mentemque vere nobilem, & ab omni infidelitate prorsus alienam! O animum cœlestem, ac Constantiam plane angelicam! Non hæc blanditiis vinci, non minis & terroribus superari potuit: digna profecto, quæ eruditorum celebretur Elogiis, quæque laurigerorum passim decantetur vatum hymnis. Post hæc tempora Delphis tumultuatum fuit, præcipuæque ciuitates à Rege desciuêre, Amstelrodamo cum aliquot oppidis pertinaciter in fide remanentibus. Enituit tunc quoque nescia terreri virtus D. Roderici Capati Insubrensis legionis primipili, & memoranda fortitudo eius signiferi Iacobi Felicis. Cum enim Roterodamenses, cæterique Mosæ accolæ iam Regiis parere coacti rei frumentariç penuria laborarent, hi cum delectis trecentis summæ audaciæ veteranis per depressiorem Hollandiæ agrum, qui bituminosus tremit ad ingressus Amstelrodamum contendunt, ibique oneratis sexaginta curribus annona tractu littorali Roterodamum reuertuntur, sæpius ex itinere hostibus profligatis, *Sparedamo, Santvordio*, Cattorumque vico maritimo insuper incensis, atque Ænocapitone pyrata manibus post terga ligatis quinque suorum signa militaria trahente in triumphum quodammodo adducto. Quæ res factiosorum hominum animos valde pupugit, quos acrius quoque ad persequendum Orthodoxos accendebat, quod Insubrensis Legio in Hannoniam ab Albano euocata, Harlemum frustra tentauerit, cum magna strage tectorum pecorumque & hominum pernicie. Quandoquidem primipilaris Centurio cohortes aliquot à Lazaro Mullero ex Canchis (hi ad Visurgum accolunt, nostratisque Planti appellantur) conscriptas ex itinere fugerat, fugaratque, strenuissimi militis officium præstante, qui à Bossuuio missus Hispanis aderat, *Liuino VVeldamo*, Patricio Hagiensi.

Liuin. VVeldanus

Nam circa triginta hostes eum trucidasse narrabat mihi confestim post fugam *Franciscus Valdesius* ordinum ductor, cum non vulgaris ipsi mecum ob bonarum literarum studia intercederet familiaritas. Verum quanquam donaria vasaque argentea in fiscum redacta erant, Consulesque ac plerique Magistratus Harlemi mutati; nondum tamen de religione Catholica omnino propulsanda quicquam aperte prorupit. Aduentu Aurantii III. videlicet

Fran. Valdes. Capitaneus

Nonas

Nonas Decembris monasterium templumque Dominicanorum primo profanatum, ornatuque omni spoliatum fuit. Inde idem in cæteris cænobiis templisque factitatum à *Wigboldo Ripperda* Frisone, qui cum præsidio, quod ex perditissimis Caninefatum ac Batauorum constaret, vrbi præerat. Dum hæc fiunt Zutphania Sicambrorum ciuitas clara ac potens ad fossam Drusianam ab Hispano milite capitur, diripiturque plurimis etiam ædificiis incensis. Cuius rei nuncio perterriti hostes, q̃ præsidiis tenebant oppida, relinquentes Gelria, ditione Transisalana, Frisiaque orientali ac regionibus finitimis discedunt magno pauore. Exercitui ab Albano p̃fectus fuerat Fredericꝰ filius Magister Equitũ. (Commendatorẽ vocant) Calatranæ, qui reb. secundis nimius spreto saniore patris consilio, quo ille Gorcomiũ Batauorum, ꝙ commodius paucioribusque præsidiis, nullo à tergo hoste relicto, commeatus illo ad veherentur, adoriri voluerat, in Caninefates mouere statuit. Expeditionem ineunte hyeme aduersus & arduam, & variis iisque maximis periculis obnoxiam. Itaque Amersfordia benigne in fidem recepta, & Nardeno Goierorum oppidulo, & peruicacem scurrarum aliquot insolentiam non sine extrema sæuitie propemodum deleto, dum Amstelrodamum venit, Harlemenses Senatusconsulto legatos ad illum mittunt *Theodoricum Frisium* Consulem, *Christophorum Scaganum* Senatorem, & qui ciuitati à consiliis orationibusque (Pensionarium vocant) erat *Hadrianum Assendelphium*. Quorũ ambo posteriores cum responsis ad Senatum redeuntes in vincula coniecti fuere à Wigboldo præfecto, qui eos necandos Aurantio mox Delphos transmisit. Ferocior enim factus mænibus se bellum propulsare posse confidebat, quod quatuor Canchorum cohortibus auctus iam esset, quas illo adduxerat *Iacobus Stenbaccus* Neodamo Waterlãdiæ vico, à *Lazaro Mullero* tribuno Caninefatibus auxilio missus. Interea Sparendamo Caninefatum portu expugnato præsidiisque vna cum *Martino Pruysso* centurione trucidatis Harlemum Fredericus petit. Venerat illuc paulo ante cum mandatis ab Aurantio missus, *Philippus Marnicius Aldegondanus*, ex Allobrogibus oriundus, vir ingeniosissime nequam, & publico malo facundus, omnibusque prauis artibus Reipubl. perniciosus, qui conuocatis sagittariorum sodalitis exponit sibi mandatum esse, vt nonnullos Magistratu amoueat, dignitateque priuet Senatoria, non quasi infidos, aut parum tali munere dignos, cum viri alioquin sint honestissimi, sed pro tempore lecto nouo Magistratu Aurantium securitati publicæ ac ciuitatis commodo tantum consulere voluisse. Aliud interea animo versans Nam *Petro Kiesio* exule loco Frisii, qui ad Menapios metu profugerant, in Consulem, aliisque ad alios Magistratus lectis,

VVigb. Ripp.

Theod. Fris.
Christophorus Scaganus.
Adrian. Assendelph.

Iac. Stenbac.
Lazarus Mullerus.
Mart. Pruyss.

Philippus Marnicius. Aldogondan.

Petr. Kiesius.

lectis & nouo insuper creato Senatu, statim qui sententiam de legatis Amstelrodamum ad Fredericum mittendis dixerant, domi custodiis seruandi traduntur. Inter quos præcipui fuerunt Rosenueldus ac Talesius, *Ioannes* quoque *Sureinus* insignis Mathematicus Consulares, & *Ioannes Tinctorius* aliique complures ex Senatu. Cum aduenisset iam ergo exercitus, post displosa frequentius 14. maiora, quæ secum adduxerant, tormenta bellica in crucis D. Ioannis portas, tentata res est, si primo impetu capi vrbs possit. Vbi id parum processit, & copiæ, quas Lummenus ducebat, ad Lastiuiæ montem cæsæ fugatæque essent, obsidione munitionibusque cœpti premi hostes. Erat regio circumcirca vastata, videbaturq; exercitus quasi in solitudine destitutus lassitudinem, frigus, inopiam ad desperationem ferme perferens. Multos exanimauit rigor insolitus niuis, complures cum in excubiis deficientia sternerent corpora vis frigoris ita adstringebat, vt sursum ad surgendum conniti non possent.

Ioh. Sureinus
Ioh. Tinctor.

Accedebat his grauius aliud malum, simultas nimirum inter Fredericum & Belgarum proceres, & obscuriora coniurationis in Hispanum nomen, (ea mortuo Requesenio palam tandem erupit) signa terrorem metumque militum animis incutientia. Interea etiam non cessabatur ab hoste, fiebantque subinde leuia quidem, sed longe acerrima prælia multis hinc inde cadentibus dum aut obsessi eruptionibus frequentibus statiua aggrediuntur, molestique obsidentibus sunt: aut rursum, si cohortes auxiliares, eosque qui annonam per congelatum stagnum rhedis trahisque adueherent, accessu oppidi arcere nituntur. Cum enim in castris propter lutosa, latrociniisque infesta itinera pulueris tormentarii, pilarum ferrearum & cõmeatus penuria summe laboraretur, ad obsessos vsque aditus patebat, donec Bossunius qui naualibus præerat copiis, perrupto ad Cerui domum aggere naues Batauorum stagno expelleret, simulque ab ea vrbis parte compluribus munitionibus, ac classe 50. nauium auxilia commeatumque ciuitate excluderet, crescebat interim in vrbe cum inopia rerum omnium, tum odium quoque aduersus Orthodoxos, in quos & priuatim & publice pro cuiusque libidine sæuire licebat. Præter alios *Bernardus Thybautius* eminentissimi *pictoris Vitriarii Guiliemi*, & summi philosophi ac Medici *Theodorici Tibautiorum* frater glande sclopetoria impune traiicitur à ciue improbo, dum is causatur tardius illum ascendere muros. Hugonem etiam infectorem lintearium, hominem gnarum & industrium, quod liberius locutus, se tam diuturnæ obsidionis tædere, dixerat, crudeliter flagellatum, carceriq; traditum lege lata exulem fecerunt.

Bern. Tybau.
Guilh. Pict. Vitriarius.
Theod. Thybaut. fratres.

Porro externæ opis expectatione destitutis per literas alliga-

tas

tas pedibus columbarum (his namque internuncii per emissarios vrbe exportatis vsi frequenter fuere) significarant Batavi, se munitionibus ad Amstelæ ipsum in hortis claræ Theussorum familiæ (Mermundo loco nomen est) positis exercitum exclusisse commeatu: sed ea spe obsessi quoque decidere, capite *Olivarii Pictoris*, vti tabella affixa indicabat, per muros ab Hispanis proiecto. Fuerat hic stolidæ audaciæ Centurio, multa contra Regem hostilia ausus, & ob montes Hannoniæ Metropolim Ludouico Nassauio proditam ab Albano proscriptus, quem conspectis à longe aliquot fossorum calonumque manipulis metu munitiones relinquentem, & cum suis profugientem insecuta Amsteirodamensis iuuentus, quique sub signis erant ciues trucidarant, mortuumque in castra ad Fridericum transmiserant. Eodem tempore adolescens quidam Antonii Bedelierodii filius in cuniculis propugnaculi, quod ex aduerso Hispanorum, aggerem ab obsessis in modum Lunæ, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere implente, erectum medium erat, deprehensus quasi transfuga accusatur, quandoquidem vulgatum fuerat inter veteren Senatum Hispanosque clam nuncios commeare. Qua occasione cum Consules Senatum conuocassent, decretum fuit de Lamberto & Quirino hypogæo includendis. Carcer est descendenti ex foro via Bartelioria ad dextram situs, eum muniunt vndiq; parietes atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta. In eum locum, quando haud vlla prodessent excusandæ valetudinis verba, lecto surgentes ducuntur VII Idus Maii duabus circiter horis post occasum solis, subsequente illos Vrsula natu maxima Talesii filia, quæ vt animo generosa, ita & corpore casta inter eas cum sorore degebat virgine, quas voto liberas monasticam agentes vitam Begguinas à Diua Beggua, illius instituti principe dictas volunt. *Oliuarius Pictor.*

Ducebatur vero cella vinaria, quę sub æde ciuica habitatur, extractus in hunc quoque carcerē *Hadrianus Gronsuenius* Senatorii ordinis vir plane bonus, cum nobilitate generis, tum satis lauta fortuna ornatus. Hunc ex castris XIII. Calendas Februarii Amstelrodamum per glaciei leuorem (erat enim hyems multo asperrima & diutina) proficiscentem excursione facta ceperant aliquot prædones, cum antea trucidassent *Hadrianum Iustum*, qui ipsi aderat, sacrarum virginum veteris, vt vocant, curiæ apud Alcmariam præfectū, cuius consuetudine mihi paulo ante Vltraiecti frui suauiter per aliquot mēses contigerat. Inclusi ergo tenebroso putidoque huic ergastulo, clarissimi eminentissimiq; viri postridie sacrum Pentecostes diem læti inter se celebrant, illuminante ipsos iustitiæ Sole, Christo, & ignem diuinæ charitatis in cordibus ipsorum accendente Spiritu sancto, *Hadr. Gronsuenius.* *Hadrianus Iustus.*

cto, sic ut odor gratissimus Deo iam essent, exhibentes nimirum illi casta sacrificia atque eximia holocaustomata in immolatione propriæ carnis, & oblatione animarum suarum. Erat porro intra carceris septa hortulus herbis coronariis consitus, floribusq; diuersi generis mire ornatus quem vinctos subinde accedere non difficulter permittebat Commentariensis vxor, quo carceris tædium animo sic excuterent, simulq; liberiore fruerentur cœlo. Hoc vbi resciuere, ægre ferre consules, accersitumq; Commentariensem, verbis obiurgare asperrimis, atq; etiam minabundi interdicere, ne præter ipsum quemquam vlterius carcerem adire sinat, ita vt palam quodammodo appareret tam illustrium virorum captiuitatem priuato magis odio, quam publicæ vindictæ ratione factam. Interea fame per ciuitatem crescente, de censu agendo decretum fuit, *numeratiq; ciues mille octingenti triginta sex, milites ex nostratibus Canchijsq; conscripti mille octingenti quinquaginta sex; ex Gallis, Anglis, Scotis ac Hibernis mille ducentiquindecim.* Imbellis vero turbæ capita quindecim millia octingenta, sexaginta quinq;. Cæterum cum multi hinc inde singulis caderent momentis, plurimique inedia & frigore essent consumpti, in captiuos vtrinque sæuiere erectis in mole extra & in aggere intra mænia patibulis.

Forte intercepti fuerant internuncii aliquot, qui puluere tormentario onusti vrbem petebant. Hos inter, dum ab Hispanis VI. Calendas Iunii suspenduntur, vnus quasi transfuga ex altero pede pendebat, sed prius strangulatus, propterea, quod anteactæ vitæ pœnitentia crimina sua Christiano ritu confessus Sacerdoti fuerat. At obsessi credentes illum etiamnum viuere, displosis eminus sclopetis pendentem traiiciunt. Mox deinde in rabiem ob hanc suorum contumeliosam necem quasi efferatæ cohortes in perniciem Orthodoxorum coniurarunt.

Britanni primo, Galli deinceps concursu ad carcerem facto, vinctos ad pœnam sibi tradi poscebant. Sed cum horum furorem facile represserat *Theodoriçi Bontii* Commentariensis blandior oratio, prætoriana cohors, magna ex parte etiam sanguinariis ciuibus, qui omnia nouare cupiebant, permistis, ergastuli fores effringens, clarissimos innocentissimosq; homines verberibus ac contumeliis affectos ad infame ac turpissimum supplicium trahebat. Dubia lux erat, stabantq; præ ædium foribus mœsti Caninefates, recordantes, quos paulo ante consules habuissent, eos ægrotantes, sacroq; chæromate vnctos, nunc cædi alapis, duciq; furcam. Incedebat Rosenfeldus erectus, & staturæ proceritate ac longævæ ætatis venerandа canicie (vix erat enim octoginta quatuor annos) conspicuus: eratq; iustitia cingulum lumborum, & fides cinctorium renum eius. Talesius

Theod. Bont.

autem

autem longanimis atque mansuetus, canaq; barba venerabilis, terram cernuus intuebatur quidem, sed mente ad cœlestia anhelabat. Hos pone Quirini filia, aliique longo sequebantur ordine. Ad aggerem cum iam ventum esset, conspicatus Lambertus adstantes præfectos, Quid hòcce rei, inquit, est? siccine ne accusatos vllius quidem criminis noctu rapi ad pœnam? si vindicari libet, intententur delicta, reique audiantur, & sic vel innocentes quoque damnemur. Ad quem conuersus Talesius: Quid damni Christianis est, ait, huic seculo nequam quolibet tempore & quoque pacto abstrahi? Deinde furcam aspiciens: Quid extimescimus ad lignum? Etenim si gloriæ Dominum crucifixerunt, quid nobis eius seruis aliud expectandum restat, cum non sit maior seruus Domino suo? Moram vlterius trahentem Lambertum, & preces puras ad DEVM Optim. Max. fundentem scalas ascendere cogunt, hastilium spiculis identidem latera eius fodientes, sicque excutientem ipsum scalis tandem pestilentissimo hiberno milite (infandum) publica ciuitatis vox infami modo constricta periit, cum nemo salutem eius defendisset, qui per quinquaginta septem annos publicam salutem defenderat, Inde consuli Quirino gulam ex furca fregere. Cum per omnem ætatem, vt ingenio florentissimus, ita & vita integerrimus ac proposito sanctissimus fuisset, tantis denique etiam adornatus virtutibus, quantas perfecta, & natura & industria mortalis conditio recipit.

Eodem quoque modo de Hadriano Claronenio Senatore & Hugone ciue honesti nominis supplicium sumptum est. Præterea de Germanis militibus tribus & adolescente quodam Lugdunensi. Parum visum ipsis in viros sæuiisse, in sexum muliebre erubescenda etiam perpetrauerunt. *Vrsulam* Consulis Talesii filiam, quod excelso animo Caluinianam aspernaretur doctrinam, eodem tempore in fossa Balieuessana mersere, lapidibus obruentes. Ter emergere ac in terram ascendere conatam, ter ascensu prohibuerunt, donec tandem hasta transfossa animam, quam vario ac multiplici virgo virtutum mundo habebat ornatam Christo Sponso in odorem obtulit suauissimum. Sed ne Vrsulæ deesset comes, mulierem Tornacensem, quæ à Merniis virum secuta, ex excursione illa memorabili, cum obsessi Germanorum castra aggressi octo militaria signa in vrbem reportarunt, capta fuerat, eodem supplicii genere interemerunt. Quin etiam ut tam solenni tot eximiarum victimarum sacrificio adesset quoque Sacerdos, *Franciscum Iacobi Rembrandi* filium moribus inculpatissimis Presbyterum lecto euocatum, & nihil sinistri suspicantem, indicta causa mox eodem ex patibulo, quo alios suspendere. Tumultuatum vero fœdum in modum

Vrsula Talesii filia.

Franciscus Rembrandus.

est per noctem, conquisitique ad pœnam passim Orthodoxi latitantes, quorum metus, lachrymas, suspiria ac gemitus haud facile fando quis explicauerit. Maxime autem cum in vincula coniecti essent præcipui ciuitatis Sacerdotes *Gaspar Petri filius, Martinus Florentius, Petrus Ballingus & Reinerus Rufus.* Postridie cum iam resederat impetus ille animorum, ardorque plane Panicus, silentium subito exortum, & tanta cogitatio quidnam egissent: quodque furor plus valuisset, quam ratio, plerosque maxime pœnitebat, Quamobrem subtrahi oculis acerba funera curant.

Gasp. Petr. F. Martin Flor. Petr. Balling. Rein. Rfus.

Permissum itaque absque apparatu funebri Lambertum ad Altare D. Nicolao sacrum apud vxorem: Quirinum vero cum filia sub organis Pneumaticis in patruo sepulchro, alios item aliis in locis humari. Post hæc omnia in peius ruere. Nam & ædes ciuium spoliatæ, & duæ insignes bibliothecæ fuere direptæ. Quorum vna Græce Latineque doctissimi Theologi *Hieronymi Vairlenij*, qui ipsus latebat, erat: altera ad D. Iohannis.

Hier. Vairl.

Deinde mox ad vltimum inopiæ adducti obsessi, pelles bubus, equisque detractos, vbi fecunda mollissent aqua, mandere inceperunt, nec canibus aut felibus alioue animali abstinuerunt. Omne etiam herbarum radicumque genus terra eruerunt. Ferunt humanam voratam & carnem, Mariamque alteram Talesii filiam viduam, vt ætate integram, ita corpore solido ac succi pleno ægre famelicis subtractam. Cum ab hospite milite in frontem imbricis fragmine icta, vitam apud matrem quam honestissime egerat, immatura morte finisset V. Idus Iulii, quo tempore & æditui summi templi *Ioannis* Nicolai *Ballingi* vxor miserrime trucidata fuit, multique fame perierunt. Tentata proinde, eruptione facta, sæpius fuga. Verum omni potissimum spe fuerunt frustrati, cum Guilielmum Badenburgium cæsum atque Batauorum copias, quæ auxilio ab Aurantio cum annona erant missæ, internecione deletas esse intelligerent. Commeauant frequenter internuncii, qui de dedenda egerant ciuitate, sed *Othonis Comitis Ouersteinii* opera potissimum factum, vt ea III. Idus Iulii anno à Christo nato CIↃ. IↃ. LXXIII. arbitrio *Frederici Albani* eradicetur. Pacta tamē imbellis ætatis sexusque salus, & ciuium fortunæ quoque ducentis quadraginta millibus Caroleis redemptæ. Sunt qui numerauere mensibus plus minus septem, quibus vrbs obsessa fuerat, tormenta bellica maiora decies millies, quadringenties ac bis in muros portasque fuisse exonerata. Capta ciuitate Amstelrodamo venere in castra à Senatu missi ornatissimi viri Sibrandus *Occo Pompeij filius & Albertus Marcus* ambo consulares, vt pro Harlemensibus vicinis apud Fridericum intercederent. Eodem die *Hibernus ille Lumius* nomine

Ioh. Balling.

Otho Ouerst.

Fred. Alban.

Occo Pomp. Alb. Marc.

mine, qui crudeli modo carnificem in Christi Martyres egerat, ex eodem patibulo suspenditur. Hunc propexo ac rutilante crine, quem barbaro voto aluisse dicebatur spectatoribus horrorem incutientem apud aggerem pendere conspeximus.

Postero die *VVigboldus Ripperda* cum legato suo gladio percussi, & Steinbacci Ecclesiastes in foro suspensus. Landeslotus Brederodius nothus, & Iohannes Duuenvoordius, Quæstor ditionis Warnensis, cum Rosonio centurione quoque cæsi. Mox de militibus gregariis supplicium sumptum: pars in stagno mersa, multi suspensi, alii capite obtruncati. Numerum mille octingentos excessisse ferunt, quibus omnibus prædictum fuerat, propterea seuerius in illos animaduerti, quod in viros longe clarissimos sine causa tam atrociter sæuierint. Quingentis circiter Canchis, qui sub Stenbacco meruerant, data venia: quod Ædem Apostolorum Petri & Pauli inuiolatam conseruassent. Sed hi magna ex parte, licet non sine viat co dimissi contra pactum iureiurando etiam confirmatum, continuo ad hostes transiere. Similiter & ex Senatu nouo ac perniciosis ciuibus feceque popularium complures, cum delicta fœda, infandaque crimina ipsis inaudita quadam clementia condonasset Albanus, Delphes statim ad Aurantium perfugerunt, tumultuantesque ingressi D. Agathæ cœnobium, in quo is tunc hospitabatur, vniuersa fere supellectili illud spoliauerũt. At quamuis plerisque nimium indulsisse Harlemensibus videretur Albanus: non tamen DEI Opt Max. iudicia effugisse impune creduntur: quandoquidem varia postea calamitate ciuitas affecta fuerit. Nam seditiosas ob stipendii fidem minus seruatam Hispanorum legiones sustinere, & Germanorum Galloiumque præsidia alere coacta tandem etiam plus tertia sui parte conflagrauit, atque ad eam deuenit solitudinem, vt in ipsis ruinis postmodum admirabundus retia rara, quibus Gallinagines irretirentur, tendi cum summo animi dolore conspexerim. Maiora procul dubio subitura quoque mala, nisi tot sanctissimi Martyres, qui & intra & extra muros pro cana sacræ Romanæ Ecclesiæ fide fortiter occubuerunt, continuo pro salute eius intercederent. Inter quos Lambertus cum Quirino suo non aliter atque Sol & Luna inter cætera profulgent astra. Franciscus autem Hadrianus, Hugo & Vrsula vna cum sorore Maria haud secus atque stellæ eæ, quas Græca voce πλανήτας quasi errones vocamus, etiam enitere conspiciuntur. Qui docti fuerint, ait scriptura, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Non ego sane sic septem illa aurea Ecclesiæ candelabra olim luxisse crediderim, quemadmodum si magnanimi Heroes &

testes fidei Orthodoxæ multo illustrissimi nunc septiforme lumen pastum lætitiæ oleo, longe lateque, qua Religio viget Christiana, effundunt. Quos S. sanctus sapientia, intellectu, consilio, fortitudine, scientia, pietate, timoreque Domini repleuit. Porro in septenatio hoc sanctorum Martyrum numero, qui ex compari & pari, nimirum ternione, quaternioneque constat, re ipsa comperimus apud DEVM non esse respectum personarum, sed in omni ordinum, omnique vitæ genere, quisquis timet ipsum, & amplectitur iustitiam, hunc acceptum esse illi. In *Francisco* namque Sacerdotum, in *Lamberto* togatorum, in *Hadriano* nobilium seu cinctorum. & in *Hugone* Plebeiorum ordines non carere *IESV CHRISTI* Martyribus intelligimus. In *Quirino* veró pungentes matrimonii rosas, in *Vrsula* candida incomptæ virginitatis lilia, in *Maria* pullas lugentium viduarum violas etiam suas proferre nunc Martyres cernimus. In his fides, Spes, Charitas: in illis Prudentia, Iustitia, Fortitudo ac temperantia potissimum effulsere. Non igitur O Caninefates hos lamentis lachrymisque tanquam extinctos (viuunt enim vigentque cum Christo) prosequi decet, sed quotiescunque occurret memoria illorum, veluti ad patronos & intercessores, ipsos sedulo cum castis precibus accedere satagite. Rogati namque orabunt Dominum fideliter pro populo & ciuitate vestra.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER II.

Martyrium Eylardi VVaterlandi & Dauidis Leonardi F.

PRÆCEPTOR noster Petrus Nannius V. C. quem cum laude & summo plausu studiosorum in Buslidiano collegio Louanii T Lucretium Carum & Ciceronem de Legibus diserte prælegentem audiuimus, cum apud Hollandos suos subinde liberius nugaretur Alcmariam suam miris extollere laudibus. Quod oppidum olim locum castris metiendis oportunum Hollandiæ Principibus, contra Frisios minores belligerantibus fuisse, & ex reliquiis deletæ Veronæ ciuitatis ab Iohanne Hannonio anno cIↃ.CCC.III. exstructum fuisse asserebat. Exhibuit vero nobis & hæc vrbs inter alios inclytos Martyres etiam *Eylardum Waterlandum* & *Dauidem Leonardi* Filium. Namque cum Harlemo iam

Eylard. VVaterlandus. Dauid Leonardi F.

iam in potestatem Regis sui redacto frustra tentata esset XII. Kalendas Septembris, rursum ab exercitu Regio arcte obsideri cœpit. Præerat porro præsidio, quod quatuor signorum Honacastello Eugmondensi defendendæ vrbi aduenerat, *Iacobus Mulhemus Flander*, cui ab Asello pisce Cabellano cognomen erat, vir ingenio truci & amaro in Orthodoxos animo. Hic quando inter ipsum militumque præfectos ac primores ciuitatis sancte conuenerat, ne cum exercitus Regii Imperatore Friderico Toletano vllo paciscerentur modo, omne studium omnemque operam oppido muniendo impendit. Cumque ergo apud propugnacula fossoribus operisque adesset sedulo, D. Dauidem Leonardi F. nepotemque *Conradi Olenii* Hagani decempedatoris agrorum quondam apud Batauos longe æquissimi haud procul inde obambulantem in vincula coniici iubet, Idcirco quod sacrificum eum esse vicinus indicasset, & quod liberiore lingua aliquando in Hæreticos vsus fuisse narraretur. Neque profuit iuueni, ciuem fuisse bonum ac commodum, patremque eius ludendis pneumaticis sacræ Ædis Organis complures annos honori diuino, publicæque delectationi digne inseruiisse. Eodem die Nonis nimirum Septembris Eylardus Waterlandus Guilielmi F. Harlemensis, cum annum iam ferme arctiori loco apud pistorem latuisset, indicio mulierculæ proditus vna cum hospite suo, vniuersaque familia teterrimo carceri traditur, vir numeris omnibus absolutissimus, quique supra omnem inuidiæ aleam positus videretur. Nam & præclara stirpe ortum & excelsæ staturæ proceritate, honestiorisque oris grauitate conspicuum, fides, vitæque integritas simul & multa doctrina eximie commendabant. Quibus accedebat erudita quoque morum comitas, ingenuusque candor, & grata Caninefatibus Frisiisque frugalitas, ob quam etiam in re lauta atq; bene aucta (summum id isti ducunt) versari credebatur. Quę quidē illis opinio maxime inde augebatur, quod præter oblationes donaque fidelis populi honorarium ducentorum Carolæorum annuatim ei ex ærario ciuitatis numeraretur. Hac enim quasi ordinaria pensitatione promissa Velseno, pagus est in Caninefatibus Martyrio sanctissimi Engelmundi antiquitus celebris, vbi & Eylardus aliquot annos Ecclesiæ digne præfuit. Alcmariam eum pellexerat, vnicum illud totius Hollandiæ Australis ornamentum *Guilielmus Lindanus Dordracenus*, Rurcmundensium Episcopus multo dignissimus, dum ægrotantis Antistitis Harlemensis Nicolai Monaterrani nimia fideliter summaque cum vigilantia obit. Mouerat namque ille quendam ex sacerdotum primoribus supina negligentia, seu potius auaritia detestabili aliquot prauos & hæreseos virus occultantes viros ad huius Ecclesiæ gubernacula non

Conrad. Olen.

ita dudum admonuisse, qui cum multitudinis munirentur fauore, commoti inani gloria intrepide contagiosa effudere venena, atque ciuitatem paulatim multiplici hæresi inficere perrexerunt. Cui malo indies longius lat usque serpenti hunc vnum vt opponeret, maxime idoneum existimauit vir ingenio sagaci & singulari quadam prudentia præditus.

Erat etenim Eilardus non solum diuinæ Theologiæ, sed & sacrarum legum scientia atque prudentia Iuris ciuilis inprimis clarus. Nam & Lyta Iuris Louanii declaratus titulo à Baccis lauri ex more sumpto honestatur, priusquam studiorum rationem omnem ad sacrarum literarum cognitionem conferret; Porro cum sedulo huic Alcmarianæ iam præesset Ecclesiæ, perspiceretque omne auxilium ad tollendas hæreses à Senatu sibi denegari, neque easdem moderatis remediis corrigi facile posse: Atticum Constantinopolitanum olim Episcopum imitatur, cum prius Hæreticos terrere tentasset, statim se illis mansuetum ac facilem declarauit. Quin cum & Maximilianus Bossuuius Hollandiæ præfectus superioribus annis asperius in Senatum ciuesque inquireret, propterea, quod excluso præsidio, quod illo miserat, mensores, qui diuersoria militi intra oppidum designabant, ad pœnam quæsiuissent complures ex plebe. Eylardus cum fratrum minorum moderatore, Daniele Arendoncio, in genua procumbentes non segniter pro ciuitate apud illum intercessere, oportunissimeque captato tempore offensionum memoriam ex animo illius deterserunt. Quam lenitudinem animi, facilitatemque tanti viri nonnulli æmuli atque obtrectatores vitio vertere, asserentes eum opinionem illam ex D. Erasmi Roterodami (quoniam nominis huius studiosior credebatur) scriptis hausisse, quod hæretici scilicet gladiis & mortibus è medio tollendi non sint, ne simul & boni occidantur, sed potius tolerandi, si forte resipiscant. In illam quippe sententiam parabolam de zizaniis tritico permixtis, quæ apud Matth. 13. legitur, interpretari stylo liberiori comperitur Erasmus, Chrysostomum ibidem haud satis sincere secutus. Fuerat sane & eiusdem quondam opinionis clarissimum illud Ecclesiæ occidentalis lumen beatus Augustinus, sed libenter ab eadem recessit, non tam contradicentium verbis (ut aperte Epistola 48 scribit,) quam demonstrantium superatus exemplis. Cæterum quanquam propter hæc popularibus gratior haberi crederetur Eylardus, atque etiam initio persecutionis huius fugientem Harlemo magnificis promissis euocarant Consules: tamen cum coma intonsa, incultaq; barba horridus teterrimo detinetur carcere, vix bonorum secretæ indignationes exaudiebantur, tantum abest, ut ad publicam querimoniam res excesserit. Interea necquicquam oppugnatur oppidum,

oppidum, cogiturque Fredericus ob perruptos aggeres, fœdasq; tempestates & continuos imbres soluere obsidionem, pagis villisque circumcirca incensis. Porro exercitu ad hybernandum Francisco Valdesio duce in Batauos translato, vbi & *Henricus Pighius* accensus Hagiensis clarissimorum Pighiæ gentis virorum Alberti ex fratre nepos, Stephanique frater, dum incautius agmen præcedit, glande sclopetario à prædone traiicitur. Alcmariani post diuersas calamitates ab emendatioris vitæ proposito etiamnum alieni ad Eylardum vexandum se conuertunt. Henr. Pighius

Accedunt enim eum frequenter Caluinianæ hæreseos sectatores, varias de rebus sacris disputationes prophanis verborum iurgiis agitantes, quo eum à fide rectè sententium ad suam perfidiam pellicerent. Verum perstitit ille firmiter magnoq; cum robore animi in semel recepta religione, Spiritu sancto videlicet ipsi tempestiue suggerente, quæ improbis responderet. Cum itaque neque differendo, neq; blandiciis vllisve promissis quicquam se proficere sentiunt illi, flagrantes ira, cui impotens est gens, apud præsidii præfectum Cabollaum atque *Guilielmum Sonnebergum*, eius vicarium grauiter virum accusant, asserentes magni suæ Ecclesiæ referre, si talis è medio tollatur, difficile enim aliter sua firmari posse dogmata, quando æquis iniquisque persuasum sit, tantum eruditione virum neminem vsquam iis in locis inueniri. Assensere libenter ipsorum precibus & Præfectus & Sonnebergus, quod ingenio etiam essent crudeli & sanguinario, & præcipue Christi Sacerdotes degeneri odio persequerentur. Sed prius hominem, quem egregie nummatum audierant, emungere argento statuunt. Quamobrem extractum carcere ad ædes præfecti reum capitalium duci mandant, vbi impunitate vitæq; salute proposita sanctè promittunt, se cũ dimissuros, si modo trecentos Carolæos lytri nomine ex pacto sibi addictos recipiant. Iam ducentos numerauerat Eylardus, reliquos, qui deerant, Harlemo sibi transmittendos expectans, atque in spem certam dimissionis erectus liberalius cœnauerat, cum subito concubia nocte, hora nimirũ circiter secunda dormientis lectum adit rerum capitalium præfectus, atque ambobus somno excitatis (cubabat enim Dauid quoque eodem in conclaui) supremam ipsis vitæ noctem superesse denunciat, vtque vltimæ necessitati se præparent admonet. Ad quas voces cum socium consternatum, misereq; suspirantem, & de fato suo cum lachrymis conquerentem vidisset Waterlandius, eximie illum consolatur, atque suauissima philosophiæ Christianæ dogmata, de animorum immortalitate, gloriosaque sanctorum corporum resurrectione inculcans docet; pulcherrimum esse viro Christiano hunc Spiritum, quo viuimus, pro Dei Opt. Max. Guilielmus Sonnebergus

gloria, proque ipsius sanctissima religione profundere. Vitæ enim huius breuem esse cursum, gloriæ vero sempiternum.

Cumque omnibus sit definita mors, optandum, vt vita, quæ necessitati debeatur; Deo potius cũ æterni nominis decore donata, quam ignominiose reseruata videatur naturæ. Nos hic namque manentem non habere ciuitatem, sed futuram inquirendam, & per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum Dei: quodque non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Scientes quoniam, sicut socii passionum sumus, sic erimus & gloriæ. Deinde plures enumerat veros Dei Martyres, quos antiquitus sancta veneratur colitque Ecclesia. Horum exemplo Martyrium forti constantique animo expetendum esse demonstrat. Quin & vt calamitosi huius æui martyres aliquot, inquit, tibi non ignotos referam, tertius iam agitur annus, quando pyratæ Caluinistæ leuibus nauigiis prædabundi hãc Hollandiæ oram vastant, atq; Scorelii proximo Caninefatum pago D. Guilielmum Montanum Isbrandi filium è lecto nudum sublustri nocte fugientem comprehendunt. Papæ! quantis illum contumeliis, quantis affecere tormentis! Post sanguinem etiam ferreis vinculis abunde pollicibus expressum, vt fidem Orthodoxam violaret, eum inducere non potuerunt. Putabat enim secum belle agi dummodo honorẽ sacerdotii Martyrii palma decoraturus esset. Quapropter cane venatico inter ipsos venundatum in proximis sabuletis III. Nonas Februarii quasi victimam immolarunt. Præcipit forte inquies, antiqua lex, ne precium canis offeratur in domo Domini: at hæc nouæ legis hostia coram Deo nostro odoris fuit suauissimi. Quid & de vicinis eius optimis viris dicam? quorum vnum *Gosvvinus VValingus* nomine eodem in lecto confoditur, alius, qui agri Zypani, antequam is inundaretur, prætor fuerat, ad Flenum vsque nauigio vectus, maloq; alligatus ardenti lardo sclopis emisso misere exustulatur. Tertius vero ex squallore pedoreque nauis interiit. Nimis longum foret commemorare, quomodo Franciscanorum præfectus Arendoncius cum suis fratribus Enchusiæ suspensi fuerint Et alioquin notissima tibi est historia.

Gosvvinus VValingus.

Quamobrem illorum, quæso, vestigia secutus esto fidelis vsque ad mortem, & dabit tibi coronam vitæ Iesus Christus, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum & Princeps Regum terræ: qui diligit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos Regnum & Sacerdotes Deo & Patri suo, ipsi gloria & Imperium in secula seculorum. Hunc igitur in modum sermocinando certa spe obfirmato Dauide forte conspicit ancillam domesticam, quæ cum fide paucis hisce diebus ipsi inseruierat,

rat, cui annulum aureum clam vesti extractum, ne ad prædam satellitibus raperetur, donat. Hocce munusculo quasi officium remunerans.

Dum hæc geruntur, rursum adsunt Caluiniani disceptationes varias, perfidiæq; suæ sermones diuersos ferentes, quibus Eylardus: Non est, inquit, nunc tempus terendum vestris ociosis, nihilq; nobis profuturis disputatiunculis, cum potius instanti nos præparare morti æquum sit. Vix dum hæc fuerat locutus, cum arreptum vna cum Dauide ad locum ciuitatis celeberrimum pontem nimirum lapideum, qui via lata templum recta aspicit, ducunt satellites, vbi patibulum cernens erectũ, nullosque adesse ciues conspicatus, voce in altum elevata: Adeste clamat, populares, succurrite misero, subuenite inopi. Siccine ab ouibus pastorem deseris? Præpositum à Subditis relinqui? Siccine inauditum, nulloq; crimine condemnatum media in ciuitate crudeliter trucidari decet? Ergone vllus quidem pro Sacerdote, vel vnico verbulo intercedet illo, qui toties pro vniversa plebe apud DEVM & homines intercesserit? Quid me Harlemo reducem voluistis, an vt hoc spectaculo tam immani oculos pasceretis vestros? Ad huiusmodi igitur miserabiles viri voces, nullus ciuium domo sua prodiit, præter vnicam mulierem, quæ relicto pistrino viriliter sane in publicum procurrit, digna atque indigna relatu vociferans. Dum hæc fiũt cunctantem Eylardum in altum extollere, præparato ad hoc crassiore fune, conantur sacrilegi. Quibus ille, desistite, ait, jam jam enim, vbi paucis Deo animam commendatus fuero, quæ restant, mihi facienda, strenue sum executurus. Moxq; scalas recitando vernaculo idiomate Psalmum XXX. Dauidicum, subiens laqueoq; collum constrictus *infami patibulo à Spiculatore deiicitur*, atque Christo Domino debitum reddens Spiritum immortalem & gloriosam vitam hac lubrica fragiliq; commutauit III. Idus Decembris summo mane, hora nimirum sexta, anno à nato Christo cIↃ.IↃ.LXXIII. cum nondum quadragesimum quartum ætatis annum excessisset. Statim quoq; eodem supplicii genere dilectus Deo Dauid necatus est. Sub vesperam demissa patibulo sanctorum cadauera per viam latam recta ad cæmiterium suum templi trusatili vehiculo à baiulis publicis subuectantur, vbi vestibus spoliata vsque jacuere, donec tandem in pratis herbidis, Austrum versus, loco videlicet, vbi nocentes sepeliri solent, effossa scrobe simul humata fuerunt, illudentibus ipsorum nuditati pueris, atque corpora semisepulta multo rudere cænoq; contumeliose fœdumque in modum onerantibus. Sed nec obfuit sanctis Christi Martyribus aut membrorũ nuditas, aut sepulchri vilitas. Cum animæ ipsorum, quibus

datæ sunt singulæ stolæ albæ ex veritate, fide & iustitia, clament voce magna subtus altare dicentes: Vsquequo Domine (sanctus & verax) non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? Erit profecto, erit illud tempus, & illucescet aliquando dies ille, cum subactis fidei hostibus, & pace Orthodoxis reddita, altare beatis quoque Martyrum ossibus debitam quietem ritu vetusto præstabit. Altare, inquam, in quo Deo sacrificium celebrabitur, in quo Dominus Sacerdos erit, super quod corpus Christi offeretur, & sanguis eius pro peccatoribus effundetur. Vbi Mors Domini quotidie annunciabitur, sicut ipse ait: Quotiescunq; hæc feceritis, mortem meam annunciabitis, donec veniam. Merito quippe, qui propter Christi nomen mortui fuerint, sub Sacramenti eius mysterio in pace quiescent. Porro nobilitata nuper fuerat Alcmaria ob duos vndecunque doctissimos suos ciues *Gerardum Bastium & Petrum Nannium*, quorum ille:

Gerard. Bastius.
Petr. Nann.

Batauam inuentam literas docens bonas
Bonosq; mores copulans cum literis
(Alardus vt noster cecinit) Hollandiæ
Phrysiaq; primus intulit Græcanica
Totos dies, totas item hac noctes crepans.

Hic vero cum Louanii in collegio Buslidiano Latinas profiteretur literas, nihil arcani in monumentis Græcorum contineri, quod ipsum, licet sub Hollandico æthere natum, latere potuerit, manifesto ostendit. Dum post complures summos Poetas, Oratores, Historicos, Philosophos atque Theologos Catholicæ Ecclesiæ quondam columen, diuinum nimirum Athanasium, Alexandrinum etiam Latio donauerit. At quanto magis ciuitatem eam nobilitent ambo hi sacratissimi Christi Sacerdotes, atque Martyres inuictissimi, qui vt in sancte atque innocenter quondam Deo summo hostias immolabant: ita sanctæ & innocentes victimæ, holocaustomataque grata Christo ac Deo ibidem effecti sunt? Gloriari quoque solet, quæ in vicinia est Eugmonda, ab augusto Portus ostio olim, vt volunt, sic dicta; Cum quod ex Britannia illic appulsus D. Clemens Willibrordus primo nostram gentem extincta superstitione, ad fidem Christianam conuertens religione munda imbuerit, pagumque ipsum, pauculis literis immutatis Hecmundam appellauerit: tum quod eius Archileuitæ Christique confessoris inclyti Adalberti Deirorum Regis in Anglia filii cineres ossaque, in regali plane monasterio, à Theodorico Secundo Hollandiæ Principe ibidem ex lapide restaurato vsque religiose conseruarentur. Sed quando potius Alcmariam gloriari æquum est, vbi S. Eylardus, quæ pastor Christi gregem docuit, morte sua confirma-

firmauit. Vbique eius Sacerdos Dauid dedit in celebrationibus decus, & ornauit ciuitatem vsque ad consummationem vitæ. Vterque cum leonibus lusit, quasi cum agnis, & in vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium. In omni ore quasi mel indulcabitur ipsorum memoria, & vt Musica, cuius & ambo periti fuêre, in conuiuio vini.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER III.

Martyrium D. Huberti Delphi.

Ex relatione D. Francisci Valdesii Legati Exercitus in Hollandia & variis literis amicorum: præcipue Michaelis Endij Delphis Sacellani Valdesii.

A Vase illo electionis gentiumque Apostolo D. Paulo edocti sumus, quod his, qui diligunt Devm omnia simul adiumento sunt in bonum: his nimirum, qui secundum propositum vocati sunt sancti, quos etiam pater cælestis præsciuit & prædestinauit conformes fieri imagini filii sui.

Quod quidem neque volentis, neque currentis esse libenter sane confitemur, sed potius miserentis Dei, qui in multa patientia sustinet vasa iræ apparata in interitum, ut ostendat diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Alioquin quis vnquam crediderit *Hubertum* hunc nostrum *Hadriani filium*, Delphis ciuitate quondam tam religiose inter suos ciues ob fidei Orthodoxæ professionem Martyrii corona ornari potuisse. *Hubertus Adriani.* Præsertim cum sæuiente hac dirissimæ persecutionis tempestate, non solum de vna ciuitate in aliam anxius transfugerit, sed etiam quod Roterodamo cum Insubrensis Legionis milite discessurus, quando abiecta Magistratus obedientia, omnia in peius apud Delphenses ruere cerneret, Musium Taphæum cæterosque amicos, uti fugæ socii esse vellent, misso nuncio sedulo hortatus sit. Huius ergo Martyrium, quantum diligenter interrogando cognoscere atque intelligere potui, eo libentius *Hadriano Terlinga* apud te cum fide commemoraturus sum, quod iam olim utrique nostrum ipse multa familiaritate notissimus fuerit. Nam multo ante tempore, quam sacris initiaretur, atque inter

inter eos sacerdotes, qui Teutonicæ militiæ nomen dedere, Vltraiecti adscriptus esset, ædituus sacrorum in D. Hippolyti Delphis fuerat. Quin etiam cum annis ab hinc ferme octo apud Lyram pagum in Batauis quinque milliaribus à Delphis distantē templi curionem ageret, atque ibidem summa dexteritate Præcepta atque hortationes ad vitam modeste pieque agendam sedulo auribus rusticorum inculcaret, sæpiuscule hominem inuisere gestiebam, cum otiandi causa ad prædia, quæ socero mihique illic erant, subinde me confero. Postquā igitur Christophorus Bauarus Friderici Palatini filius una cum Ludouico ac Henrico Nassouiis fratribus ad Mocam, Sicambrorum inter Vahalim Mosamque pagum cæsi, omnisque eorum exercitus esset deletus, atque Antverpiani quater centena aureorum millia tumultuanti Hispano Militi, ob clandestina cum hoste consilia inita numerarant: Ludouicus Requesenius, qui Belgii præfectus Albano successerat, in Batauos exercitum secundario mittit Francisco Valdesio Duce. Qui ad Alpheni castra ingenti militum alacritate, trucidatis quinq; cohortibus Britannorum, quæ munitiones reliquerant, & quod aliæ quinque Valcenburgi sese iam dedidissent: Lugdunum ac Delphos Batauorum ciuitates vetere fortuna opulentas obsidione operibusque aggressus est. Sed quia nō satis re pecuniaria apparatuque bellico instructus erat, nec tam validæ urbes sine tormentis machinisque capi poterant, longum magis, quam acre bellum gerebatur. In iis statiuis, quæ à Caninefatibus ad Mosæ ostium vsque erant, unicuique libere per agrum Batauum commeare licebat.

Quo etiam, vt oues suas pastor inuiseret, cum aliis Sacerdotibus Hubertus profectus, illico pestilentia corripitur. Erat quippe commune illud malum tam intra vrbes, quam in agro castrisque, cum intoleranda vis æstus tempore autumni & locis natura grauibus omnium ferme corpora inflammaret ac inficeret. Et primo quidem temporis locique vitio & ægri erant & moriebantur. Postea vero curatio ipsa & contactus ægrorum vulgabant morbum, vt aut neglecti desertique qui incidissent, morerentur, aut assidentes curantesque eadem vi morbi correptos secum traheret, quotidianaque funera & mors ob omnium oculos esset, & vndique dies noctesque ploratus audirentur. Qui sane cum vtrorumque animos facile auertere à belli consiliis potuissent: haud tamen ab agendis prædis hinc inde abstinuēre. Iam vtcumque conualuerat Hubertus, cum Iohannes Boschius de nocte Delphis, cum prædonum manipulo egressus cubantem inuadit ac vinctum secum in vrbem trahit. Aduenientem contumeliis sannisque excipiunt ciues, ipsum abigeum, latronem proditoremque esse vociferantes.

Quin

Quin & à iaciendo fimo lapidibusque ægre abstinuere. Est locus in carcere, qui Furum puteus appellatur, multumque vndique munitus, humique depressus, inculta tenebris, odore fœda atque terribilis eius facies. In eum locum captiuus demittitur, cum graues inuidiosæque subessent scilicet causæ, & ad pœnam rapi illico posse diceretur. Obiiciebatur enim atque etiam exprobrabatur viro sacrato Catholicæ religionis professio, & diligentius culta diuinitas. Imputare insuper innoxio, quod Arnoldus Vossius, cui in pastorali munere successerat, Hagiensis consilii iussu ob hæreses seditiosas quondam exustus fuerat. Ipsum enim iudicium fecisse. Quod ille magna constantia negare, neque dicto neque facto à se vnquam quemquam esse offensum affirmare. Erant præcipui Accusatores consules nominibus ciuium dicti Magistri, ne vera autem satellites atque adeo carnifices, qui non contenti optimos quosque ac honoratissimos ciues sponte exulantes auitis euoluisse patrimoniis, calumniabantur in sanguinem, & vitam rei iam pauperis premebant. His se adiunxere Arnoldi consanguinei, qui, quo minus à prædonibus redimeretur, obstitêre. Porro cum virum sacerdotio honorabilem adeo inhumaniter, vt nec cognatis affinibusque ad eum pateret accessus, tractari à suis ciuibus audirent, qui in munitiones Sionensi erant Hispani milites, statim ad Magistratum scripsere, se in omnes, quos detinerent captiuos ciues sæuituros, nisi modesto cum Huberto deinceps agant. Quamobrem humanius iam inde cum tractaretur ille, literis ad Centurionem datis id palam testatus est. Sed pupugit viri animum atrocis rei indignatio, sic vt inualescente subinde atræ bilis morbo, in subitam mentis insaniam proruperit. Interea post quassata tormentis mœnia Lerdanum deditur. Obsidentur quoque Bomelia & Gorcomium, ab aliquot Hispanorum Heluetiorumque cohortibus, quas illo duxerat Requesenii Legatus *Capinus Vitellius* & genere & arte militari inprimis clarus. *Capin. Vitell.* Nec cessat etiam Valdesius inclusos mæniis Lugdunenses literis sollicitare, modo promissa magnifica, modo minas terroresque ostentans. Sed cruciabatur plurimum animo negotium cum Poieto de tradendis Delphis transactum minus successisse, & quod tam incommodo tempore intelligeret nonnullos Proceres per dubiæ fidei homines de pace velle agere, atque exitiali Hispani nominis odio seipsos iam iam victores Aurantio fœde quodammodo prodere. Qui quando nulla supererat spes liberandi obsidione ciuitates, extrema tentare cogebatur. Rhenus enim Mosaque perfossis aggeribus agro immissi Batauo inundatione ruinisque villarum regionem vastarunt: sic vt camporum non alia quam vasti & profundi æquoris

species

species esset. Inualescebat interea Lugduni apud obsessos fames. Absumptis enim frugum alimentis, carnisque omnis generis quadrupedum, aut moriebantur miseri, aut herbis radicibusque & corticibus teneris ægre v i ere.

Et quamuis vrbs nō difficile scalis videbatur expugnari posse, quod vires ad standum in muris ferendaq; arma deessent: tamē tam crudelis pertinacia animos Magistratus à fide Orthodoxa alienati, occuparat, vt ad voces obstetricum, dicentium fœtus in maternis visceribus inedia passim extingui, aures etiam occluderent. Videbantur plane malle ignauiter consumi fame, quam clementiæ optimi sui Regis committere. Vnica spes illis supererat *Ludouicus Boisotus*, quem Vlissinga ab Aurantio euocatum octingenti circiter comitabantur nauiculatores semilunulis argenteis stanneisq;, quibus adscriptum erat, sese velle Turcis potius seruire, quam Romano obedire Pontifici: Matrosæos appellauere. Colluuies hominum aspectu tetri ac horribiles, membris hispidis, & ad ventum fumumq; induratis, oculis aquilinis, crine impexo, pilis barbæ promissæ ex labro superiori, crudelitate plusquam Gelopica infames. Crediderim enim ego facile, in hocce Polyphemi quasi antro plures Orthodoxos proximo quadriennio Martyrio esse coronatos, quam noxii per vniuersam Hollandiam Zelandiamq; 40. retro annis affecti suppliciis fuerint. Idque tanta morum feritate, vt pueris ludus esset, in portu marique circum cadauera sanctorum nauiculari, atque nuditati ipsorum fœdo exemplo illudere. Digna sane res scilicet, quæ etiam à Iano Douza poeta memoriæ cōmendatur: quandoquidem ex hoc prædonum genere quendam, quasi re bene gesta, suis celebrauit carminib. quod visceribus demortui Hispani euulso cordi morsus liuidos infixerat. Cæterum cum hi cyclopes (nationes enim dum extincto lumine affectu tantummodo monerentur, recte illos hoc nomine appellandum) Roterodamum Delphosque appulerant, metum ingentem terroremq; Orthodoxis incussere. Edicto namque publico petitum fuit, ne quis sacri quicquam intra parietes suos occultaret: Sed ad prædam in publicum exponeret. Non obtemperantibus edicto pœna erat ædium direptio. Inter alias domus *Mariæ Arnoldiæ* viduæ Delphis quoque diripitur, quod apud eam aliquot virgines seuerioris ordinis S. Claræ latuerant, quæ palantes per vrbem ægre tandem pauperum tuguriis excipiuntur. Interea Oceanus fœdis tempestatibus maximisque æstibus per ruptos aggeres actus munitiones relinquere, atque soluere obsidionem in qua vltra 8000. Batauorum occubuisse traduntur, Hispanos coegit. Obsidionem Lugdunensem atrox seditio V. Legionis, quæ sacri fœderis vocatur, iam ante irritata.

Lud. Boisot.

Ianus Douza

Maria Arnoldia.

nec satis in principio compressa statim excepit. In hac enituit egregia fides,&nunquam satis laudanda virtus magnanimi Decurionis *Inigi Maldonati:* qui cum Valdesio Tribuno à tumultuante milite capto,fugam pauore capesseret, à contubernalibus (erat enim in excubiis) quasi desertor castrorum comprehensus,nullis minis terroribusve, vt cum seditiosis coniurare ac simul arma capere vellet,adigi vnquam potuit. Stabant apud forum Haganum in circuitu frementes & furibundi milites,hastis præpilatis obiectum iamiam confectum. Cum, postquam preces supplex ad Deum Opt Max. fuderat, assurgens orationem grauitatis plenam ad commilitones habuit, mouens atque rogans eos,ne tantum scelus in dedecus nominis Hispanici, in quod vbique fere coniurabatur, committere velint, vt neglecta Christianæ religionis Regisq; sui causa in certam ipsorum perniciem tumultuari pergant. Mox armatura, quæ circa collum pectusq; ei fuerat,deposita: Nunc, inquit, lances vestras vibrate, scelerisque purum hastilium spiculis cuspidibusq; gladiorum fortiter petite. Pudet enim pigetq; vlterius impie seditionem excitantes cernere milites triarios, exploratæque virtutis veteranos. Quin etiam certam concepi animo spem benignissimum Dominum pro sua erga genus humanum misericordia, me quoq; pro iusticia hic morientem in album sanctissimorum suorum Martyrum adscripturum, beatitudinisque æternæ laurea gratis donaturum. Ad hanc orationem constiterunt primo attoniti, stuporeque correpti milites, mox elicitæ gaudio lachrymæ, alacritasque & salutationis gratulantium de virtute constantiaque insuperabili noua exultatio, atque contingendi manum cupiditas. Eodem fere tempore haud minor virtus animiq; magnitudo eminebat in triario milite Gallo,cuius nomen in tanta absque iudiciis suspendendi, quos cuiq; liberet, licentia, publicaque quasi carnificina addiscere interrogando haud potui. Patria Luxenburgium existimo. Hunc, cum ob inflictum circa coxam vulnus ægre agmen subsequentem cæpissent prædatores, Delphosque adduxissent, vigiliis. quibus tunc bini ex Senatu præerant, sistunt. Aderat forte *Arnoldus Cornelius* Ecclesiastes Caluinianus, vecordis impudentiæ iuuenis,qui,quando probe Gallicam calleret linguam, verbis asperioribus accusat militem, inquiens,ipsum læsæ Maiest. reum capitis fortunarumque damnandum esse,quod aduersum Regem patriam scelestus meruerit, Hollandiamque infestarit armis. Ad quæ ille respondit: Mene sumpsisse arma aduersus Patriam Regemque, ais, impudens, atque adeo imberbis adolescens,omnisque bellicæ rei ignare?an Tyronem lixamue me esse existimas?Erras,me Hercules,si hocce cogitas. Patre enim mul-

Inig. Mald.

Arnol. Corn.

tis mi-

tis militaribus operibus sub D. Carolo V. Imp. claro prognatus, complura sub Philippo eius filio stipendia feci, nec alio quam nunc, modo auctoratus sum vnquam, aliudue dixi sacramentum. Bellum domesticum atque intestinum est, nos Regis partes tenemus, auitamque defendimus religionem, & prædones omnia vastantes patria expellere satagimus.

Iisdem, quibus in externis bellis semper, paremus tribunis ac centurionibus, iisdem vexillis vtimur, eadem, quæ solet, rubea tessera est nobis, quibus & stipendium ex Regio quoque ærario persoluitur. Vos contra Regi minus obsequentes impiam clientis infidi causam in vestrum exitium fœde suscipitis, pyratasque generis humani hostes, grassantes passim, atque sacra prophanaque diripientes, pecuniis violenter à ciuibus extortis fouetis, vt profligata prisca religione, noua quadam & antehac inaudita superstitione (si Diis placet) imbuamini. Conantem plura dicere interpellat Arnoldus, & mitiori vsus sermone, dogmata quædam perfidiæ suæ enatrat, debacchando precipue in Deiparam Virginem Mariam: hortaturque, vt si se saluum ac incolumem velit, eadem quoque profiteatur. Tum miles: Affectus ille tuus in Matrem, impietatem in filium, inquit, aperte ostendit. Quadraginta annos natus sum, cum omni hominum genere, domi, militiæque versatus, nunquam huiusmodi audiui conuitia, maledicentiamque. Tunc illam dictis lacessere paras, quæ puritate Angelos, quæque pietate omnes superat Sanctos? in qua nec nodus originalis, nec cortex venialis culpæ fuit? Hanc beatam dicunt omnes nationes. Quandoquidem Gabriele teste, in ea omnis plenitudo gratiæ superabundauit. Cuius quoque viscera beata, quod meruerint portare æterni Patris filium. His dictis ira accensus Ecclesiastes de suspendendo Gallo secum statuit, & quo non sine specie legitimi iudicii eum condemnasse videatur, quasi alter Caiphas sic vigilias alloquitur: Audistis, optimi ciues, quo pacto hic Furcifer nobis insultando Pontificiam tueatur impietatem, nec vlla supersit spes, eum resipiscere velle, quamobrem decernite, num suspendio vobis dignus videatur. Mox complures voces exauditæ, confuse clamantium: Suspendatur: Suspendatur, ita decernimus omnes omnes. Obfirmato iam inde ad mortem animo: Ergone, inquit ille, obsidem à charis Parentibus traditam extremo supplicio afficiendus fuero? Agite, postquam ita vobis visum, accelerate pœnam, suspendite me citi, ne vlterius huiusmodi blasphemias audire cogar. Nec mora. Pauca quippe DEVM Opt. Max. precatus cum esset, gula ipsi ex furca frangitur. Vix dum hæc gesta fuerant, cum reuocatis sensibus paulatim conualesceret Hubertus; de quo interficiendo, quandoquidem exercitus Hollandia decesse-

decesserat, metusque iam omnis erat sublatus, consilium ordines inire Nonis Nouemb anno Domini cIↄ.Iↄ.LXXIIII.

Accedit *Christianum Goesium* Prætorem, *Iacob. VVyngardus* non extremæ inter Batauos nobilitatis vir, obnuncians sibi ab Aurantio (agebat is illo tempore Delphis) iisque, qui ei à Consilio ex ordinibus essent, iniunctum: vt in lationes aliquot, qui in vinculis detinebantur, inquirat; Quare carcerem sub vesperam recludi curet. Paret illico dicto Prætor. Accersitum itaque Hubertum, vt morti se in crastinum præparet; monet Wingardus; satis iam ipsi indultum esse, dicens: Nec veterior de noxiis viro cura fuit. Sub noctem excubiis custodiendus traditur, quasi certæ iam neci destinatus. Cumque ibi adesset Ecclesiastes Arnoldus obtestatur ipsum cum lachrymis ciuis sacerdos, & sibi sepulchrum in D. Vrsulæ cœnobio, quod nondum solo æquatum tunc erat, procurare dignetur. Idque non superstitione vana, quandoquidem sciat, vrgente necessitate non referre Christiano vbi condatur, quave tegatur humo, se petere, ait, sed Abrahæ aliorumque Patriarcharum exemplo, rectum hunc locum sibi sepeliendo delegisse. Quod etsi multis persuadere niteretur rationibus; haud tamen impetrare potuit. Mox abeunte Arnoldo, codicibus sua ipsius manu conscriptis testatus est, quid de rebus suis post mortem fieri velit. Varios quoque ad ciues excubantes habuit sermones, multum conquestus, quod ad dicendam causam reus non admitteretur, quodque cum omnia liceat impune perpetrare scelera, solum bonum ac fidelem Regi fuisse, crimini detur: adeo, vt plerisque etiam lachrymas excusserit. Quin etiam non confundebatur confiteri peccata sua, ac verum dicere, quando huiusmodi confusio non delictum, sed gloriam ac gratiam adduceret. Post recitatas deinde complures Psalmos Dauidicos, in genua Orientem versus procumbens Spiritum suum supplici prece DEO commendat, omnibus, qui aderant, cum stupore admirantibus invictum animi ipsius robur. Nam cum ad focum multa cum indignatione collum eius laqueo circumdedisset carnifex: Placide iam, inquit, cum visum vobis fuerit, hinc ad pœnæ locum transeamus.

Diluculo ergo, cum dubia luce ex æde ciuica ad pœnam à lictoribus ducitur, conspicatus tribunal, quæque vitreis erant inscripta fenestris D. Caroli V. Imperatoris & regnorum Hispaniæ insignia, titulum insuper, quo monentur iudices, ne temere, nisi vtraque parte exaudita, iudicent, queribūdus exclamat: Philippe Hispaniarum Rex Catholice, Hæccine fieri, Te Principe, flagitia! En ciuis & sacerdos ad furcam nullo præmisso iudicio suspendendus fœde trahor, sic iubente Tyranno, qui quasi alter Ieroboam de nouissimis populi fecit sacerdotes excelsorum, &

Christ. Goes.
Iac. VVyng.

curauit, ne faciat populus iste sacrificia in domo Domini, & conuertatur eius ad tē Regem & Dominum suum. Porro ad patibulum tractus, eadem fere verba repetiit, vbi & talari veste indutus aliquis ipsum consolatur, atque ad Martyrium fortiter perferendum adhortatur. Qui quisnam fuerit; haud vnquam sciri potuit. Mox deinde medio in foro iugulum illi fregere, cumque manibus complicatis fronteque hilari ac serena ex furca pependeret. Cadauer vero sub vesperam in cœmiterium, quod nouo templo adiacet, adsportatum, ibidemq; leni cespide obrutum, cum anima virtutum decore circundata, interea cœlum ingreditur, & à certaminis arbitro Iesu Christo designatam Martyrii coronam læte accipit. Magnus igitur ac gloriosus beatus Hubertus, qui calore pietatis accensus bonum certamen certauit, & hostes Catholicæ Religionis non resistendo, sed perferendo deuicit, Delphosque patriam suam sua morte reddidit clariorem. Fuere quondam sane pietate clari Delphi, quod non tam *Hadriani Barlandi* aliorumue scriptorum testimoniis, quā reliquiis priscæ virtutis ac fidei *Iohanne Sasboutio* & *Anna Duystia* nuperrime, dum horum temporum detestantur impietatem, animi mœrore extinctis constabat. Quorum ille cum vigesimum quintum consul iam fuisset, vitæ honestate, cura, sollicitudineque erga Christi pauperes, pietate quoque erga DEVM opt. Max. quam maxime apud ciues suos cōmendabatur. Hæc vero quasi altera filia Phanuelis non discedebat à templo ieiuniis & obsecrationibus Deo seruiens nocte ac die. Sed quid homines commemoro, cum & volucrum illius ciuitas pietas à sacro Poeta Cornelio Musio celebrata sit? Nam nobili illo incendio, quo III. Nonas Maii anno CIↃ. IↃ. XXXVI. omnis pene vrbs conflagrata fuit:

Had. Barl.
Ioh. Sasbout.
Anna Duyst.

QVum iam domorum culmina,
Turresq; templorum editas
Flamma vorarent stridula:
Ecce hic timebat prolibus
Tenerrimis, mœstibus
Tristis parens Ciconia.
Nec quid misella conferat
In summo opis periculo
Habebat, aerium tamen
Tectis in Heuteri arduis
Nidum petit, circumuolat,
Omnesq; pertentat vias.
Nunc ore, curuo nunc pede, ex-
emisse Charos impio
Pullos volens incendio,

Doce-

Donec piis conatibus
Frustrata, spe-q; perdita,
Se sponte in ignem coniicit
Cum dulcibus natis suis,
Malens honeste commori,
Quam non pia esse & viuere.

Felices quoq; ac inclyti Delphi iam nuper fuerunt, cum inter sua ornamenta præclarissimos ciues Ægidios, Iodocos atq; Adamos Poetices, Iurisprudentiæ atque diuinæ Theologiæ cognitione celebertimos numerarent. At iidem, quanto nunc magis inclyti, cum duo magna luminaria à Iustitiæ Sole Iesu Christo lucis suæ splendorem haurientia, nimirum Cornelium Musium & Huberti Hadriani filium illis quoq; adnumeret. Felices sane & nos etiam, *Mi Terlinge*, qui hosce & hic dum viuerent, pro veritate & iustitia pie confidenterq; pugnantes, omni obseruantia dilectionis & societate colimus, & nunc eosdem in vita beatiore, post incerta omnia superata victores, maiori fiducia & laude prædicamus: vt quos communes quondam amicos habuimus in terris, eosdem etiam intercessores ac patronos habeamus in cœlo apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui est benedictus in secula seculorum.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER IV.
Martyrium D. Guilielmi Goudani.

Ex Historia Germanica impressa Buscidutis, & relatione Carthu-*sianorum domus Hollandiæ prope Montem S. Gertrudis atque aliorum.*

ALardus Amstelrodamus vir multæ & variæ lectionis, idemque Theologus Triglottus, cum surdaster esset, neq; recte, nisi admota auriculæ vola, auscultaret, sæpius illud Antischenicum in medium proferre solitus fuerat. *Regium esse, cum facias bene, audire male.* Quam quidem sententiam, cum ob ambiguam significationem verbi audire lepide atque eleganter vsurpari ab amico sene adolescens animaduerterem, eo libentius memoriæ mandabam, quod persuasum mihi semper habuerim, clamores vulgi popularesque applausus magno viro haud ma-

gnifaciendos esse, virtutemque propter se exoptandam, quam veram solidamq; gloriam, non secus atque vmbram corpus comitari necesse sit. Quod cum in aliis virtute præstantibus viris, tum vel maxime in electis illis veræ vitis palmitibus, nempe sanctissimis IESV CHRISTI Martyribus videre licitum est. Qui quidem, quamuis ludibria, launas, verberaque insuper, & exilia ac carceres sunt experti: ex imbecillitate tamen validi ac robusti effecti regna per fidem vicere, operatique iustitiam assequuti sunt promissiones. Porro inter hostes non extremum locum

Guil. Fopp. obtinuisse mihi visus est *Guilielmus Foppeius filius Goudæ*, quod Batauorum oppidum est, honestis religiosisque parentibus natus. Qui post liberales disciplinas non infeliciter perceptas perfectam desiderans sectari vitam propositi sui, ducē B. Franciscum Assisium constituit. Huius ergo vestigiis insistens, atq; admonitiones & præcepta religiose obseruans, quo nudus nudum commodius sequeretur Christum, aurum luti loco ducere, ciboque emendicato victitare, orare, psallere, sacrificare atque sedulo Domino reddere officium.

Præterea quotidiane ei in lege, Prophetis, Euangeliis, literisque Apostolicis meditatio exercitatioque erat, S. sancto ipsi arcanos scripturæ sensus suggerente. Verum cum ingenio esset præstantissimus, nec minor etiam industria, videretque monasticum hocce vitæ genus sibi prodesse tantummodo, & quantum Christi Ecclesiam ex pie viuendi merito ædificet, tantum & nocere, si destruentibus illam hæreticis non restiterit, munus concionandi verbum DEI libenter summaque cum animi alacritate inuitatus à præposito suo suscepit. In quo quidem munere obeundo, quid præstiterit, testis potissimum est, primaria Hollandiæ ciuitas Dordracum, vbi præcipue vixit, testes etiam sunt oppida ac pagi, quæ circumcirca in Rheni Molæque ripis late conspiciuntur, quoque fragrantia cœlestis doctrinæ, diuinæque eius Eloquentiæ peruenit. Inerant enim sermonibus eius latens quædam vis, atque flexamina illa, vt quacunq; placuisset, auditorum mentes circumduceret. vti eam ob rem & ciuibus & aduenis iuxta gratus charusque esset. Cæterum cum immunitatum atque beneficiorum quondam à principibus suis, ob fidem seruatam acceptorum immemores Dordracenses, receptis intra muros Piratis, à Rege Catholico iam palam desciuissent, nec tutum licitumve esset viros sacratos inter ipsos versari: Guilielmus Bredam Advaticorum vrbem, quæ regio præsidio tenebatur, confugere compellitur. Vbi annum circiter agens à ciuibus Orthodoxis accipiebat quidem, quod ad vitæ huius attineret necessitatem. Cum interea eis conferret, quæ ad vitam immortalem pertinerent. Neque enim permisit illos habere,

habere, cur imputarent ipsi beneficium suum; quandoquidem res vilissimas pro preciosissimis commutaret. Temporalibus namque cibis illorum refectus selecti gregis ouiculas in amœnissimis Ecclesiæ pratis diuini verbi pabulo sedulo pascebat. Est oppidum ad locum, in quo se Rhenus Mosaque spargunt, Gallici quidem littoris, sed ditionis Hollandicæ: Fanum S. Gertrudis idcirco volunt dictum, quod *Pipinus Landius*, primus Brabantiæ dux anno à Christo nato Iↄ.C.XLVII moriens illud hæreditarium reliquerit Gertrudi filiæ, quam ob sanctimoniam vitæ Honorius III. Rom. Pont. Diuarum inscripsit Catalogo. Hoc itaq; oppidum à probis honestisque ciuibus potius, quam opulentis habitatur, maxime autem piscatoribus, quorum nonnulli cum Guilielmum concionantem attente auscultassent, ideoque familiaritas non parua inter ipsos esset iam contracta. Bredam (vnde Busoducum migraturus dicebatur ille) proficiscuntur rogantes enixe, vt ante suum illinc discessum dignetur populum Gentrobergensem quoque modo, vt solitus fuerat, consolari atque efficacibus suis sermonibus in fide confirmare Catholica, simulque valedicere. Paret eorum precibus ille, habitisque duabus è suggestu grauissimis orationibus, ad fidei, quæ per dilectionem operetur, Constantiam primo ciues adhortari, deinde acerrima reprehensione in longe corruptissimos mores Hollandorum Zelandorumque, vt apud quos religio Christi pedibus subiecta obteretur, & pro libidine immanissimi tyranni tot innocentes homines, quasi sacræ victimæ, mactarentur inuectus, satis exemplorum dicebat alienas clades præbere, ne quærant & ipsi, quemadmodum cæteris exemplo quoque sint. Dum igitur diutius æquo ibidem hæret Guilielmus, admotis clam muro scalis ac vigiliis, quod socordius agerent, ab Auriaci milite occisis capitur, diripiturque vrbs Pridie Calendas Septemb. anno Domini cIↄ. Iↄ. LXXIII. mane horam circiter quintam. Capta porro vrbe in præsidiarios præcipue sæuitum est milites, inter quos *Guilielmus Galensis* Canonicus misere quoque trucidatur. Mox conquisiti & in vincula coniecti, duobus tantummodo inter piscatores aliquot elapsis, reliqui Sacerdotes virique sacrati, inter quos Guilhelmus hic Goudanus Minorita, & ob doctrinæ opinionem & ob religiosæ vitæ merita plurimum eminere visus est. Hunc odio atrociori prosequentes scelesti ac nefarii homines, postquam apud rerum capitalium præfectum acerbius accusauere: vociferantur idcirco laqueo è medio tollendum esse, quod Monachus sit, & longo tempore plebem suis sermonibus ludificasse conuincatur. Quæ cum ille audiret, Martyrii accensus amore, Non me inconditi hi, inquit, clamores terrent, neque

Pipin. Land. Sanct. Gertrudis.

Guilhel. Gal

feruida vestra dicta tantum extimesco, vt me à recto dimouere possint tramite. Agite ergo, & de me, quodcunque lubet, statuite. Nec enim detracto pro Christi religione, fideque orthodoxa confirmanda vel innocens mactari. Quandoquidem hæc sine Numine haud eueniunt. Postquam conticuit, vinctum compedibus, atque contumeliis ac verberibus affectum ergastulo tradunt custodiendum. Porro seruabatur eodem in loco *Iohannes Vogelsanganus* sacrarum virginum ibidem moderator, vir ingenio mitis & purioris vitæ simplicitate gaudens. ex eorum videlicet grege Sacerdos, qui apud Diestenses incedunt cucullati, atque inter sectatores beati Francisci Assisii tertiæ censentur classis, ac, vt vocant, Regulæ.

Ioh. Vogelsf.

Hunc igitur crudeli miserabilique modo vulneratum capite ac vestibus spoliatum benigne consolatur Guilielmus, ex prædiuite S. Scripturæ thesauro depromens nimirum quodcunque ad animi eius ægritudinem, communemque miseriam leniendam facere videretur. Quin & confitebantur inuicem sua delicta, vt de remissione criminum ac peccatorum læti, curas sollicitudinesq; huius seculi alacrius deponerent, atque mortis instantis terrorem animo expellerent. Post triduum vero accedit illos *Hadrianus* quidam, cognomine *Cocus* hæreseos Caluinianæ Ecclesiastes, verbis multum atrocibus rogans: vbinam nefarius ac infelix is Monachus sit, qui impiam suam religionem detestari recuset? Cui Guilielmus: En coram, quem quæris adsum. Tum ille: Missus à præfecto, huc veni, vt te de Christi fide, quem falso profiteri te asseris, diligentius examinem. Mox ira atque conuitiis præceps multa confuse & vllo absque ordine debacchatur. Inde quoque blasphemias aliquot è vomens in diuinam Eucharistiam, cæteraque Ecclesiæ Sacramenta frustra fidem Orthodoxam euertere nititur, resistente ac superante illum Guilielmo solidis rationibus, vincique nesciis argumentis, quæ S. sanctus, cuius opem sedulo implorabat, ipsi suggesserat. Cum ergo os sibi obstrui cerneret nebulo: Apage, inquit, scelestè ac homo impie, teque morti præpara. Cras enim laqueo periturus es. Abeunte itaque Coco ad Vogelsanganum conuersus Guilielmus multa oratione eum ad fideiconstantiam & fortitudinem Christianam hortatur, docens quam gloriosum sit, pro Christi nomine pati, atque etiam, si res ita ferat, sanguinem fundere, quod & in votis se habuisse jam dudũ, præsenteque matre sua Hasa subinde optasse commemorabat. Profugerat enim & illa quoque, cum mulier esset vidua, ex Hollandia, atque filium secuta Erelam commigrauerat. Ad hanc igitur, & consolatorias dedit literas ex carcere secreto scribens, se quidem libenter pro iustitia, Christique religione velle pati, quam-

Hadr. Cocus.

quamobrem haud contristari velit, sed postea lætetur ac gaudeat. Quandoquidem filium voti tam pii compotem iam tandem factum esse cernere ipsi liceat. Se namque anteactæ vitæ conscium expectare coronam innocentiæ debitam, quam redditurus sit Dominus in illo die, quo iustus iudex rependet vnicuique præmia pro vitæ meritis. Pridie vero Nonas Septemb. qui dies Veneris erat, summo mane somno excitatus rursum Vogelsangano peccata sua ritu Christiano confitetur, pœnitentiæq; salutaris nitro purgatus, se multis gemitibus ac feruentibus precibus commendat Dei Misericordiæ. Dum hæc fiunt, adest ad horam octauam matutinam Centurio quispiam, qui significet illum statim suspendendum fore, atque vt mortis metum animo expellat, hortatur. Hunc ergo tam atrocem nuncium excipiens patienter Guilielmus, atque grauissimum sibi supplicium imminere animo reuoluens, rursus ad preces confugit, & ab æternæ salutis auctore Iesu Christo fidei constantiam ac fortitudinem multo, quam vnquam antea, ardentibus postulat votis, Athletas cursoresq; potissimum imitatus. Quorum hi, cum ad finem stadiorum iamiam perueniunt, vehementiorem seruant cursum, vt metam contingant, & præmia mereantur. Illi autem post plurima certamina & diuersas victorias, cum pro corona certandum fuerit, maiori nisu omnia faciunt, vt coronati discedant. Paulo post accedit & prætorianus miles, qui manus eius crudeliter vinciens ipsum ad supplicii locũ, qui media in vrbe erat situs, adducere parabat. Cum itaq; Ioanni virginum Moderatori blande supremum vale dixisset, atq; vt pro se iam morituro apud Deum Opt. Max. intercedere dignetur orasset, ad Prætorianum paululum cunctantem, ac aliud, nescio, quid agentem, conuersus: Cur cessas, ait, cum festinato opus sit, & me Christus sponsus iam dudum expectet. Forte suspendendus scalas ascendebat Gallus, qui vnus ex præsidiis supererat. Hic Guilielmum vinctum patibulo adstare conspicatus, multa prece eum obtestatur ac obnixe rogat, vt sui meminisse, suaque pro salute Deum precari velit. Assensit illico Guilielmus, atque illum ad mortem constanter perferendam ob officium Regi suo legitime recteque præstitum, & fidem Orthodoxam palam confessam egregie hortatur. Variaque deinde consolatione ac prece morientem prosequitur. Mox voce quam maxime clara ciues adlocutus, testatur illam ipsam, quam palam semper ac passim docuerit, vnam, veram, sanctam, Catholicam & Apostolicam esse fidem, atque eos, vt in illa immobiles persistere pergant, iterum atque iterum rogat. Hanc enim & Christus Dominus docuit, & Apostoli prædicauerunt, hanc Patres obseruauerunt, confirmauerunt & Martyres. Pro hac de-

nique consignanda, & ego quoque libenter ac alacriter vitam impendero. Post hæc ad Cocum Ecclesiastem, qui huc tentaturus eum, & quasi catastrophen Tragœdiæ spectaturus aduenerat, conuersus: Discede à me, inquit verbis Latinis, mancipium Satanæ, scelerumque instigator. Discede à me fomes impietatis, quia te auscultare de fide, imo perfidia puti de differentem nolo. Me namque satis pacatum reddit sanctæ Matris nostræ Ecclesiæ traditio, sufficitque tibi respondisse, quod sic edoctus sum. Porro cernens tandem, se nihil leuissimis suis sermonibus, tamque constanti fidei suæ confessione apud immanissimos planeque efferatos hostes proficere, lachrymis obortis, ac eductis imo pectore suspiriis, Christi clementiam pro ipsorum salute sollicite deprecabatur: Domine Deus, inquiens, remitte illis; non enim sciunt, quid faciunt. Ad quæ statim scelerati: An nescimus, quid facimus? respondent, En laqueũ aptamus tuo iugulo. Non deerant quoque, qui ob pertinaciam à 4. equis pernicibus in 4. frusta distrahendum esse, vociferarentur. Sed vt nihil eorum, quæ agerentur, ipsum deterruit: ita nec tam atroces voces vllo modo de sententia deduxerunt. O constantiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentisque decorandam! Audientes vero tumultuari militem *Hieronymus Seratius* (hinc enim Dordraco cum Aurantio profectus, oppido tunc præerat) quiq; adstabant Centuriones mandant Carnifici, vt illum è scalis quam otius deturbet, bis terve clamantem: In manus tuas, Domine, commendo Spiritum meum. Ferunt ex ciuibus plerosque, qui mærentes se domi abdiderant, ad hoc tam impium ac crudele spectaculum cernendum vi ædibus extractos fuisse, cum interea Guilielmus mortem, ad quam se iam diu antea præparauerat, alacri ac læto animo exciperet, & vultu ad hilaritatem composito ex furca penderet. Quem cum milite Gallo inter occisorum cadauera depositum, leui deinde cespite obruerunt. Post paucos dies, cum alii sacerdotes, tum & *Reinerus Hadriani Arnoldi* Prætoris quondam Vrbani filius, ibidem Canonicus suspensi fuere. Qui vero omnes, quemadmodum glorioso vitæ suæ exitu fidem nostram Catholicam, quæ Martyrii fœcundissima parens est confirmauere: ita quoque fanum S. Gertrudis nobilitauerunt. Fuerat olim sane hoc oppidum, licet humile nunc videatur, omnino inclytum, antequam Australis Hollandiæ ager multo fertilissimus rupto apud Wyldrechtum aggere longe lateque fœdum in modum demergeretur. Soliti quippe nostrates erant, ibi aduenientes Hannonios Principes, cum etiam Hollandiæ imperarent illi, honorifice excipere, atque rursum in Hannoniam recedentes illousque comitari. Quamobrem Guiliel-

Hieronymus Seratius.

Reinerus Hadriani F.

Guilielmus Duuenuordius, præfectus ærarii Guilielmi cognomento Boni, tertii nimirum eius nominis Hollandiæ Principis arcem eximiam ibidem exædificasse traditur, nec procul inde monasterium quoq; Carthusiensium, religiosum iuxta ac conspicuum, vir à solerti quidem industria plurimum commendatus, sed ingenio duro ac præfracto. Sed de quo historiolam antiquam sed elegantem referre gestit animus, longa narratione fessus. Cum enim aliquando vxorem duxisset ille, Toparchæ Vianensis filiam, & forte noua nupta lectum ingressura, cum lachrymis ingemisceret, sentiens id, causam sciscitatus, nec desistit, quin ipsa eloqueretur: Quæ graue & indignum sibi videri dicens, ministro patris sui (inseruierat enim, cum adolescens esset, Ioanni aliquot annis Duuenuordius) nuptiali thoro sociari: nunquam hoc tibi eveniet respondit, simulque ex lecto resiliit: nec vnquam postea, quamuis puellam dicti pœnituerit, ac pro ea sacrati viri, magnatesque complures intercesserant, adduci potuit, vt communẽ cum ipsa ingrederetur thorum, vitam deinceps cælibem agens. Narrat de hoc etiam Guilielmo *Reynerus Snoyus*, Medicus Goudanus lib. 8. Historiæ suæ Batauicæ.

Guilielmus Duuenuordius. *Guilielmus Bonus III. Comes Hollandiæ.* *Reynerus Snoyus*

Quod cum mutuo postulatus esset, ab Eduardo III. illius nominis Britanniæ Rege (hic filiam Hannonii Principis Philippam duxerat, belloque cum Philippo Valesio, pro Galliæ imperio decertabat) interrogauerit, quantum peteret, respondentique Regi, sibi opus esse Centum aureorum millibus, ait, ducenta millia sese numeraturum, modo Rex cõcederet, ut liceret ipsi, quoad summa illa sibi redderetur, immunem & sine vectigalibus per Angliam versari.

Quod cum percrebuisset odio ac invidia nobilium aliquot apud Principem suum peculatus accusatus, ad rationes cogitur. Paret itaque dicto, & ad constitutum diem reuertens, ingreditur amictus vestibus rusticis fascem clauium manu gestans. Mirari Princeps cum suis primoribus, & rogare, quid sibi mos ille vellet *Reddam, inquit, ipse rationem. Hanc arcem extruxi, tua, ait, ô Princeps, est, & hæc clauis, Cape igitur. Illam quoque ædificaui, ergo & hanc clauem accipe. Tantum hic, tantum illic argenti est, omne tuum est. Hæc, inquit, mea ratio, quando aliter non datur ob aures tuas ab æmulis occlusas, Cum hoc amictu primum ad te accessi, cum hoc à Te discedam, Vale.* Erubuere his auditis Proceres criminationis conscii, iussitque optimus Princeps, quo que non erat æqui ac iusti obseruantior alter, uti præfectus fuerat ærarii, maneret perpetuus. Hæc diffusius paulo commemorata sunt mihi animo reuoluenti, quam amice ac suauiter versatus fuerim in monasterio Carthusiensium (Domum Hollandiæ nominant) quod

Guilielmus ex Duuenvordiana nobilitate nothus olim, ut dixi, pietatis ergo fundauit, Guilielmus vero Auasinus seu Nassiuius Aurasii Secundanorum Princeps maiores suos crepaces Romanos Cæsares nuperrime, postquam ob complura humanitatis ac honoris officia sibi suisque maioribus à Monachis præstita in tutelam suam receperat, summa impietate flammis consumpsit, diruit, soloque æquauit, atque ex templi, imo ipsius sanctuarii lapidibus, ædes augustas in fundo cænobii sacrarum virginum, apud Fanum S. Gertrudis ædificari curauit, ubi repudiata Anna Saxonica uxore, cum recens nupta Elisabetha Borbonia Moniali Gallica se oblectet, adeo nec luxuriæ crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Et hunc talem, postquam Hollandos Zelandosque dirissima hæresi imbuisset multa quoq; scelerum maculasset colluuie, denique omni argento emunxisset, in Brabantiam euocatum Belgæ cum alii, tum etiam Cucullati aliquot (etsi Diis placet) proceres opum, salutis ac pietatis temere obliti, tanquam Heroa ac semideum venerantur, tantumque non adorant. O tempora! ô mores! Scilicet nil præstitum legitimo Regi Catholico iusiurandum, nil fides Deo opt. Max. debita æstimanda fuerint, modo legibus solutos gaudere liceat libertate errorum. Siccine ergo vita, quæ ex præscripto sacrarũ legum ab optimis Principibus ad conseruationẽ Reipubl. latarum degitur, seruituti potius erit deputanda, quam saluti? atque è re vestra fuerit sacra prophana sursum deorsum ferri, nilque sanctum, nihil castum relinqui ac pudicum: sed licere impune decipere, peierare, latrocinari, mæchari, furari, ac miseram plebem exhaurire vectigalibus tributisque plusquam tyrannicis. Quid? miserosne magis, an insulsos, atq; diutina ætate vos infatuatos existimem, ô cucullati proceres, qui tanta nunc alacritate Ecclesiarum cimelia opesque vestras Christo in pauperibus suis aliquando etiam denegatas ad hunc Aurantium, tamquam ad alterum Aaronem, pro conflando nouo vobis vitulo defertis.

Cum interea fortunis, vitæ animabus vestris insidietur simulator perniciosissimus. An ignoratis illum propulsatis hinc procul Carthusianis, agros, latifundiaque ipsis à Duueuordio donata, atque vltra ducentos & quinquaginta continuos annos possessa, alendo sustentandoque Mauritio filio suo vsurpasse? Sed forsitan hæc vos illi pacificatione Gandensi illi concessisse dicetis. Belli, me Hercules, estis homunculi, nimirum de alienis rebus quam maxime liberales, de iis vero, quæ ad vos pertineat, parcissimi.

Salse quidam sane magna mittentium Gandanum, magna euntium simplicitas. Et alter cum lectis pacis conditionibus ad

nomi

nomina subsignantium peruentum esset. Non frustra hi, inquit, cucullis induti fuere. Siccine simulante clementiam Tyranno fidei adhibenda fuerit? Nondum ne videtis, mactatis eius opera tot lectissimis viris, alios quotidie certæ rursum destinari lanienæ: Nunquid vel tandem aliquando fando etiam audistis in regionibus, quæ Helio ac Fleno interiacent, lauacri atque salutaris aliorumque Sacramentorum Christi vsum Orthodoxos penitus ab hocce Diocletiano interdictum esse. Nonne eadem quoque titulo concordiæ diuersarum religionum apud vos illũ moliri adoramini? Nolite, inquit Apostolus, iugum ducere cum infidelibus.

Quę enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum Idolis? Credite licet serius monenti mihi, quas res auaritia in rapinis, superbia in contumeliis, luxuries in flagitiis & crudelitas in suppliciis efficere potuerint, eas omnes perferre illo gubernante cogemini Sed ad Christi Martyrē Guilielmũ rursum taudē reuertatur nostra oratio. Hic ergo illorũ vestigia secutus, quos sacerdotium & humiliores facit & paupere amore Iesu crucifixi voluptates calcauit, subegit libidinē, honores contempsit, ac in thesauris pecuniæ non confidit, neq; etiã sibi soli laborauit; sed omnibus exquirentibus disciplinam. Testimoniũ præbuit, in conspectu Domini & Christi, neque quispiam mortalium illum criminatus est. Sapientiam illius narrent populi, & laudem ipsius celebret Ecclesia, atque gloria illius in perpetuum non abolebitur. Etenim memoriam superborum perdit Deus, & relinquit memoriam humilium sensu.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER V.
Martyrium DD. Iacobi & Nannii.

HERACLITVS physicus, qui naturæ vniuersæ principium, ignem esse, ex eoque nasci omnia, & in eum omnia resolui ac desinere, affirmare solitus fuerat, in furnaria aliquando domo assidens foculo prætereuntes clara voce inuitasse commemoratur, Introite, clamitans; Nam & hic Dii sunt. Quod quidem percelebris philosophi dictum non incommodum mihi in mentem venit Frisiam occidentalem mente perlustranti. Nam quam-

quamuis incolarum plerique regionis illius moribus agrestes, animisque truces, variis insuper vitiis ac erroribus infecti inueniantur: attamen non desunt inter eos complures summis ingeniis, minimeque vulgari eruditione præditi. Præterea multi quoque vt laboris patientia; ita simplici prudentia, & prudenti simplicitate, potissimum vero sinceriore fide commendantur. Hos ego frutices, surculosque felicium illarum arborum, quas à S. *VVerenfrido* plantatas, beatus *Odolphus* olim rigauerit, quibusque deinceps successu prospero DEVS incrementum dederit, non male nominari posse, dicere soleo. Quandoquidem illos iustos fuisse homines tentatio tribulationis probauerit, haud secus atque vasa figuli fornax probare solita fuit. Quorum innumeros rapinam bonorum suorum cum gaudio suscepisse, atque quinquennale ferme exilium nō sine paupertate & contemptu pertulisse conspicatus sum. Alios quoque vincula ac carceres: alios item varia & inaudita supplicia constanti & infracto animo perpessos fuisse, satis mihi constat. Vidi quendam *Petrum Namonium* nomine, cui venter prunis ardentibus in tortura exustulatus fuerat, pectusque a mure maiori (Rottum nostrates dicunt) exesum, & vmbilicus mirum in modum à crabronibus laceratus: cum eum post cibi potusque inediam, continuasque vigilias quater & vicies quæstione repetita, tormentis cruciatibusque diuersis crudeliter plane affecissent. Retulit nobis, atque adeo, vt fidem ipsi adhiberem prolatis publicis instrumentis effecit *Iohannes Ieronius municeps Hornanus* honestus & prædiues, mihiq; à multo tempore probe cognitus, cum ipsum in carcere inuiseremus, inter cætera torquendi morem longe turpissimum atque obscænissimum, quem impii atque cum scelere ingeniosi nebulones excogitauerant: quo illos, quos tormenta non vincerent, libidine multo fœdissima superari posse, persuasum sibi haberent. Corpus namque iuuenis primo ætatis flore pubescentis supra tabulam leuiter extendentes, penem eiusdem cremone lactis perunctum, vsque faucibus lactentis vituli nouem sestertiis, quos stuferos vocamus, à bubulco ad hoc comparati, intrusere; donec illo auidius sugente, quæ animus meminisse horret, subsequerentur:

Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox: omnes scelerum comprendere formas
Omnia pennarum percurrere nomina possum.

Crediderim ego nec Sodomam vnquam vel tale quicquam cogitasse, qual a nunc (Proh dolor) sub titulo reformandæ religionis, scilicet perpetrantur ab his, qui in Batauis Amstelrodamique nati & educati Frisiis humaniores videri volunt, quique se munia iustitiæ iam olim Catholici Regis nomine ebriosi iacti-

ta-

S.Werenfridus
S.Odulphus

Petrus Namonius

tauit. Idque in eos, qui cum Propheta merito canere potuere. Perambulabamus in innocentia cordis nostri, in medio domus tuæ. Quippe etiam cum summo patientiæ exemplari, sanctissimoni mirum lobo secure dicere audeant: Nulli nocuimus hominum, iuste viximus cum omnibus. En qualia portẽta ad Reip. honestissima irrepsere munia, dum locantur conducunturq; Magistratus, atque quæ virtute mereri solent officia, plurimo licitanti addicuntur. Non vlla de ambitu nunc lege opus est, & sacerdotes & dignitates ciuiles passim Regina pecunia donat. Sed conquerendi de his rebus tempus alias oportunius fuerit.

Porro si antea vnquam, certe vel tũ maxime laqueis, flammis aliisque suppliciorum generibus in innoxios sæuitum, quando Germano milite flagitante, (vt gentis mos est) stipendia. & ob inopiam rei pecuniariæ detrectante expeditionem, Francisco Valdesio Tribuno morbo implicito, frustra ab Ægidio Barlemontio Domino Hirgiensi, cum aliquot Hispanorum signis trecentisque equitibus Epyroticis tentata esset hæc occidentalior Frisia. Etenim quoscunque tunc tractu in illo Orthodoxos paulo opulentiores nouerant scelesti, hos calumniari, in vincula coniicere, horum denique vitæ fortunisq; varias insidias struere aperte aggrediuntur. Nullum namque delictum grauius apud Theodoricum Snoyum præfectum regioni, cæterosque qui a consilio ipsi erant viri sanguinarii inueniri potis erat, quã religionem Catholicam profitentem abundare diuitiis, agrosque magni precii ex iusta hæreditate possedisse. Est Horna oppidum ad lacum potens ac opulentum, eruditorum hominum *Iacobi Ceratini & Hadriani Iunij* patria, mercatu boum, qui ex Cimbria Chersoneso strigosi illuc aduehuntur, vt quondam celebre: ita nuper fertilitate immani ac barbara truculentia nobilitatum. Nam cum haud satis iræ odioque indultum Senatui nouo populoque videretur, quod complures honestissimos ciues Orthodoxam fidem profitentes asperrima hyeme nudos ac inopes ciuitate expulissent, Postridie Non. Martias anno Domini LXXIII. supra millesimum quingentesimum, quando sacratissimum Paschæ festum iam instaret, omnes sacras virgines, quas ex 7. cænobiis collectas è somno excitauerant nauibus impositas, libidini militum, nautarum ac calonum fœdo exemplo exposuere.

Theodoricus Snoyus

Iacob. Ceratin.

Hadrian. Iun.

Has laceras ac seminudas postridie cum lachrymis & eiulatu aggere Antoniano aggredientes Amstelrodamenses comiter atque humanitate plane Christiana exceperunt. Præterea dirum ac funestum quoque Exemplum ab efferatæ gentis hominibus editum in CXLIIII. deditios Germanos milites, quos Orthodoxos

doxos esse ægre ferebant. Hi cum sub Polwylero Tribuno mererent, à suis in agro Wormariano destituti se hostium fidei commiserant, à quibus Hornam transmissi immani sæuitie trucidati fuere.

Nauibus namque impositi, pars in lacu mergitur, hastisque ac contis fœde tranciitur, alii gladiis pugionibusque petuntur. In nonnullos ad vi ium ex erien iam, quam xiphomachætis romphæisq; vulne a infligere possint, iuuentus sagittariorumque cohortes tendant. Ferunt carnificem illis gratias sociæ sibi operæ præstitæ egisse, vrbeque exeuntem dixisse; non sine acri sale. Haud-quaquam deinceps sua opera egere *Senatum posse Hornanum, posteaquam tortorum officio tam accurate fungantur ciues* Ab hoc igitur oppido Septentrionem versus pagus Woggerũ quatuor miliaribus distat vbi auitos agros secure ac diligenter colebat *Iacobus Coppenus* (id enim illi cognominis fuit) Cornelii filius, vir bonus & benignus, moribus modestus, visu verecundus, atque inter cæteras virtutes, hospitalitatem præcipue diligens, cum solitus esset egenos vagosque inducere in domũ suam, ac esurientes alere, diuidens vnicuique, prout poterat, de facultatibus suis. Non omnino dissimilem Tobiæ Nephthalitæ illum dixisses, præsertim cum vnicus illi esset filius Nannius nomine, quem mente potius quam pedibus (ii mire iuueni ex morbo intumuerant) celerem iam inde ab infantia timere DEVM docuerat, & abstinere ab omni peccato. Hunc igitur & nomine & re vere vitiorum supplantatorem, quandoquidem apud suos inter primi ordinis Orthodoxos censeretur, statim post Hispanorum ex agro Frisorum Caninefatumque, quo illi mouerant, discessum comprehendi, atque Alcmariam deduci vinctum, cum vxore & vtraque prole Soneius mandat Sed vxore filiaque paulo post dimissis, ipsum accusare, quod incendiarios ære conduxerit, qui regionis tractum illum flammis deuastent. Negantem vltra decies quæstioni subdidere, & exquisitis tormentorum excruciarunt generibus. Nam & axillas pedumque plantas ardentibus candelis, cæteros vero artus subuculis lineis vino caustico seu ardenti (aquam vitæ vulgo nominant) identidem madefactis accensisque horrendum in modum exurunt. Iam vires ei deficere nimio præ dolore cœperant, cum rursum ad quæstionem vocatus, metu intentioris pœnæ exanimatus concideret, atque ita Spiritum DEO Optimo Maximo vir innocentissimus redderet. Postridie Calendas Iunii, qui dies diuinæ Eucharistiæ tunc sacer erat, anno à partu virgineo clɔ. Iɔ. LXXV. dum interim improbi illi apud rude vulgus rumores spargerent, ceruicem ei ob enorme scelus, quod confiteri noluerit, à cacodæmone fractam esse,

Iacob. Coppenus

esse. At vero non sine causa sæuiisse putarentur, cadauere in 4. partes dissecto, viscera suspensa, caputque erectum pro Alcmarensium portis fuere, bonis ipsius insuper quoque fisco addictis. Hic itaque finis sanctissimi hominis illius fuit, qui per omnem vitam seruata fidei veritate, in pauperum miserationibus Devm cum timore cogitabat. Interea Valdesio vtcunque iam sanitati restituto, exercitum in Burenos superiores Batauiæ populum Hirgius mouet. Quorum oppido ac arce longe munitissima, quam Linga fluuius adlabitur, in fidem receptis summa celeritate in Hollandiam ad veteres aquas obsidendas copias reducit. Oppidum hoc pro sui magnitudine probe munitum, & ab opulentis stolideq; animosis ciuibus habitatum, præsidio quatuor signorum tenebatur. Quod cum post tormentis disiecta mœnia expugnatum VI. Idus Augusti, incerto igne conflagraret, atque in victos cæde sæuiretur indiscreta. Duo ibidem Sacerdotes eximii ac Christi confessores, D. Splinterus Gerardi filius, & D. Nicolaus pastor Pelsbroncanus eruditे facetus, senex octuagenarius. Hi ambo apud Cellitas, vt vocant, virgines iam vltra triennium latitarant, misere occisi fuere. Cæterum Schonhouiani post quassatos tormentis muros illico sese quoque dediderunt, & munitionibus ad Leccam Mosamque amnes mox expulsi hostes sunt. Restabat nunc ergo ex iis Hollandiæ oppidulis, quæ frontis in modum Vltraiectinis obtenduntur, Worda, natale solum *Ioannis Pistorii*, qui libidine concubinæ suæ in vxorem ducendæ sacerdos stimulatus primus inter Hollandos Lutheranam hæresim palam erat professus. vnde & factum existimo, quod in illam sectam, quam in Caluinismum Wordenses procliuiores fuerint. Hæc vrbecula *Hollandiæ clauis antiquitus* propterea nuncupabatur, quod ob frequentes paludes, nemusque sacrum illuc ad Hollandos secundo Rheno descendere Romanorum aliarumque gentium exercitus soliti sint. Quæ si armis ad obedientiam Regis sui redacta fuisset, iam debellatum foret, cum Batauis. Verum robore exercitus à Requesenio ad bellum Zelandicum, obsidionemq; Zwiczeensem euocato, mœnibus includi, fameque domari hostis vana magis specie, quam efficaci ad euentum cœptus est. Interea dum hæc fiunt, multo crudelius cum pedibus ægro Nannio, quam antea cum patre ipsius actum fuit, quem quatuordecies Alcmariæ, & in arce Scagiensi duodecies variis affecerunt suppliciis. Non ibi deerant candelæ, vinique ardentis flammæ vstulantes, non crabones, non mus, vitulusve, non denique fistula, qua vento vesica miseri, vti turgeat, inflaretur, aberat. Mirum dictu: Halecem conditaneam cum pane cibario esurienti apponunt, potum subtrahentes omnem, quo salsugine sitim prouo.

D. Splinterus Gerardi
D. Nicolaus Pelsbroncanus

Ioannes Pistorius

VVordaclauis Hollandiæ.

prouocante ærumnosum enecent. Quid plura? succubuisset variis ille pœnis, decreueratque nescio quos innoxios accusare, ac quiduis cruciatuum magnitudine victus fateri, ni affuissent amici, qui clam ipsum consolarentur atque producto Euangelii codice ad Dominicæ passionis lectionem hortarentur. Nunc enim post plurima certamina maiori nisu pro corona certandum esse dicentes, velisque naucleros imitari. Qui postquam multa maria enauigauerunt, & onerati mercibus peregrinis iam plenis velis in portum ingressuri sunt, tunc sollicitudinem curamque gerunt, ne in breuia scopulum ve aliquem impingant, qui priores labores omnes disperdat. Posthæc Hornam, (vbi conuentus Frisiorum Frisiabonumque erant, adductum tali mactandum esse supplicii genere condemnarunt, quale in patriæ proditores legibus constitutum est: nimirum vt viuenti cor è corpore extraheretur, visceraque in 4 partes secarentur.

Cum iam ergo in publicum puniendus produceretur, inuicti roboris animi iuuenis, tanta fortitudine constantiaque Apologiam coram Senatu populoque Hornano pro innocentia sua Patrisque pronunciauit, tam probeque omnem infamiæ notam diluit, uti concionis vniversæ admurmuratio strepitusque subsecutus sit, & crudelissimi quique, maxime sanguinarii homines Caluiniani concionatores apud iudices intercedere, ne quid vlterius de illo fieret, sint coacti. O florem Ecclesiæ vernantissimum! O preciosum lapidem inter Ecclesiastica ornamenta! O cæleste pectus & constantiam vere admirabilem viri confessione plane inclyti, qui domesticis fidei ac virtutis exemplis prouocatus, nec degener patri, nec minor eo esse poterat. Quod si in certaminis laborisque tempore tam illustris fuerit, qualem coronæ retributionisque tempore credemus? Postridie, ipsis nimirum Calend. Octob. leuiter strangulato, atque etiamnum spiranti corà carnifice, cui se innocentem esse, filiumque propterea cælestis regni fore declarauerat, emissum fuit, corpusque membratim in 4. partes diuisum, quæ ante portas Hornanæ ciuitatis appensæ fuerunt.

Caput quoque præacuto in stipite positum, & ex turri templi Woggenomensis ostentatum, dum interea nimia ipsius in cælesti illa Ecclesia, à Christo Martyrii redimita corona, æternitatisque abunde remunerata præmiis sempiternum gaudeat. Rumor constans interim per Frisiã vagabatur, in quadringentorũ Orthodoxorum locupletũ Capita coniuratum fuisse, quæ periculo extracta solerti diligentia *Ioannis Ieronii* sociorumque, dum de violentia sibi illata libello supplici conqueruntur apud Senatum Hagiensem, atque se reos sisti coram ipsum deberi ostendunt, rogantque. Narrant Heraclytum acriter Ephesios suos carpsisse,

Ieronii.

carpsisse, iudicasseque omnes adultos relicta impuberibus urbe, mortem meruisse: quandoquidem Hermodorum sui præstantissimum ciuem oppido expulerant, dicentes: nostrum nemo inæqualis sit, quoniam siquis erit talis, alibi & cum aliis esto. Quid illum, si hæc conspiceret, de sanguinariis crudelissimæ huius sectæ hominibus censere debuisse, existimas? Sed nulla esto linguis libertas, nullusque sit Heraclytus, qui mortalium miserias deflens grauius quiddam in hos ipsos nunc statuat. Quid? an non conscientiæ stimulis eos exagitari, cum tanquam carcere clauso & cæco, nulla spe euadendi, detenti scelesta custodiuntur vita, atque breui se morituros quoque metuunt, credibile est? Nonne sociorum exemplis moneri censendum est? cum *Asellus* Alcmariæ doloribus inconsolabilibus occubuerit. *Lignipes* inter epulas Enchusiæ occisus.

Seratius post infelicem velitationem proditionis accusatus, ante portas Iani S. Gertrudis truculenta crudelitate trucidatus. *Ænocopito* ab Hispanis strangulatus Vltraiecti: *Wigboldus* Frisius Medenblici. *Marinus Brantus* Sæstingæ Flandriæ pago. *Dommalius Delphis* fœdissime, ita ut carbone magis ater videretur, suspensi: *Decrocius* Scagæ Frisiouum à suis *Ripperdanus Harlemi* ab hoste victore gladio percussi sunt: alii denique alios: omnes tamen infelices vitæ exitus sortiti fuerunt. Quid de Lummeno nobili Pirata, eiusque legato *Bartholomæo Entio* referam? qui postquam ambo capti ac peculatus accusati Delphis in Britanniam aufugissent: sic tandem post varias calamitates quasi patriæ hostis a Groningensibus à se obsessis caput glande traiectus fuit: ille vero tanquam monstrum horrendũ, deforme, rabidum, execrabile, ac indignũ, quod humana conficeretur manu, morsu canis molossi in Eburionibus (ut ferunt) furibundus interiit.

At non omnibus eadem belli alea dices. Quandoquidem præcipui auctores huius Phalarismi *Guilielm. Sonnenbergius* & *Guilielmus Caluus* etiamnum viuunt ac viuant, atque ob Rempubl. bene gestam hic Amstelrodamensi, alter vero Brederodiana Prætura remunerati sunt. Non nunc exigit tempus Perillos huiuscemodi concremandos æneis includere tauris, populares sunt, ac negotiis, quæ modo geruntur, longe aptissimi. Sunt & Aurantio gentiles inauditæ clementiæ Principi: Qui in nullos vindicat sæuitque, quam in Monachos, Sacerdotes ac orthodoxos cordatiores, quos sui proditores esse autumat. Sed age, credat illos felices iam ac beatos qui velit. Ego vero nec eos vnquã neque vigilantes, neq; insomnis credo mente posse consistere. Necesse enim est, quamuis sint, ut sunt, violenti & furentes, cũ ipsis obiectæ fuerint species singularium, quos afflixerunt virorum, perterritos de somno excitari, furere etiam vigilantes. An

non ignem inextinguibilem postremo, & cruciatus perpetuos eos extimescere putandum? Cum interea sanctissimi nostri Martyres Iacobus & Nannius in cælesti aula cinctorum inscripti Senatui bonis perfruantur ineffabilibus, & hi in terra viuis clariores sint. Poterant quidem transgredi, & non sunt transgressi, & facere malum, & non fecerunt. Ideoque stabilita erunt bona illorum in Domino, & Eleemosynas ipsorum enarrabit Ecclesia sanctorum. Memoria namque iustorum cum laudibus, & nomen impiorum putrescet.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER VI.

Martyrium D. Gertrudis Hadriani Simonis F. Wormarianæ.

WOrmaria cum Gispa vico Caninefatum vetus ac potens municipium, Zana amne tribusque maximis stagnis in modum Insulæ cingitur, proximum est Waterlandiis, quo Aquitanos minores nonnulli dictos volunt. Incolæ Galatophagi fere sunt, operis amantes, parci, industrii, linguis liberi, nec non tenaces iusti. Agrum possident palustrem, qui fossis frequentibus discissus maiori pecore abundat. Hunc mira solertia ferre triticum suavissimum, etiam aliaque frumenta docuere. Linum è fossarum fundo vellunt, eoq; iacta per ripas semina conspergunt admixto fimo. Æstate non modo solum, sed & salum colunt, piscatuique halecum sunt intenti. Hieme vero condunt se, geniumq; curant. Panis bis coctus cum butyro caseoque: Pisces quoque ac ceruisia Delphica Moselaris illis deliciæ. Quanquam interea vini passi, caricum, pomorum, nucum atque huiuscemodi illecebrarum multo auidissimi sint. Si vsquam adhuc rusticana simplicitas & antiqua virtus, in hoc terrarum angulo latitat. Qui non tantum robustorum, ac meritis in Republ. Clarorum virorum, sed & mulierum fortium fertilis est. Orta namque hic & educata fuit *Gertrudis Hadriani filia* aperti excelsique animi virago, quæ vitis generosæ instar fructibus concordis coniugii læte redundans nuper Christi odor bonus fieri Deo meruit. Digna plane pastore quondam suo Martino Duncano ouicula: digna tanto magistro discipula. Cuius multiplices agones Martyriique coronam eo libentius

Gertr. Hadr.

rius memoriæ prodidero, quod ipsius fratre Cornelio, dum viveret, familiariter vsus fuerim. Fungebatur is sacerdotio Brucelii, celebri in Batauis pago; vnde tumultuantibus Hollandis statim Delphos demigrauerat, credens tuto se posse ibi consistere. Verum postquam intelligeret, quantum ex insania vnius A. rantii, qui primo aduentus sui tempore vxores, liberosque Orthodoxam exulum nefario decreto pellere vrbe, ac turi ludibrio prædonum exponere moliebatur, tum dedecoris, tum periculi Catholicis viris, maxime vero sacerdotibus immineat. Per congelatum stagnum Harlemæum calopodiis ferratis Amstelrodamum mira celeritate labitur. Ciuitas enim hæc fugatis procul perniciosis ciuibus, ab optimis quibusque aliarum Hollandiæ vrbium maxima ex parte habitabatur, eratque receptaculum quasi sacrarum virginum, ac asylum piorum sacerdotum. Qui tanto numero eo confugerant, vt ex illis hoc anni LXXIII. supra clↃ IↃ curriculo vltra septuaginta ibidem animi mærore morbisque fuerint consumpti. Harlemæum.

Hoc rumore ergo ad vicinas gentes perlato, quisque de suis sollicitus esse, præcipue Gertrudis, quæ amoris succensa igne desiderio fratris ardebat, quod ipsum sepeliendis militum cadaueribus vt sacerdos adesset, operam locasse suam audierat. Ah quoties ex longinquo vrbem spectans secum sola fatur: Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ; vt inueniam te fratrem foris, & iam me nemo despiciat. Apprehendam te, & deducam te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ Ecclesiæ Catholicæ: ibi me docebis, & dabo tibi vasculum butyri conditi, & par caseorum selectissimorum. Ah quoties nauicula Amstelrodamum vehi frustra tentauit: à prædonibus, ne illuc perueniret, prohibita. Solstitium æstiuum erat & licet nullo religionis cultu, vt solet, attamen gaudio publico Epulisque lætis celebratur anniuersaria dedicationis templi Wormariani solemnitas, quando consobrinā suam probam & antiqui moris fœminam alloquitur Martyr, multisque persuadet rationibus, vt itineris socia secum proficiscatur, inopiæque opituletur sui fratris Iacobi Bartholdi, qui sacerdos quoque eadem in vrbe exulabat. Iam nauigantes grātos cędere inter se sermones, cum subito à iuuentute agressi, quæ nauiculis exercendo piraticam oram Amstelanam infestabat, captæ ex insidiis, transuectæque fuerant Ipersloтum. Is nomen loco, qui angustis faucibus agro adhærens Amstelrodamēsi qua via Mudenū fert, isthinc in modum hunc stagno Dimeno, illinc Tya flumine alluitur, quemq; opere præsidioq; muniebāt. Cum vt mergendo circiter nonaginta nauigia Amstelredamenses lacu excluderent, tum vt aggere perfosso ager late inun-

daretur Amstelanus, atque vrbem castraque auxiliis commeatuque (is Vltraiecto aduehebatur) prohiberent. Quod vtique euenissent capta actuaria naui, atque Gallorum manipulis aliquot ad Amstelam à Batauis occisis, nisi ædes nonnullas sublicium que Pontem veteris Fani Winlienburgius Centurio opportune incendisset. Idcirco spe munitionis potiundæ frustrati Batauii, postridie fugam nocte capessunt. Cæterum appulsas Iperslatum captiuas contumeliis minisque præsidiarii excepere. Accusante præcipue eas agrestium præfecto, quod Pontificiæ, vt vocabat, essent, & quod Idololatras commeatu iuuare conati fuerant. Ad quæ libertate omnino Christiana Gertrudis respondens: Siccine, inquit, à te, non modo ciue, sed & arcta affinitate mihi iuncto accusari nos æquum est? An nescis maritum meum tibi patruelem esse, tuosque optimos parentes eiusdem nobiscum semper fuisse fidei? Quid opus verbis? Age non mentiar, sed quod est res, dicam. Ambæ Christianæ sumus mulieres, Orthodoxæ sumus: Catholicæ sumus, nec vllum nouimus Idololatram. Vtrique nostrum frater est Sacerdos, non Baalam excelsorum, sed summi Dei. Hos sedibus eiectos suis ac laborantes inopia ex nostra tenuitate vnaquæque 20. quasi libris butyri, duobusq; caseis, vt vides, subueniẽdos existimauit. Si quid peccatum ea in re, id muliebri condonandum putato affectui, qui maior iusto etiã in prægnantibus esse solet. Oratio hæc fremitu militum agrestiumq; excepta fuit, dicentium se Christianos ac vere Catholicos esse, & pro religione sincera contra Monachos, Sacerdotes eorumque sectatores belligerari, nec licitum esse mulieres vllas huiusmodi Reipubl. pietatisque hostibus præbere annonam. Tum illa nihil vesanos illorum vultus & furentia ora extimescens: Equidem, ait, nec quid taceam, nec quatenus fœmina inter armatos proloquar, inuenio. Illud modo dicam, hanc me profiteri veram esse fidem, quam colere & venerari nos maioresque nostros Christi Sacerdotes docuerunt, non eam, quæ prauis & externis religionibus captas hominum mentes, velut furialibus stimulis ad omne scelus & ad omnem libidinem agat. Vnaquæque arbor, inquit Saluator, de fructu suo cognoscitur. An non prima inter fructus Spiritus Charitas à Paulo Apostolo numeratur? Quam cum in nobis persequimini, quid aliud, quam vos lætari super iniquitate, nec congaudere veritati credendum est. Porro cum præsidii præfectus eam magis ingenuitatis, quam præsentis conditiones mærorem videret, monuit, ne militem pæne auidum libertate loquendi magis incẽderet: Se enim ab impotenti illius crudelitate ipsam vix tutari posse. Sed cum religio Christiana Orthodoxaque mulieri vita antiquior esset, Non tantillum, inquit, ex iis,
quæ

quæ ad fidem attinent, præsidiario militi tuo agrestibusque cessero, etiamsi me patibulo affixerint.

Periclitari quidem ad tempus veritas poterit, opprimi vero minime. Hanc à Sacerdotibus in scripturis probatam fiducialiter defendere me oportet. Quod si non fecero, fidei desertrix proditrixque futura sum veritatis. Corde creditur ad iustitiam; ore autem fit confessio ad salutem. Non ergo militum minas, aut pœnas carnificis exhorreo. Quomodo enim metuere potest cruciatum, quæ iamdudum carnem suam crucifixit? Aut quomodo mortem formidabit, quæ iam pridem cum Christo & mortua & sepulta est? quæ iam non ipsa, sed in qua Christus viuit. Indignati passim omnes, atque in hæc grauius constantiusque, quam pro rusticana muliere, loquentem ira odioque accendi vociferarique illam: etsi 60. Carolæis se redemerit, eaque pecunia iamiam expectetur, tollendam è medio esse, nec tantam ferociam in fœmina humili nata loco ferendam. Cum ipsa per se res adhuc anceps esset, prout cuiusque ingenium erat atrocius mitiusve suadentibus, tum insignis affinis agrestesque prædones in rabiem quodammodo accensi suam captiuam esse affirmare, atque seipsis, qui patibulatam vellent, cedere aiunt. At vero mulier sexu ferocior suo, egregiam, inquit, laudem promerebitis, boni viri, tam immani crudelitate in eiusdem municipii ciuem, iam 5. mense vterum ferentem, consæuientes. Idque nullam ob causam, quam ob fidei, quam liberam esse, & à Deo non dari clamitatis, professionem, pietatemque erga fratrem tentatam. Neque enim proditionis, vllius ve alterius criminis conscia mihi sum. Quod si essem, compendio mortis longos profecto cruciatus vitarem. Sed agite viriliter, ac aluum maternam nouo Martyri in Basilicam conseruatore, proque vna duos Christo coronandos transmittite Martyres. Tum oculis in cœlũ suspiciens, & volutis per ora lachrymis: Tu, inquit, testis es Domine Iesu, qui es scrutator renum & cordis, cuique occultum nihil est, non me idcirco hæc affirmare velle, ne peream, sed ideo tacere nolle, ne peccem. Baptizetur itaque, quandoquidem necessitas id modo postulat, hic fœtus meus, pro cuius fide me obligatum habe, in tuo suoque sanguine, qui cum Patre & S sancto viuis & regnas Deus per omnia secula seculorum. Dies Dominicus erat IV. Calend. Iulii, anno à Christo nato cIↄ Iↄ. LXXIII. hora circiter sexta matutina, cum ducta ad patibulum palla, quæ superior ipsi vestis erat, se exuit, simul & capitium lineum vertice deponit ad circumstantes vicinos ait: Has meas exuuias quæso vos ô ciues, vt marito multum mihi charo adferre velitis: vt iis liberos communes vestiat. Nec enim aliud quicquam hic mihi est; testamento quod ipsis nuncupare pos-

re possim. Tum scalis ascendens: Promptus quidem est Spiritus, & anima mea liquefacta est. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quid stas ô caro? quid extimescis? quidve tergiuersaris, pugnamque abnuis? Dura necessitas tibi patientia vincenda est. Nil mali commisisti, sola pietas tibi crimini datur. Confortare igitur ac animose confidenterque age. Nunc tempus exigit, vt iusto te prælio committas. Adest designator arbiterque certaminis IESVS, digna tibi pro meritis præmia largiturus. Vix hæc locuta erat, taciteque secum precabatur, cum scalis deturbata thori immaculati honorem corona salutiferi Martyrii decoraret. Narrant sanctissimum Martyris cadauer ex patibulo, quod aggere haud satis firmi soli erectum fuerat, in flumen Tyam fuisse delapsum, atque dum accessu recessuque æstus continuo agitatur, computruisse. Dum hæc consobrina, quæ soluto lytro inuoluta domum redierat, Wormariæ nunciantur: tantus gemitus Orthodoxorum subito exortus est, tantaque mœstitia, vt non grauius accepturi viderentur, si nunciaretur illis, etiam eo loco mortem oppetendam esse. Passim in triuiis ac compitis viri fœminæque de seculi huius incommodis sæuitiæque conquerentes æuum viris quondam probis fœcundum ad memoriam reuocant. Hic vitæ sanctimoniam monasticamque disciplinam enarrat ciuis sui *Meinardi Manni* Abbatis quondam Egmondensis, omniumque eruditorum Patroni. Illa grata recordatione pastorem suum *Martinum Duncanum* Paradoxa Memnonis Frisii refutantem, ac nitro acriori hæreseon maculas mentibus subditorum suorum eluentem commemorant. Aliorum subit mentibus sincera illa Genbrandorum Wormariensium familia, ex qua *Gulielm. Hinnesius* Theologus, & Petrus Petri filius, Prætor quondam ac Consul Amstelrodamensis germani fratres oriundi fuere. Quorum ille dum pastorali Sacerdotio placide ac digne fungendo in D. Virginis ornamento Patriæ est, cum summo omnium piorum ciuium dolore e viuis nimis subito eripitur: Hic autem post multos Regis sui nomine Catholicæ religionis ergo exantlatos labores, multasque patientiæ coronas fortunis omnibus ab impiis ciuibus spoliatus, exul Louanii in Christi pace quieuit. Vir ad omnia, quæ recte facienda sunt, natus: quique semper simplice virtute magis meruerit, quam captauerit gloriam. Nonnulli scholam Wormarianam, quam Duncanus quondam aperuerat, laudibus vehebant, inde innumeros Orthodoxos Pastores Sacerdotesque dicere prodiisse, quorum alii confessionis gloria inclyti, etiamnum viuerent, alii vero egentes atque extorres lento quodammodo Martyrio extincti essent: Omnes tamen omnibus his præferre Gertrudem, mulierem omnibus omnino

Mein. Mann

Mart. Dunc.

Guil. Hinnes.
Petrus Petri Hinnesius.

omnino amabilem, cuius magnitudine animi, grauitatem atque constantiam prædicantes: macta virtute, exclamant, tuam mortem omnia sæcula laudibus ferent.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER VII.
Martyrium D. Gerhardi Ketelani.

SI vllum Batauiæ populum, cuius frugalitas etiam Paulo Iouio fuerat nota, certe Schiedamensem intelligere puto; quam magnum vectigal sit Parsimonia. Quandoquidem restrictior sumptuum ratio parcitas illorum vulgari prouerbio, quo pane absque obsonio dicuntur vesci, passim iam olim celebrata est.

Horum oppido Amnis Schia infusus per emissarium paratumque portum in Mosam tandem euoluitur, locoq; nomen Sciedanũ reliquit. Ciues industrii sunt ac impatientes otii. piscatores plerumque agunt naues, capturæque halecum seduli incumbũt. Complures strenue negotiantur: alii item aliis operibus sunt intenti. faciendis reficiendisq; retibus fœminæ occupantur potissimum, pueri filum passim ducunt canabinum, sed nec auertendo rhombo tenera vacat ætas: alioue a labore immunis est. Vnde fit omnino vt cum neminem ibidem conspicias desidiosum aut inertem, nullum etiam ostiatim mendicantem reperias. Lacte seroso, vt plurimum, halecibus quoque muria aut fumo duratis ac salsamentis, quæ promptuariis condita habent, victitant. Rarissime inter se conuiuantur, genioq; indulgent. Iurares à formicis Reip. rationem curam prouidentiam eos addidicisse. Nobilitata vero à multo tempore ciuitas fuit ob Lydevvydem incredibilis abstinentiæ, tolerantiæ, patientiæque virginem: quam tanti fecere sæculi illius viri pietate clari *Thomas de Kempis, & Ioannes Brugmannus*: vt eam etiã scriptis suis illustrauerint. Memoria quoq; Patrũ incliti fide erga Maximilianum Cæsarem Rom. ciues Sciedamenses fuere: dum ille Franciscum Brederodium armis Roterodamum occupantem bello, vt vrbem recipiat persequitur. Monumento amburbalia sunt anniuersaria decimo sexto calendas Martii celebrari solita: porro quod nullos exquisite eruditos viros hoc oppidum produxerit, cum tamen ingenium non sit ipsis negatum, tenacitas gentis præcipue in causa est, & quod apud illos

Lydevvydes
Thomas de Kempis.
Ioh. Brugm.

plus honoris habetur egregie morum integritati, quam excellenti doctrinæ. hinc quoque accidit, quod cum iuuentutem raro ad sacerdotium educent, peregrinis fere ad diuina officia peragenda cogantur vti presbyteris, in quibus magis honestatem vitæ, canendiq; peritiam, quam raram eruditionem solent spectare. Talis igitur fuit de quo nobis iam sermo instituitur *Gerardus Iacobi filius*. Qui Vlandingæ vetustissimo Hollandiæ municipio cum natus esset Delphis in domo Fraterculorum (sic appellant) educandus datur. Celebris hæc domus cum ob diuersos pietate eruditioneque claros alumnos: tum quod Hadrianum sextum Pont. Rom. & Ioannem Bardvvicium Rudolphi II. Imper. à secretis, ibi pueros vixisse constans fama sit, à duodecim ingenuis adolescentibus gratuito habitatur, qui seueris constricti legibus ad perdiscendas liberales disciplinas scholam publicam, quæ in proximo est, cucullati frequentant, intra parietes interea rudimenta pietatis, musicam, cantusque Ecclesiasticos addiscentes. Quæ apud Agathenses, quæ alimenta illis præcipue præstant, virgines dum diuinis inseruiunt officiis potissimum exercent. Hoc ergo loco educatus Gerardus sacerdotio, quando per ætatem licet initiatur, Pagumq; Ketelam (hinc ipsi Ketelani cognomen accessit) quinque millia passuum ab vrbe Delphis distantem commigrat. Vnde mox Sciedamum euocatur, vt ibi sacris operetur, canonicisq; (vt vocant) horis decantandis præsit. Vir pius magis, quam doctus, simplex ac modestus: quique omnes facile perferre ac pati, cum quibus erat, eorum obsequi studiis, aduersus nemini: nunquam præponens se illis, ita vt facillime laudem inuenerit, & amicos paret. Oblectabat sese subinde, animumque laxabat, ludens cum Nicolao Houio sene, suauiter delirante: cum is insulsissimos rythmos Teutonicos ab omni vocum, numerorumque enormitate ridendos facere ac recitare solet, seq; summum artificem in versiculis chronicis componendis esse putaret. At ita vt extemplo ad consueta pietatis munia alacrior rediret, atque inter presbyteros primus in templo postremusq; esset. Porro cum pyratæ in oppidum iam recepti essent, Ketelanus intra tugurium, quod ipsi intra septa virginum Beguinarum erat, se continere nec vsquam prorepere, vitam quodammodo cochleæ in modum agens. Nemo quoque eum facile accedere, præter, quo ipsi inseruiret, Materteram, & pueros orthodoxos, quos præ inopia, dum annua ei negatur alimonia, docere pretio, magister Pædaneus cogebatur. Interea Franciscus Valdesius cum copiis Hagam ad hybernandum peruenerat, vbi percontatus de natura loci, hæc fere intelligit: Regionem campestrem ac fossis discissam haudquaquam eiusdem esse altitudinis, distingui aggeribus ac aduentu brumæ in stagna

Gerard. Iac. Ketelanus.

ſum faciem aqua imbre collecta oppleri: hanc molis vento agitatis in alueum, vnde in Moſam per emiſſaria exoneratur, propelli deriuarique, agroſque hoc modo ſiccèſſere, artem illam vix dum centum triginta annos excogitatam, regionem multo quam antea fuerat fertiliorem, frugiferamque magis reddidiſſe. Extare etiamnum molam apud Maeslandiam pagum primo omnium ædificatam, cui nomen Impenſæ perditæ maiores indidere. haud procul inde ad Moſæ cataractam aggerem muniiſſe Philippum Aldegoudanum: quo intro extroque mittendæ vndæ poteſtas omnis penes ipſum eſſet. Audito hoc Valdeſius ſtatim illuc mouit comitante cum Iuliano Romerio legionis Neapolitanæ tribuno. Quo cum ob fædam tempeſtatem, iterque lutoſum ægre perueniſſent, videntes viam munitioni proximam impeditam, ac difficilem à Gallo milite obſideri, pontem qui in principio erat, deiectum, ædeſque circumcirca incenſas ad ſtatiua reducere exercitum cogitabant: cum ſubito Hiſpani aliquot veterani in vlteriorem ripam aluei ſcaphis verti, apertumque hoſtium latus ſclopetis adorti illos in fugam agunt. Inſequitur arma fœdum in modum iactantes Valdeſii miles munimentoq; expellit, Pars in flumē cæci ruebant, alii dum cunctantur in ripis, inter fugæ pugnæque conſilium oppreſſi. Aldegundanus vero luto alte immerſus cum clamaret ſe captiuum haud difficulter cū Boſſuuii comite commutari poſſe, ſaluatur. porro Boſſuuius, cui claſſis cura, maritimæque oræ imperium à Frederico Alcmariam obſidente, mandatum fuerat, paulo ante, dū ad Tyæ fluminis fauces, Albano etiam duce ex aggere dimeno ſpectante, hoſtem iam ferme ſuperatum elabi ignave patitur: Simulque eminus fugientem, quam vincere cominus maluit, naue in vado prope Houiam hærente, fæde ſeſe dedere fuerat coactus, virtute ac fide erga Regem inſignibus viris *Ioanne Deilo, Iodoco VVernio, Ioanne Veſſio iuniore, Frederico Thomaſio* cum aliis quam plurimis ignotis capitibus partim menſis, partim crudeliter trucidatis. Cæterum Valdeſius poſtero die præſidium Vlandingæ quoque imponit, nec vlterius progredi auſus Hagam reuertitur. *Ioh. Deilus. Iod. VVern. Ioh. Veſſius. Fred. Thom.*

Interim Vorſchotum, Ketela aliique pagi, Hierocomia quoque & quicquid ſancti amæniue circa ciuitates erat, incenſum à Batauis eſt, dirutaq; non tecta ſolum, ſed etiā ſepulchra: nec diuini humaniue iuris quicquam præ impotenti ira eſt ſeruatum. Aliis omiſſis duo inſignia exempla ſtolidæne inhumanitatis, an inſulſæ impietatis dicam; alterum Roterodamenſium, alterum Lugdunenſium recenſebo. Roterodamum autem præter alios claros ciues pridem *Ioannem Cimontium* feſtiui ingenii pictorem ediderat, qui cum ingente cura ad gloriæ faſtidium contende- *Ioh. Cimont. Pictor.*

ret, videns popularẽ suum D. Erasmũ non sine pungentib aculeis Moriam laudando primã nominis sui famã longissime protulisse, argumento ingenioso historiam Passionis dominicæ ex albo versicoloribusque imagunculis ita depingit, ut omnium nobilium artificum vitia erroresque miro artificio detexisse, atque adeo ipsi arti quoque quam artificiosissime illusisse videretur.

Opus profecto ob salsam aspersinem periucundum visu vel grauibus etiam ac occupatis: cui *Petrus Longus* alter in pictura pyreicus (hunc Rhyparognophum Pluuius cognominatum scribit:) tantum tribuere solitus sit, vt etiam sub mortem, cum lecto ipsius assiderem, sancte affirmauerit, nullo satis digno pretio illud permutari potuisse. Hanc ergo tabulam gloriæ præclarissimi ciuis sui inuidentes insulsi homines frustratam confregere; dum interea in locum marmoreæ ab improbo milite deiectæ D. Erasmi statuæ ligneam substituunt, ridiculeque sub dio ponti lapideo imponunt. At Lugdunenses deliciis quam rusticitati propiores *Lucæ Hugonis* ciuis sui tabulæ, quæ pictam extremi iudicii faciem habens in D. Petri conspici solet, pie quidem pepercerunt, sed interim pauperes suos priuare annona impie aggressi sunt. Quando Rheniburgum nobilium ordinis D. Benedicti virginum monasterium longe amænissimum, à *Petronilla Saxona Florentii Crassi* principis vidua & Lotharii II. Imp. Rom. sorore ad tertiũ ab vrbe lapidem fundatum demoliuntur: vbi sportularum loco vltra duo millia treceta pondo panis gradilis terhebdomadatim egenis distribui solebant. Cæterũ copiis Hagam reductis Valdesius ita hyberna constituit; vt quæque munitio (eæ ad numerum triginta octo ab exercitu vix dum sex milium virorum tenebantur) ab hoste tentaretur: & confestim auxilia submitteret. Obsidebatur interim & Lugdunum; quod eo inopiæ breui peruenit, vt chartam puram ad nummi modum effictam pecuniæ loco in præsidiarios erogare cogerentur. Præerat militi præsidiario Georgius Norellus, qui consules in periculum capitis vocauerat, eos apud Aurantium Poiectumque per litteras grauiter accusando. Has interceptas Valdesius humanissime ad magistratum transmisit, eo fere tempore, quo arcæ Wenmoudensi hostem expulerat. Paulo post Roterodamum frustra tẽtatum fuit. Ex qua expeditione *Michael Cudius* pastor Vercelanus (hic ut Sacerdos Valdesio adesset castra sequutus fuerat) morbo contracto veterno pie in Christo moritur. vir ob humanitatem singularem egregiamque doctrinam longiore vita longe dignissimus. Fuisset & Sciedamum tentatũ, ni huic Svverschia pago illius loco, cui à quinq; cataractis nomen, opere præsidioque munitis accessu oppidi Francscum prohibuissent, sed & vrbs valido quoque præsidio tenebatur. sic

Petr. Longus pictor.

Lucas Hugo pictor.

Michael Cudius.

vt nec

vt nec quod ab hoste crudelius ciues pati potuissent, reliqui quicquam fuerit, quam quæ passim à præsidiariis paterentur, forte interrogando didicerant aliquot contubernales vnicum sacerdotem in ciuitate latitare Gerardum: ad eius casulam igitur continuo aduolant, vestemque omnem, ac supellectilem in prædam vertunt, nec dum his eorum satiata fuit immanitas, conuertunt se nocte intempesta; cum iam hora vndecima esset effringunt fores, atque in ædes furibundi irruunt. Decumbebat mæstus, ac animo perturbato incertoque præ ægritudine Ketelanus, ad Deumque conuersus: Domine, clamat, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt animæ meæ: non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum. Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me. Quoniã alieni insurrexerũt aduersum me, & fortes quæsierunt animã meã, & non proposuerunt te Deum ante conspectum suum. Exurge Domine, adiuua me, & libera me propter nomen Sanctum tuum. Respice in me & miserere mei, quia vnicus & pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: & de necessitatibus erue me. Vide humilitatem meam & laborem meum & dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me: Custodi animam meam & erue me, non erubescam quoniã speraui in te. Ad hunc igitur fere conquerentem alii fustibus cædere, alii ferire gladiis, nonnulli manubriis ensium vsq; tundere: donec tandem animam agentem relinquerent. Crudele, hercules, spectaculum matertetam videre nepotem sacerdotem sexagenarium, morbidum ac longa tabe consumptum cõticinio noctis ita affligi; nec vllum præter se adesse iamiam, vt videbatur, morituro. Quis noctis illius lachrymas, quis eiulatus, quisue gemitus explicet? aut quis denique verbis sollicitos mulieris possit æquare labores?

Postridie illucescente iam die scapha Delphos veniens à Bernardo Ioannis filio tenuis sortis homine, at integro ac Orthodoxo tecto recipitur. Vbi cum dies aliquot piorum eleemosynis esset sustẽtatus, vndecimo Calendas Martii Anni CIƆ. IƆ. LXXIIII. nocte ad duplex Sacerdotii & martyrii præmium in cælum migrauit. Mane sub horam nonam corpus anima cassum in lectulo inuentum absque vlla funeris pompa in cæmiterio noui templi, vbi nunc forum Boarium est sepelitur magno orthodoxorũ mœrore. Qui inde etiam augebatur, quod certo rumore ferretur post infelicem illam naualem pugnam ad Remensualam; vbi Iuliano Rometio quondam classo sexcenti Galli ac ducenti Hispani occubuerant, Christophorum Mondragonium condito o-

nibus

nibus pro necessitate honestis Middelliburgum Gruindamque cessisse Aurantianis. Sed interea nonnulli lætari tabulam illam nobilem à Ioanne Mabusio olim pictam flammis esse consumptam: ne quid durius pati ab Aurantio cogatur. Alii de tempestiua Gerardi morte gaudere dicentes ne videat horrenda deploratissimi huius sæculi mala, ideo à facie iniquitatis sublatus est iustus, & erit in pace memoria eius. Alii de honesta in cœmiterio sepultura piis eius gratulati manibus: cum in augustissimo illo & vetusto templo non modo cura boum, cultusque tunc habebatur pecorum.

Ioannes Mabusius pictor.

Et madidus Baccho sua festa palilia pastor

concinebat: sed quod extremæ impietatis est, etiam Veneri sua soluebant sacra quæstusque ibi exercebatur meretricius. Qui Schiedamo vt funeri interessent aduenerant queribundi: Domus orationum inquiunt etiam apud nos spirituali cultu vacuæ sunt. Non amplius conuentus fiunt orthodoxorũ, non amplius doctorum conciones, non dogmata salutaria, non festa, non hymni nocturni, neque beatum illud gaudium quod in Synaxibus ac communione spiritualium gratiarum animis credentium in Deum accedit. In luctum conuersæ sunt festiuitates nostræ & cantica nostra in planctum, nobis conuenit dicere, quod non est hoc tempore Princeps, neque lex, neque Sacerdos, neque oblatio: non locus sacrificandi in conspectu Domini, & inueniendi misericordiam eius.

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER VIII.
Martyrium D. Ioannis Capitonis.

MAGNVS honor summaque reuerentia à maioribus nostris antiquitus sacris baptisteriis, seu fontibus (quorum pro dolor, nullum iam in Hollandia exstare cernimus) exhiberi solent. Ex his duo præ cæteris maxime celebria fuere: vnum Lugduni Batauorum visebatur in æde D. Petri Apostoli, in quo baptizatus fuerat Guilielmus Cæsar Rom. Alterum quod ad enormem capacitatem vulgari adagio nobilitatum est, apud vetus Nieropium erat, pagum celebrem in Frisiis, vbi & complures vici suas nuncupationes à Kers, quod veteri lingua Christum (vnde & Kerstenen Christiani dicti sunt) & poil, quod paludem significet, habent, solent enim olim in paludibus, stagnis, fluminibus,

nibus, riuis aut fontibus baptizari. Est pagus ad longum aggerem Sudekenspoil nomine sic appellatus, ni fallor, quod ibidem siue baptisterium, siue palus fuerit vetustissima, apud quam Frisii Christo primum initiari cœperunt. Quæ idcirco memoranda putaui quod hic minori fungeretur sacerdotio. Ioannes Capito Theodorici filius atque alteri deseruiens particeps erat altaris. Vir honestæ vitæ testimonio ornatus, quique crudelissima Ioannis Caluini hæresi sæuiente per Hollandiam & instar morbi ac pestis totam fere Prouinciam vastante, fidei Ecclesiasticæ vniuit puritatem. Non dissimilem illum diceres Protogeni, quem presbyterum Valens Princeps Edessa quondam cum Eulogio sacerdote primario in Thebaidem relegauerat. Quandoquidem scholam etiam moderaretur, & pueris docendis daret operam. Quos non modo exercuit ad legendum celeriter, pulchreq; scribendum, verum etiam Psalmos Dauidicos hymnosque Ecclesiasticos illis cantandos proposuit, præterea fidei orthodoxæ rudimenta eos apte edocuit. Euangelicæ quoq; doctrinæ aliquot sententias, quas ingeniis ipsorum accommodatas putabat, tradidit ediscendas, quod si quando autem illum ab hisce studiis feriari contingeret, & pueris esset copia excurrendi in agros: non perpotando intemperanter vt plerique, sed huc illuc inambulando suauiter etiam consumebat. Modo namque Alcmariam petit, miraturque ex itinere campos iam esse: vbi Verona quondam fuerat: modo rursum qui in proximo sunt, peragrat vicos atque Warmenhusanos subinde vicinos inuisit. Apud quos Pastorale sacerdotium obibat, insignis Theologus Petrus Bonchostius, quem raptum inde anno superiori Bartholomæus Iutius Brielæ tandem laqueo necauit, sæpiuscule etiam Scorelum natale nimirum adit solum, Pagus Caninefatum est, nobilitatus plurimum ob alumnum suum Ioannem Scorelium Pictorem illustrem, quem Roma Pontificatu Hadriani sexti (qui & ab eo pictus fuit) florere quam maxime vidit. Vnde in patriam reuersus canonicatuque Vltraiecti in æde Deiparæ virginis ornatus audentẽ iam aliquid apud Hollandos penicillũ ad summã gloriã perduxit. Nobilissimum eius opus tabula aræ maximę est in D Nicolai Amstelredami Passionem Saluatoris nostri Iesu Christi continens. Cothurnus enim ipsi inest, & grauitas oris, præcipue autem latro qui à sinistra conspicitur, in ea citra modũ laudatur ab artificibus. Porro quatuor millibus à Scorelo (vt & hoc referam) continuo Oceanus cum Frisiis Caninefatibusque luctatur. Rarescentibus namque tumulis ibi ordinariis iracundus ac tumidus æstus impetu procellarumque quod reliquum collium superest, eluere atque in ipsorum agros perrumpere molitur.

Ioannes Capito.

Petrus Bonchostius.

Ioannes Scorelius Pictor.

Resi-

Resistunt illi impigre & quo suis finibus fluctus excludant marinos, sublicis, vndis recedentibus, palosque quærendos in littus fistucis adigunt: quos trabibus vinctos inter se firmant. Intra hosce fiscces coniiciunt ingentibus saxis, ne temere effluant, oneratos. Caninum nemus nominant terribilis visu locus, nec absimilis, vt reor illi: vbi D. Ioannes olim angelum vidit stantem dextero pede super mare, tollentem manum ad cœlum, & iurantem per viuentem in secula seculorum. Occulta nempe religio quoque annis ab hinc duobus animos aduenientium illuc hospitum subire cœpit: dum secum reputant Hieronymum Gerardimontensem Carmelitam à præfecto suo vt campi pastorem ageret, missum à pyratis quarto Idus Aprilis anno ClↃ. IↃ.LXXI. misere ibidem trucidatum fuisse. Interea haudquaquam desunt etiam loco suæ deliciæ, paruæ conchulæ palis adnascentes ganionibus plurimum expeditæ. Hæc ergo visere subinde loca Ioannes, domumque reuersus pietatis scholæque munia alacrius obire consueuit. Verum postquam prophanatis passim templis aræ quoque excinderentur, nec sacerdotibus Dei facultas esset celebrandi diuina sacrificia: ille interdiu nocteque orationibus vigilando sine intermissione gratum Deo sacrificium offerebat, spiritum nimirum contribulatum, & cor contritum atque humiliatum. Interdum mœrore plenus, apud se cantillare: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi, ô salutare vultus mei & Deus meus. Aliquoties vero paululum spe erectus psallere: Ecce enim Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Auerte mala ab inimicis meis, & in veritate tua disperde illos. Voluntarie sacrificabo tibi & confitebor nomini tuo domine quoniam bonum est. Interim concuti armorum strepitu Hollandia & Harlemum obsideri à Regio exercitu cœpit. Quo palantem ergo coerceant militem hinc Batauí in Saxonum vico, illinc vero apud Dugmontanos Frisii castra sua collocauere. Ingrauescebat & vtrobique vel maxime persecutionis tempestas, cum nihil contemptius, nihil abiectius, nihil denique abominabilius catholicismo apud vtramque gentem haberetur. Vicere tamen crudelitate Frisii. De quorum truculentia cum aliquando nobis Alcmariæ inter cœnandum sermo incidisset, narrauit matrona quædam Dugmondensis, haud sine suspiriis, fratrem suum Cornelium Alardum virum honestum, & antiquæ fidei, ex mentula fune constricta aliquot horas pependisse, atque præ intensiore cruciatu post triduum expirasse. Retulit quoque maritus eius se vidisse Ioannem Castriconium sacerdotem ex geniculis ad scalas orantem in sublime arripi, atque ex furca misere supremo affici supplicio. Commemorauit & cer-

Hensbosß.

Hieronymus Gerardimontensis Carm.

Cornelius Alardus Martyr.

Ioannes Castriconius Martyr.

tertius matrem vna cum filia immaniter fuisse flagellatas, cum interea laqueo filius extingueretur. Alii in agricolas orthodoxos vsque adeo sæuitum esse dixere, vt quot in castris illis suspensi sint exacto affirmare numero difficile fuerit. Cecidisse enim discissis laqueis, haud aliter ex patibulis: atque locis in proximis ardeæ pellecani, & præcipue cataractes, quos mergos maiores nominant, ex arboribus concussis excidere solebant. Cæterum commeabat frequenter in castra Iodocus Venensis Prætor Dugmontanus huiusmodi Tragicis se spectaculis oblectans. Quo igitur quoque audere videretur, cum eiectis vbique Magistris orthodoxis è scholis publicis, percepisset Capitonem etiamnum agrestes instituere adolescentulos: ilico Sudekenspoilum, quo & ius Prætoriatus eius extenditur, aduolat atque Ioannem è medio cœtu puerorum extractum Houam castellum ducit, sperans hoc tali munere se summam gratiam apud castrorum præfectum Theodoricum Sonoium initurum. Sed longe aliter se res habuit: quare aspernari munus, seque contemni à Sonoio videns Capitonem in castra tractum Ioachimo Nieuincio rerum capitalium Præfecto (erat is auaritia iuxta ac crudelitate insignis) mancipii loco donat. Sub hoc itaque Herodutam seruire seruitutem coactus martyr sarciendis ac resarciendis militum vestibus (addidicerat enim hanc artem puer) sumptum exercebat suum, verum haud consueuit diu relinquere dominus virgam peccatorum super sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Forte itaque ad Calendas circiter Iulii præcipiti nudatus alea Ioachimus Capitonem sub vesperam aggreditur, postulans vt si viuus ac saluus esse velit, marsupium leberide iam inanius, quam ocyssime sibi pecuniis repleat. Excusantem se perquam modeste, ac haud quicquam nummorum habere dicentem ira percitus repente rapi, atque in foro medio spoliari vestitu iubet, simul & laqueum expediri: paret dicto lictor; nec mora extinguitur ex furca sacerdos Christi innocentissimus. Cuius mors preciosa quoque in conspectu domini, sicut & reliquorum sanctorum eius. Postero die deiectũ patibulo sacrum cadauer, in cœmeterio Eugmondensi humatur. Porro non impune tulit impiam hanc suam crudelitatem: sed diuina ipsum persequente vindicta mox ob Henrici Michaelis Centurionis militibus in eum solum collimare iussis misere glandibus scloperariis traiectus fuit, dum hostili quasi animo Henricum in Frisiis cum equitatu suo persequitur. Cæterum Harlemo in potestatem regis redacto Houa castellum amœnitate præcellens & Eugmonda pagus incensa dirutaque fuere, vna cum Monasterio totius regio-

Iodocus Venensis.

Theodoricus Sonoius.

Ioachimus Nieuincius.

regionis & amplissimo & antiquissimo quod Polyandrium Principum Hollandæ nuncupaueris. Sed vt historiolæ huic tandem finem imponam; Memorant annales nostrates domitis à Pipino Herstallo Frisiis, Ratbodum ipsorum Ducem ex arce sua Medemblica venisse Hoichtwondam vt à Beato Wlframo Senensi Episcopo baptizaretur: sed cum interrogando à sanctissimo viro intellexisset plures ad inferos descendisse quam ascenderint ad cœlos, ipsum dixisse, malle se quoque cum multis esse & maioribus suis; simulque pedem à fonte baptismatis retraxisse. Horremus Christiani non immerito crudelis inscriptum Barbari factum, at quanto magis expauescere debemus ad immania Aurantii facinora? qui se cœlesti lauacro ablutum oblitus, non solum non fieri curat, vt intret in regnum cœlorum: verum etiam disruptis passim conflatisque sacris baptisteriis, atque pulsis è ludis litteratiis orthodoxis moderatoribus, paruulos ad Christum venire prohibet. Quod mirandum quidem in eo non videtur, postquam exuto omni pudore, verique numinis metu sublato Deum esse mortali, iuuare mortalem sibi fingat, quorum facultatibus cum suis nunc sustentatur, atque idcirco vocem populi, Dei esse vocem continuo clamitet. O præclarum Deum quem beluam multorum capitum recte Plato nominat; fateor magnum quiddam esse multisque illustribus viris expetitum imperare. Sed age, nonne satius foret priuatum sine ambitione inter suos viuere, quam Deum tam sordidum, tam prophanum, tam impium, ac tam sanguinarium colere: cuius

Tantum relligio potuit suadere malorum?

Verum cum inter arma etiam leges sileant; & me linguam coercere, nec cuncta propalare æquū est. At interea Ioannes Christo gratiosus recepta corona vitę inter populares vicinosq; suos illos martyres suauiter in cœlesti aula cantantes: sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate domini virtutum in ciuitate DEI nostri. Deus fundauit eam in æternum: modo in hanc erumpit vocem: Apud dominum misericordia & copiosa apud ipsum redemptio modo vero in illam: Disrupisti domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis: donec in nouissima tandem tuba mortui resurgant, & corruptibile nostrum induerit incorruptionem, & immortalitatem: cum Deus omnia erit in omnibus.

PETRI

PETRI OPMEERI
DECADIS II.
LIBER IX.

Martyrium Lycosthonis seu Wolpherdi & sociorum Ambstelrodensium.

Ex narratione Petri Petri filii consularis & variis amicorum litteris.

AGer Ambstelanus, non ingloria nunc Hollandiæ pars, in veterem nouumq; diuisus terræne olim an mari fuerat annumerandus dubium est. Depressum saneac in modum æstuarii humilem fuisse, quercus altissimæ indicant, quæ multo infra terram ibidem reperiuntur. Has nonnulli sacri nemoris quondam reliquias opinantur, cum alii illas esse existiment, quæ maxima auiditate supra Canchos quondam nascebantur, & suffossæ fluctibus aut propulsæ flatibus complexu radicum vastas secum insulas afferre solitæ erant, in quas Romanos territis classibus aliquando noctu nauare prælium iniisse, narrat Plinius secundus. Has Coro flante vehementius, illuc adductas stratasq; fuisse putant, Rheniq; vndas ad arborũ istatum obstaculũ, quasi ad aggerem magno cum limo, quem illud flumen secum attrahit, circum has oras subsedisse, atq; ita longa alluuione, quæ nunc sunt pascua ibidẽ fuisse nata. Cæterũ incertũ quando regio primum aggere cincta, quandoq; in ea ceptum condi Ambstelrodamum, quisque auctor vrbis. Illud constat *Gisbertum Ambstelanum* qui ob thorum Gerardi Velsii affinis sui execranda libidine violatum in necem Florentii V. Hollandiæ comitis quoque conspirauerat, ab exilio reducem pontibus sublicijs, fossaque & aggere, nec non ligneis turribus oppidum muniisse anno à Christo nato cIↄ. ccc. primo: quo sibi seni prope ætate confecto, ac bello infœlici contra immoderatam sæuitiem Hollandorum tutum haberet receptaculum. Eoque mortuo, atque regionis nobilitate metu se ad plebem conferente, Ambstelanos principum Hollandorum imperium ferre: ciuitatemque ædificiis ac breuissimo tempore auctam legibus municipalibus priuilegiisque ornari cœpisse. Quæ facile fortissimi ciues religione erga Deum Opt. Max. immobilique in principes suos fide meruere. Iis quippe quam simillimis atque coniunctis quo- *Gisbertus Ambstelanus.*

dammodo inter ſe virtutibus præcipue decorantur Amſtelredamenſes: quemadmodum exulante procul liberalitate, vitiis maxime contrariis, auaritia nimirum & prodigalitate vt plurimum (pro dolor) laborant. Nuſquam celerius immenſas parari diuitias, nuſquam eaſdem euaneſcere citius, ac interire cernas. vnde diſſenſiones, inimicitiæ, factioneſque ac partiũ ſtudia inter diſparem vſque adeo moribus populum continuo oriuntur. Acceſſere hæreſes, venenum reip. pernicioſiſſimum; quo infecta ciuitas diſcordiis plebis viribus confici atq; iamiam ruinam minari videtur. Cæterum floruerunt quondam in hac vrbe inſignes aliquot viri, ob pingendi ſculpẽdi artem per Belgiũ quam maxime nobilitati. Mediocriter doctorum quoque haud vſquam gentium vberior prouentus: quos inter omnes nefariæ eruditionis claritate potiſſimum eluxere *Alardus Amſtelredamus*, *Cornelius Crocus* & *Nicolaus Cannius*. Sed & vix alibi vſpiam tantus numerus hominum vtriuſq; ſexus, qui monaſticam cænobiticamue vitam degant. Præter hæc fuere qui & in toga & in ſago ciuitati ornamento forent. Nam etſi inter incolas nullus ſe proſapiæ antiquitate, ſplendoreque natalium efferat: habuit tamen vrbs quam plurimos ciues, municipesque honeſtis opibus & ſummis ſimul ergo Remp. meritis clariſſimos. Inter quos ſummopere eminere viſi ſunt, *Guilhelmus Eggertus*, à quo Purmerendam Waterlandiæ oppidum conditum annales teſtantur: eiuſque filius *Iannes Eggertus*, & patrum memoria *Andreas Boelius*, ac *Ioannes Benignus* Cæſari Maximiliano, Philippo Auſtriaco Hiſpaniarum Regi, ac Carolo V. Imp. multum dilecti: quique ope a *Rodolphi Agricolæ*, à propatruo ſuo *Adolpho Occone* ſibi relicta orbi perquam humaniter communicauit *Pompeius Occo*: *Gerardus* quoq; *Teus* Nicolai V.C. filius: & quem nuperrime octogeſimum ſeptimum ætatis annum ingreſſum non ſine confeſſionis gloria Harlemi mori contigit: *Henricus Theodorici* filius vir animi fortitudine & tolerantia rerum aduerſarum plane inuictus: de quo dubites, vtrum ſolertiane an grauitas, prudentia an æquitas, ſcientia rerum, an orationis dignitas in eo præſtiterit. Neſtora aliquem reſuſcitatum dixiſſes, cum ex ore ipſius dulcior melle quouis flueret oratio.

Alardus Amſtelredamus. Cornelius Crocus. Nicolaus Cannius.

Guilhelmus Eggertus.

Ioannes Eggertus. Andreas Boelius. Ioannes Benignus. Rodolphus Agricola. Alphonſus Occo. Pompeius Occo. Gerardus Teus. Henricus Theodorici.

Porro ex ſagacis ſcientia vbique rei militaris illuſtris magis fuit *Goſvvinus Recaluus*, qui memorabili illo apud Rauennam prælio ſub Iulio II. Rom. Pont. meruerat iuuenis, & poſtmodum ſenex, compluribus ciuibus ſocioque conſule iam miſere trucidatis, cunctando, quaſi alter Fabius, ciuitatem ab Anabaptiſtarum coniuratione anno 1575 vindicauit. Fuit & bellica virtute illuſtris Wolpherdus Michaelis Friſia oriundus, cuius martyrii triumphum, vti & aliorum martyrum, idcirco etiam commemo-

Goſvvinus Recaluus.

Wolpherdus Michaelis Fepperga.

memorandum putauimus: quod post varia in religionem catholicam merita, quasi athleta Christi fortissimus, pro fide orthodoxa, honore Regis, patriæque salute strenue capta iam pene vrbe, inter profligandũ hostes, dimicando occubuerit. Fuerat hic natus via Olearia, recta è regione turris veteris tẽpli ea in domo, cui pro signo globuli precum sunt, Patre *Michaele Wolpherti* filio Frisio viro tantę integritatis, vt quando declinante iã fortuna senex progeneta fuerat factus, tam præclare eo functus sit munere publico, vt nunquã nec vendentiũ nec ementiũ querelæ fuerint de eo exauditæ: cuiq; semper inter optimates ciuitatis haud infimi honoris remanserit locus. Mater vero Margareta ex clara Persquorum (qui antiquitus Waterlandiis dominati fuere) familia oriunda religione Christiana conspicua ac insignis, ipsum & Henricum (hic curio cum Ambsternenii esset, nuper pie ibidẽ obiit) filios, simul & Machteldam filiam liberaliter ac honeste pro re familiari satis educauit. Fuit vero Wolpherdo in litteris præceptor M. *Cornelius Crocus*, in quo viro pietas & eruditio, latinæq; linguæ puritas ex æquo decertabant. Quem vt scribentem varia Germania, ita & latine purissime loquentem admirata fuit etiam ipsa Roma: vbi in numerũ Sacerdotum societatis Iesu à B. Ignatio primo authore anno Christi 1550 receptus supremum clausit diem, non sine opinione sanctitatis. Conscripserat eius vitam amicus noster Nicolaus Cannius, sed eam cum cæteris ipsius scriptis incuria hæredum litterarum rudium periisse intellexi. *Michael VVepserdus Foppinga.* *Corn. Crocus. Ambstelrod.*

Porro docuit Crocus pueros *Wolpherdũ* nominari *Lycosthenẽ*, quod ea vox significaret *Lupi robur*, haud aliter quam *robur vrsi* nomen Bernherdi sonet apud Germanos. Sub hoc præceptore cum litteris fidem orthodoxam ac morales virtutes edoctus, assuefiebat amare, quæ facere conueniret, fugereque contraria. Cæterum cum iam ex ephebis Lycosthenes excessisset ablegatus à parentibus in Hispaniam, idioma gentis exacte didicit, atque domum reuersus mox vxorem duxit: ex qua tulit liberos aliquot, quos satis honeste educauit. Postquam vero Petrus Petri filius vir summæ integritatis iam Prætor vrbis esset creatus, continuo vt sibi legatus ac Proprætor Lycosthenes (hoc enim & nos eum deinceps vocabulo indigitabimus) fieret, procurauit. Amboque magno commodo Reip. ciuitatique Amstelredamensi fuerunt, cum Anno M. D. LXVI. violentiæ Iconoclastarum fortiter resistunt atq; quam maxime conatui Henrici Brederodii obstant, ne ille dominatu potiatur vrbis. Paulo vero post creatus prætor agrarius Waterlandiæ Ambstelredamo migrauit Monachodamum; vbi cum multũ ei negotii facesserent veneficæ ac incantatrices aliquot mulierculæ, ipseque iuris ac sacrorum canonum esset imperitus, consilio Æmilii Haestenii I. C. (quem *Æmil. Haesten. I. C.*

 amicum

amicum sibi idcirco factum postea summe coluit:) vsus summa eas persequebatur seueritate. Erat enim oppidulum Nautis, hominibusque agrestibus habitatum ob veneficia erroneamque religionẽ non minus Hypata Thessaliæ quondam infame vsq; adeo; vt vita vicinis populis pro *Monochodamo* vulgo Lutherodamon diceretur. Vnde etiã orta fuerat Wendelmuda, quam duodecimo Kalend. Decembris anni XXVII. supra sesqui millesimum damnatæ religionis ergo Hagæcomitis flammis necatam hæretici suis Pseudomartyribus annumerant, catalogoque inscribunt sanctorum. Porro extremum quoque periclitatus fuit Lycosthenes, cum Pyratis anno dni cIɔ. Iɔ. LXXI postridie calend. Mart. Monachodamum diripientibus ad pœnam quæsitus in hara inter aues cohortales delitesceret: atque Ecclesiæ Pastor *Ioannes Pipo* Henrici filius Nardenus in lacu aliquamdiu remulco tractus, ad malũ tandẽ glandibus sclopetariis transiiceretur.

Ioannes Pipo Parochus.

Quamobrem insequenti anno tumultuantibus passim Hollandis Ambstelredamum quasi ad tutum orthodoxis asylum Lycosthenes confugit. Erat vero senatus illius ciuitatis prudentia, integritate ac præcipue pertinaci erga Deum opt. Max. Rom. Pont. atque Regem suum fide multum nobilitatus, qui quo vrbem ab iniuria maleficioque ferorum ac barbororum hominum tueretur, duas subitariorum militum cohortes, ex ciuibus orthodoxis accurate conscribi iussit. Harum itaque vni Lycosthenes præficitur, qui & paulo post quoque prætor agri Amstelani designatur. Quare sollicite iam ergo Reip. curã agere, ***nihilque humile animo versari, non loqui vlli ad gratiam; nec vllius potentiam auctoritatemque vereri.*** Graue certe magnitudinis animi eius simul & libertatis linguæ testimonium est. Quod cum nonnulli ex senatu Hollandiæ Vltraiecto (. ibi namque exulabant) Amstelredamum sub noctem appulsi per dispositos ad portam milites ab illo intromitterentur dicenti militari more Cornelio Susio Præside vt cum cura vigiliis intenderet, responderit: non opus fuisse ut eius rei admoneretur: si modo ipsius Præses diligenter iam olim excubias egisset.

Hadrianus Sandelin.

Hadrianum etiam Sandelinum V. C. qui ciuitati à pensionibus erat, pro auctoritate loquentem ægre auscultabat. Indignabatur porro & vel maxime iis, quibuscum nihil præter lucrum & annonam curæ esset, ad falsos hostium codicillos, ac nota cunctis periuria tam aperte conuincerent aduersus Wiggerum Alardum aggerum Medemblici in Frisiis minoribus Præfectum non satis æquum quoque fuisse commemorant. Guilielmo præterea Adamo Regiæ classis legato infestus fuisse fertur. Sic vt in his asinum, taurum, & vulpem persecutus esse dicatur. Interea non solum mœnibus arcere hostem: sed etiam aggeribus modo

Wiggerus Alardus.

Guilielmus Adamus.

Dieme.

Diemeno, modo rursum Ambstelano expellebat, fugabatque. Quanta alacritate vidimus ipsum apud Mermundam persequi fugientem cum suis Olinarium Centurionem? Quanta & æquitate quodcunque manubiarum esset distribuere? Diceres in eo Patriarchæ vaticinium illud compleri: Ben-iamin lupus rapax, mane comedet prædam, & vespere diuidet spolia. Recte autem Ben-iamin hoc est filius dexteræ, in qua fortitudo est. Fortitudo enim & refugium eius Deus. Quod satis abunde declarant officia diuina deuote ab eo frequentata, & crebrę itiones ad sacrum locum.

Est hoc nomine ad Ambstelam via vitulina sacellum magnitudine conspicuum, omnique ornatus genere decoratum: ad cuius septentrionale latus sacrarium mysteriis corporis Dominici conseruandis ideo supra focum cineresque sacros fuit constructum, quod eo in loco diuinam Eucharistiam, quam pridie æger euomuerat, è mediis flammis illæsam incontaminatamque matrona quædã miraculo territa eripuerit. Quare & amburbalia Eucharistiæ quotannis celebrantur die Mercurii Idibus circiter Martiis: & singulis Mercurii diebus, multo ibi cum lumine hymnos laudesq; Christo decantant sacerdotes, sacraque faciunt. Aduentant illuc itaque sæpius, & ciues peregrinique; qui ritu veterum Christianorum, sacrarium istud circumeunt Deum Opt. Max. cum pro corpore ac animæ salute, tum etiam pro externis bonis sedulo precantes. Quæ à diuina benignitate ipsos plerumq; consequi, testantur solennes gratiarum actiones; ostilla quoque certa, & vota Eucharistiæ donaria. Nam pars oculorum auriumue, alii manuum ac pedum, alii vero ædium nauiumque semiustarum aut scopulis quasi illisarum simulachra ex argento aliaue materia confecta, & parietes circumcirca ibidem suspendebant. Hæc eo prolixius paulo: quod constans rumor sit, locum hunc à Caluinianis prophanatum, nunc vmbras inquietare.

Cæterum licet haudquaquam amplis fortunis fuerit Arcosthenes, erat tamẽ insignis hospitalitate, virtute nimirũ & opulentiis sordidis, & insullæ prodigalitati æque incognita. Nam cum ex Triumuiris quibus Belgii curam moriens Requesenius commendauerat, Petrus Ernestus Mansfeldius & Carolus Barlamontius in carcerem essent coniecti, passimque aqua & igne Hispano militi interdiceretur, ille Centuriones Hispanos Balthasarem Peralta & Antonium Villegastum vna cum Iacobo Sanchio Lateriense Harlemo expulsos tectis benigne excepit, mensæque adhibuit. Insecuta mox noua in Regem coniuratio est, sub nomine pacificationis Gandensis: abyssus malorum & pandoræ quasi pyxis. Hac ergo ꝑ vrbẽ diuulgata, primo mœstitia, deinde

terror pauorque animos incussit, audiebanturq; passim querentiũ voces: tantũ fortunã mutasse, vt qui capta modo Ziricea Aurantiũ vidissent cum suis adornare fugã vasaq; colligere: ij verso marte Tyrannum nunc auaritia & crudelitate omnes fama celebratos tyrannos æquantẽ dominum experturi forent: frustra sperari deinceps vt Hollandia vel tantũ Caluiniano soluta imperio in patrios redeat mores ritusque: Haud æquum esse Ordines Belgii ita prodere socios. Tolerãdum quodammodo illud in Magistratu improuido & versutiæ technarumq; Aurantij ignaro. Ferendum & in nobilitate ad omnẽ aurã spei mobili ac infida: quæ ære alieno altum quasi demersa nil præter rapinas opimaq; spolia meditatur. Sed quis æquo ferret animo turbulentos inquietosq; Monachos ad insigne Christianæ religionis dedecus ita tumultuari: & in suam quasi perniciem aduersus Regem Catholicũ conspirare? Non illud didicisse eos ab Antonio Abbate: qui cum talis esset vt Imperator Constantinus, & alii primarij viri permagni, æstimauerint videre illum, loquentẽ audire, eiusq; imperata facere: tamen studebat ignotus esse & in solitudine delitescere. Solitus subinde dicere, aquam piscibus alimento esse, solitudinẽ autẽ Monachis afferre ornamentum: atq; illos cum continentẽ vitã amittere: hos quippe similiter cum vrbes adeant, Monasticã grauitatẽ perdere solere. Non fieri posse, nec rationem pati, vt repugnantia congruant, dissimilia conglutinentur, vera & falsa misceantur, lux & tenebræ cõfundantur, dies quoq; & nox habeant aliquam coniunctionem. Alteram quippe alteri succedere, eiusq; locum occupare. Auctæ vero fuere querelæ: quando nunciatum fuit Iacobum Teum Consf. & Sibrandum Buycium ciuitatis legatos cum comitatu Ægidii Barlemontii Domini de Hierges Sicambrorum Præfecti Bruxellã petentes in Eburonibus à Scotis illic palantibus interceptos teterrimis contra ius gentium detineri vinculis. Nam quisq; sibi metuere, præcipue sacerdotes, qui Lycosthenem suum Iudam Machabæum appellantes, rogabant sedulo, vt ipsos ab iniuriis improborum tueri velit.

Iacobus Teus. Sibrandus Buych. Ægidius Barlemontius

Idque magis eo, quod cernerent ipsum Hispanos Centuriones post deditam pacis arcem immolatos Vltraiectum ad socios deduxisse. Quæ res pariter & ipsius obstinatio fidei adeo grata D. Ioanni Austriaco Belgii Gubernatori fuere: vt illum per litteras salutauerit, atque etiam torque aurea censuerit donandum. Quam tamen illum nequaquam recepisse conquesta mihi fuit, cum ad eam diuertissem, soror ipsius Machtildis Michaelia mulier fidei orthodoxę obseruantissima. At interim Ambstelredamenses se mari terraque videntes obsessos, nihil vsquam spei, nihilque auxilii superesse (quandoquidem Vltraiectum velut arcem ciuitati suæ impositam teneret Aurantius) vt secundum pacta pacificationis Sandensis ipsis satisfiat, postulant.

Sed dum Aurantius potiri vrbe, & cuncta pro suo vult geri arbitrio: contra illi peius Lotho flagitia timentes religionem Catholicam integram ac fidem olim Regi iuratam, seque & sua inuiolata conseruari expetunt: frustra ordinum Belgii nomine pro iis intercedente V.C. Arnoldo Sasboutio secretioris consilii Præside res in longum protrahebatur. Dum hæc fiunt, Aurantius vt successum insidiarum quæ Austriaco tendebantur, videret eminus, Frisiam minorem peragrare statuit. Vbi à fœminis Barbaris diuinis quasi honoribus fuit exceptus: dum hæ centones quibus gens mire superbit, illæ vero puluinaria transeunti per viam substernunt; aliæ vero thura adolent, denique nonnullæ ad libanda vina Zythumque inuitant, aut bibere recusantem transitione prohibent. Venerat Hornam, vbi in hortis Walcheuicis, quo studia Frisonum omni genere popularitatis incenderet magis, cũ Ioanne Berchouto Cons. viro vt fœdo crudelique animo ita & facie cadauerosa, de proximo ad metam globorum iactu certamen iniit, brauiumque propositum optima regionis lactiferique magis vacca vincit primo Aurantius, eique vacca nosocomio adfertur lectissima. At secundo tertioque victori consuli pro boue vituloque quam maxime obesis centum & quinquaginta Carolini numerantur. Huiusmodi ludis ergo Aurantio sese oblectante suauiter Austriacus intellectis insidiis, quæ sibi ab illius fautoribus structæ fuerant, Mechlinia ilico Mamurcum petit: vbi arce per simulationem recepta bellum vix dum sopitum restaurat. Eius caput itaque ab ordinibus in Brabantiã Aurantius: cui quasi nouo Phaethonti Remp. committant. Qui ne interim hostile quid in Hollandia suboriatur, metuens de Ambstelredamo proditione inuadendo huiuscemodi consilium capit: vocat ad se Hermannum, Herlingum, & Nicolaum Ruychauerum notæ audaciæ Centuriones: hisque mandat vt ex dispersis hic illic cohortibus ad mille circiter expertæ virtutis euocent veteranos: simulque quibus ex improuiso vrbem adoriantur modis, edocet. militibus vrbis direptionem edicit concedi: ipsis vero senatum in prædam fore promittit. Ergo hi nouo Calend. Decemb. anni CIↃ.IↃLXXVII. mane ad octauam horam hoc modo facinus aggrediuntur. Et promissis pridie decem præsidiariis Waterlandiæ militibus, qui porta Harlemia exire fingentes deposita ex more arma receperant, duo pro vallo imaginariã instituunt pugnam. Quo signo quasi admoniti qui vectoriis appulerant nauibus in aggerem se exponunt: dum Nicolao Biccio ianitore cum aliis duobus interea truc datis, ac cæteris excubitoribus, aut fuga dilapsis, aut metu in vndas sese præcipitantibus portæ Egres adaperiuntur, per quas quatuor infestis signis vrbem ingressi hostes, quo angusta

Ioannes Berchout.

Hermannus Herlingius.

Nicolaus Biccius.

gusta viarum obsideant, alii magno cum fremitu, ac sublato ad æthera clamore dilabuntur. Agmen condensum quod trecentis fere constabat triariis, aggere nouo signa ad forum consequitur. Occluduntur passim ædes: crebrisque velitationibus, multi vtrimque cadunt. Proripit quoque ex domo ciuica sese senatus, ac populum ad arma nolæ sonitu euocari iubet. Primus omnium cum suæ cohortis vexillo in forum irrumpit Isbrandus Holleslotus manipulo contubernalium constipatus. Qui videns Centurionem alterius cohortis Cornelium Smorum glande fœde ictum, vt suis nequeat esse auxilio; ilico accersito volone quodam, in illum, qui scuto tectus descendentibus ex tabulato libræ excubiis vulnera inferebat, sclopum exonerare iubet, similiter & in tympanistem, qui apud hostes bellicum canebat, sclopus exoneratus fuit. His itaque concidentibus hostes gradum referunt ad Harlemensem emissarium: subitoque locum istum vallo muniunt. Mox quoq; superuenit Lycosthenes; qui discussis elingui panore pridianique cibi nausea, exceperat enim epulo presbyteros & cantores sodalitatis Deiparæ virginis Mariæ, non frustra iam (inquit) milites memorando notam cunctis vestram virtutem tempus terendum fuerit. Quid enim hic stantibus spei est? non murus nec vallum: sed media in vrbe armati armatis obstant. Pro præda illi, vos pro aris focisque dimicabitis. Virtute non impares, necessitate, quæ vltimum ac maximum telum est, superiores estis. Non vobis ociosis eos hinc abituros credite: ferro expellendi sunt, fortes strenuosque Deus Opt. Max. adiuuabit. Quare hic, qua me prægressum videritis, ite mecum, qui domos, parentes, vxores, liberos, saluos vultis. Hæc locutum exequentemque dicta cohortes sublato clamore sequuntur, gradusque sistunt ad D. Iacobi Sacellum: vbi Remus Burgundio legatus ipsius glande sclopo fortuito emissa traiicitur. Porro quo infimæ plebis eluuiem nauicularios ad se pelliceret Hellingus: diuerticulo ad pontem nouum contendit, illisque modo blandiens ac multa promittens, statim rursum ignauiæ insimulans minitansque naues copiis auxiliaribus repletas ostentat: quæ ob aeris tranquillitatem reciprocationemque æstus appellere nequibant.

Isbrandus Holleslotus. Cornelius Smoor.

Reim. van Bourgongne.

Arcet illum inde Reinerus Henricus Consul Andrea Brauuio aliisque fortibus viris comitatus: atque ad suos ire compellit. Interea & in vallum tormenta aliquot in cassum exonerata fuere. Aduentarant quoque ciues vndique: quorum quidam per fenestras vacuas ingressi ædes, glandibus inde hostem infestabant. Cadunt nonnulli: Hollingus quoque lethali accepto vulnere, cum ad portam esset à suis delatus exanimatur. Clamor trepidationis fugæque ipsorum indicium primum fuit, excitatior &

Reinerus Henricx. Andreas Bravv.

cre-

crebrior è tectis sublatus. Tum Lycosthenes cum cohortib. aggressi vallum diruunt: addunt & se his ciues, hostemque fugientem acerrime persequuntur.

Trucidantur complures, multi quoque è muris in vndas se præcipitant, quorum quidam hausti sunt, alii enatarunt. Pars porta elabuntur. paucos, quos cataractæ demissæ incensusque puluis tormentarius intra pomerium vrbis detinuere, strictim increpans Runchanerus: Quid inquit, hiccine vos telis hostium præbituri estis indefensi? quid igitur arma habetis? aut quid vltro huc accessistis: Quin extremā belli experimini aleam? quod si nulla vobis erumpendi fuerit facultas, saltem ne moriamini multi. Hæc vbi dicta fuere, confestim duo manipuli subito quasi furore correpti. dant impressionem, qua ciues conferti maxime se obiecerant, bipennibus punctim ac cæsim ferientes. Ferociæ ergo illorum cedentibus ciuibus occiduntur duo spectatæ virtutis antesignani: qui loco iniquo hostium impetum animis atque audacia sustinere tentabant. Tum cohortes quoque pedem referre coactæ. Lycosthenes & ipse turba fugientium actus, dum terrorem suis demere fædamque sistere fugam satagit, ad vicum Anglicanum cuspide bipennis collum transuerberatur. Accipit & gladio in latus occultum vulnus. Accurrunt vndique igitur milites, quo procumbentem erigant ducem, atque intra manus abreptum ad amicas ædes deducant. Ad quos ille aspiciens; non est, inquit, commilitones; vt de me soliciti sitis: hostem potius porta expellite, ciuitatisque consulite saluti. Ego enim quasi destinata victima Christo iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Certamen certaui bonum, cursum consummaui ac fidem seruaui: Quod superest reposita est mihi corona iustitiæ, quam dominus reddet in die illo, quo iudex iustus rependet vnicuique præmium pro vitæ meritis; non mihi solum sed & vobis, qui pro vera religione & iustitia sanguinem vestrum profundere non ambigitis. Non ea spes manet hostibus: quorum pars cum mendacibus, periuris, homicidis, & sacrilegis erit in stagno ardente igne & sulphure, quod est mors secunda. Agite, breui iam modo vidibitis, vtrumne illorū fides nouitia, & ab operibus charitatis vacua præualeat: an nostra antiqua & concordi sanctorum Patrum consensu perpetua; quæ per charitatem sedulo operatur. Interea restauratur pugna, hostesque fuere coacti, ilico se dediderunt. Runchanerus, qui apud forum suarium in proximis pomerio vrbis tectis sese abdiderat, dum frustra vitam ducentis licitatur coronatis aureis, à milite multo strenuissimo generosissimoque, cui Rufo cognomen erat, trucidatus est. Vrbe ab hostili inuasione liberata, Lycosthenem, postquam sanguine vulneribus profluenter emanante, iam animam ageret,

milites domum detulere, vbi cum à noui templi presbytero Petro Henrici filio Subula, qui mysteria illuc adportarat, post solennes ex more dictas preces, extremum oleo sacro esset vnctus spiritum Deo Opt. Max reddidit: atque vitam quam ex virtute per annos quadraginta quinque degerat, cum laude & honore Martyrii finiuit. Cecidere ex militibus ciuibusq; quadraginta circiter: Ex hostibus amplius octuaginta desiderati sunt. Reliqui cũ vulneratis sub noctem Harlmemum redierunt. Quo captiui quoque postea transmissi, metuente magistratu, ne quid in ciues orthodoxos seuerius, quos in vincula vbique coniecerant Hollandi, statueretur. Postridie per singulas domos atque cognationes occisorum quisque lugebatur à suis. Sed & suggestum ascendens Iacobus Buychius in D. Nicolai Curio planctu apud populum ducem cum militibus prosequitur ita orationem exorsus. Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est? Doleo super te frater mi Ionatha decore nimis ac amabilis super amorem mulierum, sicut mater vnicum amat filium suum; ita ego te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti & perierunt arma bellica? porro in diem tertium, qui septimus Calendas Decembris Catharinæ virgini & Martyri Alexandrinæ erat sacer, supplicatio fuit decreta processioque publica cum Eucharistia, ac gratiæ actæ Deo immortali pro vrbe conseruata. A prandio mox funus luctu publico Lycostheni instauratum in templo antiquo, vbi ad eum humatur modũ, vt capite pedes clarissimi Poetæ & Theologi Nicolai Cãnij prope attingat. Hæreditarium Persquiæ gentis sepulchrum est, in quo conditur, cippo candido insigne haud procul ab Eucharistiæ sacrario: quo nimirum in loco vndecimo Calend. Maii Anno cIↃ.IↃ.LIX. iusta exequiarum D. Carolo V. Imp. Cæsar. Aug: celebrata fuere. Hæredes paternæ virtutis potius, quam opum inuidiosarum reliquit sex liberos, quos ex duabus sustulerat vxoribus. Horũ duo natu maiores à patria nunc exulant: Alter regi suo inseruit & militari nescio quo munere apud veteres Salios fungitur.

Iacobus Buychius.

Alter vero Romæ, vt audio, liberalibus instituitur disciplinis. Prodigii porro loco habitus fuit Cometa, qui per eos dies cõspiciebatur, sydus plane terrificum & magnitudine flammigerantis comæ dira portendens. Rumore etiam ferebatur per vrbem, rotas, quibus septa emissarii Herlemensis in altum tolluntur, de nocte sponte fuisse circumactas & pondera publicæ bilancis loco suo mota. Nunciatum præterea est, tres cœtos miræ magnitudinis (flatores vocant) vndis recedentibus in littore hæsisse apud Heidam viculum: cum nocte, quæ vrbis inuasionem præcesserat, ingens eius generis multitudo illo quasi Hollandiam debellatura horrisonorum fremitu accessisset. Aquilas quoque duas

duas sclop: glandibus ictas in Batauis exanimes concidisse, & obscenos animalium fœtus locis plurimis editos. Quin etiam postquam ciuitati ab Aurantio satisfactum fuerat, atrociora vndiq; ostenduntur. Nam & alter cometa conspectus est in mucronem fastigiatus, gladii nitore, sine vllis radiis: cœli etiam species sanguinea visa est. Hollandiaque omnis terræ motu concussa maxime locis paludosis tremuit. Aer denique noctu lucere ac quasi ex incendio subinde illuminari creditus, & non exiguo tempore Ambstelrodami canenti passim cecidere imbres. Quin an non portenti quoque simile familiari Lycosthenis Petro Theodorico Monachodamo barbam excreuisse ad sex pedes Romanos? Præterea virum furentem Westphalum Georgium nomine simul & Weinam amotæ mentis rusticam, minis quibusque contemptis, dirissima quæque ciuitati continuo ominari! Horrore totus concutior, atque ab vlteriore narratione animus luctu omnino refugit. Quis enim supremum quodammodo tantæ Metropolis casum? Quis ciuitatem illam, quæ ob fidem operamque strenuam à D. Maximiliano primo Austriaci sanguinis suo principe memorat, vt ipsius signum cæsarea decoraretur corona, à sociis deseri, hostique tradi tyranno? Quis fidem sacramento litterisque ac septendecim sigillis roboratam tam facile violari? Quis sacra, prophana, publica, priuata, sursum, deorsum volutari? Quis religionẽ Catholicam cum ipsis initiis vrbis maioribus traditam inde expelli, atque in eius locum dirissimam succedere hæresim? Quis tot religiosos Monachos, tot honorabiles sacerdotes, tot grauissimos senatores, tot denique ciues ac inquilinos ornatissimos in exiliũ quasi deportari? Quis plebem Magistratui semper morigeram in seruitium tradi, atque sub acerbissimi carnificis arbitrio spiritum ducere? Quis virgines Deo sacras velatasque Moniales suis deturbari sedibus & impune ad stupra publicitus sollicitari? Quis pueritiam parentibus destitutam flagris inopiaq; cogi ad impietatem? Quis moribus antiquis longe propulsatis libidinem ac licentiam pro lege haberi? Quis cognatos, affines & amicos extorres nusquam non vagari? Quis postremo filios paternis prohiberi ædibus, atq; eosdem ob virtutem ac fidem patria propulsos vltra Albim vsque cum dulcissimis nepotulis inter Vandalos haud tuto satis exulare? aliaque qualia & ipse miserrima vidi, & quorum pars magna fui, recensendo temperet à lachrymis! sed tu ô Lycosthenes, cæterique vos Athletæ Christi fortissimi felices beatique iudicandi, vt quibus hinc migrantibus portæ apertę fuerint paradysi, vbi lupus & agnus pascuntur simul, vbique & vos summo affluentes bono æternis gaudiis triumphatis Salue itaque inexpugnabilis agninus Dux Catholice. Saluete Orthodoxi milites, legionum fulmi-

Petrus Dirx.

fulmineæ & Thebæorum vere æmuli ac imitatores. Saluete ciues sanctorum & domestici Dei, fidem edocti Apostolorum & Prophetarum, siue dilecta habitatis Domini virtutum tabernacula, & inebriamini ab vbertate domus eius: siue in monte sancto eius requiescitis, atque inde respicientes ad hospitium hocce calamitatis terrenam videlicet vestram patriam inter vos admirabundi huiusmodi sermones confertis: Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii? iustitia habitauit in ea: nunc autem homicidæ. Principes eius infideles, socii furum, dicentes in cordibus suis: non est Deus. Die præterea ac nocte circumdabit eam, super muros eius iniquitas, & labor in medio eius & iniustitia, & non deficiet de plateis eius vsura & dolus.

PETRI OPMEERI

DECADIS II.

LIBER X.

Martyrium D. Petri Ballingi Harlemensis.

Ex variis litteris D. Martini Duncani, M. Ioan. Zmenij, Caroli Liberti & aliorum complurium.

QVOD si celebre illud apud Hollandos Prouerbium: Innocentem plerumque, quod alii sumpserint, persoluere in quenquã alium, certe vel maxime quadrat in *Petrum Ballingum*, qui Martyriorum decadis huius secundæ sexta, vt aiunt, occludet. Erat hic presbyter innocentissimę vitæ, & mente munda exulans; vir doctus nimirum iuxta ac pius, & confessionis gloria clarus; quamuis Symbolo testaretur: Amare nesciri. Nam cum esset natus Harlemi ad quartam Calend. Septembris Anno cIↃ. IↃ. XX. patre *Nicolao Ballingo* tyrocinium in humanis litteris sub insigni Grammatico *Iacobo Heyert* cum Theodorico & Ioanne fratribus, Hadriano Iunio, Ioanne Zmenio aliisque discipulis fecit. Inde missus Louanium in Collegio Atrebatensi gratis fuit altus. *Nicolaus namque Ruterius* Episcopus Atrabacensis, natione Luxenburgensis, & officio ac dignitate Episcopus Atrebatensis, cum extruxisset hocce collegium, ordinauit vt inter Luxenburgenses suos & Atrebatenses tres adolescentuli Harlemo (quod ibidem pastorali officio fuerat decoratus) orti citra sumptus onera continuo alerentur. Vnde fieri autumo, quod ea ciuitas præ Hollandiæ cæteris oppidis abundauerit compluribus annis semper viris litteratis.

Petrus Ballingus. *Nicolaus Ballingus.* *Iacobus Heyert.* *Nicolaus Ruterius.*

Nam Dialecticen ac Physicen in schola Porcensi à *Ioanne Beneto*: Ethicen autem à Warnero collegii præside exacte discebant.

Ioannes Benetus.

Inde

Inde Theologiæ ſtudiis quam plurimum ſe dicabant. Quemadmodum fecerat hic Martyr noſter *Petrus*: qui licet Myrops eſſet oculisque carneis parum proſpiceret, mentis tamen oculis acute cœleſtia contemplabatur; & in ſcriptis alienis examinandis vix eo reperiebatur oculatior Ariſtarchus. Ita vt eius iudicio multum tribueret *Godofridus à Mierlo* Epiſcopus, ac frequenter eius vteretur opera. Præfeceratque eum ſacris virginibus S. Margarethæ ad præſcriptum tertiæ regulæ D. Franciſci vitam inſtituentibus, vbi & pacate & pie degebat: donec Aurantius cum ordinibus Ambſtelredamo decreuiſſent Coſs. ac Senatum, vnaque Minoritas cum aliquot ſacerdotibus, ciuibus, ac incolis Deo atque Regi maxime fidelibus eſſe expellendos contempto ſolemni iuramento inter ipſorum petitioni ſatisfaciendum præſtito. Perſuaſum enim habebant hoc perpetrato ſcelere omnem religionē Catholicæ ac Romanæ Eccleſiæ mox per Hollandiam eſſe interituram. Quod vt perſuaderet ſuis, ad ſe euocarat *Hermannum Rodenburgium* vrbis præfectum, cui dicens *jaculum* eſſe iurare peiurareque, docet eum qua aſtutia eos comprehendat vrbeque extrudat. Ad quod perficiendum aliquot veteratores callidos illo quoque mittit: inter quos locum principem obtinebat *Adrianus Milius* Dordracenus, quod nil tale ab illo exſpectari Ambſtelredamenſes crederet. Nam cum patrem eius *Arnoldus* Cornelii filium ex veuelorum ſartore, dictatorem ſæpius vrbis creatum magnis muneribus equeſtriq; cingulo donatum eſſe nouerant à Philippo ſecundo Hiſpaniarum Rege, quod vrbem primariam Dordracum ab omni Iconoclaſtarum iniuria cum laude defenderet, non dubium putabat, quin non diſſimilis patri foret, præcipue quando cum Carthuſianis ac aliis religioſis viris benigne verſaretur. Sed in eo, Rodenburgioque, quem ſtipendiis ſuis alebant, experti fuere, *ambitione multos mortales malos fieri; malos quoque cum ſe bonos ſimulant, tunc eſſe peſſimos; fortitudinemque ac robur ipſorum legem eſſe iniuſtitiæ.* Etenim excitato tumultu ac præſidiario milite ad periuria adacto ſeptimo calendas Iunii ſub horam ſecundam pomeridianam, iuſſa Aurantii implent. Primum *Guilhelmus Delphus* Guardinus cum cæteris minoritis vrbe exportantur, tum Coſs. Senatoresque captiui ducuntur ad ædes publicæ bilancis, quæ apud forum ſunt, indeque abſtracti nauibusque impoſiti, atque oppido euecti nudi in aggerem expoſiti fuerunt; Mox ciuium ædes armati inuadunt, & ſi quid armorum vſquam eſt, illis auferunt. Poſtremo ex templis quicquid auri argentique aut ſacrarum veſtium eſt, confractis clauſtris, tollunt, multaque rabie in ſtatuas tabulasque Chriſti ac Diuorum ſæuitum vſq; adeo, vt nec arti nec religioni vllo modo parceretur. Hinc

ſci-

ſeipſos in magiſtratus creant, atque nouo more remp. admini-ſtrare aggrediuntur. Quæ vbi Harlemi nunciata fuere, metum terroremque maximum orthodoxis incuſſerunt: præcipue Ballingis Fratribus *Petro* ac *Ioanni*, quorum hic cum æditiuus eſſet in Dominico S. Wilibrordi tempore obſidionis vrbis, vxorē ſuam miſere trucidari conſpexerat, quod cymelia templi apud illam latere ſuſpicarentur ſeditioſi milites: quando & ille cum tribus aliis ſacerdotibus mortuo *Theodorico* fratre, ſacrarum S. Claræ virginum Hornenſium præfecto in vincula eſſet coniectus. Etenim licet omnibus Gandenſis pacificatio ordinumque Belgii fœdera verſarentur continuo in ore, cernebant tamen illi facile cum prudentioribus, quod Aurantio eiuſque ſectatoribus tantum eſſent triſtia bella:

Iraque, inſidiæque & crimina noxia curæ.

Iam in propinquo erat dies ſacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramento ſacer, qui ex Vrbani IV. Rom. Pont. inſtitutione ſingulis annis per omnem fere Europam Chriſtiana deuotione ac proceſſione celebri populi religioſi celebrari ſolet, cum decantatis veſpertinis Deo hymnis ac precibus, Coſs. cluſa plebe, aliquot ſigna militum gyganthea arrogantia contra Deum Opt. Max. pugnatura intra muros recipiunt. Erant vero in vrbe *Paulus Buſius* molitoris Ambſtelredamenſis filius immanitate ſcelerum ante alios omnes nobilitatus, aliique malis artibus Reip. maxime damnoſi. Qui varia verſabant animis conſilia, quo Epiſcopum atque clerum inter ſacrificandum mane inuaderent, vt ſic plebi incuteretur terror, ipſique ſine tumultu poſſent perficere, quæ in mandatis habebant. At Epiſcopus cum clero populoque frequenti ſe tacita intra ſepta templi continebant ſacris intenti, atque ibidem etiam procedere cum Euchariſtia conſtituerant Aduenerat inuadendi hora, cum Petrus Balingus peracto ſacrificio ſtaret ad monumentum fundatoris ſacri ex more oraturus pro eo defuncto, quando effractis valuis, qui ad miniſterium ſceleris delecti erant, Dominicum cum delectu intrant. Incondito ergo clamore & lugubri vlulatu, gemituq; celſa tēmpli tecta reboabāt, cum in *Petrum* irruentes tribus vulneribus eum conficiunt nihil aliud dicentem quam *Deo gratias*. profluebat plagis cruor largiter donec tandem decidens ingremium honeſtæ matronæ animamque agens percuſſoribus ſe libere condonare dicebat, ſicque inter manus diripientium veſtes ſuas ſpiritum ſuum ſacerdos ac Martyr *Christi* Deo patrum noſtrorum obtulit in odorem ſuauitatis, quarto Calend. Iunii anno ab Incarnatione Domini cIɔ. Iɔ. LXXVIII. cum vixiſſet annos quinquaginta ſeptem, menſes nouem ſumma vitæ innocentia. Ita vt nulla futura ſit tam muta poſteritas, nulla tam ingrata

grata

grata fama: quæ non in cœlum debitis eum laudibus feret. Memini me religiosa oscula lapidi pio eius sanguine conspersо infixisse, quem ciuis quidam Harlemensis solo templi postridie ablatum mihi ostenderat. Sepultus vero fuit *Petrus* in monumento maiorum ad meridionale Ecclesiæ latus apud aram sodalitatis balistariorum. Cæterum crudelitati rapinæ aderant, matronæque in cuius sinu expirauit annuli digitis abstracti fuerunt: sacerdotibus vero tam sacræ quam prophanæ vestes *Iacobo Wyeo* sacræ Theologiæ licentiato, quod togam difficulter excuteret, plagæ inflictæ, vulneratus, & *Hieronymus Varlenius* est, vir raræ doctrinæ, vicariatu Episcopi fungens. Episcopus autem veste mutata subito ignotus per posticum elapsus fuit. Ad quem cum paulo post *Busius* accessisset, atque multis verborum ambagibus facinus excusare ordiretur, iuberetque eum bono esse animo, se curaturum, ne quid mali ipsi eueniat. *Ne me*, inquit, *tam imprudentem Paule existimes rogo, vt credam eos, qui Deum fallunt, homines reuereri; Quod si me Gandensis pacificatio & satisfactio Principis Aurantii solemnib. iuramentis confirmata non defenderunt, frustra & tu me protegere conaturus sis.* Moxq; clam oppido euectus, relicta Hollandia, Coloniam Agrippinam secessit. Princeps ordinesque, quo infamiam sceleris à se depellerent militem quendam gregarium suspendentes, illum *Petrum Ballingum* trucidasse asserebant.

Porro nil vlterius aduersus religionem Harlemi fuit tentatum, quod ad Gallicantes Belgas perlato illo rumore omnis Hannonia, Insulæ, Duacum, atque Orchium Flandriæ pars ab ordinum confœderatione palam deficerent, atque Emanuel de Lalaing dominus de Montignii occupato Meno pago ad Leyam, se pactis quoque stare nolle profiterentur, iisque qui sibi adhærerent malecontentorum nomen imponerent. Hoc nuntio accepto Aurantius noua fœdera populorum, qui trans Rhenum degebant, meditabatur, omnemque occasionem captabat opprimendi orthodoxos. Nam M. *Henricus Theodorici* filius consularis Ambstelredamensis senex LXXXIIII. ad accusationem leuissimi hominis suæ alienæq; substantiæ decoctoris, quod dixisse ferretur interesse Rex Hispaniarum ne quid, aut ordines Hollandiæ statuerint, Hagam deportatus in carcere ad complures dies fuit detentus. Porro conuocarat Princeps Amstelredamum ordines tum fere omnes qui ex populari multitudine (nihil hac insipientius insolentiusue.) constabant: inter quos sublati animi præcipue erāt, quibus paululum pecuniæ ex negotiatione accesserat. Existimabant quippe hi se aliquid esse, & quicquid seu Aurantius, seu ipsi dicerent, instar oraculi ex tripode dicti, excipiendum.

Cæterum cum decreuissent religionem Christianam exercitiumque ceremoniarum non modo Harlemi sed per omnes transrhenanas ciuitates esse prohibenda, vtque sacerdotes monachique fidem orthodoxam docentes exercentesue alimentatione mulctarentur, & absque strepitu fori ac iudicii forma per consules iuberentur exulare, eaque Harlemum rediens *Iohannes Zurenius* consularis, qui conuentui interfuerat, nuntiaret orthodoxis;

Ioannes Zurenius.

Frigidus obstabat circum præcordia sanguis

Itaque in studia contraria scinditur vulgus. Pars, suadente Theodorico Coornhortio Volckaerdi filio libellum supplicem (quod male postea ipsis cessit) principi efferendum censuit, quo humiliter petant, vt memor iuramenti solemnibus pactis petant factionis ipsis concessæ stare dignetur: alii illi identidem cum indignatione occinunt:

Nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit

Quorum mens haudquaquam læua fuerat, quando mox immisso milite templa direpta, sacerdotib. ac clero vniuerso interdictũ fuit catechisare, plebẽ docere Euangeliũ Christi, sacramenta vlla administrare ac ẽt clam sacrificare sub pæna grauissima, sacerdotib. cleroq; exiliũ, hospiti in cuius domo id fiat mulcta cc. Carolæorũ, præsentib. singulis XXV carolæorũ constituta. Quin à Prætorib. conceditur vel ex sola præsumptione, atq; iniquiore delatione, Orthodoxorum ædes inuolare, minari ac perscrutari omnia auferreque quicquid visum fuerit. Coguntur & Catholici in singulos dies stipem conferre, in commodum aliquorum alienigenarum nebulonum, qui ciues omnes ad conferendam in vsum ordinum quartam partem prouentuum bonorum omnium cogant. Nomine hi dicuntur vigiles, re vera cum sint exactores, lictores, atque adeo carnifices: quorum metu Olyarchiam Hollandiæ Auarchiæ permixtã stabiliri intelligimus Sacerdotibus præcipuum ex delatione Apostatarum periculum. Audio D. Franciscum virginum sacrarum præfectum quondam Enchusiæ, M. Ioannem Ambstelredamum Harlemi & alium presbyterum Medenblici sola delatione cuiusdam Apostatæ ambientis scholæ Hornanæ moderationem, qua exciderat, Accusatos illico coniectos fuisse in vincula. Ioannem Fabrum personam Delphensem virum absque fuco & simpliciter simplicem apud fratrem Fabrum Ferrarium latentem iussum fuisse patria ciuitate egredere, quod apud eos confessus fuerat fidem Catholicam ab vrbis exordio in sua Ecclesia ad annum cIↄ.Iↄ LXXII. semper citra contradictionem vllius à prædecessoribus fuisse prædicatam, sicque non Theologicis ratiocinationibus, sed præscriptione lon-

Ioannes Faber.

ne longiſſimi temporis ſe velle potius agere contra iuriſperitos penſionarios (ſi nunc tyrannis imprimis agunt) qui ſacratiſſimæ Theologiæ eſſent plane rudes. Intelligo & virum doctrina ſenioque venerabilem Martinum Duncanum Ouempenatem, Decanum Hagienſem ſpoliatum domo omniqne ſupellectile, prohibitum ædibus prodire Auerſt..rdiæ atque Eleemoſynis Orthodoxorum vitam ſuſtentare. Superare fidem mihi viſum eſt quod narrauit nobis Theologiæ Licentiatus ac inſignis Poeta Carolus Liebartus Paſtor Longomarcenſis atque Chorepiſcopus præclari Confeſſoris Martini Rithouii fratris noſtri in Domino Epiſcopi Hyprenſis, ſe nimirum cum Longomarco per prædones Gandenſes eſſet expulſus multum confidentem in tantū prædicatæ apud Flandros clementiæ Principis Aurantii nauigaſſe in Hollandiám, atque Delphis apud tres ſorores virgines antiquæ fidei diuertiſſe, ibiq; per aliquot dies clam vixiſſe tenuiter propria quadra. Quod vbi reſciuerunt Coſſ. ad ſe euocatum confeſtim oppido egredere alioque migrare iubent. Paret ille eorum dictis, atq; antequam domum reuertatur, Vltraiectum cogitat, licet amicis Batauis diſſuadentibus, fratrem, qui Nicolao Nouiterrano Hebronenſi Epiſcopo à Sacris erat, ſalutaturus, valedicturuſq; illi, Lugdunum peruenit, viſuſque à popularibus ſuis Flandris mira benignitate & affabilitate excipitur, cunctis ipſius aduentui gratulantibus. Deducunt nonnulli eum per diem perluſtrantem vrbem ad varia loca, atque ſub noctem comi hilariq; hoſpitalitate intra ædes ſuas excipiunt. Paulo mox poſt vulnera inopinanti infliguntur, pecunia omni ſpoliatur, funeque ad gulam adaptato mors ei intentatur, ni magnam pecuniæ ſummam ſe Lytri nomine bidui perſoluturum promittat. Qua vt maiore licentia emungant miſerum, nauiculæ impoſitum Gandauum Flandriæ latronum tunc receptaculum vehere moliuntur, vectoribus perſuadentes illum amotæ mentis cauſa reducere ſe ad lares patrias. At vbi Delphos rediere, ille ſe vrinam reddere fingens concitato gradu ad portas, vbi frequentes ciues in excubiis erant, profugit: narratque ibi quid ſibi acciderit Lugduni contra vim Flandrorum ſuorum, opem excubantium implorans. *Carolus Liebartus.*

Excurrit ergo *Petrus Subula* ob rei indignitatem ad rabiem quaſi verſus, & quendam illorum arreptum trahit in vrbem, atque recta deducit ad domum ciuicam accuſationemque contra eum apud Coss. inſtituit. Ille non inficiari factum, ſed dicere Liedbertum ſacerdotem ac ſummum Papiſtam, indigna apud Flandros effutiiſſe de pacificatione Gandenſi, quocirca ſe cæteroſque alios ducturos fuiſſe ad cauſam dicendam Gandauum præcipuum Flandriæ Prætorium. Accerſitur mox ædibus Carolus, receptaque parte quam latro penes ſe habebat ſuæ pecuniæ *Petrus Subula.*

oppido excedere iubetur: dimittitur paulo post quoque furcifer, dicent è scriba publico, zelum domini illum comedisse. Præclarũ sane iudicium, indoctorum hominum, atq; sale infatuato aspersorum, qui imaginatione quadam veritatis atque pietatis illusi fuere ab iis, qui temporalis commodi maxime gloriæ, Principatusue gratia falsas ac nouas opiniones secuti fuerant. Qui cum incubent cadaueribus Monasteriorum atque Sacerdotiorum quiduis potius designauerint quam bolos huiuscemodi è faucibus suis eripi patiantur. Facie quidem homines, at cætera lupi ac vultures. Cæterum ne quis me vanitatis arguat, subscripsi Caroli carmen, quod mutuæ consolationis ergo ad Cornelium Susium Hollandiæ Præsidem, quem sibi amicum fecerat, scripsit, & postmodum Mechliniæ, vbi sacras litteras prælegebat, apud Carmelitas, ad varios amicos impressum typis transmissum.

Quas olim donarat opes, has abstulit idem
Summo pro libito dans, adimensq; Deus.
Bellorum furijs miser exagitatus acerbis
Exul mendico, qui modo diues eram.
Dum profugus, dulci patria laribusq; relictis
Hollando versor deliteoq; solo
Candaces inflictis plagis, & vulnere multo
In Leida loculos diripuere meos
Carmine rem gestam, totamq; ex ordine facti
Historiam longum commemorare foret.
Fortiter interea, quod rebus restat egenis
Sum patiens, Iobi verba subinde legens
Si bona de manibus Domini suscepimus, æquum est,
Forti animo immissum sustinuisse malum.
Ingressus terram nudus de ventre parentis
Nudus in effossum rursus inibo solum.
Rursum exspectabunt Dominum posita ossa sepulchro
Idem ego non alius, carne videbo Deum.
Idem ego non alius surgam rediuiuus eadem
Pelle, canet summo dum tuba sacra die.
Sit nomen Domini benedictum: nam dat & aufert
Reddit, & occidit, viuificatq; Deus.

χαρδικὶς rapto viuentes & nullo stipendio auctorati milites Barbari olim erant quos latrunculos vocat IV. lib. Vrybuyters.

Vis ergo cognoscere lector libertatem Hollandicam, ea nihil aliud est quam Ecclesiæ Regisq; Optimi ac potentissimi contemptus & scelerum impunitas, etsi homines continuo in ore habent conscientia grauari se. Quanto porro odio in hos Martyres flagrarint Hollandi mei inde satis liquet: quod & Henricum Talesium curionem Spannewoudensem Quirini V.C. filium vinctum carceri incluserint Hagensi, quod delator quidam (tales complures alunt) detulisset, ex muliercula peregrina audiuisse, illum dixisse haud secus ac olim, Ecclesiam quoque nunc suos veros

Henricus Talesius.

catholicæ fidei habere Martyres, quamuis non fuerint canonizati diariisque inscripti: ne ergo talis rumor per Belgium spargeretur, voluerunt ordines laqueis gladiisque deinceps abstinere, atque sacerdotes Monachosque in fide Catholica immobiles persistentes lento consumere martyrio, nempe in carceratione, negatione alimentationis, quæque eam consequitur, fame atq; exilijs: interim asserentes liberam apud se omnem qualiscumque sit esse religionem, neq; se quenquam religionis ergo persequi. Cum interea vel ipsis scribis & pharisæis Christo in membris suis forent magis infesti. Illi namque se neminem propter bona opera lapidare dicebant: at hi vero neminem non sacerdotum orthodoxorumque acerbissimis silicibus ob vnum opus longe optimum lapidandum scurris, satellitibus & harpyis voracissimis pessimisque exponunt: Non possunt ordines inficiari, conferre petenti baptismum in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, debere Episcopos, Presbyteros, ac etiam diaconos, vt testatur scriptura Matth. 28. Marc. 16. & Luc. 8. secundum mandatum Domini Dei Patrum nostrorum. At illi hoc prohibent per edicta data Delphis 4. Martii anno M D.LXXXI. & Hagæ 21. Nouemb. anno M. D. LXXXIV. sub pœna exilii eorundem & centum Caroleorum illius, in cuius domo quis baptizatus fuerit; addentes interim se nolle quenquam grauare in sua conscientia. Quasi vero conscientiæ casus illi ex suis didicerint symmistis, quibus nec mens, nec ratio, nec doctrina, neque iudicium. Quorum omne studium nihil aliud, quam sursum deorsum omnia volutari: Quod si pro more primariæ illorum Ecclesiæ Genabensis susque deque faciunt, siue baptizatus, siue expers baptismi decedat è vita infans: cur aliter persuasos & citra noxam vllius leuicula aquæ aspersione infantes abluere volentes non modo æternis exiliis simul & multis triplo, aut quadruplo maioribus afficiunt, quam vrbium permittant priuilegia. Quæ noxiorum ciuium bona plerumque per omnes Hollandiæ ciuitates sexaginta libris Artesiis redimi concedunt. Pro quibus corroborandis defendendisque sacramento soliti erant adstringi Burgimagistri: quibus quasi Tribunis plebis ciues suos defendere ab iniuria & iniquioribus Prætoribus bolos nimium præpingues è faucibus eripere curæ esse solebat. Quod vt nunc faciant tantum adest, vt etiam innocuos ciues Sacerdotes & primarios orthodoxos viros libidine ac odio æstuantes inauditos ac indefensos præter officium, contra ius, fas & æquum se ipsos & accusatores & iudices constituentes condemnent, illisque exilia perpetua verbis suis denuncient. Crepantes interim fidem donum Dei esse (quasi nesciamus & cæteras virtutes omnes) nec homines ad fidem de-

bere cogi, vim quoque non inferendum esse conscientiis subditorum, sed cuique permittendum viuere suo more. Quid, malũ grauare in conscientia est? si illud non fuerit prohibere sacerdotes id non facere, quod Deus illos facere tam aperte iubet: quodq; requisiti vt faciant sine extremo scelere etiam in vitæ periculo omittere nequeunt. Quid, quæso, est, paruulos prohibere venire ad Christum, quam vetare ne baptizentur in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti? Quo pacto magis aliter grauantur conscientiæ parentũ, quam quod à vobis coacti ducti sæuitiæ vestræ metu exponant quodammodo dulcissima pignora, & Sathanæ ea relinquant possidenda. Sciunt quippe pueros citra baptismumnõ posse saluari iuxta illud Christi dictum: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Nulla ibi proponitur exceptio in generali vocabulo quis; quod vt nullum sexum, ita & nullam ætatem excludit: atque tam infantes, quam adultos, senesq; simul vtriusq; sexus comprehendit. Non vt peccatum ex traduce (ne erretis) sic & salus prouenit: sed eam largitur per gratiam mediante Christi baptismate Deus. Quicunq; enim in Christo baptizantur, inquit Apostolus, Christũ induũt, in quo est vita & resurrectio nostra, per quem liberati & saluati sumus. O insensati Batauι, quis vos fascinauit non obedire veritati? Illud Thomas Tillius malesanus Abbas: qui cum Abbatiæ suæ S. Bernardi ad Scaldim alienæque pecuniæ esset prodigus, expilato Monasterii ærario cum semisitua muliercula solum vertit, atque nunc exulante Episcopo Harlemi Imperium exercet in beluas, de quo dubites plusne Thrasonici fastus, an Catilinariæ audaciæ vel Phormionicæ cõfidentiæ eius animo insideat. Quod narro negare non potest, excusare forte (hoc noxiorum proprium) aggredietur Porro tantæ dignitatis est Baptismus, vt Episcopis presbyteris & Diaconis tantum conferre fuerit commissus, tantæ quoque necessitatis, vt ea vrgente, rite etiam conferant Laici, mulieres, Iudæi, Infideles, hæretici, si materia, hoc est aqua, & forma, id est verbis: Ego te baptizo in nomine Patris & filii & spiritus sancti vtantur ea intentione, qua baptizatur in Ecclesia Christi Catholica. Nec quisquam vnquam vel vsquam ab orthodoxis principibus aut magistratibus increpitus, nedum mulctatus punitusue fuit, quod rogatus baptismum cuiquam contulerit. Quid vos viros imo Christi sacerdotes non modo minoris existimatis ebriosis obstetricibus, sed & Iudæis, Infidelibus, ac deniq; hæreticis? Quod si baptisma ab ipsis collatum infame ac impium sit; vt & vos à sacerdotibus baptizati nequaquam Christiani sitis oportet, sin vos esse Christianos asseritis, per baptisma ab ipsis vobis collatũ illud factũ fuisse, vt confiteamini necesse erit. Sicq; eos persequimi-

Thomas Tilius.

mini quorum opera vobis aperta est ianua vitæ æternæ, idque eam ob rem, quod vobis fecerint membra Christi: cum interim paruulis baptisma negare, adultos baptizare, & cõuentus agere, fictitios suos martyres carminibus inconditis celebrare, prædicare, postremo delirare impune permittatis superstitiosissimis diuersarum sectarum Mennonistis, nec etiam vllo modo molesti sitis Lutheranis, odio atque ira tantum æstuantes in illos, qui eandem, quam patres, aui, maioresq; vestri professi fuere fidem, constanter tuentur. Non fuere tam iniqui Apostoli Iudæis docentibus circumcisionẽ esse necessariam iis, qui saluari vellent: sed potius vt legi Mosaicæ non viderentur omnino aduersari; iusserat etiam gentes abstinere à sanguine & suffocatis. Quin & optimi quoque Romanorum Principes Theodosius Magnus cum Ducadio & Honorio filiis non fuerunt tam iniqui Idololatris, vt non præbuerint aures suas Symmacho pro cultu deorum restaurando: cum parum nuper abfuerit, quin optimates Harlemenses male fuissent à vobis mulctati, quod libellum supplicem à Theodorico Cornhartio secundum pacificationis Gandensis constitutionem, cum supra centum numero essent pro libertate religionis obtinenda suis nominibus subsignauerint. Si vos esse vultis religionis reformatæ, discite ex D. Aur. Augustino: Summam religionis esse, imitari quem colitis: qui finit Solem suum oriri super bonos & malos.

Et si vultis dici Euangelici, scitote quod abbreuiatus atque perfectus sermo Euangelicus sit, & pro cunctis laciniosæ legis ceremoniis dederit præceptum leuissimum fidelis dilectionis, vt quod nobis fieri noluerimus, ne fecerimus alteri. Vnde & dominus in Euangelio: In his duobus, inquit, mandatis pendet omnis lex & Prophetæ. Quod autem non fuerint illi etiam Romani Cæsares tam sæui in Idololatras, indicant inscriptiones complurium ararum, quæ Romæ effodiuntur singulis pene annis. Quin & Lex exstat Honorii, quæ Deorum gentilium templa demoliri vetat in hæc verba: Sicut Sacrificia prohibemus: ita volumus publica ornamenta seruari. Nec vllum templum illorum vsui Christianorum fuit dedicatum ante Phocæ imperatoris tempora, qui Pantheon à M. Agrippa omnibus Diis consecratum, Bonifacio 4. Pont. Rom. concessit, inde eiici Gentilium simulachra, atque ipsum templum consecrari Deo vero, & omnibus Sanctis eius ducentis plus minus annis post legem ab Honorio latam. At vestra consilia nimis calida prudentioribus videntur. Præter hæc omnia vestris iniquissimis edictis vario tempore, variisque locis nuper promulgatis sacerdotes variosque sacratos ad penuriam compellere satagitis. Nam cum illi secundum vetustissimam Ecclesiæ Vltraiectensis consuetudinem Episcopo iurauerint

rint, se bona ecclesiastica conseruaturos esse integra & illæsa, & amissa recuperaturos, vos eos cogitis ea vobis prodere, iuramento neglecto, mox quoque vt bona monasteriorum, quæ vestræ auaritiæ non sufficiunt, in vestros vsus cessura. Sic à vobis itur ad astra. At vos orthodoxi Christi sacerdotes, quibus insidiantur nunc maxime catuli mugientes Leonis illius, qui circuit quærens quem deuoret, fortes & immobiles persistite in fide, ac depositum seruatote imitantes Hispaniarum præcipuum decus Leuitam illum Laurentium, qui post aurum non abiit, nec minis tyrannicis territus fuit, quin etiam dum in carcere Baptismum conferret Commentariensi Hyppolito cum omni sua familia: cum iam antea iussus prodere thesauros ecclesiæ, eos pauperibus iustius distribuisset, vnde & ad martyrii gloriam exaltatus promeruit coronam auream pretiosis variarum virtutum lapillis exornatam imponi capiti suo. Periclitari veritas poterit ad tempus, opprimi vero minime. Potens est Deus noster, qui neque inflecti gratia, neque corrumpi precibus, neque adulterari pecunia, neque perfringi potentia potest, & citra vllam difficultatem contra nouos istos homines auaritiæ, inuidiæ, immodestiæ, intemperantiæ, libidini, rixis, ac crudelitati quam maxime obnoxios vos fideliter defendet. Quis nescit illos, vt Chamæleontem quosuis colores prætercandidum effingere consueuisse, & erroribus cunctis fauere, veritatemque tantum in vobis feritate ac crudelitate, plusquam Schytica persequi. Agite ergo confidenter fortissimi itaque sacerdotes ac confessores Chrristi in fide stabiles, in spe erecti, charitate dilatati, in doloribus patientes, & in quæstionibus victores, vt lachrymas matris Ecclesiæ, quæ ruinas & funera plurimorum plangat, vos vestra lætitia tergeatis; atque cæterorum stantium quoque firmitatem prouocatione exempli vestri solidetis, ad augmentum gloriæ eius qui est bene dictus in sæcula sæculorum amen.

Obseruatum omnes qui sanctis martyribus fuere mortis authores, vario mortis genere extinctos. Lippis & Tonsoribus nota est mors comitis Lummæi à cane morsi, Wilhelmus de Bloys, dictus Treslong Noruici, vbi D. Gereonis est memoria, calculo tortus interiit, & sibi ipsi atque omnibus suis grauis, non admisit concionatorem, solo Laico lectore contentus; alii alibi vitam ac nequitiam deposuere, excepto solo Drossardo aggeris Sancti Martini in Zelandia: is vitam morbosam trahit, ita vt ei illam ipsa Atropos inuideret. Audiui eo præsente & cænāte Hagæ cum viro primario, huius rei sacram recitatam aliquando historiam, Drossardum illum, nomine N. Ploech, dicentem Monachis istis factam iniuriam. Cui vxor cuiusdam præsidis Monetæ: Quare ergo tu illos iussisti suspendi? respondisse Drossardum: *Quia* *mi-*